

מערכות

קני"ב סיון תשכ"ג יוני 1963

מערכות

תוכן הענינים

2	מי ומה בחוברת?
3	אלוף י. הרכבי מלחמה אסטרטגית מוגבלת
6	בפתחו של העידן הגרעיני
7	פינת הנ"א
8	רס"נ ל. מרחב על בחירת כיוון המאמץ העיקרי מוטסים ומוצנחים
13	סא"ל י. נבו צניחה עם שחר — הפלישה להולנד ב־1940.
21	סא"ל איתן מערכת ארנהם
26	מה חדש בספרי „מערכות“?
26, 36	„הרים“
	פינת גיוסות־מוטסים
27	לקראת „עוצבות אוירות“
28	דיביזיות־סער לתרגיליה
30	רס"נ א. בראורין אחרי!
37	אל"מ ז. בריסבר נתאים את אימון החי"ר למשימותיו!
41	סא"ל ש. גזית „וכיום השכיעי תשבות“... בעד הכונת
43	קול־לויט. נ. גרישין החדש בארטילריה הקנית בת זמננו
48	רס"נ יואל כמת מערכות על עומס בהדרכה
	עלי ספר הפנים השונות של צבא צרפת
49	מאת א. חשביה „שבעת המוסקטרים“
51	אל"מ ע. נרקיס דמויות ה„צנטוריונים“
54	מה בצבאות?
56	הידושי נשק ומכניקה
57	לקט תרגומים — צקלון נספה

עריכה גרפית: גילה • דב
תמונת השער: אסף קוטיץ

מערכות בית־ההוצאה של צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: אל"מ אלעזר גלילי
סגן העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
קציני מערכת: רב־סרן ל. מרחב
רב־סרן צבי סיני
שרגא גפני
מרים נתנאל

„מערכות־הפלס“: קצינ־עריכה רב־סרן ברוך ספיר
„מערכות־חימוש“: קצינ־עריכה רב־סרן יעקב לצרוס
„מערכות־ים“: קצינ־עריכה (עוזר) סגן שושנה שמוחה
„מערכות־שריון“: קצינ־עריכה (עוזר) יואש זולר

העורך: רב־סרן משה ברימר

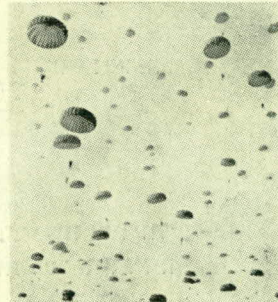
152 (ב' כרך מ"ג) סיון תשכ"ו

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

כדורות־עברו היו „מהפכות” טכנולוגיות־יצבאות גורמות לתמורות כמושגי טקטיקה ואסטרטגיה פעם בכמה מאות בשנים. בימי אבותינו — פעם לכמה עשרות שנים. ואילו כדורנו זה — ממש מדי שנתיים־שלוש. קיצור־זמנים זה, וריבוי כיווני־התפתחות שונים — אפשריים־לכאורה — מביאים גם לידי פיצולי מושגים ולידי השחזתם. במצב דברים כזה זקוקים מאוד כל אלה המנסים להציץ לתוך בית־היוצר גדושה־סכנות של האסטרטגיה הגרעינית ל„מורה־דרך”. היודע להתמצא בשביליה; ולגבי אנשי־צבא ודאי שמורגש צורך זה. אלוף ה. הרמב"ם מציג (עמ' 3) את שלב המחשבה האסטרטגית בזמננו, שלב המוגדר כ„מלחמה אסטרטגית מוגבלת”. אין דבריו אלה אלא בחינה מסוימת אחת, במחקר מקיף־יותר. אכן, זוהי בחינה אקטואלית מאוד: לגבי חיפוי המחשבה האסטרטגית ב„מערב” — וכנראה, גם לגבי שיקוליהם של חוגים מנהיגים וקובעי־מגמות.

הצלחה ומשלון גדולים בתפעול גייסות־מוטסים — מהגדולים והכולטים שבמלחמת־העולם השניה כולה — נחרשו שניהם מעל לאדמת הולנד הקטנה; ומעל למבוך הנהרות והדלתות שבה. אף ממדיהן של שתי מערכות־חלון אלה, קרבות ה„חודים” המוטסים, הסוללים דרך להתקדמות עוצבות שריון ורגלים — לא היו כה שונים: קרוב לשתי דיביזיות של צנחנים ורגלים־מוטסים ב־1940; שלוש דיביזיות ב־1944. האין מה ללמוד מלקחייהן, של כל אחת לחוד — ואולי אף של שתיהן ביחד? האמנם כה נחרקה כבר המציאות שמלפני עשרים שנה, כה גשתנו עקרונות האפשרויות הטכניות והמושגים המבצעיים? כתשובה, פרוסת בפני הקורא שתי סקירות, השונות מאוד במבן ובמתודיקה של ניתוחיהן; אך שתיהן — „הצניחה עם שחר” לסא"ל י. נבו (עמ' 13) ו„מערכת־ארנבים”, לסא"ל איתן (עמ' 21) — משרתות את שלביה של אותה תכלית: מיצוי קץ־חיהן של דוגמאות גדולות וכולטות, בתכנון מבצעי גייסות־מוטסים ובאורחות־הגשמתם.

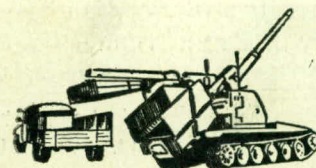
מוזה שנים חדל הכוח־הלוחם ה„קרקעי” מלהיות „עצמאי” — כמוכן זה שאת לחימתו אין עוד לתאר מבלי התחשבות בפגיעת־ההרעה של כוח־אוויר אויב, ובסיוע המתמיד מצד חיל־האוויר של צד־האויב. אך בתוך מושג זה של כוח צבאי־יבשתי „לא־עצמאי” — מתהילה עתה להתרחש תמורה מהותית מוכרעת: הוא 1990 מתחיל להיעשה לכוח־לוחם „קרקעי־אווירי” ממוגן. „ההליקופטר איננו רק אמצעי־תנועה — הוא אמצעי־התנועה העיקרי”, שהושמעה לא־זמן מתוך סבכי הגונגל היו־א־נאמי — משת־קפת בהדרגה במושכלות־הראשונים המקובלים ברחבי הצבאות. אחד האותות להתחלת ההגשמה של תפיסות כאלו — ההחלטות שנתקבלו זה־עתה בארצות־הברית בענין הקמת „עוצבות אוויריות”, ותרגול אורחות הפעולן (ראה בעמ' 27).

„הפקת חיילים — כעיבודידי או ביצור־מכונה? כך, כערך, נוסח כבר לא־פעם השוני שבין האורח הבריטי בהכשרת גייסות לזה האמריקני. עתה פירש רס"ג בר־אורין (עמ' 30) יריעה רחבה של מושגים ואורחות־מעש הקשורים בהדרכה בצבא־ארה"ב כיום. אמנם, בסקירתו זו מדובר בראש־וראשונה בדרכי ההדרכה למפקדים, במסגרת ביה"ס לרגלים שב„פורט בנינג” הנודע. אך, ביסודם, דרכי תפעולו של בסיס ענקי זה, והאימון בו, שונים מאלה שבכל בסיס־הדרכה אמריקני אחר — ותיאורם נותן מושג חי על אמצעייה ואוירתה של שיטת־ההדרכה בצבא־ארה"ב בכללה. שמה של הסקירה, „אחרי” — הוא ססמת בית־הספר, אשר יחד עם הפסל הידוע שבמרכז המחנה נועדו לשמש סמל לשכבת מפקדי־הרגלים כולה.

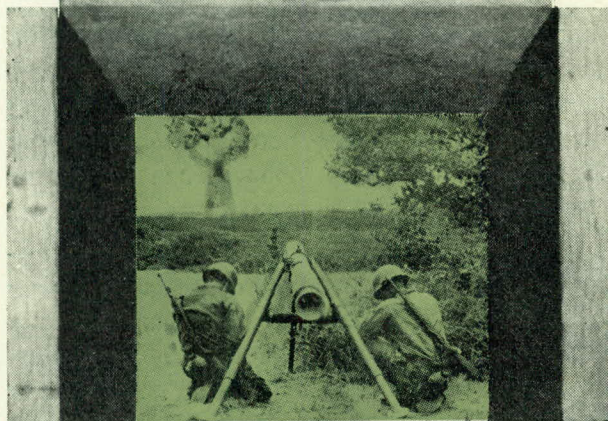

מהו הצבא של היום המשתנה־והולך — להבדיל מן המחרת־המשוער, שהשערות לגביו מהיבות פחות — ומה מקומם בו של החילות כפי שהם קיימים כיום, כגון — הארטילריה? שאלות אלו מטרידות כיום כל צבא רציני. ונראה כי הן אקטואליות מאוד בצבא הסובייטי, אשר כלל גדול נקוט בידו: יחד עם הנכונות לנסות (ובדאי — גם לסגל לתנאים) כל דבר חדש — ולאחרונה, באופן בולט, את הנשק הטילי — בכ"ז להוסיף ולקיים רציפות־מתמדת עם ה„יש” הצבאי ועם השורשים הנעוצים בנסיך־המצטר של העבר. שתי פנים לסקירה של ה„קולונל־לויטננט־מהנדס” נ. גרישין, (ראה עמ' 43) המסכם את המתרחש בתחום הארטילרי בצבאות־המערב: אינפורמציה לציבור־הקצינים הסובייטי על הנעשה, והמגמות, „מעבר לגבול”; מתן ביסוס, על־ידי הצבעה על תפיסותיהם של אחרים, ולו יריבים־בכוח, לצורך הכפול בהמשכת קיומה של הארטילריה הקנית, ה„מסור־תית” — ועם זאת בסיגול אמצעייה לשם פיתוח אפשרויותיה בהתאם לדרישות התקופה.

מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת? מי ומה בחוברת?

מלחמה

אסטרטגית

מוגבלת

אזוף יהושע הרכבי

אחת הבעיות המרכזיות של האסטרטגיה החדשה, ואולי המרכזית שבהן, היא בעיית האמינות (Credibility) של האיום בהפעלת נשק גרעיני. האיום ביוזם מלחמה גרעינית, הכרוכה בהרס וחורבן נרחבים לשני הצדדים, הפך למעשה בלתי רציונלי. שום מדינה לא תיוזם מלחמה שתגרור את חורבנה העצמי. הנשק הגרעיני הוא כה "יעיל" בהרסנותו עד שיעילות זו אינה מאפשרת עוד את השימוש המושפל בו. כך חדלו האיום במלחמה, והמלחמה עצמה, לשמש — כנוסחתו הנדושה של קלאוזביץ — מכשיר למדיניות והמשכה.

האסטרטגיה החדשה החלה על-כן מבקשת דרכים להחזיר את עטרת האמינות של שימוש באלימות ליושנה; או לשון אחרת — החלה מחפשת כיצד לעשות שוב את המלחמה למכשיר מדיני. מגמות אלו מצאו את ביטויין בשאיפה להגבלת המלחמה. הגבלת מידת האלימות המופעלת במלחמה עושה את המלחמה שוב לאפשרית; ואת האיום בה — לדבר שניתן להאמין בו.

מהבחינה ההיסטורית — בעיותיה המיוחדות של נאט"ו הן שנתנו דחיפה לדיונים בענין ה"מלחמה-המוגבלת הטקטית", על שתי צורותיה: ה"מקובלת" והגרעינית. בשנים האחרונות מנסר בחוגי התיאורטיקנים של האסטרטגיה הגרעינית רעיון בענין סוג אחר של מלחמה מוגבלת, והוא "המלחמה האסטרטגית המוגבלת" — או, כפי שמושג זה כונה עוד לפני-כן, "התגמול המבוקר". רעיונות שונים לגבי סוג זה של הפעלת אלימות נותחו במאמרים ואף נזכרו בספרים; ואולם לאחרונה הוקדש להם ספר מיוחד, ה"דן באספקטים השונים של צורת-מלחמה זו". מהצהרותיהם של קברניטי ארה"ב במשך השנה האחרונה, וביחוד מדברי שר ההגנה מקנמארה, ניתן ללמוד כי צורת-מלחמה זו לא רק מובאת אצלם בחשבון כצורת-מלחמה אפשרית, אלא נראית אף כצורת-מלחמה מבוקרת. יש מקום להנחה שגרסה אסטרטגית זו תהפך, לפחות לתקופה הקרובה, למרכז-הכובד של המחשבה האסטרטגית; וכאילו בה מתמצות האפשרויות השונות הניצבות לפני המחשבה האסטרטגית בשלב הנוכחי של ההתפתחות הטכנולוגית.

לכאורה, נראה רעיון הגבלת המלחמה כסותר את מהות המלחמה, שכן מגמתה של זו דוקא — הקיצוניות, שאינה יודעת גבול בניצול כל ממדי האלימות, כל האמצעים האפשריים המוליקים אל השגת המטרה: ההכרעה. אולם בחינה נוספת של תולדות המלחמות תלמדנו דוקא כי ההגבלה בשימוש באמצעים, וההגבלה במגמותיה של מלחמה, אינן חוזן כה נדיר. נזכיר שתי דוגמאות: בעצם ההבחנה שהיתה נהוגה במלחמה בין לוחמים ואזרחים, חזית ועורף — מונחת הגבלה; ומן העבר הקרוב — נציין את אי-השימוש בגזים במלחמת-העולם השנייה.

ההגבלה וההבלגה במלחמה הגרעינית, טוענים הדוגלים ברעיון זה, הן מענינם של שני הצדדים לכשתעמוד בפניהם הברירה: הבלגה הדדית או חורבן הדדי; ומכאן ההנחה, התקפה — או אפילו הערובה — שאמנם יאותו לנהוג בהבלגה. המלחמה הגרעינית הצרה את מרחב האפשרויות, מצד אחד ל"אי-קיום ביחד" — ומצד שני ל"קיום ביחד" בתנאי שהצדדים ינהגו

בהתאפקות ובהבלגה ויגבילו פעולותיהם. ההגבלה נעשתה צו הקיום.

הרעיון של מלחמה אסטרטגית גרעינית מוגבלת פותח בארה"ב. עובדה מעניינת היא כי כרוב האידיאות והדוקטרינות הקשורות באסטרטגיה הגרעינית, גם רעיון זה — מקורו במדענים שפיתחו את הנשק הגרעיני. הפיסיקאי לאו סילרד, מראשי מדעני הגרעין ומי שעורר בזמנו את אינשטיין לכתוב לרוזוואלט ולהפנות תשומת לבו לאפשרויות פיתוח של נשק גרעיני ולהציע לו פיתוח זה — הוא שהעלה את הרעיון בראשונה.

באותם הימים היתה אסטרטגית היסוד של ארה"ב אסטרטגית ה"תגמול המסיבי"; כלומר, שעל כל תוקפנות תשיב ארה"ב בהפעלה רבתי של נשק גרעיני — בהנחה כי עצם האיום ב"תגמול מסיבי" ירתיע כל תוקפנות. לכשפיתחו הרוסים יכולת גרעינית משלהם — ועוד יותר מכך, יכולת שיגור רקטות — נוצר מצב חדש, שבו "תגמול מסיבי" אמריקאי יגרור "תגמול מסיבי" רוסי; והאיום ב"תגמול מסיבי" אמריקאי על מקרי תוקפנות משניים אשר אינם התקפה רבתי על ארה"ב — איבד מתוקפו ומאמינותו.

נתעוררה בכל חריפותה הבעיה: כיצד תרתיע ארה"ב מקרי תוקפנות משניים. סילרד הציע ב-1955 לערוך "רשימת מחירי" של תוקפנויות ותגובות למיניהן; כלומר, רשימה שבה תודיע ארה"ב בצורה מפורטת ומפורשת שעל תוקפנות מסוג מסוים — נניח, פלישה לאיראן — תגיב בהריסת עיר מסוימת ברוסיה; וכן הלאה.

קביעת "רשימת מחירים" זו נראית מוזרה במלאכותיות שבה עצם קביעת הרשימה ובמידת הקשיחות הגלומה בה; על כך ניסו להתגבר על-ידי פיתוח הרעיון של "מלחמה אסטרטגית מוגבלת", שהיא "התגמול המבוקר". הרעיון המרכזי בגרסה אסטרטגית זו הוא שבמקרה תוקפנות תפעיל ארה"ב את תגמולה בצורה מבוקרת מוגבלת — דהיינו, תפגע בשדה תעופה, צומת דרכים חשוב, מפעל ליצור נשק גרעיני, הגיי סות בשדה או אפילו בעיר; אך לא תגרף כאחוזות-בולמוס להפעלת כל נשקה. על כך תוכל ארה"ב להוסיף את האיום שתמשיך לפגוע בפגיעות-מוגבלות כאלו כל עוד נמשכת התוקפנות. כמובן, שגם רוסיה תוכל לפעול בצורה דומה, ולגמול על הפגיעות האמריקאיות בפגיעות מצדה — במתקניה של ארה"ב, בכוחותיה או עריה. המלחמה תקבל צורה של הפעלת "תגמולים" באורח מבוקר — כמין משחק-מחניים או פינג-פונג. בכל צעד וצעד ב"משחק" זה יפעל החשש מהרחבת הסכסוך וזיקיו והעלאתו אל רמות-אלימות גבוהות יותר כבלם על הצדדים. חילופי-פגיעות אלו ישמשו לצדדים כהפגנות כוח וכאמצעי של מיקוח. בסופו של דבר, מניחים התיאורטיקנים, יגיעו הצדדים להסכם לחדול מן הפגיעות האלו — והמצב יתיצב באיזון נקודה מסוימת. בתור המעלה העיקרית שבו, "דגם" זה של מלחמה רואים התיאורטיקנים את ההנחה שמצויות בו תחנות-ביניים, בהן יכולים הצדדים להפסיק את מסעם אל האבדון. מכאן נובעת גם ה"ערובה" כי יהיה סיכוי שיהגו כך; שכן המגיע איננו איזה הסכם שאין ערובה לקיומו, או איזה עקרון מוסרי — אלא התנהגות זו תהיה מוכתבת לצדדים על-ידי האינטרס המשותף של שניהם.

התיאורטיקנים רואים יתרון לצורת-מלחמה זו על המלחמה-

הגרעינית, המוגבלת הטקטית. בארה"ב נפוצה יותר ויותר התפיסה שיבצר לעצור את המלחמה-הגרעינית המוגבלת, משתפרוץ. כל צד יכניס לסירוגין לפעולה נשק עז-נפץ יותר ויותר — וכך נמצאנו עולים במעלות-האלימות אל מלחמה גרעינית רבתי. לתהליך זה קוראים "אסקלציה". אין במלחמה הגרעינית המוגבלת "זינו", "גבול" שבו "מתבקשת" מאליה עצירה. הגבול הבולט היחיד הוא הגבול האיכותי — בין נשק גרעיני לנשק מקובל. הבחנות כמותיות, של עצמת הרס, אינן יכולות לשמש גבול לבלימת ה"הגלשה למעלה" שבאסקלציה. אין בנשק הגרעיני הטקטי איזון, נקודת-הבחנה שיכולה להיות "תקרה". הפריסה של מספר רב של כלי-נשק גרעיני טקטי

„בדברם על מלחמה-גרעינית כוללת, טוענים המנהיגים הסובייטים תמיד כי הם יהלמו אזי במכלול עצמתנו הצבאית כולו, לרבות מרכזי ממשל ויצור — ובכך הם מתכוונים לערינו. אילו עשו כך — לא היתה לנו אזי, כמובן, ברירה אלא לגמול להם באותה דרך עצמה. אלא שאין לנו אפשרות לדעת האם אמנם היו עושים כך. ודאי שהיה במקרה כזה מעניינים, וכן מענייני-אנו, להשתדל ולשים סייג לתוצאותיהם הנוראות של חילופי-ההלומות גרעיניים. על-ידי טיפוח יכולת-מלחמה גמישה בתוך כוחותינו, אנו מסלקים לפחות את התחזית למצב-דברים בו לא נוכל להנחית מהלומות-מענה אלא בדרך יחידה בלבד — דהיינו, נגד מערכת המטרות כל-כולה שבברית-המועצות, כולל עריהם. תחזית כזו — אין בה משום תמריץ לברית-המועצות, בבואה להנחית עלינו „מהלומה-ראשונה“, להמנע מלתקוף את ערינו-אנו. רצוננו הוא להניח להם ברירה טובה יותר. האם יקבלו ברעיון המשבר של מלחמה-גרעינית כוללת — זאת לא יוכל לומר איש. בשקלנו את העומד כאן להכרעה — סבורים אנו כי משתלם אותו מאמץ נוסף מצדנו הנחוץ בשביל שתתקיים אפשרות-בחירה זו“.

מתוך עדותו של שר-ההגנה של ארה"ב, מקינמרה, בפני ועדת-הכוחות-המזוינים של סנט ארה"ב, ב-30 בינואר 1963.

בתוך עוצבות-השדה, וביזור ההפעלה, יביאו לשימוש נרחב בנשק הגרעיני — ויתרמו להתרחבות פראית של המלחמה. יתר על כן, הנשק הגרעיני הטקטי, בגלל ההכרח שהיה נייד — הריהו חשוף ופגיע. לכן ינסה כל צד, מיד עם פרוץ המלחמה, להקדים ולפגוע במספר מפיסמלי של כלי-נשק כאלה של הצד השני. המלחמה הגרעינית הטקטית תתחיל איפוא בהכרח, בבת-אחת, בהתלקחות-רבתי — בפעולות של הפצצה גרעינית נרחבת משני הצדדים, ובנוק וחורבן רבי-ממדים לאיזור-המערכה כולו.

לעומת זאת במלחמה הגרעינית האסטרטגית אין אפשרות של ביזור ההפעלה; אלא שזו נעשית כולה ממרכז אחד — ובכך גדלות האפשרויות של בקרה והגבלה, האפשרויות למנוע בעד כך שתפרוץ אל רמות-האלימות של מלחמה רבתי. ההפעלה נעשית אזי בצורת „קיצוב“ האלימות, מנות-מנות, כשבכל שלב מבוקרות „מנות“ אלו וניתנות לעצירה. זו המלחמה של קברניטי המדינות.

התגמול-האסטרטגי-המבוקר ניתן איפוא להפעלה באורח של

טיפין טיפין — ואין בצורת-מלחמה זו מן ההאצה להפעלה נרחבת בשלב הראשון. ביחוד אמורים הדברים במצב שבו הנשק האסטרטגי חסוי ואינו פגיע — וממילא לא יהיה בו אותו דחף ל„הקדמה“ כבמלחמה הגרעינית הטקטית. מלחמה גרעינית טקטית באירופה עלולה להביא לחורבן אי-רופה המערבית והמזרחית, כאחד. זהו חוון-הבלהות עליו דיבר דאָגל; היינו, ששתי המעצמות תלחמנה על חשבון אירופה. האמריקאים מניחים שאת רוסיה ירתיעו פגיעות בהעצמה יותר מאשר פגיעות בגרורותיה, שמהן אין לה נחת רבה. אָמנם, הדבר יגרור פגיעות בטריטוריות ארה״ב עצמה. תיאור רטיקני-האסטרטגיה בארה״ב רואים בכך רע-שאינן-להמנע ממנו, כדי להביא את המלחמה לידי סיום מהיר; סיום המלחמה דוקא יוחש על-ידי כך ששני הצדדים ייפגעו במישרין. צורת סיום המלחמה תוכתב על-ידי טבעה של מלחמה זו. צורת ניהול המלחמה תכוון לצירוף של הגבלת הרס עם הגדלת אפשרויות ההידברות והמיקוח. מיקוח זה יכוון להשגת מטרות מוגבלות. הגבלת המלחמה — מן ההכרח שתתבטא גם בהגבלת המגמות. מגמות בלתי מוגבלות, בקשת הכרעה או נצחון כוללים, ידחפו את הצדדים להמשכת המלחמה ולהרחבתה. המיקוח יכוון להשגת פשרה. הסדר-הפשרה יחול בראש-ארא-שונה על „סיבת המלחמה“ — הסגת-הגבול שבפלישה הראשון נה. אולם דוקא בגלל ההגבלה, וההכרח בפשרה — יתכן שאי-אפשר יהיה להחזיר את התוקפן אל קר-המוצא אלא יהיה צורך להתפשר על משהו שבין מצב-ההתחלה והמצב הצבאי שנוצר. כדי שיהיה סיכוי ממשי כלשהו לכך כי מלחמה-אסטרטגית מוגבלת אָמנם תהפוך למוצא אפשרי — עליה להיות דוקטרינה המקובלת על שני הצדדים. ברם, אין לצפות לאיזה הסכם רשמי חגיגי בין הצדדים, שיקבע דוקטרינה כזו — אלא לכל היותר למגע של הידברות והעברת רעיונות. עצם פרסום ספרות גלויה בארה״ב בסוגיה זו מביא לידי כך שהרוסים אל-ינכון מנתחים אפשרויות אלו. נוסף על כך משתתפים הצדדים בצור רות שונות בדיונים וסמינרים שבהם נידונות בעיות אסטרט-גיות. היריבות בין הצדדים אינה מוחלטת. האויבים הם „אחים“, כביטוי של ריימונד ארון — כלומר, שבכל ניגוד או התנגשות ביניהם ישנו תחום שהוא אינטרס משותף; במקרה זה — מניעת השמדה הדדית. מניעת השמדה הדדית תובטח

על-ידי קבלת „דגם“ זה של מלחמה; ובכך, כאמור, רואים התיאורטיקנים את הערובה והסיכוי שהדוקטרינה תהיה בת-ביצוע.

מלחמה לפי דגם „המלחמה האסטרטגית המוגבלת“ מחייבת מרכז-בקר-השליטה שיוכל לפקח על כל הכוחות ולהפעילם בצורה מבוקרת. למרכז כזה צריכה להיות מערכת-מודיעין משוכללת, שתיתן תמונה מלאה על ההיפגעות העצמית ועל היפגעות האויב. ידיעות אלו חיוניות לשם ניהול צורת-מלח-מה זו של תגמול ופגיעות „במשקל ובמשורה“. מהאינטרס העצמי של שני הצדדים מתחייב גם הצורך לא לפגוע במרכזי היריב — שמא, בהתרופף השליטה המרכזית, תגבר הסכנה של מעבר ל„מלחמת-העיות“ של „תגמול רבתי“. כי בהחלש השליטה המרכזית עלולים דרגי-המשנה להפעיל מעצמם את הנשק הפעלה רבתי.

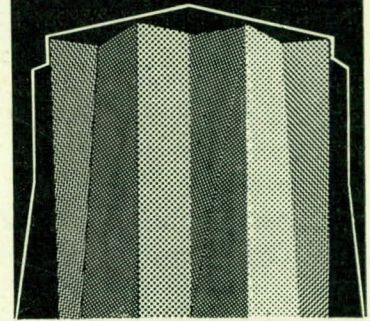
בדומה, מחייבת צורת-מלחמה זו שגם בעלות-ברית יצייתו לתכנית ולשיטת ההפעלה של התגמול-המוגבל. הפעלה עצמית של נשק על-ידי בעלת-ברית בצורה החורגת מן המתכונת של המלחמה-המוגבלת עלולה להפוך את הקערה על פיה — ולתת למלחמה-המוגבלת והאצה לעלות לרמות-אלימות גבוהות יותר. לשיקול או חשש זה, שמא בעלות-הברית יסכנו אפשרות של הגבלת המלחמה — מקום עיקרי בהתנגדותה של ארה״ב לפי-תוח כוחות גרעיניים עצמאיים באירופה.

התנאי הבסיסי לניהול מלחמה כזו הוא — היכולת למחשבה צלולה והתנהגות רציונאלית במסיבות-הבלהה של מלחמה גרעינית. מתעוררת השאלה: עד כמה אפשרות זו ממשית וריאלית במסיבות הגרעיניות? היכולו המנהיגים למוד זה לזה, בקור-רוח, במשורה מנות חורבן והרס? היציית לכך המנגנון כולו? עד כמה תחוסן המערכה בפני „הפעלה בלתי מוסכמת“ של איזה גורם בסולם ההירארכיה, שכשל כוחו לשאת במעמסת ההבלגה? בעיות פסיכולוגיות אלו הן עיק-ריות לגבי שאלת ממשותו של דגם-מלחמה זה שיש בו, בתור הפשטה תיאורטית, לא מעט מן המלאכותיות. לעומת זאת אין ספק שתפיסת-מלחמה זו מבקשת לגלם „דגם“ של מלחמה, אשר יהיה את „הגרועה-פחות שבאפשרויות הגרועות“. חכמת החיים הפשוטה מכתובה שאם אינך יכול למנוע פורע-נות, לפחות תנסה להגבילה.

„אפשר והקושי היסודי ביותר היה בכך שנהגנו בעיה שבמהותה הנה מדינית ופסיכולוגית כאילו היתה בעיה טכנית בראש-אשונה.“

כתוצאה, גמרו כולם את ההלל על נאומיו של שר-ההגנה מקינמרה, בנינוס אחר כינוס של נאט״ו, כעל נאומים מזהירים להפליא; אך כמעט תמיד באו בעקבותיהם באירופה תקופות של התרוצצות מוגברת.“

מדברי פרופ' ה. קייטנר ב„פורן-אפרס“, החשוב בבטאונים האמריקניים למדיניות-החוץ, ינואר 1963.

העידן הגרעיני

צור עובדות ומגמות

MW. מניחים שייבנה על-ידי אמריקנים. התכנית היא להגיע לחמש תחנות-כוח, בתפר קה כוללת של 1000 MW (e). כידוע, מוקם כבר עתה מזרחה לטוקיו כורה-כוח הראשון מסוג „קאלדרה-הול“ הבריטי, בגודל 158 MW, על-ידי חברה בריטית.

הערה: כור מסוג „קאלדרה-היל“ הוא כור המופעל על-ידי אורניום טבעי, מואט על-ידי גרפיט ומקורר על-ידי גז. נבנה לראשונה באנגליה, ב-1956, בקלדרה-הול, בעיקר ליצור פלוטוניום; תפקיד-המשנה — הפקת חשמל. משמש כאב-טיפוס לכורי יצור פלוטוניום וכורי-כוח. כל כורי-כוח שנבנו עד כה ב-בריטניה ובצרפת ליצור פלוטוניום ולהפקת חשמל הם מטיפוס זה.

אניה גרעינית

ממשלת יפן מקימה חברת-פיתוח מיוחדת, שתעסוק בבניית האניה האטומית הראשונה של יפן. נפח האניה — 6,000 טון וישתמשו בה לצרכי מחקר אוקייני. המחיר המשוער נע בין 3.5 ל-6 מיליון ל"ש.

הולנד

האיגוד ההולנדי של חברות כוח-החשמל הגיש בקשה לממשלה „להקים כורי-כוח של 50 MW(e), וזאת — בשיתוף עם החברה ה-אמריקנית, „ג'נרל אלקטריק“. מקוים להשלימו תוך 18 חודש אחרי קבלת האישור.

צ'כוסלובקיה

תכנית לרשת כורי-כוח בסך MW(e) 5,000

הקמתו של כורה-כוח הראשון בצ'כוסלובקיה, שבבניתו הוחל ב-1958, מתנהלת לא בהתאם לתכנית ותושלם בפיגור-מה. הכור הוא של 150 MW (e) וההערכה היתה שיעלה כ-50 מיליון ל"ש. כור זה מוקם בעזרת ברה"מ, במסגרת תכנית-הפיתוח של מדינות הגוש-המזרחי. לאור הנסיון הנרכש בזמן הקמת כור זה, מתכננים להקים 10 כורי-כוח. ב-1970 תהיה תפוקתם הכוללת 5,000 MW (e).

הערה: כל תפוקת החשמל בישראל היום היא כ-500 MW (e), דהיינו — המדובר הוא בתכנית להפקת חשמל בהקף הגדול פי עשרה מהתפוקה בארץ כיום. בריטניה שפיתחה כורי-כוח באופן נמרץ, הגיעה כיום — אחרי קרוב ל-20 שנות פעילות בשטח הגרעיני — ל-5,000 MW (e). וזוהי אמת-מידה להשוואת-

מונע-כוח-אטומי, אשר עליו הוצא כבר ביליון דולר במשך 15 שנים. בפיתוחו בקנה-מידה גדול הוחל בטרם הושג בסיס טכנולוגי מתאים. שתי מערכות-הכוח שעמדו בפיתוח בעת ביטול התכנית — לא התאימו לשימוש מעשי. שתיהן מחייבות כלי-טיס גדול, שמהירותו וגובהו מוגבלים; והפעלתן כרוכה בבעיות רציניות ובסיכונים. מכאן המסקנה כי מהפיתוח אינן צפויות תוצאות לשימוש למטרות צבאיות.

יוגוסלביה

בריטניה

נמסר על מו"מ בין יוגוסלביה ובריטניה המתנהל על הקמת כורי-כוח, לפי דוגמת הכורים הקיימים בבריטניה. מדובר על כור של 100 MW (e) (מגואט) והוצאות משוערות של 20 מיליון ל"ש. המימון ייעשה במסגרת הלוואת-יצוא של הממשלה הבריטית.

אגב פעולתה בשטח האנרגיה האטומית, פיתחה בריטניה תעשייה ענפה בשטח זה — וזו זקוקה לשוקים. חברות בריטיות משתדלות להשיג הזמנות, וזכיה במכרזים, בכל המדינות בהן ישנה פעילות תעשייתית-אטומית. חברות בריטיות פעילות גם במצרים בקשר לתכניות הקמת כורי-כוח.

נאמר גם שהפיקוח על הפלוטוניום שינצר בכור זה ביוגוסלביה יקום באמצעות „ס.ב.א.א.“ (סוכנות בין-לאומית לאנרגיה-אטומית).

יפן

כורים

ביפן רבה הפעילות בכל הקשור לאנרגיה אטומית. ב-1963 הוגדל התקציב לאנרגיה אטומית ב-19%. היפנים עומדים בקשר מתמיד עם הועדות לאנרגיה אטומית בארה"ב, צרפת, בריטניה ועוד. השנה קוימו כינוסים משותפים עם מדענים, טכנאים ואנשי תעשייה-אטומית של בריטניה וצרפת.

גשלות ההכנות להקמת כורי-המחקר שייבנה כולו על-ידי אנשי מדע ותעשייה יפניים. המטרה העיקרית — מתן הכשרה מעשית למדענים ומהנדסים יפניים בשטח אנרגיה אטומית.

בקרוב יוצא מכרז להקמת כורי-כוח נוסף — שני (ביפן המערבית), בגודל 200—300 MW (e)

ארה"ב

אניות גרעיניות

ראש-המטה היוצא של צי-ארה"ב, אדמירל אנדרסן, הציע למיניסטר-ההגנה שכל אניות-המלחמה מעל 8 אלפים טון אשר תיבנה מעתה תהינה מופעלות על-ידי מנוע גרעיני. הצעה מרחיקת-לכת זו מוסברת בהתקדמות הטכנולוגית, המאפשרת בנית אניות כאלה במחיר מתקבל על הדעת. לפי מחקרי הצי תוכלנה אניות אלה לשוט כ-7 שנים ב„מי-לוי“ גרעיני אחד — דבר שיפצה על ההשקעה הגבוהה במנוע גרעיני.

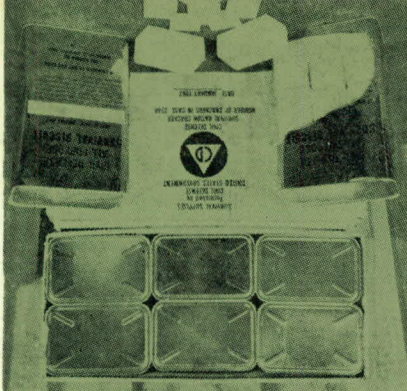
התקן להגנה מפני קרינה

הצי האמריקני פיתח תתקן הסוגר אטומטית תריסים מיוחדים במקרה של התקפה אטומית — למניעת פגיעה מקרינה ומפיזור שבי-ריזוכוכית. ההפעלה האוטומטית מתבססת על דקטטור אלקטרוני, המגיב על ההבקה של פיצוץ גרעיני.

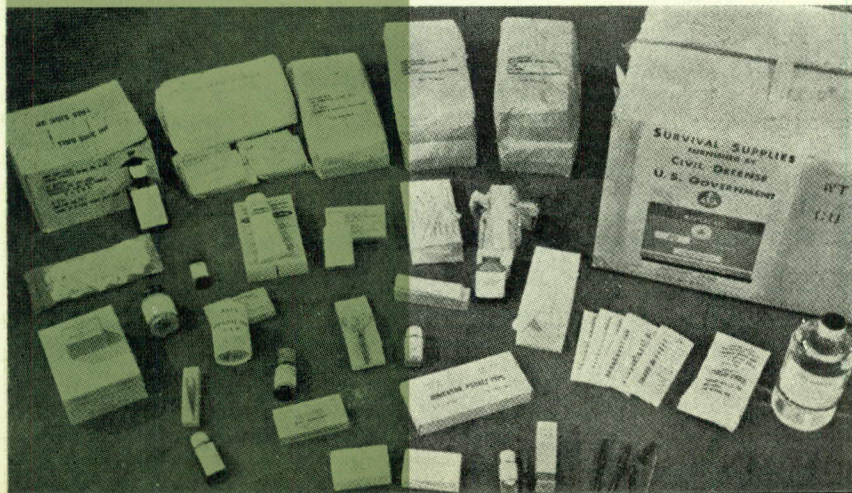
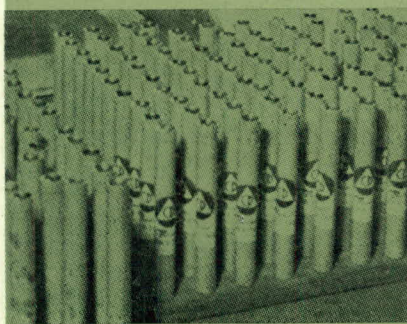
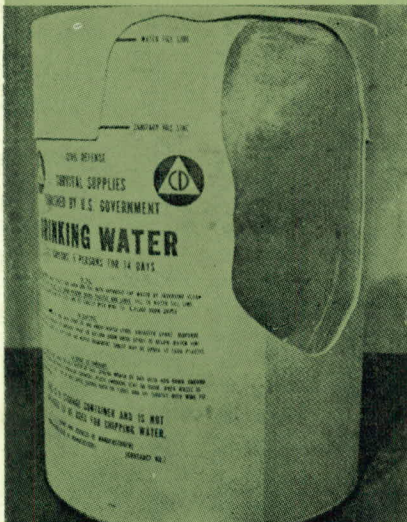
ביטול פיתוח מטוס מונע-כוח-אטומי

בין סעיפי פיתוח ומחקר שבוטלו השנה (בסכום כולל של 4 ביליון דולר) בתקציב-ההגנה האמריקני-גם המשך פיתוחו של מטוס

מן התאוריה - להתכוננות

פח"חירום (Survival biscuits) — 2.5 ק"ג
המספקים 10,000 קלוריות (המינימום הדרוש
לאדם בלתי-פעיל לתקופה של 14 יום)

גוברת והולכת גם השנה התענינותו של מיניסטרויך-ההגנה האמריקני בהגנה האזרחית. בשנת-התקציב הקרובה יוצאו לכך 700 מיליון דולרים: כ-500 מיליון — למקלטים; וכ-200 מיליון — למחקר, אימון וסידורי-אזעקה. בראש וראשונה ייערך מפקד של כל המבנים התת-קרקעיים — מרתפים, מנהרות, מחילות רכבת-תחתית וכיו"ב — שקיבולן 50 איש לפחות; והם יצוידו במיכלי-מים, מלאי מזון, מערכת רפואית ומכשירים למדידת קרינה. כן מתכננים לקדם, בעזרת הקצבות מקופת המדינה, את בנייתם של מקלטים ציבוריים גדודיים ושל מרכזים תת-קרקעיים לניהול פעולות הג"א. מקלטים פרטיים קטנים לא יזכו להקצבות, אך יהנו מעזרה טכנית (תכניות, יועצים טכניים, פיקוח). מערכת האתראה שהיתה קיימת עד כה (ושבהלקה נתבססה על שימוש ברשת-הטלפונים הענפה) תוחלף עתה בפעמוני אזעקה, אשר יחוברו אל רשת-החשמל שבכל בית ויופעלו בשעת הצורך. כן כלולה בתכנית רכישת 150 אלף מכשירי רים למדידת רדיו-אקטיביות והוצאת קונטרס-הסברה על התגוננות בפני נשורת רדיו-אקטיבית.

משאמל באמצע:
מיכלי-מים בעל קיבול של כ-65 ליטר — מספיק ל-5 אנשים משך 14 יום; כשהוא ריק — ניתן להשתמש בו ככלי לפסולת.

משאמל:
מד-קרינה — התקן זעיר, דמוי עפרון, לגילוי קרינה ומדידת עצמתה.

למטה:
מערכת רפואית המספקת את צרכיהם הרג"א לים של 50 איש החיים משך 14 יום בתנאים של צפיפות רבה.

פורמוזה

אף ממשלת פורמוזה אישרה הקמת כור-כוח של 200 MW (c) במסגרת התכנית להרחבת התעשייה.

ספרד

ממשלת ספרד נתנה אישור להקמת כור-כוח של 60 MW (c), במזרח ספרד. חברות אמריקניות משתתפות במכרז. אך נרמז ש-חלק מהציוד יירכש גם בבריטניה. מקוים שבנית התחנה תסתיים ב-1966. יש לציין שלספרד ישנם מחצבי אורניום עשירים, ה-מבטיחים לה אי-תלות באספקת חומר חשוב זה.

גרמניה המערבית

מיניסטרויך-המדע הגרמני מעבד תכנית לחמש שנים לפיתוח האנרגיה האטומית. התקציב המשוער לביצועה הוא כ-2,200 מיליון מרק ל-5 השנים הבאות. כעת מוציאה גרמניה כ-330 מיליון מרק לשנה בשטח האנרגיה האטומית.

גאנה

ממשלת גאנה הקימה ועדה שתהיה אחראית לפיתוח אנרגיה אטומית לצרכי שלום; בתוך זה — לכור-מחקר של 3 MW (c) המוקם על-ידי רוסיה ואשר יושלם כפי המשוער ב-1967. ד"ר פפור, סגן מנהל הטכניון בקומאסי, מונה כיו"ר הוועדה. זהו הכור הראשון המתוכנן ב"אפריקה השחורה". באפריקה ישנם כעת כור-מחקר במצרים וכור-מחקר (בשלב-בניה אחרונים) בדרום-אפריקה. רצוי להזכיר שה-פיסקאי הנודע ד"ר נאן מאי, שנידון בזמנו בבריטניה למאסר בגלל ריגול לטובת רוסיה, יכהן כמרצה לפיסיקה באוניברסיטת אקרה.

אוסטריה

אף שאוסטריה טרם ניצלה את הפוטנציאל ההידרו-אלקטרי שלה — הוחל שם בתכנון להפקת כוח גרעיני. הוקמה חברת-גג בשיתוף-חברות תעשייה והנדסה, שגייסה סכום של 200,000 דולר למחקר בבעיות התכנון הקשורות בהפעלת אנרגיה אטומית. חברת "סי-מנס" במערב-גרמניה תבצע מחקר זה.

על בחירת כיוון המאמץ העיקרי

גאת רס"ן ל. מרחב

ניה ואופיה המיוחדים, שיקולים ואמות-מידה משלה לבחירת כיוון המאמץ-העיקרי: הרמות של דרג פיקודי אסטרטגי — אופרטיבי — וטקטי.

„הרוצה להיות חזק בכל מקום — לא יהיה חזק בשום מקום” — הוא רק „הצד השני של המטבע” לאחד החשובים שבעקרונות-המלחמה: עקרון ריכוז-הכוח. כיצד מגשימים עקרון זה? בראש-זובראשונה — ע”י בחירת הכיוון בו ייעשה המאמץ-העיקרי. מעטים המקרים בהם הגיע ריכוז הכוחות והאמצעים למאמץ מסוג זה לאיתם מימדים ולאותה „דחיסות” אשר ציינו את מתקפותיו של הצבא הסובייטי, בשלב השני של מלחמת-השנייה; וכן — את מערך-הגנתו, ב„קשת-קורסק” הנודעת (בקיץ 1943). אמנם, ריכוזים כאלה נתאפשרו שם, במידה לא-מעטה, ע”י ההקף הכולל העצום של הכוחות, אשר השאיר בכ”ז עצמה מספקת לאבטחת הגזרות האחרות מזה. ולהתקפה משנית, או אולי הסחה מזה. אך גם לאחר שנביא בחשבון עובדת-יסוד זו — בכל זאת מאלף נסיונו זה של הצבא הסובייטי: הן להבנת העבר, והן להערכת אפשרויות צפויות. מאמרו של רס”ן ל. מרחב, המסכם את עיקרי הגישה הסובייטית לבחירת כיוון המאמץ-העיקרי, משלים מבחינה זו סדרת סקירותיו על אמנות-הלחימה של ה„אסכולה הסובייטית”.

בחירת כיוון המאמץ-העיקרי תופסת מקום נכבד ביותר בקביעת החלטות על פעולות-מלחמה ובביצוען. נסיון-הקרב של רוב הצבאות בעולם מראה כי הצלחת הפעולות מותנית, בין היתר, בקביעה נכונה של המאמץ-העיקרי לכוחות המופעלים בהתקפה כבהגנה (אלא שבהגנה מכוון ריכוז המאמץ-העיקרי ל„שטח החיוני”). סקירה זו תוקדש לשאלת כיוון המאמץ-העיקרי בפעולות התקפיות.

כיוון המאמץ-העיקרי הוא חלק בלתי-נפרד של כל החלטה. הוא גם מציין את מהותה של ההחלטה וגם מהוה את היסוד שבה — זהו לבילבה של כל תכנית למבצע.

כיוון המאמץ-העיקרי הוא כיוון פעולה מסוים של איגוד הכוחות העיקריים. מובן מאליו, שקרי-כיוון זה של הפעולות עובר בשטח מסוים, בעל תכונות ונתונים משלו; ויש לכל מאמץ-עיקרי במציאות עומק ורוחב מסוימים ומוגדרים. בהתאם לממדי הכוחות המופעלים במבצע או בקרב (עוצבה ברמה זו או אחרת, יחידה או יחידות-משנה). כל דרגי הפיקוד קובעים כיוון מאמץ-עיקרי לכוחות הנתונים למרותם, בפעולות התקפיות כבפעולות הגנתיות. כתוצאה מכך, קיימת כמה רמות-יסוד של דרגי-פיקוד, שלכל אחת מהן נתון

תהליכי הבחירה ברמות השונות

ברמה האסטרטגית כולל תהליך בחירת כיוון המאמץ-העיקרי שלבים ובחינות אלה:

- במצבי לחימה בוירות-מערכה אחדות — קודם-כל הגדרת האויב העיקרי וכתוצאה מכך — קביעת הזירה העיקרית;

- קביעת היעדים העיקריים של המהלומה (ריכוזים אסטרטגיים של האויב, ובמקרה של לוחמה גרעינית-במיוחד — משגרי-טילים ועמדות ובסיסי נשק גרעיני, וכן אזורים בעלי חשיבות אסטרטגית מבחינה כלכלית ומדינית);

- הגדרת כיוון המאמץ-העיקרי בזירת-המערכה שנבחרה;
- קביעת כונתה ואורחה של ההתפרסות האסטרטגית: של כלל כוחותיהם בזירה זו — ושל הגייסות שהועדו להנהיג את המהלומה העיקרית;

- אורח הפעלת הנשק הגרעיני והטילי נגד יעדים אסטרטגיים.

הסמכות הקובעת את כיוון המאמץ-העיקרי בדרג האסטרטגית היא סמכותו של הפיקוד העליון, על סמך הנחיותיה של הראשות המדינית.

ברמה האופרטיבית כוללת בחירת כיוון המאמץ-העיקרי:

- ציון יעדים אופרטיביים של האויב, לרבות עמדות נשק גרעיני וטילי, אשר ישמשו מטרה למהלומה העיקרית;

- קביעת כיוון אופרטיבי שבו תבוצע המהלומה העיקרית;

- קביעת איגוד-הכוחות האופרטיבי אשר יפעל בזירה שנבחרה וציון התפקידים של גורמי-היסוד השונים שלו (זרועות, חילות שונים, דרג ראשון, שני וכו', מפעילי נשק גרעיני וטילים, אגד-ארטילרי, עתודות וכו') במהלך ביצוע המשימות העיקריות במערכה.

את המהלומה בכיוון המאמץ-העיקרי במערכה מבצע איגוד-הכוחות האופרטיבי (המורכב כרגיל ממספר עוצבות מחילות שונים); במערכה יכול הוא, בדרך-כלל, להנחית נוסף על

מהלומה עיקרית אחת (לפעמים — שתיים, במיוחד בתנאי הפעלת נשק גרעיני) גם מאחת עד שלוש מהלומות משניות.

את כיוון המאמץ-העיקרי ברמה האופרטיבית קובע הפיקוד העליון, ולעתים — מפקדת האיגוד-האופרטיבי עצמה, במסגרת הנחיות הפיקוד העליון.

ברמה הטקטית מתבססת בחירת כיוון המאמץ-העיקרי על אלה:

- ציון יעדים טקטיים שכיבושם יפר כליל את מערך-

ההגנה הטקטי של האויב (ובהגנה — את מערכת הכוחות התוקפים של האויב);

- קביעת כיווני הפעלתם של הכוחות העיקריים (של הרמה הטקטית);

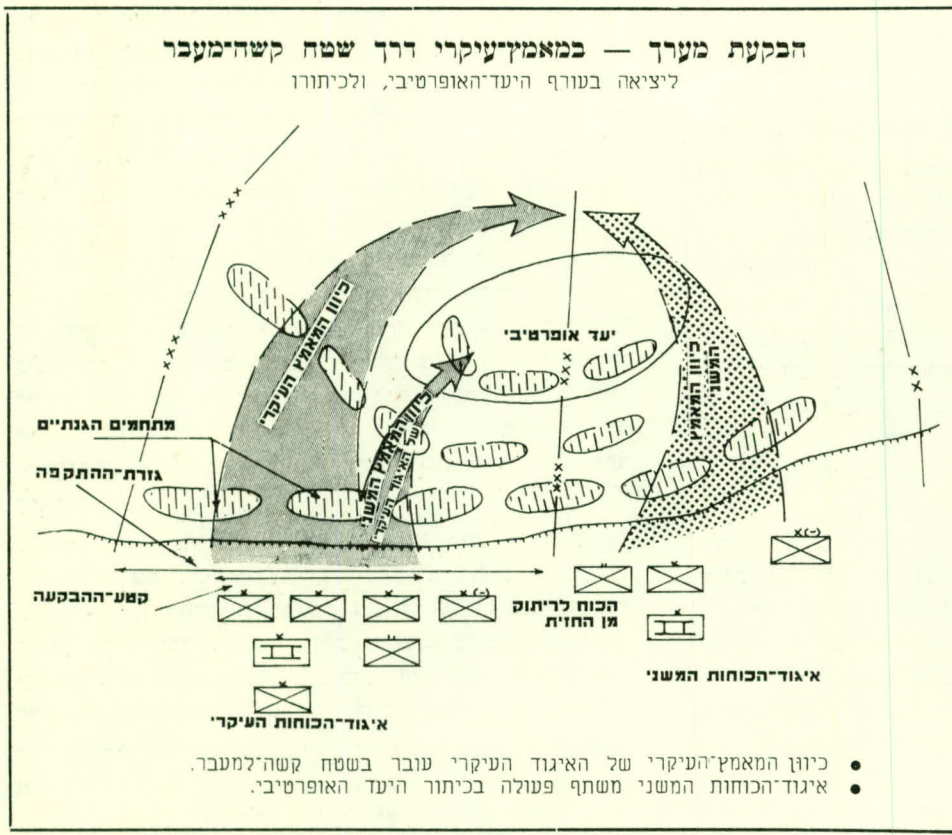
- ציון הכוחות שיופעלו, ומשימותיהם של היחידות שתשתתף בהן.

את כיוון המאמץ-העיקרי קובע הדרג הממונה, או לפעמים גם מפקדת אותו כוח טקטי גופו (נאמר: חטיבה, גדוד).

לקביעת כיוון המאמץ-העיקרי ברמות השונות — האסטרטגית, גית, האופרטיבית והטקטית — ישנן תכונות משותפות, אך קיימים מבחינה זאת, גם הבדלים יסודיים ביניהם.

מכל הנאמר לעיל מסתבר כי התכונות המשותפות מקורן בעובדה כי בכל המקרים מתבטאת משמעותה של בחירת כיוון המאמץ-העיקרי, למעשה, בהגדרת יעדיה העיקריים של המהלומה, בקביעת כיווני הפעלת הכוחות, בציון הכוחות והמאמצים הנדרשים להנחתת המהלומה העיקרית, ועוד.

ההבדלים בין אורח בחירת כיוון המאמץ-העיקרי ברמות

השונות — הם פרי השוני בתוכנו ויעודן של פעולות אסטרטגיות, אופרטיביות וטקטיות.

כידוע, כפופה האסטרטגיה למדיניות. המדיניות היא הקובעת לה, לאסטרטגיה, את משימותיה העיקריות, על כל התוצאות העוללות לנבוע ממשיות אלו. ברם, הקשר הקיים בין מדיניות לאסטרטגיה בענין בחירת כיוון המאמץ-העיקרי וביצוע המהלומה העיקרית מתבטא בקביעת המגמה הכללית; ובכך מביע קשר זה את האחדות שבין המשימות של ניהול

צייט-משניים ישנם כיוונים-עיקריים (או בהגנה — "שטחים חיוניים") משלהם.

קרוב לודאי כי הפעלת נשק גרעיני ונשק טילי בשדה-המערכות תשפיע ביותר על כיוון המאמץ-העיקרי ובחירתו. תכונותיהם הקטלניות של סוגי-נשק אלה מצביעות כי הם יופיעו בראש-וראשונה בכיוונים העיקריים ויכריעו, במידה נכונה, את גורל המערכה כולה בגזרה בה הם יונתחו. לכן יש לראות בנשק גרעיני-טילי את האמצעי החשוב ביותר להכרעת יעדי האויב העיקריים.

כן יש להניח כי בתנאי הפעלת נשק גרעיני עשוי מספר הכיוונים העיקריים להיות רב יותר, מאשר בתנאים המקוריים בלים. זאת כדי לפרוס את הכוחות התוקפים בפזורה רב-יותר ולמנוע מן האויב אפשרות לפגוע באמצעות נשקו הגרעיני ביכולתם המבצעית הכוללת; וכן במגמה להטעותו ולא לצולל את מאמציו-הוא בחזית רחבה-יותר.

על חילות-היבשה, והכוחות-המשוריינים במיוחד, לנצל במהירות את המהלומות הגרעיניות — בהשתמשם בפרצות שתופיענה על-ידי הנחתות גרעיניות ובהדרגה בקצב מכסימלי אל עומק המרחב האופרטיבי-אסטרטגי. במלים פשוטות ניתן, איפוא, לומר כי בתנאי לחמה-גרעינית — נשק זה הוא אשר יסלול את הדרך למאמץ-העיקרי של הגייסות התוקפים.

גורמים המשפיעים על הבחירה

הכיוון הנוח ביותר למאמץ-העיקרי הוא הכיוון בו ניתן יהא להפיק תוצאות שתהיינה מכריעות ומרחיקות-לכת ביותר להשגת מטרות המערכה או הקרב. רצוי שתוצאות אלה תושגנה בפרק-זמן שיהיה קצר-יחסי ככל האפשר ובאבידות מועטות ביותר. מובנו של מושג "תוצאות מכריעות ומרחיקות-לכת ביותר" בפעולות התקפיות הוא — מיגור איגוד-הכוחות העיקרי של האויב; דבר זה קשור, בדרך-כלל, בכיבוש יעדים חיוניים שיש להם חשיבות ניכרת לגבי כל מערכה-ההגנה של האויב.

גורמי-יסוד המשפיעים על בחירת כיוון המאמץ-העיקרי הם: גורם מדיני-כלכלי; גורם צבאי; גורם גיאוגרפי-צבאי. רק ניתוח כולל ומעמיק של כל שלושת גורמים אלה עשוי להעלות נקודות-מוצא נכונות לבחירת כיוון המאמץ-העיקרי. רק ניתוח כל מצב קונקרטי לגופו יכול לציין לנו במה עלינו לבחור. יש לזכור, כמובן, שחשיבות ניתוחם הראוי של הגורמים המדיני-הכלכלי מתחילה להופיע בדרך-כלל ברמות פיקוד אסטרטגיות; ברמה הטקטית ודאי שמוכתבת בחירת כיוון המאמץ-העיקרי בראש-וראשונה על-ידי אינטרסים של הרמה הגבוהה יותר.

כיוון המאמץ-העיקרי, כפי שכבר הוזכר, איננו רק "קו" גיאוגרפי — כי אם זהו מרחב מסוים, אשר יש בו כדי לאפשר לכוחות-העיקריים של ההתקפה את ביצוע משימתם. אחת מנקודות-המוצא הנכונות לבחירת כיוון המאמץ-העיקרי טמון נה, איפוא, בניתוח "קיבולו האופרטיבי" של המרחב. "קיבולו אופרטיבי" הוא מושג קונקרטי, המביע לנו מה גודלם של הכוחות שניתן יהיה להפעילם במרחב מסוים — לרוחבו ולעומקו. קשה להניח, למשל, שבפעולות התקפיות בשטח הררי יהיה צורך בניתוח כולל של הגורם המדיני-הכלכלי לשם בחירת כיוון המאמץ-העיקרי לאיגוד-כוחות נתון —

המלחמה בכללותה לבין ניהול המערכות המסוימות, והכנתם של כל הכוחות-המזוינים להשגת המטרות שהוצגו להם. לעומת זאת, בפעולות אופרטיביות וטקטיות מכוונות בחירת כיוון המאמץ-העיקרי להשגת איגוד-כוחות מסוימים של האויב ולכיבוש יעדי אויב נבחרים. לפעולות אופרטיביות יש, כמובן, הקף ותנופה גדולים ורחבים יותר מאשר לפעולות טקטיות. קשר-הגומלין שבין בחירת כיוון המאמץ-העיקרי ברמות השונות בא לידי ביטוי בשטחים הבאים:

• כיווני המהלומה בקרב (ברמה הטקטית) נבחרים המגמה להבטיח את השגת מטרות-המערכה (של הרמה האופרטיבית);

• כיווני המהלומה במערכה (ברמה האופרטיבית) נבחרים מתוך המגמה להבטיח את השגת המטרות האסטרטגיות. פירושו של דבר הוא, כי בחירת כיוון המאמץ-העיקרי של הרמה הנמוכה תלויה בכיוון המאמץ-העיקרי של הרמה הגבוהה-יותר. מאידך גיסא, השגת מטרותיו של המאמץ-העיקרי ברמה הטקטית היא, בדרך-כלל, תנאי להשגת מטרות הרמה האופרטיבית; והשגת המטרות של המאמץ-העיקרי בתחום האופרטיבי פותחת את הדרך להשגת המטרות האסטרטגיות. כאמור, בחירת הכיוון של המאמץ-העיקרי נעשית בכל צורות הלחימה והקרב. בהתקפה מוצא הדבר את ביטויו במפורש בבחירת כיוון המאמץ-העיקרי; בהגנה — בבחירת שטחים חיוניים.

כיוון המאמץ-העיקרי בפעולות התקפיות קשור קשר הדוק באורח טקטי המציין במיוחד את זמננו — בהבקעה. בפעולות התקפיות נמצא קטע החזית שהועד להבקעה בכיוון המאמץ-העיקרי. הקטע בו יופעל המאמץ-העיקרי יהיה, בדרך-כלל, צר ומצומצם יותר מגזרת-ההתקפה כולה או, לפרקים, שווה לה. אך במקרים מסוימים עשוי המאמץ-העיקרי להיות רחב יותר מגזרת-ההתקפה, כגון לאחר שהוחדר טריז למערך-ההגנה של המגן והופעלו כוחות נוספים (עתודות), המרחיבים בעומק מערך-ההגנה את כיוון-הפעולה לעבר אחד האגפים.

מאמץ-עיקרי — כפי שהדבר נובע כבר מעצם הגדרתו — אינו כולל את כל גזרת-הלחימה בה הוא מתבצע. כך, למשל, בפעולות התקפיות מבצעת עוצבה את מאמצה העיקרי בכיוון אחד; ובשאר קטעי גזרת-ההתקפה עורכת היא התקפות משניות בלבד בנצלה את ההצלחה בכיוון המאמץ-העיקרי, אם הושגה, או אפילו יש ונערכת להגנה.

כאן יש להדגיש את תכונותיה הבאות של בעיה זו במערכה אופרטיבית. פעולות העוצבות (היחידות) הנעשות בכיוונים משניים כפופות למטרות שהוצגו לפעולות המבוצעות בכיוון העיקרי. למשל, מטרת ההתקפה בכיוון-משני היא הבטחת אגפים של כוחות המאמץ-העיקרי, ריתוק כוחות ניכרים של האויב; ובמקרים מסוימים — השגת איגוד-כוחות מסוימים של המערך ההגנתי, וכתוצאה מכך השגת סיוע לכוחות הפועלים בכיוון המאמץ-העיקרי. בתכנון המערכה או הקרב יש להביא בחשבון אפשרות של הפיכת אחד המאמצים המשניים למאמץ-העיקרי, בהתאם למסיבות (השגת הפתעה במאמץ-משני או בלימת ההתקפה במאמץ-העיקרי וכיו"ב) ולצורך לפי זה את מערך הכוחות. לכוחות המופעלים במאמץ-

גורם חשוב ביותר, הקשור תמיד בפעולות-מלחמה ומשפיע על מהלכן; שכן, יכולה האוכלוסיה המקומית לבוא לעזרת אחד הצדדים, להקים תנועת-גרילה, לבצע חבלות, לסכן עורקית-חבורה וכד'.

חשיבות רבה נודעת אף לתנאים סוציאליים וכלכליים במרחב-הפעולות. כך, במרחב תעשיתי מפותח מצוי שפע של כבישים, בתי-חרושת לרוב, ארגון משקי מסועף ונכסים כלכליים וכספיים רבים; בדרך-כלל ישנו בו גם מלאי של חומרי-גלם וכד'. הכוחות הנלחמים עשויים לנצל את יכולתו ואוצרותיו של מרחב כזה לצורכי ניהול המלחמה; או, להפך — להרסם ולכלותם, כדי לא לתת לצד השני אפשרות לנצלם לטובתו. מרחב כזה הוא בדרך-כלל יעד אסטרטגי או אופרטיבי, ואילו מכוון המאמץ-העיקרי.

★

הגורם הצבאי — מקיף את כלל-השיקולים הקשורים בניתוח המטרות של פעולות-המלחמה והמשימות המתחייבות מהן ובניתוח מצב כוחותינו וכוחות היריב. כן קשורים הם בניית תוח האפשרויות הפתוחות בפני שני הצדדים וכיצד מגדירות הן את כונותיהם האפשריות ואת מידת חופש-התמרון שלהם. נוסף לכך, על האומדן הצבאי הזה גם להביא בחשבון ולנתח באופן מציאותי את גורמי הזמן והמרחב הדרושים לתכנון הפעולות העומדות להתבצע. ניתוח מכלול-גורמים צבאי זה חייב, מעל-לכל, להיות מציאותי וקונקרטי. אין תכלית

וטעם לנתחו באופן מופשט, וללא קשר לצורת-הלחימה המתקיימת, בה יהיה צורך לנהוג. כך, למשל, יש כמובן הבדל בין התנאים-המשפיעים על בחירת כיוון המאמץ-העיקרי במתקפה — ובהגנה; וכן שורת נקודות-המוצא בניתוח הגורם הצבאי ברמה האסטרטגית ובנו הטקטית, ועוד כיוצא באלה. דוקא משום כך נגענו כאן בבדיקת גורמי-המשנה המהווים את הגורם הצבאי, רק נגיעה כללית-ביותר.

הבה ניתן עתה את דעתנו על הערכת מצב כוחותינו וכוחות היריב — ונברר לעצמנו מהי מסגרת האפשרויות הפתוחות בפני שני הצדדים-הנלחמים שתוכה יכולים הם לקבוע את כונותיהם, ומה עשויה להיות מידת חופש-התמרון שלהם. הערכת מצב כוחותינו, מנקודת-הראות של בחירת כיוון

המאמץ-העיקרי, כוללת את הבעיות הבאות:

● רוח גייסות — בפעולות התקפיות נחוצים, כידוע, גייסות בעלי רמת-רוח גבוהה — ובמיוחד בכיווני המאמץ-העיקרי.

במעבר זה או אחר — אם, נאמר, ידוע מראש, כי דרך מעבר מסוים זה, יכולה לעבור, בפרק-זמן נתון, רק עשירית הכוחות או אף פחות מזה.

★

ננתח עתה בקצרה את גורמי-היסוד ואת השפעתם על בחירת כיוון המאמץ-העיקרי.

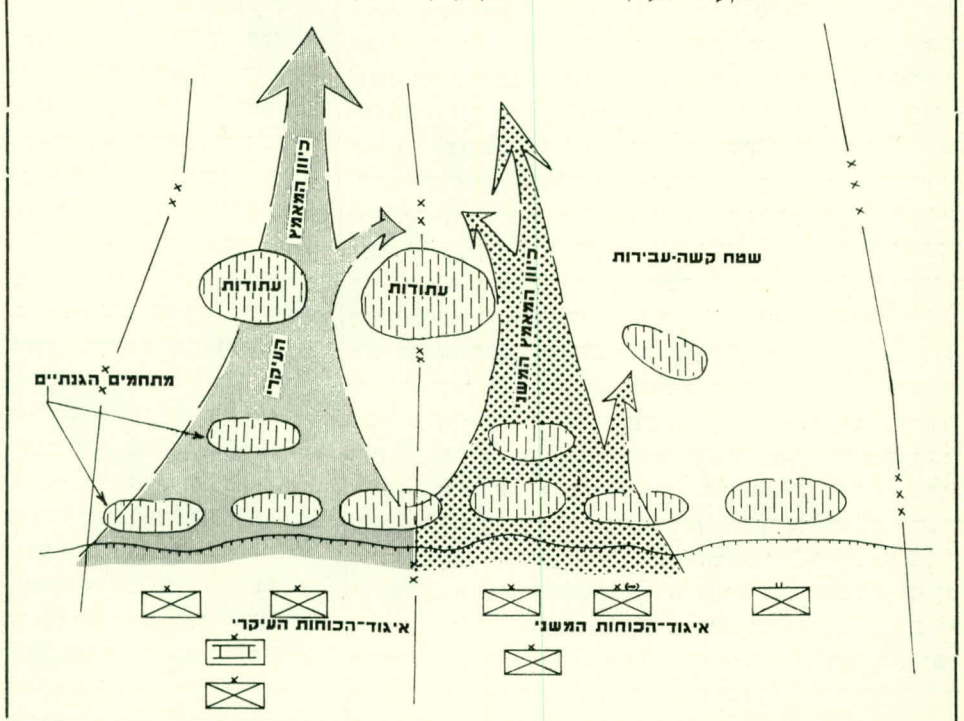
הגורם המדיני-הכלכלי מקיף יריעה רחבה של נושאים, שהעיקריים שבהם הנם:

- מצב מדיני ונפשי של אוכלוסית המרחב שבו מתפתחות עכשיו, או תתפתחנה בעתיד פעולות-מלחמה;
- תנאים סוציאליים וכלכליים במרחב הפעולה ומצב כלכלי וחברתי, הרכב לאומי ודתי של האוכלוסיה, הבדלים אתניים, לשוניים ותרבותיים בתוכה;
- גורמים לאומיים היסטוריים;

● תוצאות אפשריות וצפויות עם סיום פעולות-המלחמה כגון — השגת עצמאות וריבונות, כיבוש מקורות חומרי-גלם, הפלת המשטר הקיים, וכיו"ב.

השפעת גורמים אלה, כל אחד בנפרד או בצירופים שונים, אינה נתונה בספק. המצב המדיני והנפשי של האוכלוסיה, יחסה ועמידתה כלפי הכוחות-הלוחמים של הצד האחד או האחר, יכול להתבטא באדישות ("ניטרליות") — או אהדה וידידות. מובן, כי אין לקבוע הערה מעין זו ביחס לכל האוכלוסיה שבמרחב מסוים, משום שרבים המקרים בהם אין היא

הבקעת מערך — במאמץ-עיקרי דרך השטח-החיוני

מהוה שלמות אחידה: עשוי חלק בתוכה לחוש אהדה לאחד הצדדים הנלחמים, בעוד שחלק אחר יטה לצד השני, או שיהיה אדיש לגמרי. ברם, זאת לזכור: יחס האוכלוסיה האזרחית לכוחות-הנלחמים — יהיה אשר יהיה — תמיד הוא

החיוניים של המגן ואת כוחותיו העיקריים, כדי לצאת דרכם לעומק המרחב האופרטיבי (או האסטרטגי). ניתוח הדוגמאות הללו מוביל אותנו למסקנה כי היכולת לחזות-מראש מה תהינה כונותיו ותמרונו הצפוי של היריב — וכתוצאה מכך, במהלך-ההתפתחות, תגובותיך אתה — מתבססת על אומדן נכון של האפשרויות הפתוחות בפני האויב ועל הערכת התוצאות העלולות לצמוח כתולדה מבחירת כיוון המאמץ-העיקרי על-ידי הפיקוד שלנו. כלומר, נחוצה ראייה דינמית את האויב: כיצד עשוי הוא להתארגן-מחדש, תוך-כדי ביצוע התקפתנו, ואף לאחר שזו כבר השיגה את מטרתה — וכיצד תשפיענה הגבותיו אלו על המשך התכנון והביצוע של פעולותינו, בדרך להשגת המטרה הסופית (הכרעת האויב)

✱

הגורם הגיאוגרפי-הצבאי כולל צירוף מספר רב של גורמי-משנה, כגון מבנה פני-הקרקע, סוגי הקרקעות וטיבן של האדמות, ההידרוגרפיה, הצמחיה (בעיקר — יערות ובמידת-מה מטעים), האקלים, התחבורה (כבישים, מסילות-ברזל, דרכים), שדות-התעופה או התאמת השטחים להקמת שדות-תעופה, הישובים ועוד. ברור לגמרי כי לשם בחירת כיוון המאמץ-העיקרי חייבים אנו ללמוד את כל אלה באופן יסודי מאוד, לבדוק את השפעתם על התפתחות פעולות-המלחמה ותוך כדי ביצוע המשימות — להסיק מכך מסקנות נכונות ואובייקטיביות.

נעניין בקצרה בהשפעת גורמים אלה על בחירת פני השטח למאמץ העיקרי.

פני הקרקע יכולים להקל על פעולת הכוחות — או להכביד עליה. שטח מישורי, שבו אין מכשולים טבעיים, מסייע להתקדמות מהירה של הגייסות; ואילו שטח מבוותר, ובפרט שטח הררי, מכביד ומקשה על הנחתת מהלומות מכריעות, תנועות ותמרונים; מכשול טבעי גדול (רכסי-הרים, נהרות וכיו"ב), שעובר במקביל לכיוון המאמץ-העיקרי, יכול להבטיח את אגפי הכוחות התוקפים — או המגינים, גיאיות ונקיקים העוברים לרוחב-החזית מהווים מכשול רציני לגייסות (ובמיוחד לגייסות משוריינים וממוכנים); ואילו גיאיות ונקיקים המשתרעים אנכית או אלכסונית אל קו-החזית יכולים לפגוע ולהפריד את הכוחות המתקדמים; מאידך גיסא — יכור לים גם לשמש כדרכי גישה מוסוות.

סוגי הקרקע וטיב האדמות משפיעים על תנאי התחבורה של הכוחות המתקדמים, על הקצב — או אף על עצם האפשרות — של ביצוע עבודות החפירה (ומשימות ההנדסה הצבאית בכלל), על אספקת המים ועל תנאי-הברואה. ניתוח סוגי הקרקעות (האחוז של אדמות מעובדות, חולות, ביצות ועוד) מספק נתונים חשובים על אפשרויות השימוש בשטח לצרכי בניית שדות-תעופה, הקמת ביצורים, התחפרות וכיו"ב. נהרות, תעלות, אגמים, ביצות מהווים מכשול רציני לתזוזת הכוחות ותמרונם. ההתגברות עליהם מחייבת לצייד את הכוחות באמצעי-צליחה רבים וביחידות-ההנדסה רבות המיוחדות לכך. מכשוליים מסוימים (בעיקר — ביצות) אינם מאפשרים בכלל ביצוע פעולות התקפיות על-ידי רוב החילות.

השפעת היערות על הכוחות התוקפים שפועלים בכיוון המאמץ-העיקרי שונה במקרים שונים, והיא מותנית בצפיפותם,

● רמת האימון של הגייסות — לביצוע המאמץ-העיקרי נועדות, בדרך-כלל, יחידות או עוצבות בעלות רמה גבוהה של אימון. כן רצוי מאוד שיהיו בעלי נסיון-קרב.

● מצב מספרי של הכוחות, חימושם והרכבם לפי החילות השונים. — לביצוע המאמץ-העיקרי בפעולות התקפיות נחוצים כוחות גדולים-למדי, וגם עדיפות על המגן בכוחות ואמצעים; מלבד זאת דרושים לכך, בדרך-כלל, כוחות מכל החילות (כמובן — ביחס שונה, בהתאם למצב הקונקרטי בכל מקרה ומקרה); וכן חשוב במיוחד במקרה זה נסיון-קרב שלהם. ברור כי אלה הן דרישות מכסימליות. במציאות קורה לעתים שהמצב שונה למדי מתמונה זו. במקרה כזה יש לשאוף לניצולן המלא של כל נקודות המוצא החיוניות שנזכרו לעיל.

הערכת המצב של כוחות האויב, הנעשית לצורך בחירת כיוון המאמץ-העיקרי, כוללת:

● רוח גייסות, רמת הדרכה, הרכב כללי של הכוחות, חימוש ואמצעי-קרב.

● ריכוזים עיקריים של כוחותיו ואמצעיו — ויעדים חיוניים במערך-ההגנה האופרטיבי שלו (העומד להיתקף) כור — אשר עם מיגורם או כיבושם מופר כושר-העמידה של מערכת-ההגנה של המגן כולה; רצוי לציין כי הריכוזים-העיקריים והיעדים-החיוניים מופיעים, בדרך-כלל, יחד — משום שעל אלה האחרונים מגינים ברוב-המקרים כוחותיו העיקריים של היריב.

● מקומות חלשים במערך ההגנה של המגן; למקומות אלה שייכים קטעי-ההגנה המוחזקים על-ידי יחידות או עוצבות שרוחן נמוכה או שחימושן אינו מספיק למדי וכד', וכן קטעי-ההגנה שנתפשו בחפזן, תוך כדי שבירת התקפת היריב, מבלי שניתנה שהות להתקנת מערכת-ההגנה יציבה; ולבסוף — למקומות חלשים ורגישים מאוד במערך-ההגנה שייכים האגפים והתפרים שבין עוצבות המגן או יחידותיו.

בעיה מעניינת היא האם להנחית את המאמץ-העיקרי במקום החלש ביותר שבמערך-ההגנה של האויב או, להפך, במקום החזק ביותר? את פתרונה של בעיה זו יש לחפש במצב הקונקרטי, שנוצר במערכה הנתונה או בקרב המסוים. לקח המלחמות והקרב מורה כי במקרים מסוימים ביצעו כוחות תוקפים את המהלומות העיקריות על נקודות-התורפה במערך-ההגנה של המגן (הגרמנים, בתמרון-לפיתה ב-1914, והבקעה-ולפיתה ב-1940 בבלגיה ובצרפת; במבצע "קדש" ב-1956 — התקפת צה"ל בדרומו של חצי-האי סיני). עם זאת, רבים היו המקרים בהם הותקפו דוקא קטעי-ההגנה חזקים-ביותר (ב-1941/2 — הבקעת מערכים מבוצרים ברוסיה בדרכם של הגרמנים למוסקבה, לנינגרד וסטלינגרד; נסיונם, שנכשל, להבקיע ב-1943 את "קשת קורסק"; והמבצע הרוסי לחיסול "קבוצת-הארמיות של המרכז" הגרמנית בבילורוסיה ביוני 1944, ועוד).

במקרים מן הסוג הראשון הגיעו הכוחות העיקריים של התוקף לעומק המרחב האופרטיבי (או אף האסטרטגי) של היריב בלי לתקוף את הכוחות העיקריים של המגן מן החזית — ורק אחר-כך, בשלב הבא, טיפלו בהם; ואילו במקרים מה-סוג השני תקפו הכוחות העיקריים מלכתחילה את היעדים

צניחה עם שחר

הפלישה המוטסת להולנד

מאי 1940

סא"ל יהושע נבו

ומתקדמים לעבר העיר האג שבעורף המערבי, מרחק כ-150 ק"מ מהגבול!

בשחר ה-10 במאי החלה מסה של למעלה מ-100 דיביזיות גרמניות בפלישה להולנד, בלגיה וצרפת. מבחינה אסטרטגית היה מסע-המלחמה בהולנד חלק אינטגרלי של המסע למערב, שכן נוסף לכונתם לאבטח את אגפם ולפלוס לעצמם נתיב דרך ה"אצבע" הדרום-מזרחית להולנד (ליד מאסטריכט) — השתר קקו הגרמנים להשתלט על שדות-התעופה ההולנדיים. אך מבחינה אופרטיבית היה מסע-הולנד בגדר מבצע צדדי שפעלו בו רק עשר דיביזיות גרמניות.

מה ראו, איפוא, הגרמנים להקצות ל"מגרש צדדי", אם לדבר בלשון כדורגל, את מרבית "שחקני המפתח", דהיינו הגייסות המוטסים. שהרי אין לך דבר ברור ומקובל על הכל מהקצאת הכוחות המוטסים לגזרת המאמץ העיקרי — לו מוקצה גם עיקר כוח השריון. אך בעצם השיקול להקצאת הכוחות במסע הגרמני במערב, טמון לקח חשוב, כפי שעוד יוסבר להלן.

אם נבחון את מפת הולנד, ניוכח לדעת כי על-אף מישוריותה של הארץ עושה אותה שפע הנהרות והתעלות שבה לאחד השטחים הקשים-להתקדמות שבאירופה כולה. את הולנד — "מלכת ארצות-השפלה" — ניתן, בעצם, לתאר כצירוף של איים המופרדים על-ידי מחיצות מים שרוחבן עולה תכופות על קילומטר — ומה גם שניתן להרחיבן על-ידי הצפות.

"כשאני מפעיל את מטוסי חייבות הציפורים ללכת ברגל" — בהתרברבות זו של גרינג עב-הכרס נזכר ודאי קפיטן שולץ למראה שפעת מטוסי-הקרב התוקפים את העמדות הנ"מ וגדודי-הרגלים שהגנו על שדה-התעופה ואלהבן, שליד רוטרדם, שעה שצנח בראש גדוד הצנחנים הגרמני בתוך עדר כבשים, מזרחה לשדה-התעופה.

מבלי להתמהמה מסתערים הצנחנים לעבר העמדות, שעל דמיהן המדויקים תרגלו התקפות אינ-ספור. ואמנם, תוך מחצית השעה משתלטים הם בקרב פניס-אל-פניס עז על השדה, כשהם מסתננים לעמדות ומחסלים אותן ברימונים. כל העמדות שותקו, פרט לסוללה הנ"מ שלא ניתן היה להסתנן אליה. לפתע נוחת מטוס-קרב גרמני תועה בשדה. שולץ רץ אליו ומבקשו לרתק את הסוללה. המטוס ממריא ומבזיק את הסוללה. בחיפוי זה מסתערים הצנחנים למטחוי רימון ומחסלים את התותחים. חצי שעה לאחר צניחתם, עוד בטרם נמוג עשן הירוות, כבר נוחתים מטוסי הגדוד ה-3 של הרגימנט המוטס ה-16 המביאים, בין השאר, את סטודנט — מפקד הכוחות המוטסים.

תיאור זה של רגע בקרב על רוטרדם הוא קטע מ"מלחמת-הבוקר" שהתחוללה אותה שעה בחזית ובעורף של הולנד. שעה שחלוץ השריון הגרמני היה מגשש לו דרך בגבולה המזרחי של הולנד — היו צנחנים גרמניים משתלטים על גשרים

רקע גיאוגרפי זה, הוא שקבע את תכנית ההגנה ההולנדית — ואף הכתיב לגרמנים את הפעלת הגייסות המוטסים.

הכוחות ההולנדיים - ותכנית ההגנה

הצבא ההולנדי היה מאורגן ב-4 קורפוסים, כל אחד בן שתי דיביזיות ועוד „דיביזיה קלה“. נוסף לכך היו לו 24 רגימנטים עצמאיים בני 3 גדודים (המגויסים בגילים קשישים יותר), ועוד עשרות גדודי משמר. בסה"כ — 180 גדודי חי"ר. הכלים שבגדודי הארטילריה היו מיושנים במקצת, ופרט לשתי בריגדות של רוכבי אופניים ואופנועים — לא היה בצבא מיושן זה כל יסוד חדיש של אש ותנועה; חסר היה כמעט לחלוטין שריון ונשק נ"ט — וכל כוחו האווירי לא מנה אלא 4 טייסות קרב וטייסת אחת להפצצה ואחת לסיוור.

לפיכך ויתרו ההולנדים מראש על הגנת גבולם, אף שנשען על מכשולמים רחב; וזאת משום אורכו, שעלה על 300 ק"מ.

שני ימי ההתקפה הראשונים

הרעיון המרכזי של תכניתם היה כזה:

- השהיה הדרגתית של הגרמנים מהגבול ועד לקרהגנה הראשון — עלידי גייסות מחפים, המורכבים מרגימנטים עצמאיים שיבצעו את הריסת כל גשרי המאס והאייסל.

- בלימה בקרפיל — עלידי 3 קורפוסים ורגימנטים עצמאיים, בעוד הדיביזיה הקלה מהווה עתודה בעורף הסמוך של המערך, והקורפוס הראשון — עתודה ב„מבצר-הולנד“.

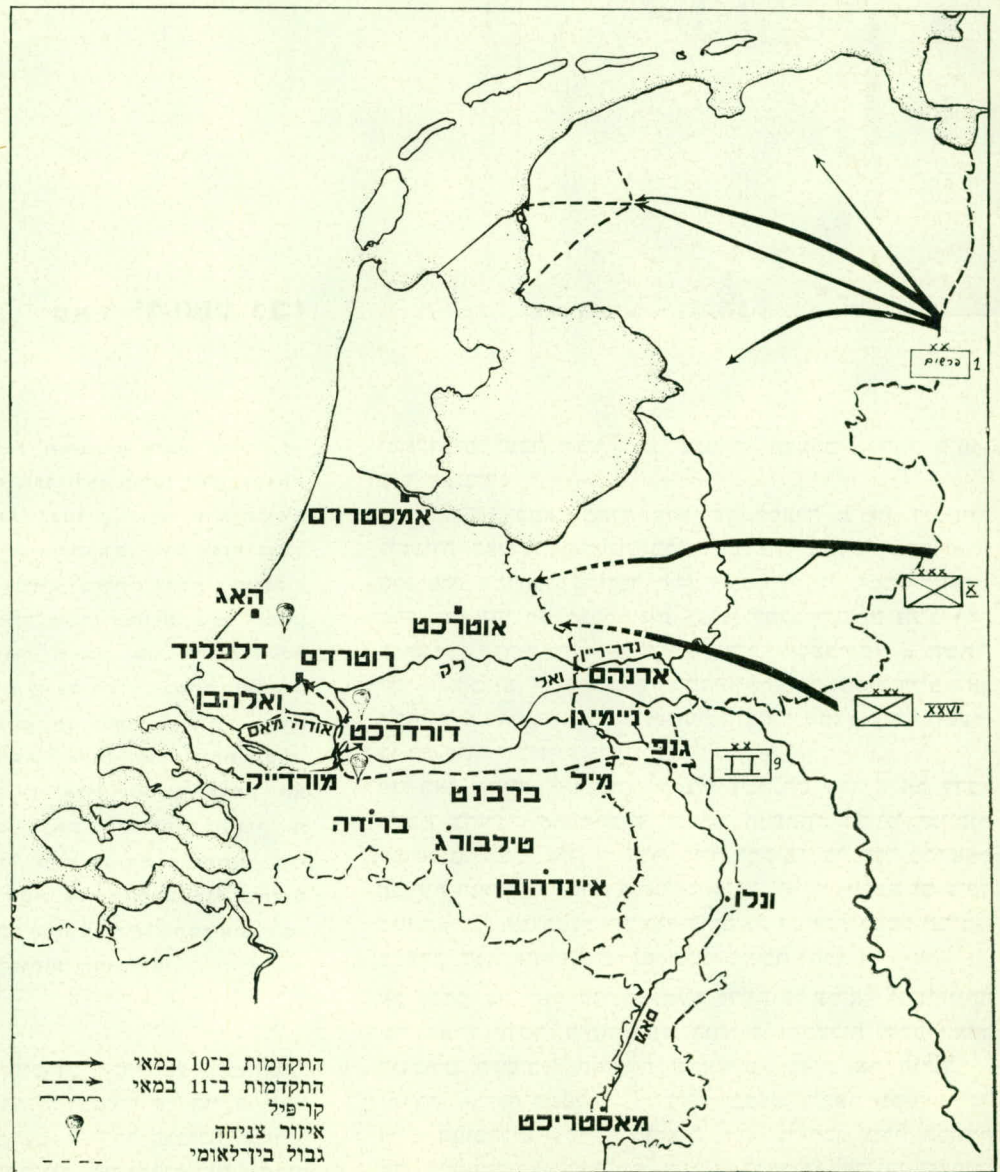
- אם יפרץ קרפיל, בטרם בוא תגבורת צרפתית — תבוצע נסיגה ל„מבצר-הולנד“. בשם זה כינו את ה„איים“ המערביים (עיקרם מחוזות צפון-הולנד, דרום-הולנד וחלק של אוטרקט) שהופרדו עלידי מים רבים — ואשר משום קרההקף הקצר שלהם ניתן היה להגן עליהם בריכוז רב של עצמה.

הכוחות הגרמניים - ותכניתם

הגרמנים הקצו לחזית זו 10 דיביזיות — מהן אחת שריון, אחת פרשים, אחת דיביזית ס"ס ממונעת.**

הגרמנים לא התכוונו לדש דש חודשים רבים בשטחים מוצפים, ואף לא להתמהמה בצליחות-נהר עקובות מדם, שתרתקנה את הכוח אשר כה נזקקו לו בצרפת. ה" פתרון שמצאו היה „גישה עוקפת“ עלידי כוחות מוטסים מחד גיסא וכוחות הפועלים באורה „בלתי סדיר“ (מעין „מכות מתחת לחגורה“) מאידך גיסא. התכנית הגרמנית חתרה להכרעה מהירה וזולה. קווי-היסוד שלה היו:

- פגיעה במרכזי השל"טון וניהול-המלחמה שבהאג, ריתוק העתודה האסטרטגית ותפיסת מאחו ב„מבצר הולנד“ — עלידי הדיביזיה המוטסת ה-22;
- כיבוש מעברי-המים אל „מבצר-הולנד“ שבאיוור רוטרם-דורדרכט עלידי כוח של דיביזית הצנחנים ה-7;

* היתה זו דיביזיית-מילואים איסטריית — שחלק מהטנקים שלה היו ללא תותחים, חלקם בעלי תותח בן 20 מ"מ, ורק מיעוטם בעלי תותח בן 37 מ"מ.

** בה התבלט זאפ דיטריך שהתחיל את הקריאה שלו כאיש-אגרוף במחיצתו של היטלר — וסיים אותה כמפקד ארמיה-משוריינת ב„מערכת הבליטה“ שבארדנים ב-1944.

- כיבוש גשרי הגבול על-ידי אנשי יחידת מודיעין-מבצעי מחופשים במדי שוטרס-צבאיים הולנדיים;
- הבקעה בדרום על-ידי דיביזיות-רגלים — ופריצה של דיביזיות-שריון ורגימנט הס"ס של דיטריך, לחבירה עם הצנחנים;
- הבקעה וריתוק במרכז ובצפון על-ידי שתי דיביזיות-רגלים ודיביזיות-פרשים.

ההכנות

למרות השימוש בשיטות בלתי-שגרתיות, לא היתה ההפתעה שלמה. ממשלת הולנד קיבלה מראש ידיעות על הפלישה, וב-9 במאי אף נודע לה כי הפלישה תחל בשחר ה-10. לכן הוכרו מצב-כוננות גבוה — והוחל בפיצוץ גשרי הגבול עוד לפני תחילת הפלישה. הפעלת כוחות-מוטסים היתה צפויה, שכן הגרמנים השתמשו בהם בנורבגיה ובדנמרק. לכן הציבו ההולנדים כגוד-רגלים בכל אחד משדות-התעופה שלהם. אך בכל זאת הופתעו — בשל העומק וההקף בו הופעלו כוחות אלה.

מבנה הכוחות המוטסים וארגונם

במבצע השתתפו הדיביזיה-המוטסת ה-22 — תוך שינויי-מבנה מרחיקי-לכת, להתאמתה למבצע מוטס-וכן הדיביזיה-המוצנחת ה-7 (ובה 2 רגימנטים בלבד, שזמנו רק 4000 צנחנים). מאוחר יותר היו לגרמנים דיביזיות-צנחנים רבות. אך בתחילה פיגרו אף הם — למרות היותם הראשונים שהפעילו כוחות-מוטסים בקנה-מידה רחב — בהכנת כוחות בהקף כזה שיאפשר מבצעים לפי קווי מחשבת-מלחמה מתקדמת.

*

עם שחר הופיע מטס גרמני ראשון שפעל במשימות אמנעה ותקף בפצצות ומקלעים את שדות-התעופה. הוא פגע במטוסים ובעמדות הגנה — אך נזהר מלפגוע במסלולים. בסמוך לגל זה הופיע גל שני, מטוסי-תובלה שהצניחו את הצנחנים לתפיסת שדות-הנחיתה. גם מטס זה לונה במטוסי-קרב, שריתקו את ההולנדים באשם. כחצי שעה לאחר-מכן נחתו מטוסי-תובלה שהובילו את הכוחות המוטסים.

פעולת הדיביזיה המוטסת

לדיביזיה-המוטסת ה-22 ניתן גודל-צנחנים. משימתו היתה לצנח ולתפוס את שדות-התעופה ולקנבורג ואיפנבורג שליד האג, כדי לאפשר נחיתה המוטסים נושאי הגייסות והציוד.

משימות הדיביזיה היו:

- לחדור להאג * ולשבות את המלכה ואת ראשי השלטון האזרחי והצבאי;
- להשתלט על דרכי הגישה ל"אי" דלפלנד, שליד העיר האג

* קיימים חילוקי דעות אם היתה משימת הדיביזיה לכבוש את האג ולשבות את ההנהגה המדינית. בפקודת-מבצע של אחד מגדודי הדיביזיה שהודפסה ב-16 באפריל, נאמר כי משימת הדיביזיה היא "להקיף ולתפוס את האג", מקורות מאוחרים יותר טוענים: "להד"ם. יתכן כי שני המקורות הם מהימנים — אלא שבין ה-16 לאפריל ל-10 במאי שונתה המשימה.

ושממדיו היו כ-20×30 ק"מ (!), דבר שחייב פיזור כוחות על-פני מרחקים גדולים ביותר;

- להקים ראשי-אוויר ב-2 שדות-תעופה: ב"אי" דלפלנד ובשדה איפנבורג הסמוך (אך השוכן על אותו "אי" עליו נמצאת רוטרדם); הגרמנים ציפו לתוצאות אסטרטגיות ואר-פרטיביות אלו;

- שיתוק ההנהגה המדינית והצבאית;
- ריתוק הקורפוס ה-1 — העתודה האסטרטגית;
- סיכול התכנית ההולנדית לנסיגה מסודרת ל"מבצר-הולנד", עליו יוכלו להגן בסיוע בעלות-הברית. ההולנדים, שנהגו מעדיפות רבה בחיל-רגלים ובארטילריה הגיבו בצורה נמרצת ותוקפנית. לא זו בלבד שהדפו כל התקדמות לעבר האג, אלא שעברו להתקפות-נגד על כל שדות-התעופה. התקפות אלה נערכו ברובן בעצמה של כ-2 גדודים, בסיוע ארטילרי יעיל. במספר מקומות קיבלו אף סיוע מספינות-הצי (!).

בשעות אחה"צ עקרו ההולנדים את הגרמנים מכל שדות-התעופה. הללו נסוגו לכפרים שבסביבה, בהם התגוננו בהצלחה. אך לא האבידות הכבדות שסבלו היו את הסכנה למבצע. אבדן שדות-התעופה הגביל ביותר את הבאת התגבורת בכוח-אדם, בנשק ובציוד — דבר שחרץ את המערכה באיזור האג ברמה הטקטית.

בכל זאת השיגו הגרמנים את עיקר התוצאות האסטרטגיות בהן רצו — ואת מלוא התוצאות האופרטיביות. השיבוש הקשה של מנגנון הקשר והשליטה — אשר הורגש חמורות בהולנד כולה — השפיע אף על ההנהגה הצבאית וזיעזע אותה. ואילו הכונה האופרטיבית — ריתוק קורפוס-העתודה וסיכול הנסיגה המסודרת ל"מבצר-הולנד" — הושגה בשלמות.

פעולת הדיביזיה המוצנחת ה-7

המשימה לצותי הקרב של הדיביזיה היתה: כיבוש הגשרים על המאס והסתעפויותיו — במורדייק, דורדרכט ורוטרדם — בכדי לחסוך לשריון את העיכוב הרב והקזת הדם, הכרוכים בפעולות צליחה וגישור של נהרות-איתן.

תכנית הדיביזיה היתה לכבוש על-ידי גודו מוצנח את שדה-התעופה ואלהבן ועל-ידי שלשה גדודים להשתלט על הגשרים דלעיל ולהנחית רגימנט מוצנח כדי שיכבוש את רוטרדם.

רוטרדם

שעה שצנח קפיטן שולץ מזרחה לשדה ואלהבן, נחתו בלב הנהר 12 מטוסי-ישנים ובהם פלוגת חי"ר-מוטס מהרגימנט ה-16. משימת פלוגה זו היתה לתפוס, בשיתוף עם מחלקת צנחנים שתצנח בקרבת מקום, את הגשר. גשר זה הוא לאמיתו של-דבר שני גשרים, המתחברים באמצעות אי שבלב הנהר. מחלקת הצנחנים הוצנחה בשטח מרוחק, ואחרה להצטרף לפלוגה; על-כן התבססו הנחתים באי. כעבור חצי שעה פותח הרגימנט ה-16, שנחת בשדה ואלהבן, במסע מואץ לעבר הגשר. הרגימנט מסייע לפלוגת-החוד שנחתה בנהר להשתלט על הגשר — ומתחיל בחדירה לרובעי רוטרדם שמצפון לנהר. הכוח ההולנדי בעצמת רגימנט מתעשת מההפתעה הראשונה — ומצליח לבלום את הכוח-המוטס בראשית התקדמותו.

דורדרכס ומורדייק

קרההגנה הדרומי של „מבצר-הולנד“ התבסס על נהר מאס ועל הדלתה שבשפכו של זה הימה. בתוך שפך המאס נמצא אי גדול, המחלק שפך זה לשתי זרועות: הצפונית הנקראת אודא־מאס — והדרומית הנקראת הולנדס־דיפ. מעל לזרוע הצפונית עובר גשר כביש ומסילת ברזל המחבר את „מבצר-הולנד“ ליד דורדרכט עם האי שבשפך. מעל לזרוע הדרומית עובר גשר-כביש ומסילת-ברזל המחבר ליד מורדייק את האי שבשפך עם בראבנט-ההולנדית. דורדרכט נמצאת על האי האמור; ואילו מורדייק — בגדה הדרומית של המאס. שני הגשרים נמצאים למעשה על אותו עורקת-חבורה, המחבר את „מבצר-הולנד“ עם דרום-הולנד.

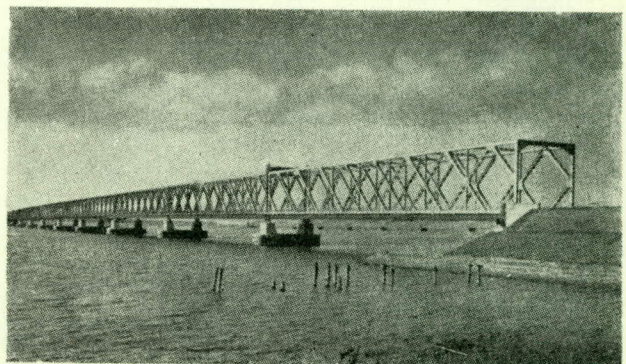
השליטה בשני הגשרים האלה היתה חיונית לשני הצדדים. לגרמנים — כדי להבטיח חבירה מהירה עם הדיביוזיה-המשורר ינת ה-9, ואילו להולנדים היו הדרכים שעל הגשרים הנתיב הנוח ביותר למשלוח עתודות מ-„מבצר-הולנד“ אל קו פיל שבבראבנט — והדרך היחידה בה יכלו כוחות-קרקע של בעלות-הברית מבלגיה ומצרפת להכנס ל-„מבצר-הולנד“ לתג-בור מערך-ההגנה ההולנדי.

מסיבה זו לא נחפזו ההולנדים לפוצץ את גשרי דורדרכט ומורדייק — ואיפשרו על-ידי כך את תפיסתם על-ידי הגרמנים.

תפיסת גשר דורדרכט. התכנית היתה להצניח עם שחר גדוד פחות פלוגה כ־4 ק"מ דרומית לדורדרכט; ולהצניח פלוגה אחת משני עבריהם של גשרי הכביש והרכבת הסמוכים. הפלוגה מוצנחת בטעות מדרום לגשרים לתוך שטח-הריגה מתוכנן-מראש. עדיפות ההולנדים מכרעת. המ"פ נהרג. רבים נפצעים ולאחר זמן קצר נשבת מרבית אנשי הפלוגה. הגדוד תוקף בדרכו שדירה הולנדית ממונעת, משתלט על הרכב — והופך עצמו לממונע. היה עליהם להבקיע לעצמם נתיב בדרך זרועה מצדיות בטון. אלו מתחילות על-ידי צנחנים המתגנבים בתעלות-השקאה. בצהריים מגיע הגדוד לגשרים ומשתלט על הגשר, שלא פוצץ על-ידי ההולנדים.

תפיסת גשר מורדייק. גשרי הכביש והרכבת של מורדייק, שאורכם כ־1.5 ק"מ, הוגנו על-ידי גדוד הולנדי שהתבצר במצדיות. עם שחר מתחילה הפצצה מרוכזת של מפציצי-צלילה („שטוקה“) על עמדות הגדוד ההולנדי. בעקבותיה צונח הגדוד הראשון

גשר מורדייק

מרגימנט-הצנחנים הראשון, כשפלוגה אחת נוחתת מצפון לגשר ושתי פלוגות מדרום. בנצלם את גורם ההפתעה, מתגברים הצנחנים על ההתנגדות ההולנדית. קצינים הולנדיים המסרבים להורות לפקודיהם להפסיק אש — נורים במקום. הגרמנים משתמשים בשבויים ההולנדיים למחסה בהתקדמותם. כיון שבמקביל נתפסו גם גשר דורדרכט ושדות-התעופה בהאג ורוטרדם — מסיימת דיביוזית-הצנחנים ה-7 את ביצוע משימותיה במוצאי ה-10 במאי.

הקרב על מורדייק. ואולם חלקה השני של המשימה — החוקת הגשרים ואבטחתם — ניצב עדיין בפני הצנחנים (כפי שחזר ונישנה הדבר במרבית פעולות הצנחנים במלחמה השנייה). היה זה החלק הקשה ביותר. ואמנם הצנחנים נהדפים משדות-התעופה על-ידי כוחות הולנדיים עדיפים. גם לגדוד המחזיק בגשר הדרומי של מורדייק צפויות 48 שעות קשות בשל איגום כפול — הולנדי וצרפתי.

ב-11 במאי קיבלו יחידות של דיביוזיה-ממונעת-צרפתית, שהתקדמו במהירות מבלגיה לעבר „מבצר-הולנד“, הוראה לתקוף את גשרי מורדייק על מנת למנוע מהדיביוזיה-המשורית ה-9 של הגרמנים המתקרבת את המעבר על-פני הגשרים. כיון שהשריון הגרמני נמצא עדיין במרחק של כ־24 שעות מהגשרים, נפל תפקיד הדיפת הכוח הצרפתי על ה-„לופטוואפה“, ומטוסי ה-„שטוקה“ ניצלו היטב את העליונות האווירית, גרמו לצרפתים אבידות קשות והביאום לנסיגה לכיוון ברידה. תנועת דיביוזית ה-ס"ס „ציננה“ את הצרפתים שהחלו להעריך להגנה מדרום לברידה; ובכך הוסר למעשה האיום מעל הצנחנים שליד גשר מורדייק ומעל תנועת השריון הגרמני, שנע לחבירה אתם.

גם מעבר למורדייק עשו ההולנדים נסיונות נואשים לחזור ולהשתלט על הגשר וסיכנוהו בתמידות ב-48 השעות שעברו מתפישת גשר מורדייק עד שעבר השריון הגרמני דרכו. ממערב לקו מורדייק-דורדרכט החזיקו ההולנדים כוח של 8-6 גדודים, עם מספר סוללות תותחים. משימתו היתה להגן על „מבצר-הולנד“ מכיוון דרום. תוך ראית הנולד פוצץ מפקד-הכוח ההולנדי את גשרי האודא־מאס, כדי למנוע את כוחות הצנחנים הגרמני שבואלהבן מלהתקדם דרומה ולסייע לכוחות המחזיקים בגשרים. נהר קיל, המחבר את שתי זרועות המאס ממערב לאי עליו נמצאת דורדרכט, הפריד בין הכוח ההולנדי (שישב מערבה לקיל) לבין הצנחנים שבמורדייק ודורדרכט, ממזרח לקיל. גשר מורדייק נמצא בטנח תותחי ההולנדים שממערב לקיל — אבל מכשול המים מנע בעד החי"ר ההולנדי מלעבור להתקפה על מורדייק. לפיכך הסתפקו בתפיסת עמדות לאורך הנהר.

כך מנטרלים הגרמנים את הכוח הצרפתי מדרום ואת ההולנדים מצפון-מזרח וממערב — ומצליחים להחזיק בגשרים עד ל-12 במאי, בו מגיע השריון הגרמני לראש-הגשר הדרומי שבמורדייק. למרות זאת אין ההולנדים אומרים נואש — ופותחים בירי ארטילרי מדויק ביותר לעבר השריון הגרמני שעל הגשר. בסכנם הן את כליה-השריון והן את הגשר. הגרמנים דורשים סיוע-אוויר — ומטוסי „שטוקה“ צוללים בערב בין השעות 1900-2000 (!) על הסוללות ההולנדיות שמעבר לקיל ומשת-

„מבצר הולנד“ המותקף פותח בהתקפות נגד

הקרב על דורדרכט

גדוד הצנחנים ה־1 הגן על גשר דורדרכט ואף תקף את העיר. קרבות רחוב מרים התפתחו בעיר בין הגדוד לשני גדודים הולנדיים מהדיביזיה הקלה. כיון שהגשרים היו בידי הגרמנים, לא הצליח יתר הדיביזיה להתקדם לעבר דורדרכט והסתפק בתפיסת עמדות בעבר שלו של הנהר. הצנחנים המשיכו להח-

קים אותן. בליל ה־12–13 במאי עובר השריון הגרמני — וב־13 במאי שוב מנסים ההולנדים לארגן אש מרוכזת על הגשר באמצעות תותחיהם הנותרים. יעילות ההפגזה חייבה התערבות נוספת של חיל־האוויר הגרמני; ואמנם, מטוסי ה־„שטוקה“ איפשרו המשך תנועת הדיביזיה המשוריינת לכיוון דורדרכט.

זיק מעמד עד לחבירה עם השריון שארעה ב־13 במאי.

המתקפה הקרקעית

לצרכי המתקפה הראשונית בגבול חולקה הארמיה ה־18 לשני קורפוסים בני 4 דיביזיות כ"א. מצפון לריין נערך הקורפוס ה־10 כשהוא מורכב מדיביזיות־פרשים ושתי דיביזיות חי"ר־קשיש שכ"א מהן חוזקה ברגימנט ממונע של הס"ס. מדרום לריין באיזור קלאבא וגוף, התרכזו הקורפוס ה־26 שכלל שתי דיביזיות חי"ר־קשיש, דיביזיות־השריון ה־9 וחלק מהדיביזיות הממונעת של הס"ס. על כוח זה הוטל לבצע את המתקפה העיקרית דרך צפון־בראבנט, להתחבר עם הגייסות־המוטסים שנחתו דרומה לרוטרדם ובעקבות זה לחדור ל"מבצר־הולנד" מהדרום. בעתודה החזיק קיכלר, מפקד הארמיה, שתי דיביזיות של חי"ר־קשיש ואת מפקדת־הקורפוס ה־39 שזה עתה הוקם. הלחימה שמצפון לריין היתה קצרה. שכן חשפו ההולנדים למעשה את האיזור — והוא נתפס על־ידי דיביזיות־הפרשים בפחות מ־48 שעות.

ההולנדים פוצצו את כל הגשרים שעל האייסל אך הרס זה לא עיכב את התקדמות הגרמנים אלא בשעות מספר. הדיביזיה ה־227, מתוגברת על־ידי רגימנט ממונע של הס"ס, הצליחה לפרוץ בזוטפן והדיביזיה ה־207, מתוגברת אף היא ע"י רגימנט ממונע של הס"ס — הצליחה לפרוץ ליד ארנהם. אותו זמן עצמו הועסק עיקר הכוח ההולנדי לאורך קו פֶּיל. על־אף התקפות גרמניות עזות שנערכו מצפון לריין החזיקו ההולנדים מעמד עד ליל ה־13 במאי; או אז נסוגו להגנת חזית־המזרח של "מבצר־הולנד", בה החזיקו עדיין כשנחתמה ב־14 במאי הכניעה.

אותה שעה נערכה המתקפה הגרמנית העיקרית מדרום לריין, על־ידי הקורפוס ה־26. דיביזיות־השריון ה־9 צלחה את המאס לצפון־בראבנט בבוקר ה־11 במאי, על־גבי גשר הרכבת בגאָנפ — הגשר היחיד, לא־הרחק מגבול הולנד, שלא פוצץ לפני המתקפה הגרמנית ההתחלתית.

לקראת המתקפה על הולנד הוכנה יחידה בת 80 גרמנים דוברי הולנדית בתוספת 30 נאצים־הולנדיים, בפיקודו של לויטננט ואלטר, שצוידה במדים של משטרה צבאית הולנדית. שליחותם בגשרי המאס בניימיגן, גאָנפ וליד מאסטריכט הוכנה תוך שמירת סודיות מוחלטת, תחת שם הכיסוי המתאים — ה"סוס הטרויאני".

לאורך המאס והואל, במקומות הקרובים לגבול הגרמני־הולנדי, נכשלו בדרך־כלל תכניות אלה — שכן ההולנדים ניצלו את האזהרה המוקדמת על פלישה הצפויה־כנראה — והרסו את הגשרים עוד לפני שנפתחה מתקפת הגרמנים. אך בגאָנפ הפך תיעו שני נאצים הולנדיים וגרמני אחד במדים הולנדיים את

המשמרות שבקצהו המזרחי של הגשר, ב־4 לפנות בוקר. ואלטר עצמו, בלוי 11 מאנשיו בלבד, הצליח לחצות את הגשר ולהחזיק בקצהו המערבי — עד שעיקר הכוח הגרמני התוקף עבר את מספר הק"מ שהפרידו בין הגבול לגשר.

כיון שנהר המאס היה מכשול לכל אורך החזית, עיכב ביום הראשון מפקד הקורפוס את השריון ותקף באמצעות שתי דיביזיות־הרגלים שלו. הדיביזיה ה־254 חדרה מדרום לניימיגן וחצתה את תעלת המאס־ואל בהאטרט, מקום בו פיצוץ הגשר לא היה שלם. הדיביזיה ה־256 ניצלה את גשר־מסילת־הברזל בגאָנפ לשילוח רכבת משורינת ורכבת־משא העמוסות בחי"ר, שחדרו כ־15 ק"מ מעבר לגשר דרך קו פֶּיל, ממערב למיל. הרגלים הגיעו מהרכבת ותקפו מיד את ביצורי ההולנדים מהעורף.

עד לצהרנים הצליחו הגרמנים להבקיע דרך המאס בנקודות אחדות באיזור גאָנפ—ניימיגן וההולנדים נסוגו עד לקו פֶּיל, מקום בו הוחזק כבר חלק מהביצורים על־ידי החי"ר הגרמני אשר חדר לכאן בעזרת הרכבת. קרבות כבדים התפתחו ליד מיל כשהגרמנים נעזרים בארטילריה ובסיוע ממוטסי "שטוקה". הלחץ שהפעילו היה מעל לכוח העמידה של ההולנדים — ובלייל ה־11—10 במאי נסוגו מקו פֶּיל.

בבוקר ה־11 במאי שולחו דיביזיות־השריון ה־9 ורגימנט הס"ס הממונע דרך גשר גאָנפ. ההולנדים הדלים בנשק נ"ט והחשופים להתקפות אוויריות, התמוטטו. הטנקים ומשאיות החיילים הגרמניים שטפו מערבה בהיתקלם בהתנגדות זעומה בלבד. שדירה משורינת נשלחה לכיוון מורדייק, בעוד שאחרת פנתה דרום־מערבה לכיוון טילבורג.

מערכת־ההגנה הדרומי של "מבצר־הולנד" שותק על־ידי הפעור לות המשולבות מן האויר ומן הקרקע שהביאו תוך מעט למעלה מ־48 שעות להשתלטות הגרמנים על נקודות־המפתח של מעברי הנהרות והתעלות העיקריים.

סיום המערכה

בבוקר ה־12 במאי התחברו השריון והצנחנים ליד גשר רוטרדם. בכל זאת היו עדיין להולנדים סיכויים להחזיק ב"מבצר־הולנד" מוקף־המים, לו קיבלו סיוע ממשי מבעלות־הברית. שכן, למרות שאיבדו חלק מקווי־ההגנה הטובים ביותר, עדיין בלמו לחלוטין את הגרמנים ברוטרדם ובמקומות אחרים במשך יומיים, הודות לשטח הבנוי ולתעלות שמנעו התפרסות שריון; אך משאפסה תקותם לעזרה — החלו לנהל משא־ומתן על כניעה. הגרמנים, שקצרה רוחם להעביר את כוחותיהם לצרפת, החליטו ל"זרו" את כניעת רוטרדם על־ידי הפצצה אווירית מתועבת שמחקה חלק ניכר מהעיר. וכך, בערבו של ה־14 במאי הניחו ההולנדים את נשקם.

לקצת מלקחי המבצע

טרחו דים ללמוד מקודמיהם, דבר שיכול היה למנוע מהם כשלונות. במיוחד אמורים הדברים במבצע "גן־השוק", שנערך לא־הרחק ממקום המבצע המתואר לעיל, ולא מעטות ממסיבותיו הגיאוגרפיות והמבצעיות — כולל תפיסת גשרים (2)

המבצע המוטס בהולנד הנו מופת של העזה, תוקפנות, מהירות והפעלת סיוע אווירי. אם נזכור כי היה זה הנסיון הראשון בהיסטוריה לפעולה מוטסת בהקף רחב, ונשווה נסיון זה לכמה מבצעים שבאו כעבור זמן — ניכח כי מתכנניהם של אלה לא

אותם נהרות ממש — דמו לאלה של המבצע הגרמני שנערך ב־1940.

בפרק רב־פנים זה שב"מלחמת־הבזק" באביב 1940 בחרנו להבליט מספר נקודות:

- סיוע בכוחות־מוטסים להתקדמות עוצבות־שריון;
- סיוע להתקדמות זו על־ידי פעולות "בלתי־סדירות";
- סיוע־אוויר התקפי;
- הפעלת כוחות־מוטסים למשימות הכרעה אסטרטגיות־אופרטיביות.

ראוי לדון בנקודות אלה ולבחנן — עתים מתוך השואה למבצע־ים מוטסים אחרים וביחוד אלה שנערכו בזירה בתנאים דומים.

סיוע כוחות־מוטסים להתקדמות שריון

מסע־הולנד היה "שדה־ניסויים" אידיאלי לבחינתה של צורת הפעלת־צנחנים זו. שכן המרכיבים השונים מופיעים פה כשהם מבודדים, ממש ככתנאי ניסוי מעבדתי. דיביזית־השריון התקדמה בקצב של כ־100 ק"מ ליום כל עוד היא נעה בשטח נוח. ואילו משהגיעה למכשול־מוגן, שעלול להגביל את ניידותה, היה גורלה תלוי בפעולות שנעשו או לא נעשו מראש. והיה נתפס המכשול מראש על־ידי צנחנים — כגון גשר מורדייק — עברה אותו הדיביזיה ב"נסיעה מנהלתית"; אך אם לא נתפס המכשול — כגון ברוטרדם) שבה לא הצליחו הגרמנים להרחיב את ראש־הגשר שלהם (אשר בקצה הצפוני של הגשר שבידם) — נבלמה הדיביזיה לחלוטין במשך 48 שעות (!) על־ידי אותם הולנדים הדלים כל־כך בנשק נ"ט. מסע־הולנד הוא על־כך דוגמה בולטת עד כמה יכולה תפיסת־מראש של מכשול מוגן להעניק לכוח־משורין מתקדם אותה תנופה המגבירה כמה מונים — את ערך המסה שלו. בסוגיה זו של תפיסת גשרים על־ידי כוחות מוטסים מענין כמובן להשוות את אורח פעולתם של הגרמנים עם זה של בעלות־הברית בהולנד, ב־1944.

בפעולת כוחות־מוטסים מהוה המהירות בצד ההפתעה — את הגורם המכריע. עיקר זה עובר כחוט־השני בכל מבצעי הגרמנים. מטוסי־ים בנהר רוטרדם; פלוגה הצונחת משני עברי הגשר בדורדרכט; במקום בו חששו כי צנחנים לא יצליחו להגיע בטרם יחובל הגשר — הופעלו כוחות "בלתי־סדירים". לעומת זאת צנחו הבריטים ב"ג'השוק", 12 (!) ק"מ מגשר ארנهام; ואף גנ. גאבין האמריקני, כשהוא בוחן את תפיסת גשר ניימיגן על־ידי עוצבתו, משמיע ביקורת־עצמית על שלא העז להצניח כוח משני צדי הגשר, ובקרבתו. אכן, בנורמנדיה נחתו בריטים מדיביזיה אחרת, מדאונים, במרחק 25 מטר בלבד מגשר, כדי לתפסו במהירות!

שוב ושוב יש להדגיש את גורם המנהיגות ורוח־הקרב בפעולת כוחות־מוטסים: אצל הגרמנים מופיע מפקד הקורפוס־המוטס, גנ. סטודנט — למרות מחאת מפקדו הישיר — ב"ש" 30+ ברוטרדם.

מבצעים "בלתי־סדירים"

במלחמה השניה הרבו הבריטים להפעיל בעורף האויב יחידות שונות ומשונות. בדרך הטבע נודף מפעולות אלו ריח עז של הרפתקה וסנסציה, העשוי לעורר התלהבות. אך עם כל התלהבותם לאורח פעולה זה, מציינים מרבית המבקרים הבריטיים

כי השפעות פעולות אלו על המלחמה, או על איזו מערכה מסוימת, היו זעומות. אם נבחון את פעולות ה"קומנדר", ה.ס.א.ס., שירות־הסירות־המיוחד וכו' — ניכח כי אִמנם כך היו פני הדברים. הסיבה לכך היא כי פעולות אלו היו תלושות ומנותקות, כיון שלא השתלבו מבחינת זמן ומרחב במבצעים שהכריעו קרבות ומערכות. מנקודת־ראות זו, תפיסת גשר גאנפ היא פעולת־מופת. אִמנם בתפיסת גשר על־ידי כוח מחופש, כשלעצמה, אין רבותא. אך גשר המאפשר מעבר רכבת־משורינת לעורפו של קו פיל ודיביזיה־משורינת עד ל"מבצר־הולנד" — שאני. אִמנם, בסופר־שלידבר היו הגרמנים צולחים את המאס גם ללא מבצע זה; אך 48—24 השעות שהיו נדרשות לצליחה, לגישור ולהעברת הדיביזיה, — דָּן היו להולנדים כדי לאתר את התקדמות השריון ולשבשה, עד כי ספק אם אִמנם היו מצליחים להתחבר עם הצנחנים תוך 48 שעות.

סיוע־אוויר התקפי

אחת הסיבות המכריעות להצלחת מתקפת הגרמנים היתה בסיוע ההתקפי רב־הממדים שקיבלו הן הכוחות־המוטסים והן הכוחות־המשורינים. להבנת ערכו של גורם זה במבצע הנדון, מתבקשת השואה כלשהי בין הנוהג שנהגו בו הגרמנים למושגים ואורח־הפעולה המקובלים ב"מערב". פרט לזירות בהן פעל הצי של ארה"ב, בהן סייעה אווירית "צבא־הצי" ("המארינס") סיוע התקפי צמוד — השתמשו חילות־האוויר של בעלות־הברית ממתן סיוע התקפי צמוד אמתי.

התורה הרשמית גרסה: א) מאמץ־עקרי — הכרעת האויב על־ידי הפצצה אסטרטגית; ב) מאמץ־משני — סיוע לכוחות הקרקע לפי סדר הקדימות: השגת עליונות אווירית בשדה־המערכה, בידוד שדה־המערכה על־ידי אמנעה, סיוע התקפי לפני תחילת המתקפה, בעיקר על־ידי "הפצצת־שטח".

ההנמקה לגישה זו אמרה: א) קל לפגוע בתותחים או בטנקים הנעים בשדירות בעורף — מאשר באותם כלים עצמם כאשר הם נתחפרו או נתפרסו; ב) נגד מטרות קרובות יכולה לפעול גם ארטילריה — ואילו חיל־האוויר יכול לפגוע במטרות שב־עומק.

הגרמנים גרסו אף הם השגת עליונות אווירית כתנאי־בל־יעבור להפעלה יעילה של חיל־האוויר — אך לא התנו את הסיוע ההתקפי בהקדמת השגת עליונות־אווירית. המבצע־המוטס נערך מיד עם פתיחת המתקפה־הכוללת — ובמקביל למהלך ההאבקות על השליטה־באוויר. ואִמנם חיל־האוויר ההו־לנדי הוסיף לפעול גם ביום השלישי למערכה; ואילו חיל־האוויר הבריטי פעל — מצרפת ומבריטניה — גם לאחר־מכן. גם מאמנעה לא משכו הגרמנים את ידם. אלא שבראש־ראשור נה הצטיין הסיוע שלהם בצמידותו לפעולת כוחות־הקרקע. ואִמנם המטוס שריתק את סוללת התותחים בואלהבן השפיע על הקרב עשרת־מונים יותר מאשר לו השמיד אפילו 3 גדודי תותחים — במרחק 30 ק"מ מהחזית.

הפעלת כוחות־מוטסים לפעולה אסטרטגית

בביצוע משימותיה סבלה הדיביזיה ה־22 אבידות כבדות. מה היו הסיבות לכך — וכיצד הושגו בכל זאת התוצאות המיוח־לות, למרות כשלון טקטי זה?

או פשיטה, על מרכזי ניהול ושליטה שבבירת האויב ולהכריע בכך את המלחמה.

מפליא לכן, כי הגרמנים, שחיפשו פתרונות בלתי-שגרתיים ומצאום בכוחות-המוטסים, לא מיצו עד-תום את המסקנה כי אם רוצים בהכרעה על-ידי כוחות-מוטסים — יש להכניס בהקף רחב. במהלך המלחמה הגדילו את הכוח המוצנח ל-6 דיביזיות; אך בשל שינוי המסיבות לא הפעילו עוד כוח גדול בהטס, פרט לכרתים. לז היו לגרמנים במסע-הולנד עוד 2 רגימנטים מוצנח-חיים או מוטסים — כי אז היו חוסכים לעצמם ללא-ספק את הכשלונות הטקטיים באיזור האג, ואפילו חודרים לתוכה ולוכד-דים את נושאי השלטון — דבר שיתכן והיה ממוטט את ההולנדים בפרק-זמן הקצר מחמשת הימים שנדרשו לכך בפועל. במבצע „גן-השוק“ לא חסרו בעלות-הברית כוחות-מוטסים, כי נוסף ל-3 הדיביזיות שהונחתו למעשה נמצאו בזירה שתי דיביזיות מוטסות נוספות (ה-6 הבריטית וה-17 האמריקנית). שתיים אלו לא הופעלו כי חסרו מטוסי התובלה אף לצרכי ה-3 הראשונות. אכן, עצם עובדת קיומן של עוצבות-מוטסות אין משמעו יכולת הפעלת כוחות-מוטסים — כל עוד לא פותח במקביל הכוח האווירי להטסתן.

ניתן עוד למצוא צידוק להססנות הגרמנית להסתכן בהקמת עוצבות רבות ופיתוח אויריה לשיגורן — אם נטען כי היתה זו דוקטרינה שטרם נוסתה בהקף רחב. אך מה צידוק היה לבעלות-הברית, בשלהי מלחמת העולם?

שוב — דגש בתובלה אוירית. לא היינו נדרשים למשגים אלה מלפני 20 שנה, לולא ראינו חזרה עליהם לאחר-מכן: מעצמות גדולות ואחרות שאינן כה גדולות הוציאו במהלך מלחמה-ע השניה ובתקופת-השנים שלאחריה הון עצום על טילים, מטוסי-תקיפה, כוחות-צי — ואילו אמצעי-התובלה האוירית הונחו. דומה שניתן לקבוע כי בהתפתחותם ההיסטורית של אמצעי התובלה מסתמנים קווים אלה:

- במלחמת-העולם הראשונה — עיקר התנועה ברכבות, ותחילת שימוש במשאיות;
- במלחמת-העולם השנייה — עיקר התנועה במשאיות, ותחילת השימוש במטוסים;
- במלחמת העתיד — עידן מטוסי-התובלה וההליקופטרים.

*

כיצד תסביר את עקשנותם של צבאות גדולים כקטנים לחזור על אותם משגים בבנין סדר הכוחות ובארגונם — ולשוב ולטעות באורח הפעלת הגייסות? כשהנך מבקש לדעת כיצד יכלו הבריטים שנשלחו ברותחי ארנחם לשוב ולהכוות בפושרי סואץ — אין לך הסבר אלא בפתגמו של אותו סיני:

במלחמת-העולם-השנייה, הפתיעו הגרמנים לא אחת במבצעים שהעזו והמעוף שבהם היו ממש עוצרי-נשימה — כגון כיבוש מצודת „אבן-עמאל“* בבלגיה וחטיפת מוסוליני**. אך בעוד שמבצעים אלה, עם כל היותם מותנים לחלוטין בהפתעה, אפשר עדיין להגדירם כ„סיכון-מחושב“, גלשה פעולת הדיביזיה ה-22 לתחום ההימור — הראוי יותר לשדה מירוצי-מוטסים מאשר לשדה-הקרב. אָמנם, בנורבגיה נסה ממשלתה מהבירה משנחתה פלוגת צנחנים בשדה-התעופה הסמוך. אך קל לה לפלוגת צנחנים, הנוחתת כ„ברק ביום קיץ“, בארץ החיה עדיין במשטר-שלום גמור, ליצור השפעת-הלם כזו — מאשר לדיביזיה, הנוחתת בשטח שחונה בו כוח עדיף השרוי כבר בכוננות.

אם קיוו הגרמנים שבאמצעות כ-2 רגימנטים חסרי ארטילריה יפיצו, בעצם הופעתם, כוח של למעלה מקורפוס — היה מקחם מקח טעות. שכן ידעו מראש כי ההולנדים נמצאים בכוננות, ודרכים לקראת הפעלת כוחות-מוטסים. ואם יש הצדקה להימור המושתת על הנחה של הצלחת הפתעה — אין הצדקה להימור המושתת על הנחה שהאויב יתמוטט מעצם הופעתך. מבצע זה הוכיח לראשונה את שחור-ההוכח במבצעים רבים שלאחריו:

בשלבי פעולתו הראשונים יכול כוח-מוטס להכריע או לשבש כוחות עדיפים לא-ישיעור — הודות להפתעה. אך משפגה ההפתעה הראשונית — חייב הוא, בהיותו כוח חסר ניידות וארטילריה, להתרכז בתואי-הגנה חזק, עד לחבירה או לתגבור בדרך-האוויר, כדי שלא יוכה לשיעורין.

הגרמנים חטאו לעיקר זה והתפוררו בכל רחבי דלפלנד, כשהם מחזיקים — ובשטחים קשים להגנה — שדות-תעופה. בפני הגרמנים עמדו שתי דרכי פעולה אפשריות:

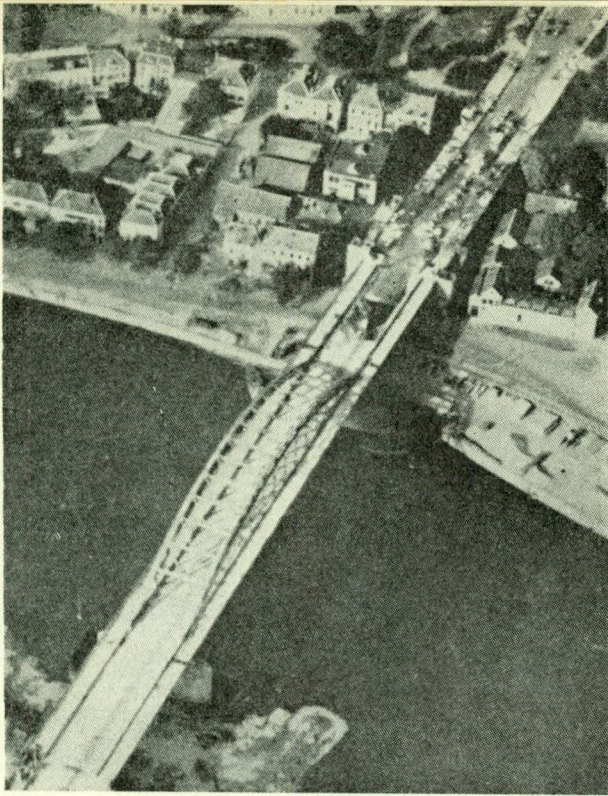
- (א) לצמצם את הקף המשימה — ולפעול בעצמה רבה ובמרוכז כלפי מספר קטן יותר של יעדים — כגון הגשרים בלבד, או אפילו פעולה זאת בצירוף פשיטה בלבד על איזור האג;
- (ב) להגדיל את הכוח המוצנח, וכן — דבר שניתן לעשותו על-ידי תוספת אמצעי-תובלה — את הכוח המוטס. לז בחרו בדרך הראשונה, ברור שהיו נמנעים מהכשלון הטקטי ומהאבידות שסבלו. אך מכאן ועד המסקנה שכך צריכים היו לנהוג — רחוקה הדרך. נהפוך הוא! השגת התוצאות המופלגות בהאג — למרות הכשלון הטקטי שם — מוליכה למסקנה אחת: אם מקצים כוח ראוי למשימה — ניתן לפתוח מלחמה בהתקפה,

* שנכבשה על-ידי נחיתת פלוגת דאונים על „גג“ הביצור העיקרי.
** נחטף על-ידי פלגה שנחתה בדאונים, על ראשו של הר שעל פסגתו הוחזק במעצר.

יש למצביאים הסיניים דבר הקשה עליהם מזניחת דעות מיושנות: והוא — קליטת רעיונות חדישים.

סון-בין

כ-190 לפני ספא"ן

אילו הצליח מבצע „גן השוק” (”Market Garden”), היה מאפשר לגנרל מונטגומרי ולכוחות בעלות-הברית שבפיקודו (בראש וראשונה — הארמיה-השנייה הבריטית) לחדור למי-שורי גרמניה-הצפונית — ולהביא להכרעתה המהירה של גרמניה.

הכוחות שהועדו למבצע זה היו קורפוס-מוצנח שמנה 3 דיביזיות מוצנחות/מונחתות, מהן שתיים אמריקניות (ה-101 וה-82) ואחת בריטית (ה-1) אליה סופחה גם בריגדה פולנית. משימת הקורפוס המוצנח היתה לתפוס ולהבטיח את המעברים שעל מכשוליהמים שבין אינדהובן לניימיגן (הנהר ואל ליד ניימיגן והנהר נאדר-ריין ליד ארנהם) — ועל-ידי החזקת מעברים אלה, וה”פרוודור” שלצדי נתיב-המסע המחבר אותם, לאפשר לארמיה-השנייה, ובראש-וראשונה לקורפוס ה-30, לבצע את החדירה עד לארנהם, שתכבש על-ידי הדיביזיה הבריטית הראשונה, ומשם אל מישורי גרמניה.

מאמר זה ידון רק בחלקה של הדיביזיה הבריטית המוצנחת הראשונה.

עיקרי-יסוד בהפעלת כוחות-מוצנחים

כיום, 18 שנה לאחר הקרב ולאור נסיון נוסף שנרכש בהפעלת כוחות מוצנחים, אפשר לנסות ולנתח את קורות מבצע „גן השוק” ולקחיו — לעומת עיקרי הפעלתם של כוחות כאלה, ולאור עקרונות המלחמה בכלל. הבה נסקור, ראשית-כל, מהי מסגרת-המסיבות בה מופעלים בכלל כוחות מוצנחים: טיבה-המשימות — וגורמי-היסוד המשפיעים.

מיערכת ארנהם

עקרונות להפעלת כוחות-מוצנחים
במבחן ישומם

סא"ל איתן

סקירה זו באה בעקבות ספרו של כריסטופר הרט, „מיערכת ארנהם”, שראה אור לפני זמן לא רב באנגליה.

צועו השגת ידיעות מסוגים רבים, בדיקתן ושיקולן; אלא שבמבצע-מוטס נודעת חיוניות מיוחדת, ובסדר-חשיבות השור נה במקצת מן הרגיל, לכמה מסוגי-ידיעות אלה. הבולטים שבסוגי-ידיעות שבלעדיהם לא תתכן הצלחתו של מבצע-מוטס מוצלח הם: קרקע. טבעם של שטחי הצניחה, דרכי הגישה אליהם, מכשולים טבעיים, תנאים השולטים על שטחי הצניחה, על היעד ועל דרכי הגישה, תכנית השטח ושטחי נחיר תה לדאונים ומטוסים; אקלים. מזג-האוויר באיזור הפעולה לשעת הביצוע ולעתיד הקרוב, רוחות, עננות, ראות, משקעים והשפעתם על עבירות הקרקע והתאמתו לנחיתות, מכשולי מים; אויב. היערכות האויב באיזור שטחי הצניחה והיעד הכוללת כוחות חי"ר, שריון, נ"מ, ריכוזי תגבורת-אויב וניי-דותר, מפקדות ומערכת-השליטה באיזור היעד — מציאותם או העדרם של אלה באיזור; כוחותינו. משימות הכוחות היבשתיים, עצמתם, תכנית פעולתם, ואפשרויות הסיוע שלהם לכוו המוצנח; אוכלוסיה אזרחית. יחס האוכלוסיה המקומית, אפשרויות הסתייעות בה בענין מזון, מים, ציוד וטיפול-רפואי, סיוע בלחימה ובידיעות.

במבצע „גן השוק“ לקה ענין הידיעות בחסר — לגבי עצמתו הכוללת של האויב באיזור ארנהם, ובמיוחד לגבי עצמתו בשריון. לעומת זה לקה ענין הידיעות בהגומות בשלבי הער-כת-המצב והתכנון, באשר לקושי ההתגברות על מגניו המקור-מיים. תוצאה מובנת מאליה היתה — תכנית שלא הלמה מכמה בחינות חיוניות את המציאות. כך, ראויים לציון הער-כה המופרות של עצמת האש הנ"מ הצפויה באיזור היעד, שגרמה לזיזור על שטח-נחיתה נוח-יחסית בקרבת הגשר;

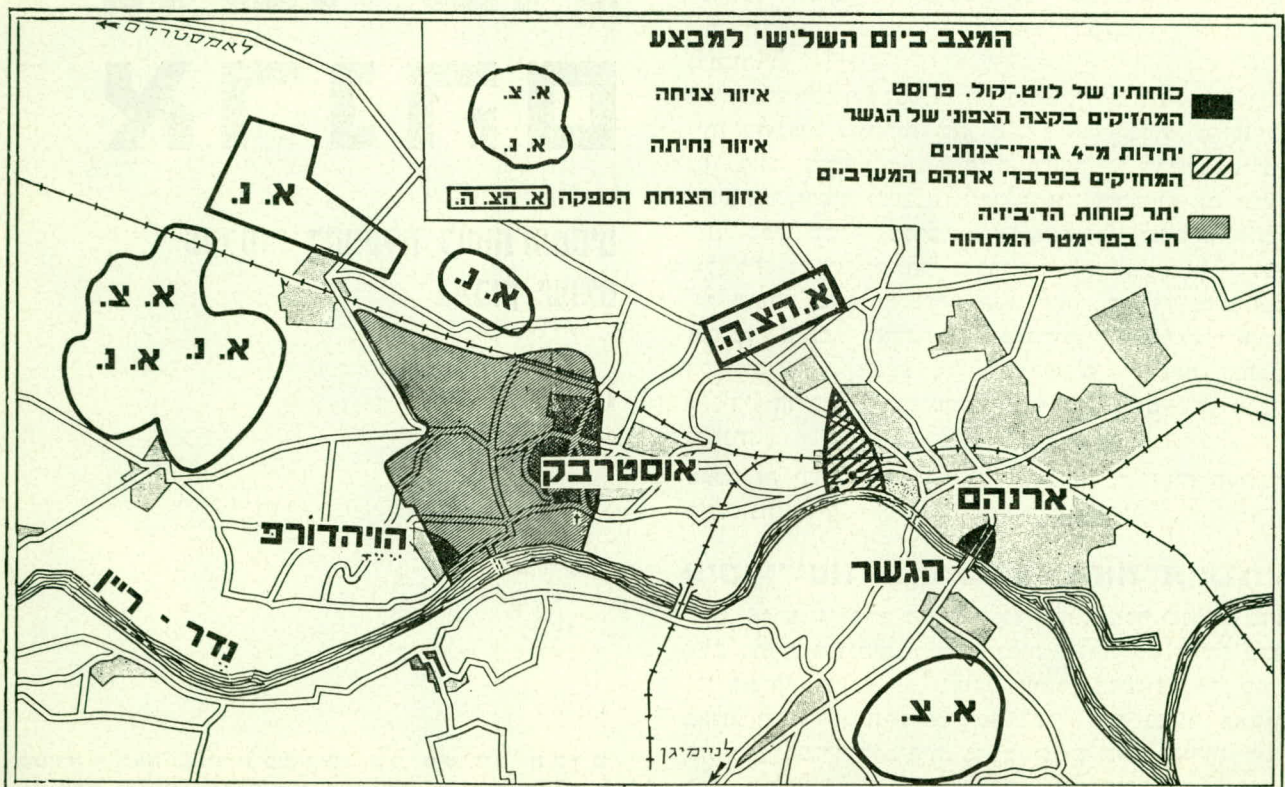
נוהגים להפעיל כוחות מוצנחים, או מונחתים-מהאוויר, במצ-בים בהם קיים הכרח לדלג על פני מכשולים קרקעיים מוגנים-היטב; או ללכוד מכשול בעורף האויב ולהחזיקו זמנית עד הגיע כוחות-יבשה מתקדמים, כדי לאפשר לאלה לשמור על קצב תנועתם — ולשלול מהאויב אפשרות של תגבור כוחותיו, או למנוע מאלה נסיגה. יעדים מסוגים אלה אופייניים לכל הרמות של הפעלת כוחות מוטסים: בין הרמה האסטרטגית, בין האופרטיבית ובין הטקטית. נוסף לכך מופעלים כוחות בדרך-האוויר למטרות חבלה, פשיטות, שיבו-שי קשר ושליטה; אכן, כל אלה נמנים על סוג הפעולות המוגדרות כ„זעירות“.

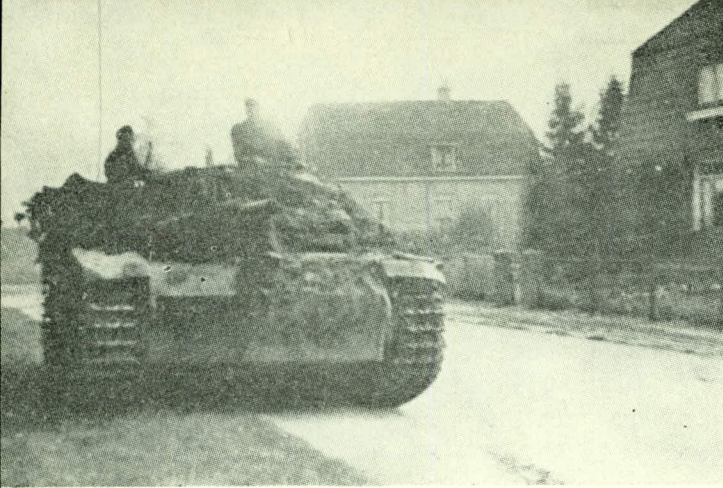
כמה וכמה גורמים שונים משפיעים על הצלחתו של מבצע-מוטס, ולכל אחד מהם חשיבותו המיוחדת.

● המשימה. כמובן שמשמחתו של כוח-מופעל מכתובה את אופי הפעולה, עצמת הכוח גופו, אופן הבאתו אל היעד ואורח לחימתו ביעד. במבצע „גן השוק“ היתה משימת הדיבזיה הבריטית: כיבוש הגשר שעל נהר הנאדר-ריין בארנהם, והחזקתו כדי לאפשר לקורפוס ה-30 לחצות מכו-שול-מים זה, למנוע מהגרמנים הבאת תגבורת לחסימת התקדמותו של הקורפוס. משימה זאת צריכה היתה להכתיב למפקד הדיבזיה את תכניתו, שטחי הצניחה, שטחי הנחתת הדאונים והתכנית לכיבוש הגשר והחזקתו.

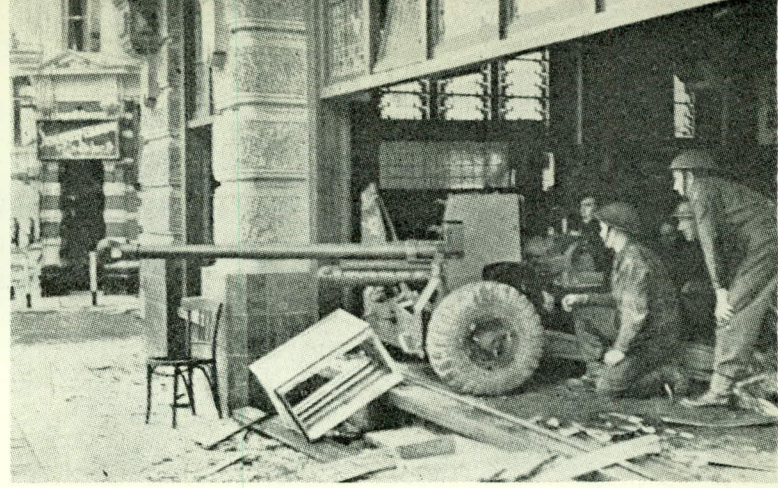
● „זמן ומרחב“. הנו גורם בעל חשיבות ראשונה במעלה מנקודת ראות הכוח המוצנח, הקובע את שיטת הלחימה, משכה וצורת בנית הכוח.

● ידיעות. כבכל מבצע מצריכים תכנון מבצע-מוטס ובי-

...מול טנק גרמני בארנהם

תותח נ"ט בריטי

אותה תמונה עצמה מצטיירת גם כאשר המדובר הוא במגע בין הכוח למטוסי-התובלה — שאילו היה קשר תקין בינם לבין הכוח היו נמנעות על-ידי כך הרבה הצנחות בלתי מדויקות, שמתעניהן נפלו לידי הגרמנים. אפשר בהחלט להניח שאילו היה אחוז המטענים שהגיעו לידי הכוחות הבריטיים כפול או משולש — היה אף כושר-העמידה שלהם עולה באותו יחס בערך. במשך תקופה מסוימת שימש מכשיר הסיוע הארטילרי של תותחני הדיביזיה-המוטסת בתור אמצעי-הקשר היחיד אל הקורפוס ה-30; שכן, לרשת-הפיקוד של הדיביזיה חסרה היכולת להקים עמן קשר, מחמת אידיעת ערוציו של הקורפוס ואותות-הקריאה שלו. אכן, לקח מר נלמד גם בקצהו האחר של סולם הקשר-הפיקודי; התברר שוב עד כמה מוחלט הוא ההכרח כי דוקא במפקדת העוצבה הגבוהה-יותר תהיה יחידת-קשר מאומנת-היטב, מנוסה ורגילה בעבודה. יחידת-הקשר של מפקדת-הקורפוס-המוטסת (שהוצנחה במרחק של כ-25 ק"מ ליד ניימינגן), שהוקמה בחפזה זמן קצר לפני-כן — קשריה לא הצטיינו כלל בתפעולם היעיל של אותם מכשירים שהיו ברשותם.

● הבטחון. לשמירת סודיות התכנון וההכנות — חלק חשוב ביותר בהצלחת מבצע מוצנח. מטבעו מתבסס מבצע מוצנח על ההפתעה. אבדן הפתעה זו, לפני הקרב או בשלבים הראשונים, מעמיד ממילא את הכוחות המוצנחים בפני ההכרח ללחימה קשה בטרם-זמן, קשים באבטחת שטחי הצניחה והנהיגה, התקפות-נגד מוקדמות של היריב, ויעדים מוגנים יותר מהמצופה והמתוכנן-מראש. וכל אלה באותו שלב בו מוגבל עדיין הכוח המוצנח בעצמתו וביכולת-הלחימה שלו. לרוע-מזלם של כוחות הקורפוס-המוצנח, נפלו תכניות המבצע לידי הגרמנים מיד עם פתיחתו והדבר גרם לתגובות מהירות, נמרצות ומדויקות מצד הגרמנים. ירוט אלווטי של תשדורות איפשר לגרמנים לדעת בדיוק את המועדים להצנחות אספקה, השטחים, צורות הסימון וסימנים-מוסכמים, ובסופו של-דבר הביא הדבר למקרים רבים בהם נפל לידיהם הציוד שהוצנח.

הלחימה - עקרונות מול ביצוע

בגלל אופיה של פעולה מוצנחת ומגבלותיה בשלבי הראשוניים של הקרב — הכרח הוא כי הכוחות המופעלים יקפידו על הגשמת עיקרי-היסוד הנוגעים להפעלת גייסות-מוטסים.

אי הידיעה על הימצאות קורפוס השריון ה-11 בסביבת היעד; העדר הערכה נכונה לגבי שטחי הנחת-הדאונים — שגרמה להפסד זמן ולאייכולת לתגבר את הכוח שהיה נצור ליד הגשר; וכן הערכה מוטעית של זמני התגובה של הגרמנים על הצניחות ואופיה — הערכה שמקורה בהעדר ידיעה על ערנותו העצבנית של האויב. גורמים אלה — הם שגרמו בסופו-של-דבר למהלכו ותוצאתו של אותו חלק במבצע אשר הופקד בידי הדיביזיה הבריטית: התחלה מבטיחה, לכאורה — ואחר-כך אייכולת להשתלט על אזורים-יעד חיוניים ולהחזיק מעמד עד בוא הכוחות-העיקריים.

● הקשר. גורם הקשר הנו בעל חשיבות מיוחדת במינה דוקא בהפעלת כוחות מוצנחים. הקשר האלווטי התקין חייב לאפשר פתרון של הבעיות הבאות: תיאום בקבלת אספקה ותגבורות מהעורף בהסטה או בהצנחה; תיאום בין הכוח המוצנח לכוחות שנועדו לחבר-רה; העברת הדרישות לקבלת סיוע-אוויר התקפי לכוח-המוטסת, והכנות סיוע זה; תיאום בין הסיוע הארטילרי של כוחות-החבירה לבין הכוח-המוטסת; העברת ידיעות ברציפות בין שלושת הגורמים: העורף — כוח-החבירה — והכוח-המוטסת; קשר בין יחידות-המשנה של הכוח-המוטסת.

אפשר לערוך השוואת בין אמצעי-קשר שמלפני 18 שנה לאלה הקיימים כיום; ונראה שגם בהתחשב באמצעים שהיו בנמצא בשנת 1944, לא הושם דגש מספיק בענין הקשר — הקשר בתוך הכוחות, בין הכוח לעורף, בין הכוח לכוחות אוויר, וכן לכוחות היבשה, עליהם הוטל לבצע את משימת החבירה (הקורפוס ה-30). כך, היה הקשר עם הבסיס-המוטסת בבריטניה, רופף ומקוטע ביותר משך כל הזמן — בשל מכת שירים שלא היו משוכללים דים ומחמת הפרעותיה המתמידות של תחנה גרמנית חזקה, עובדה שחייבים היו להביאה בחשבון מראש; והרי אף הקשר אל מפקדת כוח-החבירה קיים לרוב דרך בריטניה. מכשירים חזקים וארוכי-טווח לא הוכללו בכוח בגלל השיקול של עומס בדאונים שהיה גורע מוחד האדם הלוחם ומן הנשק שניתן היה להטיסם. הקשר עם אחת הבריגדות נותק, משנתרחקה זו 8 ק"מ בלבד ממטה-הדיביזיה. גם באותם ימים בהם היו תנאי מזג-אוויר מתקבלים-על-הדעת להשגת סיוע-אוויר — נמנע בכל זאת סיוע זה, כתוצאה מחוסר אפשרות להקים מגע-תקשורת בין הכוח למטוסי-הקרב.

נבחון עתה, על רקע מערכת-ארנהם, כיצד קוימו החשובים שבהם, וכן עקרונות-המלחמה הכלליים. ההפתעה. ניצול גורם ההפתעה המושג בעצם היותו של המבצע מוצנח. יש לנצל השג זה באופן נמשך ככל-האפשר — כדי להשיג את היעדים הראשונים, כבר באותו פרק-הזמן שבו הכוח שצנח פגיע ביותר, ולעומת זאת האויב טרם התאושש עד כדי יכולת הגבה. במלים אחרות, דרושה התארגנות ותנועות מהירות ותקיפות, שתהינה מבוססות על ידיעה מפורטת מראש של המשימה, היעד, השטח, הכוחות השכנים

מחלקת החוד של פלוגה א' (שהלכה בראש גדודו של קול-פרוסט, אשר נשלח אל הגשר החיוני בארנהם החוצה את נהר נאדר-ריין) התקדמה בטור עורפי בכל אחד משני צדי הדרך. לאחר כבדת דרך של כחצי-מיל נתקלה המחלקה בסימניה הראשונים של התנגדות רצינית, בהפתח אש-מקלע לעברה מהרמה אשר ממערב להויהדורף. אנשי המחלקה השתטחו על הקרקע והחלו בפעולות לסילוק מכשול זה — פעולות שנעשו בזהירות המובנת-מאליה במסיבות אלו, אותה זהירות אשר אפניה מכאן-ואילך את התקדמותם.

„הם הפריזו בזהירותם“, שח לאחר-מכן קצין גרמני — מבלי שהתחשב בשוני בין התקפה והגנה בשטח-בנוי, ואף לא בהתאמתו המיוחדת של הנוף באותו איזור מסוים לפעולות שהיה. „מדי פעם הצלחנו על-ינקה לעצור על-ידי מספר צרורות מנשק-אוטומטי קל“.

מיור סאפ קראפט, מפקדו של גדוד גרמני, הסכים אף הוא עם הערכה זו. אף שלדעתו גילו האנגלים כושר רב מאוד בלוחמת בית-אל-בית, וצלפיהם אשר התחבאו בעצים ועל הקרקע היו „ממש שדים“ — הרי לעומת זאת „שעה שהתקדמו — חסרו להם האומץ והתקיפות הנחוצים. בהיתקלם בהתנגדות — נטו יותר לסגת מאשר להיערך במקום... צריכים היו להתקדם ולהבקיע הישר לתוך ארנהם — תחת לנסות ולבער תחילה את קני ההתנגדות שמסביב לה“.

מחלקת-החוד של קול-פרוסט עצרה בשנית, לדרך בשעה 16-00, ממערב לאוסטרבק, ולאחר זאת בשלישית, בהגיעם לעברו השני של הכפר. שריונית גרמנית ירתה לעברם לאורך הדרך מרוצפת האבנים ואילצה אותם לתפוס מחסה, עד אשר נתאפשר להביא קדימה תותח נ"ט, שיטפל בשריונית. בעוד החיילים עוסקים בהצבת התותח, בתוך הלון-ראוה של חנות, הגיע ג'יפ ובתוכו הגנרל אורקהארט, מפקדה של הדיביזיה. הלז בא לחפש ולמצוא את הקולונל פרוסט, כדי לומר לו שעליו להאיץ באנשיו — כי השעה דוחקת.

אורח-ההתקדמות שתואר כאן, ואופן פעולתו של מפקד הדיביזיה, נבעו לא-מעט מתקלות או מחוסר-מזל בתחומי הציוד והטכניקה. בשעת הנחיתה אבדו כל-ירכבה של גונדת-הסיור — ועל כן היותה מחלקת-הרגלים את החוד של פלוגת-החלוץ. ובשל „סירוב“ של מכשירי-האלחוט שבמפקדת-הדיביזיה (אשר חנתה אז בפאתה של חורשה, ממזרח לאיזור הנחיתות) לפעול כראוי — נאלץ המפקד עצמו למלא תפקיד של שליח-מפקח.

ואפשרויות האויב. בשעת תכנונו ובמהלך ביצועו של מבצע ארנהם, איבד גורם ההפתעה את משמעותו כבר בשלבים הראשונים של המערכה ואפשר לומר, אפילו בשעותיה הראשונות. כתוצאה מאטיות בביצוע ובתנועה, והעדר הבנה בדרגים הנמוכים. לחשיבות ניצול השעות הראשונות להתארגנות-להגנה ביעדים שנקבעו-מראש ובשל חוסר שליטה של מפקדת הדיביזיה ביחידותיה, כתוצאה מכל אלה — הספיקו הגרמנים להתאושש מהפתעתם הראשונה, לארגן כוחות לפעול לה, לקרבם לשטחים החיוניים — וליצור לחץ על הדיביזיה הבריטית כבר בשעות הראשונות של המבצע. למעשה, שעתיים לאחר נחיתת הכוחות הראשונים — היתה כבר לגרמנים תמונה ברורה פחות או יותר מהנעשה; וכבר ניתנו הוראות ליחידות שבסביבה לנוע לעבר מוקד הקרב.

הריכוז. דוגמה בולטת לזניחת עקרון חיוני זה מתגלית לעין במבצע „גן השוק“. לעקרון זה נודעת חשיבות עליונה במיוחד לגבי כוחות-מוצנחים כשאמצעי-הסיוע הנם לרוב כה מוגבג-לים. והנה, בשעת עריכת נסיונותיהם החוזרים-ושונים של כוחות הדיביזיה להתחבר עם הגדוד שליך הגשר על הנאדר-ריין — לא בוצעה למעשה אף התקפה-רבתי מרוכזת אחת, כטריו להבקעת המעבר לכיוון הגשר ואל הגדוד המכותר והנצור שליכו — אלא בוצעו נסיונות, מכיוונים שונים, על-ידי כוחות בלתי-מספיקים, להבקיע את חגורת-ההגנה הגרמנית; וממילא נחלו כשלון. מפקדת הדיביזיה לא נקטה שום יזמה לבצע התקפה מרוכזת מעין זו — הן משום שבמשך תקופה מסוימת היתה מנותקת מכוחותיה-היא, והן מסיבות אחרות אשר בסיכומן כמעט ואפשר להגדירן כחוסר יזמה ושליטה.

עד כאן — עקרון-הריכוז כאשר מדובר בהתקפה; ויפים הדברים גם כאשר מדובר בהגנה. במקום לנצל את השטח הבנוי של ארנהם עצמה כמתחם דיביזיוני אחד רצוף, פוזרו הכוחות לאזורי-ההגנה נפרדים שונים. ניצול השטח-הבנוי להגנה צריך היה למצוא ביטוי בתכנית עצמה, כאמצעי הטוב ביותר להמעיט השפעת שריון אויב, לכשיופיע, בכל עצמה שהיא, וליטול ממנו את יתרונותיו, המתגלים בראש-ראשונה בשטחים פתוחים; ודאי הכרחי היה לנקוט בקו עקבי כזה אח"כ כבר במהלכה של הלחימה לכשנתברר לבריטים שאכן מפעילים הגרמנים באיזור הקרבות שריון בעצמה ניכרת. אך גם לפני זה היתה הצטמצמות מבחינת השטח המוחזק הדרך היחידה בשביל לחסוך בכוח — וליצור על-ידי כך אפשרות לרכז חלק ממנו להתקפה בכיוון אל היעד החיוני. אפשר להוסיף כי הצנחת אפסניה על השטח-הבנוי היתה אמנם גורמת לכך שחלק מהציוד ינוק; אולם פריטים כגון תחמושת, מזון, וציוד-רפואי יכולים להיות מוצנחים על שטח בנוי ללא קשיים כל שהם. אמנם עלולים להיוצר אחר-כך קשיים ב„איכון“ האפסניה; אולם מגבלת זו — ערכה בטל לעומת „מגבלות“ שבהצנחת אפסניה בשטח פתוח, כשאיסופה נעשה תחת אש האויב ונתון להפרעה על-ידי כוחותיו.

התקפנות. למעשה, אפשר לומר כי בשלבים הראשונים והרי-התוצאות ביותר חסרה היתה לכוחות הבריטיים תוקפנות. דוקא ככל שמצבם הלך והחמיר — גברה תוקפנותם; אולם אז היתה כבר ללא הועיל (דוגמה בולטת: לא בוצעה התקפת

המצב לאשורו. נוצרה כאן שרשרת גורלית של פגמים ותוצאותיהם. קשר תקין — לא היה במצא, ועל־כן לא נוצלו אפשרויות שינוי תכניות, בהתאם לתמונת־הקרב שנסתמנה, ומכאן גם התוצאה בלתי משבעת הרצון של הצנחת הבריגדה הפולנית וכן הצנחת־הספקה כושלות ומאכזבות.

לסיכום

נקל להבין כי דיה זניחה זו של העקרונות האמורים כדי להביא לאי־הצלחת הפעולה — כפי שאמנם קרה למעשה במבצע „גן השוק“.

קשה לשפוט היום ולומר מה צריך היה לעשות, אולם די לקרוא את העובדות — ולהעמידן למול העקרונות — כדי שנלמד לקח ראשון־במעלה לגבי המותר והאסור בהפעלת כוחות מוצנחים.

אי אפשר לסיים סקירה זו מבלי לציין את רוח הלחימה הבריטית, שבאה לידי ביטוי במיוחד ככל שהחמיר והלך מצבם. עלינו לזכור כי כוחות הדיביזיה־הראשונה הבריטית נלחמו תשעה ימים תמימים בכיתו, מעשה ללא־תקדים לכוח מוצנח; ועל־אף אבידותיהם הנוראות לא נכנעו — אלא שרי־דיהם פינו את השטח ועברו, תוך חירוף נפש, דרומה אל מעבר לנהר נאָדר־ריין. לחימה כזו, בנחיתות מספרית, ללא סיוע, תחמושת, מזון ועזרה־רפואית — קשה למצוא לה דוגמאות הרבה בהיסטוריה. ויאמר זאת לזכותם של הגייסות הבריטיים, שחרף כל השגיאות שנעשו בהפעלת הכוחות והליקויים שבשליטה עליהם, הוכיחו הם עקשנות ורצון־לחימה למופת במצבים נואשים.

לילה ראוי־לשמה במאמץ לטאטא את הגרמנים מהשטח הבנוי שחסם את הגישות אל הגשר ואף לגדוד הנצור שלידו. נראה, כי בתחילה השפיעה לשלילה גם הרגשת הנצחון ש„כבר הושג“, אשר שררה אז בקרב החיילים; ומכאן חוסר־ההיענות והדריכות, ההשתהות ברחובות לשיחות ולחילופי „מוכרות“ עם האזרחים ההולנדיים, שבאו להקביל את פני משחרריהם, חלוקת שוקולדה לילדים, עמידה ליד חלונה של בלונדינית נאה, אכילה ושתייה בצותא בדירות התושבים וכדומה.

ראויה לציון העובדה שכאשר בוצעו התקפות־נגד נחושות־החלטה, ולו גם בכוחות קטנים — הביאו לרוב לתוצאות טובות, כפי שאירע בקטעים שונים של חזית־המתחם.

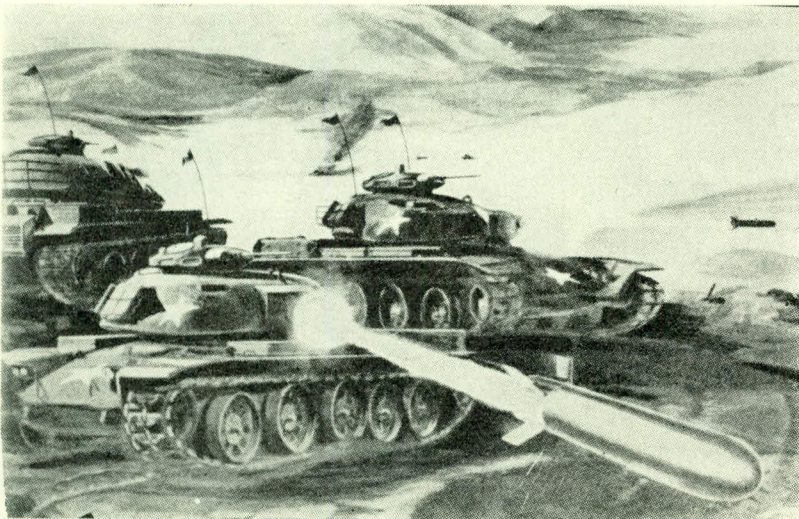
לענין השפעת יחס האזרחים ההולנדיים יש להוסיף ציון בלתי מבוטל לחיוב: יחסם זה (ותכופות — אף אומץ לבם) עודדו ללא־ספק את הגייסות להתמיד בהתנגדות לגרמנים ושימשו מקור נוסף, מוחשי מאד, לתוקפם הנפשי של הלוחמים, שלא הרגישו עצמם כה בודדים במערכה.

השליטה. לאורך מהלך הלחימה במאחו הדיביזיה־המוטסת בולטת העובדה שמפקדתה הביאה לידי ביטוי רק מעט מזער את כוח השליטה שלה. כתוצאה מחוסר הקשר עם יחידות המשנה לא היתה למפקד הדיביזיה במרבית הזמן וברוב אזורי־הלחימה, תמונה נכונה מהנעשה, מצב האויב ומצב כוחותיו. ומצבו של הגדוד הנצור ליד הגשר. אך כאשר כרע תחת משא התקפות הגרמנים עדיין בטוחים היו בדיביזיה כי הגשר נמצא בידים בריטיות. על כך יש להוסיף שגם בעורף (בבריטניה ובמפקדת הקורפוס ה־30) לא היה ידוע

פינת השריונאי

דמות שריון־המחר?

מיליונים דולרים מושקעים עתה על־ידי צבא ארה״ב בהמשך טיפוחו של הטנק־הנסיוני XM-551, אשר יכונה „גנרל שאַרידאן“ — על שם מצביא גייסות־הפרשים הנודע של הצפון, במלחמת־האזרחים האמריקנית. בהתאם לחווים שנחתמו, יופקו עתה עוד 4 כלים

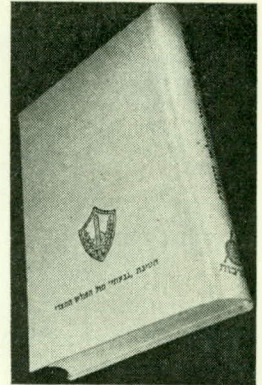

של אבטיפוס הטנק החדש, אשר ישמשו להמשכת הבחנים ולניסויי גירסאות־מבנה שונות ואזורים למיניהם. נראה שהרכב הלוחם החדש יגלם בתוכו צירוף של שלוש תכונות, אשר חושבים כי הן־הן שתשמשנה יסוד־מוסד לכוחות־השריון של העתיד. על אף שרינו — יהיה קל־משקל, 15 טון בסך־הכל: וכתוצאה מכך יהיה יביל־אוויר — ולא זו בלבד, אלא שיהיה אף „צניח“. לדברי כמה מקורות תוצב בו מערכת־הטילים קרקע־קרקע, החדשה, „שילאָלא“ — שבעתיד יהיו לה כנראה גם טילים גרעיניים — ואשר רב הסיכוי כי כעבור זמן־מה תהיה יסוד עיקרי בעצמת־אשו של השריון האמריקני.

מה חדש בספרי „מערכות“?

הספר „חטיבת גבעתי במלחמת-הקוממיות“ תיאר את עלילת הקרבות הראשונים בדרום-יהודה, עד לפלישת צבאות-ערב הסדירים. הכרך „גבעתי — מול הפולש המצרי“ — המופיע עתה, והמשלים את הספר רב-הקף — כשמו כן תוכנו: ההאבקות בכוח פולש, מאוד עדיף בתחילה בנשקו ואפשרויותיו; בלימתו ההדרגתית; נסיונות הדיפתו; ולבסוף — ההבקעה מכותרת-הנצחון של גדודי „גבעתי“, קריעת רצועת-החנק המצרית, פתיחת הדרך לנגב, רציפות שטחי המדינה. וחל על כרך זה אשר נאמר על קודמו: „החטיבה התנסתה בקרבות-מגן ובקרבות-תנופה כאחד. אין זה קל להעריך ולומר באיזה מהם מילאה תפקיד רב-משקל ומכריע יותר במהלך המלחמה — האם בהדיפת אויבים או במעשי כיבוש וחדירה. אך באלה כבאלה ליותה אותה הרוח האחת — זו שפיעמה בלב חבריה שנפלו והאירה את דרכם של הנותרים בשורות: דרך המסירות והנאמנות הצנועה, החלוצית והחיילית. מסורתה מאירה לדורות החדשים של לוחמי צבא-הגנה-לישראל, המצטרפים מדי פעם אל שורותיו.

בכנס ותיקי חטיבת „גבעתי“ שנתקיים בל"ג בעומר ש.ז., ואשר המחיש המחשה נאה את רוח החברות והליכוד ששררה בחטיבה, רב היה ההד להשלמת הספר המקפל בתוכו את עיקרי מעשיה ומאבקה של חטיבת „גבעתי“, על גדודיה ואנשיה.

נהלים

מחשבות שניות על לקחי תפעול הליקופטרים*

הטקטיקה והטכניקה כאחת של הסתערות-אוויר ושל סיוע-אוויר אורגני. בחודשי ינואר-נובמבר 1962 נערכו למעלה מ-25,000 גיחות הליקופטרים לסיוע-קרב. רק 115 מאלה נפגעו באש אויב; רק 9 מ-115 אלה הופלו; ו-5 מהם חולצו ותוקנו.

בקרב אפ-באק היו הנפגעים האמריקאיים, והאבידות בהליקופטרים, במידה רבה תוצאת המאמצים העקשניים של האמריקנים להציל את צוותו של ההליקופטר אשר נפל באמצע השטח בו נערך האויב. כאשר יסופר הסיפור המלא על קרב זה — אפשר יהיה להתגאות באומץ-לבם ותושייתם של חיילי ארה"ב שהשתתפו בו.

למה — לאינו עצמה-מספרית של כלי-טיס (וממילא — גם של גייסות-קרקע, המוטסים בהם או מסתייעים בהם) מתכונים, שעה שמדברים על „הפעלה נרחבת של הליקופטרים אמריקניים לעזרת צבא ויאט-נאם“?

בראשית מאי 1963 נשלחה מארה"ב לדרום ויאט-נאם עוד פלוגה, בת 24 כלי-טיס, של הליקופטרים מהירים מונעי-טורבינות (דהיינו — של כלים מדגם „אירוקואז“, HU-1). פלוגה זו („פלוגה ניידת-אוויר“ מס' 114) הועברה לשם בתוך מטוסי-תובלה ענקיים. קדמו לה בויאט-נאם 5 פלוגות של הליקופטרי-תובלה (המשמשים ביחוד להטסת גייסות) H-21 „שוגי“; טייסת של כלי-תובלה הליקופטריים של ה„מארינס“, H-34 „צ'וקטו“; ופלוגה של „הליקופטרי-ליווי-המושבים“ — כלומר, שוב כלי-טיס מדגם „אירוקואז“ הנ"ל.

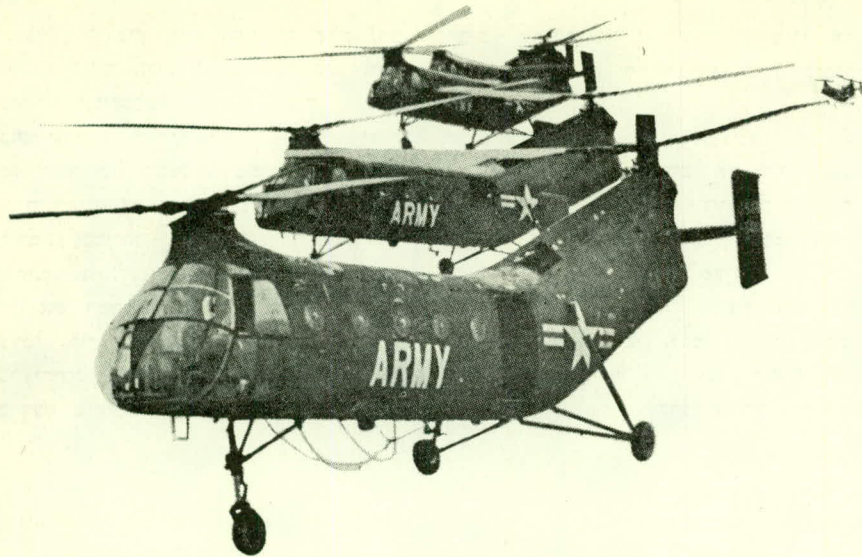
בסיכום מספר ההליקופטרים המופעלים עתה על-ידי ארה"ב בויאט-נאם התקרב כבר למאתים כלי-טיס.

* בהמשך ל„בעיות הטקטיקה ההליקופטרית“ (מערכות“ ק"נ).

בעקבות הפגיעות שנפגעה קבוצת הליקופטרים אמריקניים במבצע אחד נגד כוחות התמרדות של הוואט-קונג בדרום ויאט-נאם — הופיע בירחון צבא ארה"ב „ארמי“ הסבר מנומק למה שנתרחש — והותית קו לעתיד. הרי עיקרי הדברים.

אפתעה — אפילו מודיעין ופיקוד טובים ביותר אין ביכולתם לבטל השפעתה כליל בתחילתה. בזה, כנראה, טמון הסבר חלקי למה שקרה על יד הכפר אפ-באק ב-2 בינואר. גדוד חיילים „סדירים“ של הוואט-קונג לא חמק, כרגיל, לג'ונגל כאשר הופיע צבא דרום-וואט-נאם בהליקופטרים אמריקניים — אלא הסתווה בסמוך, וכשהתאימו התנאים ל„רגע ההרג“ — פתח באש. אם היתה זו מפלה לדרום-וואט-נאמיים — רחוק הדבר מנצחון וואט-קונג. בקרב שהתפתח, דולל גדודו קשות, ולמעלה מ-160 מאנשיו נהרגו; לדרום-וואט-נאמיים היו 60 הרוגים ו-100 פצועים. שלושה אמריקנים נהרגו ו-12 נפצעו. היו במבצע זה 45 גיחות הליקופטרים — והמישה הליקופטרים הופלו. ארבעה מהם, כולם מדגם CH-21 „Shawnee“, נושאי-גייסות — חולצו ושוקמו. היחידי שנהרס כליל היה אחד מחמשת כלי UH-1 „Iroquois“, שסיפקו סיוע-אש.

מגירות העתונות ניתן להסיק כי הסיור המוקדם היה לקוי וכי חיל-האוויר הוואט-נאמי לא סייע למבצע. מטוסי-קלים היו כנראה באויר — אך לא התערבו בקרב; אין זה ברור האם הערפל הנמוך, אשר כאילו כיסה את איזור-הנחיתה בשעות הקרב הראשונות, הוא שגרם לכך. אכן, הידיעות הראשונות בעתונות על „מערכת אפ-באק“ בישרו שחורות. אופן המקוטע גרם לכך כי הקורא עלול היה להתרשם כי צבא ויאט-נאם נחל תבוסה ניכרת, וכי ההליקופטרים הם „מטרות שאין להחטיאן“ לגבי הרגלים המוסתרים של האויב. אשר לתפעול הליקופטרים. צבא ארה"ב למד ולומד שם רבות על

פינת גייסות מוטסים

לקראת "עוצבות אוירות"

האויב. כן תהיה יעילה מאוד כנגד חדירות שריון — שכן יהיה מצוי ברשותה נשק נ"ט רוב, כולל טילים הנישאים בהליקופטרים.

כרקע טקטי למושגי הניידות באויר שעוצבו ב"ועדת האו"ר" ציין ראש-המטה של צבא ארה"ב (הגנ. וילר) בפברואר ש.ז. את הצורך להחליף אמצעי-ניידות קרקעיים באויריים, בכל מקום שהדבר ישפר את תכליתיות הלחימה". להשגת מיטב-הניידות לתקופת השנים 1963—1968 — נשקלו לדבריו שתי אפשרויות: להגביר במשהו את הניידות באויר של כל היחידות הלוחמות והלוגיסטיות — או לבחור גופי-גייסות מסוימים, לצורך הגדלה מוכרעת בניידותם האוירית. הוחלט להתרכז בפתרון השני. לשם כך הוצעה הועדה, מצד אחד, ארגון של עוצבות ויחידות ניידות-אויר, הן לוחמות והן לוגיסטיות (דיביזיות, ויחידות קטנות יותר); מצד שני המליצה הועדה גם על תוספת כוחות "אוירית-צבא" לתפקידי טווח-כללי — ברמות של קורפוסים וארמיות.

הדיביזיה המוצעת כונתה בשם "דיביזיית סער-אוירית". היא מכילה 3 "מפקדות כוח משימה", 8 גדודי רגלים — ויחידות לוגיסטיות המספקים לצרכיה המדיניים. היא לא תכיל שום יסוד משורין — אך כאמור, תהיה בעלת עצמה נ"ט ניכרת. מספר כל-הרכב שבה יהיה כשליש בלבד מזה שבדיביזיות רגלים רגילה. גם מספר כל-הארטילריה שבה יפחת (כבר צוין שאת הפיצוי על כך

היא לבצע חדירות לעומק שטחי האויב; לעקוף אותו על-ידי "דילוגים" מעל לשטחים בלתי-עבירים, לצורך הנחתת מהלומות-השהיה מהירות; ולשמש עתודה ניידת-מובהקת. ד"ר ביזיה כזו תוכל לבצע את מרבית משימותיה של דיביזיה מוטסת — אך משערים כי תעשה זאת בתכליתיות-יתר (סבורים כי ערכה ירבה במיוחד לגבי אזורים ש"מחוץ לאירופה"). בריגדת חיל-הפרשים האוירי תצויד אף היא במספר רב של הליקופטרים; ותפקידה ידמה בהרבה לזה של חיל-הפרשים ה"קרקעי" מימים-עברו. בשל ניידותה תהיה היא מתאימה מאוד להנחתת התקפות באגף או בעורף

ה"שאוני" — בראש וראשונה כלי-הובלה מרבים להשתמש בו להטסת גייסות.

צבא ארה"ב עומד "להציב רגל אחת" לתוך "לוחמת המחר הקרוב". האות לכך ניתן עם קבלת מסקנותיה של ועדה, בראשותו של הגנרל האו"ר (ראה מאמרו "מערכת-קרקע במלחמה אטומית" ב"מערכות" קמ"א), שעסקה בסוגיית הניידות הטקטית. הראשונה שבמסקנות אלו — יצירת שתי צורות חדשות של עוצבות-לוחמות יבולות-אויר: "דיביזיות-סער אויריות" — ו"בריגדות-קרוב" של "חיל-פרשים אויריים". עוצבות כאלה, משמעותן — תמורה לא רק בצויד אלא גם בדוקטרינה הטקטית.

מוצע לצייד דיביזיות-סער אוירית בכ-460 הליקופטרים ומטוסים (מהסוגים הקלים יחסית, המהווים את "אוירית-הצבא") — לעומת כ-100 המצויים בתקן הדיביזיה מדגם "רוד", שעל בסיסה מתארגן עתה מחדש צבא ארה"ב (ראה "מערכות" קל"ט עמ' 13 ו"מערכות" קמ"ח עמ' 48 ו"צקלון" 110 עמ' 19). כלי-נשק מסייעים יבילי-אויר, רקטות וטילים המוצבים בכלי-טיס ומופעלים מתוכם — הם שימשו תחליף לכלי-ארטילריה כבדים; וכלי-טיס תובלתיים — יבואו במקום חלק מרכב-הקרקע.

כתוצאה מהניידות-הטקטית המעולה שתיוצר, אפוא, בדיביזיות-סער-אוירית כזו — תוכל

על שתי מסקנותיה האחרות של הוועדה — הנוגעות בעיקר לתחום הלוגיסטי ולעניני הסיוע — וכן לתגבורת כלשהי של כלי-טיס אף לדיביזיות ה"רגילות" החד-שות — ייחד הדיבור בהודמנות אחרת.

תקבל מידי כלי-הסיוע האוויריים שלה). כמ-
תוכנן, תמנה הדיביויה 459 כלי-טיס "לוח-
מים" ו"לוגיסטיים" וכ-15,000 איש.
בחנייה שדה ו"משחקי-מלחמה" של יחידות-
סערי-אוויריות המבצעות משימות-קרב בסי-
סיות העידו על יתרונות ניכרים בכל סוגי-
לוחמה; ובמיוחד — ב"מבצעים-נגד-התמרדות"
(Counter-Insurgency), המעסיקים עתה כל-
כך את המחשבה-הצבאית האמריקנית, וב-
מצבי "לוחמה מוגבלת". ועדת-האזן סיכמה
כי יחידה שהיקנתה לה ניידות-אוויר תיטיב
בהרבה מיחידה אחרת לבצע סוגי משימות

רבים; ויתירה מזו — תוכל להתמודד עם
משימות שיחידה רגילה לא תוכל לנסות
לבצען כלל.
הקושיה המוצגת בתמידות נוגעת לסוגיית
פגיעותם של ההליקופטרים. אך לדעת הגנ.
וילר, אסור כי תהיה זו אמת-המידה היחידה.
סיכומי בחנים ושאר נתונים — ובכך נכלל
גם הנסיון בויאט-נאם — מעידים כי כלי-
הטיס של "אווירית-הצבא" פגיעים פחות מ-
כפי שמקובל לחשוב. "דגמי" טיסה שונים
ומגוונים; עצמת-אש אווירית; תיאום עם
מערכת-אש קרקעית; "תרגולת-קרב אווירית";

טיסה מנמיכה-מאוד; "פעולות-חמיקה"; שי-
פורים במבנה כלי-הטיס; השימוש באפתחה
— כל אלה מביאים להפחתת פגיעות כלי-
הטיס לפעולת-אויב אווירית וקרקעית. "יאמר-
נא" — לדברי הגנ. וילר — "כי רבים החי-
לקים בציווד הצבא שכל אחד מהם, בפני
עצמו, נראה פגיע מאוד. אך סיכויי כלי-
טיס — כסיכוייו של החייל — לצאת בש-
לום מהמערכה תלויים בהערכה הנכונה לס-
כנות ובתפעול הנכון של האיש וצידו;
וככל-קרב — בודאי ובודאי תהינה אבי-
דות..."

דיביזית-סער אווירית לתרגיליה

בשלהי חורף 1963 החלו להתכנס ב"מצודת
בנינג" (מרכז חיל-הרגלים של צבא-ארה"ב)
היחידות שנועדו לשמש "גרעין-ניסוי" של
"דיביזית-הסער האווירית ה-11", הראשונה
בסוג-עוצבות זה אשר ההנהגה הצבאית של
ארה"ב החליטה להקימה (ראה הרשימה הקו-
דמת). לרשות מפקד-הדיביזיה החדשה יעמ-
דו בשלב זה רק גדוד "חי"ר לסערי-אווירי"
(שהוא גרסה "מוקלת" של גדוד-הרגלים
התקיני), וגדוד-ארטילריה מקובץ, המכיל סו-
ללות הוביצרים בני 105 מ"מ, טי"ר, ליטל
ג'ון" וכלי-טיס קלים, חמושי-רקטות. כן מו-
קמת "קבוצה" של "אווירית-הצבא" (ובה כלי-
הטיס — והציווד הדרוש בשביל לקיימם
בשדה), לצורך "תשגחת" (Surveillance)
שדה-הקרב, הטסת גייסות בתוך איזור-הקרי-
בות (הטסת גייסות מחוצה לו — זהו ענין
לחיל-האוויר) וחובלה אווירית לצרכי אספקה
ותחזוקה שוטפים. כן מתארגנת גונדת "חיל-
פרשים-אווירי" לסיוור, פלוגת-קשר ופלוגת-
הנדסה. כל אלה יאוגדו למעין "דגס-זוטא"
מבחי של "דיביזית-הסערי-אווירית".

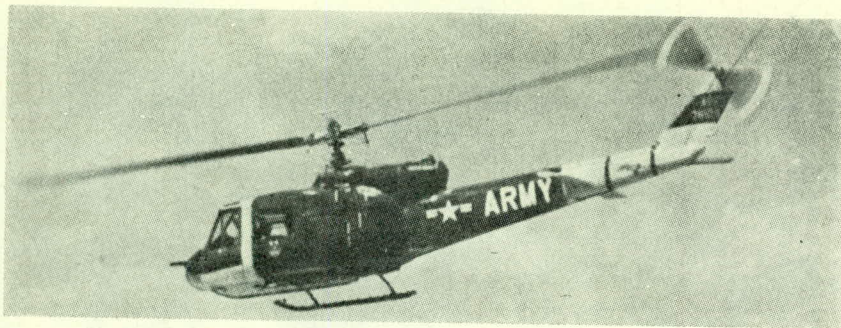
ויגיעו דרך שלב התרגילים בעצמה גדודית
עד לתרגול עוצבות. המפתח להערכות טיב
התרגיל יהיה טמון בנוסחה: "מה יכולתן
של יחידות ניידות-אוויר לירות, לנוע ולקיים
מגע וקשר, בעצמה ובמהירות?"; וכן: "עד
כמה תכליתיים מטוסי אווירית-הצבא, והחלי-
קופטרים שלה, כאמצעי לתספק-מחדש של
יחידות מסוגים אלה, שעה שהן נתונות ב-
לחימה פעילה".

יכולתן בתרגילי-שדה (ובבוא הזמן — בקרב)
של יחידות ניידות-אוויר אלו לפעול בתנאי-
קרקע ומצבי-לחימה שונים ומגוונים ביותר?
המענה כלול, כנראה, בציונים משלימים-זה-
את-זה שניתנו, לרגל הקמת הגרעין-הדיביזי-
וני החדש, בשורה של כלי-מבטא צבאיים
בארה"ב — הן מבחינת מושגי-היסוד של סוג-
הגייסות החדש והן מבחינת תמונת-הקרב
המצטיירת כאפינית לו בעתיד.

ה"צ'קטון" — הליקופטר-הובלה המשמש בעיקר להטסת
ציווד ולפינוי פצועים; יכול גם לשאת 18 חיילים.

דיביזיה-בזעיר-אנפין זו תסתייע אף ב"גרסת-
מבחן" מוקטנת מקבילה של "בריגדת-חבלה"
אווירית" (משוטת-הליקופטרים), אשר ניסף
על טלטלת הדרגים-הלוחמים של הגייסות
עצמם תעסוק גם ב"השברה קמעונית", ליחי-
דות הדיביזיה שבתוך איזור-הקרב, של האס-
פקה המובאת לנקודות-חלוקה "סיטוניות"
עלידי חיל-האוויר.
תמרוני-המבחן הראשונים ייפתחו בתרגילי
יחידות-משנה — כיתה, מחלקה, פלוגה —

למעלה: ה"אירוקור" — הליקופטר "טור" בניי מהיר, להובלת ציוד או להטסת כיתה — וכן כלי טיס חמוש למטה: ה"מוהאוק" — מטוס סיור ותצפית חדיש של חיל הצבא, לצילום, למיפוי מכ"מי ול"ראיה אינפרא אדור" מה"בליה".

לוחמות שתנועתן ואספקתן בתוך איזור הקרבות יתבצעו במידה גדולה, או בעיקר, באמצעות הליקופטרים ומטוסים מוצקים ופשוטי מבנה, המסוגלים לפעול בתוך תוכו של "מעגל פעילות החייל", בהסתפקם בטי דורים פרימיטיביים בלבד לעצמם. צריך שיהיה ביכולתם להעתיק את היחידות הקרקע ממקום אחד באיזור הקרבות למשנהו, בכל פעם שיהיה ראוי לעשות כן מבחינה טקטית (וכאן — אחד ההבדלים העיקריים לעומת הטיפוס של יחידה מוצנחת שהיה מקובל עד כה, אשר משהוצנחה — אבדה לה תכונת ניידות האויר שלה). כלי הטיס שיפעלו כך הועדו לטוס נמוך מעל לאיזור הקרב הבלתי-אמצעי, לחיות עם החייל בשדה, ולקבל שם את תחזוקתם. יכולתם לפעול כך ובכ"ז "לשרוד בחיים" — תהיה מותנית בחימושם, בכושרם לתמרן ולסגל את תנועתם אל פנייה קרקע שמתחתם — וכן ב"דגם" כזה של פעולות טקטיות אשר ישרור בו תיאום, "עילאי" ביום לבין עצמם ובין לבין יחידות הקרקע, ושבו תפקידם הראשוני הוא — לתרום לעדיפות הלוחמה בקרב הקרקע על ידי מתן ניידות שדה קרב משופרת ליחידות הקרקע הלוחמות. ולסיום. כיצד נראת "תמונת הקרב" האופיינית להם? הרי קוויה בקיצור:

"כלי-סיור אויריים — כגון המטוס, מוהאוק" — הם שיגלו ויאכנו את האויב. יחידות, חיל פרשים אוירי, הליקופטרים תרתקנה בהתקפותיהן אויב זה אל הקרקע — בעוד שיחידות-משנה של, גודד חי"ר לסער-אוירי מגיעים למקום בהטס. בלחימתם נגד אויב זה יסתייעו בסיוע רב-עצמה שיוגש על ידי הארטילריה-המעופפת: הליקופטרים, וכן מטוסיים מנמיכי-טוס ומאיטי-טוס, החמושים במקלעים וברקטות. כל זה יתרחש על הקרקע

בעזרה מהאויר; כלי-הטיס של צבא זה, היו אמצעי-התנועה והקרב האורגני השלישי שלו — כמו כלי-הרכב הקרקעיים, וכמו רגליו וידיו של הרגלי-הלוחם או התותחן-המסייע. כדברי ירחון צבא ארה"ב: "שנים תחלופנה בטרם נעמוד בבירור על משמעותן הסופית של ההחלטות הגורליות שנתקבלו עתה לגבי ניידות-האויר של הצבא. אך יתכן כי תוך עשור שנים, או מקצת יותר, תאפשרנה מערכות-תעופה מתאימות אף ל"צבא שאינו דורך עלי קרקע" לבצע, בתוך רובד-האויר הסמוך אל האדמה, את המשחק המסורתי של "תמרון ואש" המסתייעים אהדדי; וכי מערכות-תעופה אלו תהינה מקובלות כחלק בלתי נפרד של כוחות הקרקע".

ובמקצת מעל לקרקע. ואילו בשמים-שמעל, וכן מעבר לתחומי של שדה-הקרב הישיר יפעל חיל-האויר הטקטי. הוא אשר יבצע את המשימות הרגילות והמסורתיות: לקיים עדי-פוט-באויר; לבצע תפקידי-אמנעה; לתקוף אותם יעדי-קרקע הנמצאים מעבר ליכולת פגיעתה של האש העצמית אשר לגייסות-היבשה.

*

המחשבה הטקטית החדשה, המבצבת-ועולה בחוגי המחדשים בארה"ב — והמוצאת את ביטויה במסגרות "ועדת-האוו" ובסוגי-היחידות החדשים, המוקמים עתה ואשר יוקמו בקרוב — קובעת כי בעצם: "צבא-קרקע מסוגל לפעול גם דרך האויר, מתוך האויר,

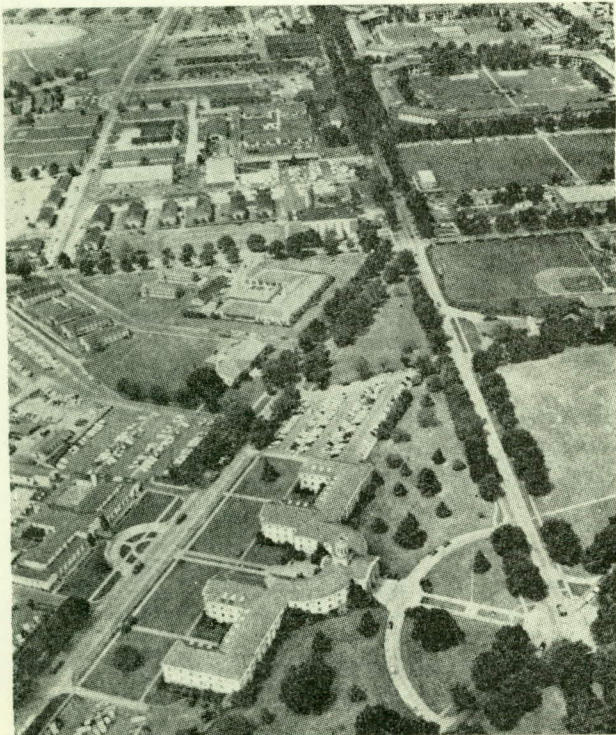
אחרים!

רס"נ אברהם בר-אורי

ארה"ב; הוא שוכן בלב "ארץ הדרום" — על גבול מדינות ג'ורג'יה ואלבמה, כ־15 ק"מ מהעיר קולומבוס שבג'ורג'יה. המחנה הוקם בתחילת המאה הנוכחית; אך עיקר גידולו — בשנות מלחמת-העולם השנייה, כשאלפי מגויסים אמריקנים

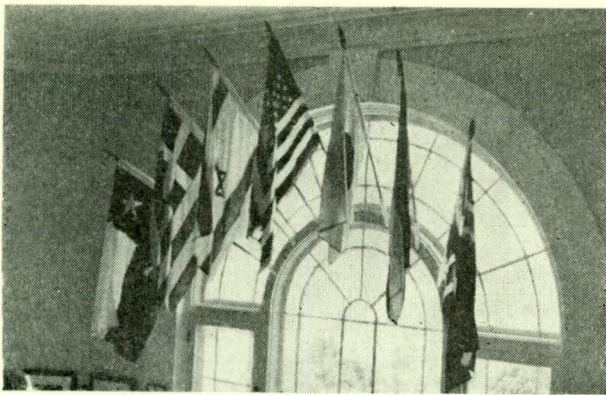
„פורט בנינג“

הכרות ראשונה

רחובות ארוכים וישרים, רמזורים ותמרורים, תנועת רכב צפופה — והמאבק האופייני אחר מקומות חניה. זוהי התמונה הראשונה המצטיירת בפני כל הנכנס בשערי „פורט בנינג“ (מצודת בנינג), בית-הספר לחיל-הרגלים של צבא ארה"ב. ממבט ראשון דומה המקום בכל לעיירה אמריקנית טיפוסית. שפע של ירק, נקיון מופתי, ולמרות הודאות כי הנך נמצא במחנה צבאי — לבושים הכל בבגדים אזרחיים. אי פה אי שם מתגלה לבוש-מדים כלשהו, הנבלע מיד בים לבושי האזרחית.

עם אור ראשון חושף „פורט בנינג“ את דמותו האמתית — מחנה השוקק פעילות, ככורת דבורים עמלניות. מחלקות מחלקות של קורס-הקצינים עוברות בריצה לחדרי הלימוד (ההליכה הנה זכותם של הקצינים בלבד). חניכי „מחלקת הצניחה והתובלה האוירית“ מתחילים באימוניהם הקולוניים, המלווים שאגות בלתי פוסקות של סמליהם, בעלי הכובעים הכחולים. „קורסי השתלמות לקציני חי"ר“ הרבים-מספור יוצאים לאימוניהם במכוניות ענק. חניכי הקורסים המקצור עיים — קשר, רכב, נשק, — עוברים בסך, בטורים שנדמה כי אין להם סוף. ועל כל המהומה העצומה הזאת מנצחות מחלקות שלמות של שוטרים צבאיים בכובעיהם הלבנים. התדהמה מפנה מקומה לסקרנות. האינפורמציה „היבשה“ המסתתרת מאחורי מוסד ענק זה, מדהימה לא פחות. הבסיס, על מתקניו ושטחיה-האימונים הצמודים אליו, משתרע על-פני שטח של כ־700 אלף דונם (700 קמ"ר). במשך שנה עוברים דרכו כ־30,000 חניכים. מספר המכוניות האזרחיות הרשומות במחנה הוא כ־10,000 — דבר המעיד על מספר שוכניו. „פורט בנינג“ הנו אחד המחנות הגדולים של צבא

דגל ישראל, בין דגלי אומות אחרות, במפקדת ביה"ס לרגלים

לעבודתה השוטפת ובאפשרותה לארגן ולבצע את משימות ההדרכה המוטלות עליה, כמעט ללא סיוע מצד מפקדת ביה"ס. הנושאים הבודדים הנמצאים מחוץ לשליטתה של המחלקה והמצריכים פניה אל מרכז המבצעים של ביה"ס הם: רכב, מערכות רמקולים ניידים, כוח אדם, ואישור לשימוש בשטחי האימונים המוקצים לה.

מבין מחלקות אלו, נציין את הבאות: א. מחלקת הקשר; ב. מחלקת ניידות-קרקע — העוסקת בכל ענין הניידות, בין „גלגלית“ ובין „זחלית“, של הרכב שבתוך דיביות-רגלים; ג. מחלקה למקצועות מיוחדים — העוסקת בעיקר בלוחמה גרעינית; ד. מחלקות צניחה ותובלה-אווירית; ה. מחלקת הריינג'רים — העוסקת בקורסי לוחמה-זעירה ואימון גופני; ו. מחלקת פיקוד ומטה — העוסקת בקורסי הקצינים למיני-הם; ז. מחלקת נשק — ממונה על כל ענין הנשק בבית-הספר. ממבנה זה מסתבר כי קיימות מחלקות המקיימות למעשה קורסים עצמאיים משלהן (כגון: קשר, צניחה, ריינג'רים וכו') ולעומתן — אחרות המשלבות את נושאייהם בתוך החומר הכולל של הקורסים השונים. כל מחלקה כזאת מורכבת ממספר ועדות, בהתאם לפירוט הנושא בו הנה עוסקת. ההפרדה לנושאים והגדרת התחומים והאחריות עוברת כחוט השני לכל אורכה של פעילות-ההדרכה במתקן זה. הקפה של מחלקה כזאת מתבטא יפה במצבת כוח-האדם שלה ובארגונה הפנימי. ניקח לדוגמה את מחלקת הנשק — שאי-

ננה מבין המחלקות הגדולות, או החשובות דוקא. למחלקה זו 4 ועדות — מק"ב, נ"ט, מרגמות ונשק-קל — וכן 4 מדורים ארגוניים: מבצעים, אפסנאות, ארגון, מחקר. כוח-האדם מונה כ-100 קצינים ולמעלה מ-300 חוגרים. נוסף להדרכה בכל סוגיות הנשק, עוסקת מחלקה זו בשטחים הבאים: עריכת חומר תורתי והפצתו; מחקר של אמצעי-לחימה, פיתוחם וניסויים (תוך הכונה על-ידי גורמים בביה"ס עצמו ומחוצה לו); טיפול בסוגיות-הנשק שעה שהן מתעוררות במחלקות אחרות (בעיקר יעוץ).

על כל הפעילות הענפה הזאת מנצח „מרכז המבצעים הכללי“ של ביה"ס. זהו מרכז העצבים של מתקן ענק זה ועל פיו ישק כל דבר. היעילות האמריקנית המפורסמת באה כאן לידי

עברו דרכו בראשית שירותם הצבאי. הגדרת המתקן הענק כמחנה אחד, אינה מדויקת ביותר. למעשה קיימים ב„פורט בנינג“ 4 מחנות או בסיסים עיקריים. המחנה עצמו אינו עשוי מעור אחד; שוכנים בו 3 גופים. „בית-הספר לחי"ר“ של צבא ארה"ב — הוא הגוף המרכזי שבו. לרוב, כשמוזכר השם „פורט בנינג“ — מוזכר הוא בנשימה אחת עם ביה"ס לחי"ר. „המרכז לחי"ר“ קשור ב„ביה"ס לחי"ר“ — ומהווה את המסגרת המנהלתית לפעולתו. ועוד יחידה ל„פורט בנינג“ שהוא בסיס הקבע שלה: הבריגדה-הראשונה-העצמאית. זוהי עוצבה הקשורה לביה"ס לצורך הדגמות והצגות הנערכות במספר עצום במסגרות הקורסים השונים. היחידה השלישית, שלכאורה אין כל קשר בינה לבין ביה"ס היא הדיביזיה השנייה, עוצבה בעלת מסורת ועבר מפואר.

ביה"ס הוא המוסד-ההדרכתי המרכזי של צבא ארה"ב ועוסק בהכשרת חוגרים וקצינים בהקף עצום. המקצועות (טכניים וטקטיים) רב-גוניים ביותר. קשר, רכב ואחזקה, נשק (בעי-קר כלי-נשק מופעלי-צות של חי"ר), צניחה, אספקה-בהטס, לוחמה גרעינית וקורסים טקטיים למפקדים — החל בקורס בסיסי לקצינים וכלה בקורס מג"דים וקציני-מטה ברמת הגדוד.

מבנה וארגון ביה"ס

הכלל המאפיין את פעולת ביה"ס הנו הפרדת תחומים וסמי-כויות לפי שטחים מוגדרים. ביה"ס עצמו עוסק בהדרכה בלבד. הצד הארגוני והמנהלתי של עשרות הקורסים המתנהלים במקביל, מוטל על „מרכז החי"ר“. הטיפול בחניכים, על כל בעיותיו, הוא באחריותה הבלעדית של „חטיבת החניכים“. זו מחולקת לארבעה גדודים, המאורגנים לפי הקורסים השונים. כל קורס מהווה פלוגה, השוכנת בבנין-מגורים עצי-מאי; ומפקד הפלוגה (קפטן השייך לסגל „חטיבת החניכים“) עוסק רק בצד המשמעותי והארגוני של הקורס: מטפל בסדר ובנקיון בבנין ומפקח על קיום לוח-הזמנים. אין לו כל מגע עם ההדרכה. בעצם, אף מגעו עם החניכים מוגבל למדי מאחר שהוא מפעיל את החניך-מפקד-הפלוגה (בדרך כלל הקצין הבכיר שבין חניכי הקורס) בלבד. ככל שניתן לשפוט, מורכב הסגל הקבוע של „חטיבת החניכים“ מכוח-אדם מסוג שני — דבר המובן מאליו לנוכח התפקידים השגרתיים ודלי-ההקף בהם הוא עוסק.

זהו קו ברור מוגדר: ביה"ס גורס כי רצונו של החניך ללמוד וכושר-הקליטה שלו עומדים ביחס ישר לתנאים שמעמידים לרשותו. ניכר מאמץ מתמיד להיטיב את התנאים עד כמה שהדבר ניתן, ולטפח את התנאים הנראים, לפי המושגים המקובלים בצבא ארה"ב, כחינויים ללימוד.

התנאים הניתנים לחניכים בכלל, ולחניכים-קצינים בפרט, חורגים מהמושגים המקובלים בצה"ל. עד דרגת קפטן ועד בכלל שוכנים החניכים בזוגות. החל מדרגת מיור עומדים לרשותו של כל חניך חדר ושירותים בתנאי נוחות.

ביה"ס בנוי בשיטת המחלקות המקצועיות. כל מחלקה עוסקת בנושא קבוע ומוגדר, ובתחומי הנה עצמאית כמעט לחלוטין. המתקנים והאמצעים הקשורים ישירות למחלקה, נמצאים ברשותה היא. היא משוחררת מפניות ותיאומים בכל הקשור

* כולל נהיגה, טיפול, אחזקה ולימוד סוגית עבירות-הקרקע.

סידורי הארגון למיניהם — לפני השיעור, משך השיעור ואחריו — כל אלה מבוצעים בידי מדריכים-עוזרים שמספרם עצום. בשיעור עיוני פשוט ניתן למצוא, בנוסף למדריך המנהל את השיעור, 3-6 מש"קים המשמשים כמדריכים עוזרים; קל-יחומר בשיעור בו מתבצעת הדגמה או הצגה — כשהשטח כולו זרוע מדריכים-עוזרים, סמנים, מציגים, עוזרים טכניים, וכיו"ב.

כל זה — עדות להחשבת ענין ההדרכה. כוח-האדם המוקצה לבסיסים אלה לצרכי הדרכה הנו, בדרך-כלל, באיכות גבוהה. בשביל להגיע למעמד של מדריך יש לעבור לא מעט גלגולים; הצבה לבסיס-הדרכה אינה מקנה עדיין מעמד של מדריך. מבחינת אמצעים מקבלים בסיס-הדרכה את, "השמ"נת". לדוגמה: הטנק החדש M-60 המוכנס עתה למערך של צבא ארה"ב, או הנגמ"ש M-113, נמצאים ב"פורט בנינג" מזה זמן רב. ולא רק בציוד-לחימה מדובר. עזרי-אמון משוכן-ללים שבמשוכללים, מתקנים ממדרגה ראשונה וכל שנדרש לצרכי הדרכה יעילה — ניתן למצואם בבסיס-ההדרכה בכמויות בלתי מוגבלות כמעט.

התפיסה הטכנית הגבוהה של האמריקני הממוצע מנוצלת בשיטת ההדרכה האמריקנית עד תומה. כל מה שניתן ללמדו תוך הפעלת חוש המישוש — נלמד בדרך זו. הכרת מכשירי-קשר חדשים נעשית על-ידי העמדת המכשירים לרשות החניך. "חקרנותו" הטבעית מביאה לידי כך שתוך פרק-זמן קצר להפליא בקי האיש בכל פרטי פרטיהם של הכפתורים וההתקנים הרבים-מספור. תפקידו של המדריך מסתכם בכך שהוא עובר בין השורות ועונה על השאלות המופנות אליו. הכרת הנגמ"ש החדש, למשל, מתחילה בשיעור-נהיגה בכלי זה. החניך מתישב ליד ההגה, מקבל הסבר קצר מאוד — ומתחיל מיד בנהיגת הכלי, במסלול הכולל קטע-דרך בעלי אופי שונה ומכשולים.

תפיסה זו אף באה לביטוייה המלא במספר הרב של ההצגות וההדגמות הנערכות בכל הקורסים. אין כמעט נושא שאין בו לפחות הצגה אחת. במרבית הנושאים — מספרן של ההצגות גדול מזה בהרבה. מצויה כאן העדפה ברורה ומכוונת להדרכה הנשענת על חוש הראיה — הנחשב כשני בחשיבותו ומהימנותו לאחר חוש המישוש.

"שגרון" היעילות הנו מסימני ההכר של ארה"ב. מרץ ומחר שבה רבים מושקעים בבעיה כיצד ליעל תהליכים. שיעור הניתן על-ידי מדריך מעורטל, איפוא, מכל "תוספות". אין בו הקדמות מיותרות וסיכומים מסורבלים. הוא ניתן בקיצור ולענין; ההתרשמות היא שכל מלה מחושבת, ומביעה בדיוק את אשר עליה לבטא. בכלל — דיבורים מיותרים אינם מקובלים. המדריך מציג את הבעיה או הנושא, מסביר את הענין — דהיינו, מהו הפתרון או מה יש לעשות — ומיד "מנחית" עבודה מעשית. ה"התייחסויות" העיוניות למיניהן מצד המדריך או החניכים מעטות מאד. כיון שלתפיסת החניך או לכושר-ניתוחו אין ממילא השפעה על הציון שיקבל — אין לו נטיה מיוחדת להרבות בדיבורים. אשר להערכת החניכים והמעקב אחר השגיהם — כאן בא ענין המיכון לביטוייה המלא. רמת השגיו של החניך נקבעת על-ידי מבחן ניו בלבד. כל מקצוע "מכוסה" על-ידי בחינה — ולכל בחינה

ביטוי מלא. עשרות עובדים, אנשי-צבא ואזרחים, עוסקים כאן בתכנון הקורסים, שיבוצם ותיאומם מבחינת שטח, רכב וציוד אחר — וכל זה על-ידי ניהול כרטיסיות במספר אסטרונומי. כל שיעור מוגדר כ"בעיה", או "תרגיל" וניתן לו מספר סידור רי. לגבי כל אחד מהשיעורים קיים כרטיס המפרט את כל נתוניו. למעשה מתנהל כאן הכל מסביב לכרטיסים ממוספדים רים אלה, כאשר כל מחלקה אחראית לעדכון שוטף של הכרטיסים העוסקים בנושאייה היא.

שיטות ההדרכה והערכת החניכים

שיטות ההדרכה הנקוטות בידי צבא ארה"ב נובעות מהשפעתם של גורמים רבים כגון: א. צרכיו בכוח-אדם מאומן בכל הרמות; ב. שפע האמצעים מכל הסוגים העומדים לרשותו; ג. העדיפות הגבוהה הניתנת להדרכה בכלל בצבא ארה"ב; ד. התפיסה הטכנית הגבוהה של האמריקני הממוצע; ה. מושגי המיכון והיעילות המקובלים בציבור האמריקני; ו. שיטות ההדרכה האזרחית הנהוגות במוסדות-ההשכלה הגבוהים של ארה"ב.

באשר לצרכי צבא ארה"ב — יש לזכור את הקפו העצום. ואין המדובר בצבא הסדיר בלבד; כשם שנהוג הדבר בכל הצבאות בהם קיים מערך מילואים, כך גם צבא ארה"ב עוסק באופן שוטף גם בהכשרת מילואיו. בפרט, "המשמר הלאומי", על-ידי קיום קורסים במספר רב. חוק השירות הצבאי המפרט את זכויותיו וחובותיו של איש "המשמר הלאומי", מאפשר לקראו לתקופות שרות ארוכות יחסית, המאפשרות את הכשרתו בקורסים יסודיים. בדרך-כלל מתנהלים הקורסים ב"פורט בנינג" בשיטת הסרט-הנע ופתיחתו של קורס אחד אינה תלויה בסיומו של זה הקודם לו. קורס למפקדים ולקציני-מטה של גדוד חי"ר, למשל, מתקיים ב-6 מחזורים לשנה; משכו של כל מחזור — 5 חודשים; ומכאן ששלושה קורסים כאלה "רצים" במקביל, בהפרשים של חודש או חודש וחצי. המענין הוא שכל מחזור, המונה 180-80 חניך, משמש כקבור צת-לימוד שלמה, ללא חלוקה לצותי לימוד קטנים. ההדרכה נעשית, בדרך כלל, במסגרת זו; לעתים נדירות מתחלקת היא לשתיים — בעיקר בשיעורים טקטיים. לנוכח הצרכים העצומים של הצבא נדון לכשלון כל נסיון לצמצם את קבור צת-הלימוד. במצב זה אין מגע ישיר בין המדריך לחניכיו, אולם בשיטת ההדרכה המבוססת על מדריכים "מקצועיים" אין מיחסים לכך חשיבות, כי ממילא מתחלפים המדריכים עם המקצוע.

מתעוררת השאלה כיצד, אם-כן, נעשית הערכת החניכים — ומהי שיטת המעקב אחריהם? גם לזאת מצאו האמריקנים פתרון — ועוד נדון בכך. יש לזכור שבנוסף לחניכים האמריקנים לומדים ב"פורט בנינג" בכל הקורסים, כ-700 חניכים זרים בשנה — נטל נוסף על מנגנון ההדרכה וגורם נוסף לצפיפות האכלוס של הכיתות השונות. היחס של 30 זרים ו-150 אמריקנים — מקובל במרבית קבוצות-הלימוד.

האמצעים המרובים שלרשותו מקלים בהרבה על עבודת המדריך. אין המדובר כאן בעזרי-אימון או באמצעים טכניים בלבד — אלא גם ב"אמצעי" כה פשוט ככוח-האדם. בדרך כלל עוסק המדריך בהדרכה בלבד. הפעלת העזרים והציוד,

בכלל מערכת השיעורים של המקצוע הנדון, ואשר לקחיו והשגיו מוצגים חזותית. בדרך-כלל מושלמות ההצגות בבי- מוין: מתבצעות באופן שוטף ללא „חריקות“ כאשר אירוע רודף אירוע, התיאום בין המציגים לבין מנהל ההצגה הוא מלאכת-מחשבת.

ניתנת האמת להאמר שלא בכל המקרים מצדיק הנושא או השיעור-הבודד השקעת אמצעים כה גדולה. ההצגה עצמה נחשבת כ„בעיה“ עצמאית, הנושאת מספר משלה ורשומה בכרטיסיה, ככל שיעור. בדרך-כלל בקי חבר המדריכים בכל פרטי ההצגה, שכן עסק בכך כבר פעמים רבות; אך אין הדבר מונע בעדו מעריכת חזרות רבות לפני ההצגה. החזרה האחרונה — זהה לחלוטין להצגה עצמה. נבדקים הזמנים, סידורי-הארגון, העוזרים והציוד — ובקיאותם של חבר המד- ריכים והמדריכים-העוזרים בכל הפרטים. אין משאירים דבר למקרה העיור. אחת הנקודות האופייניות להצגות ולהדרכה בכלל היא השימוש הנרחב בחוש ההומור.

כמעט בכל שיעור מנסה המדריך ליצור קשר עם החניכים, או לשבור את חד-גוניות השיעור על-ידי בדיחות; לא בדי- חות ספונטניות, אלא נסיון מחושב „להצחיק“ על-ידי בדי- חות שלמרביתן אין כל קשר לנושא הנדון, ואם בשיעורים העיוניים מתבטא הדבר בבדיחות מילוליות הרי שבהצגות מביימים לעתים המציגים „מערכות“ היתוליות שלמות — ויש ועד כדי 50% מהשיעור. ברוב המקרים הביצוע מוצלח וגורם הנאה לצופים; אולם בסוף ההצגה זוכרים אמנם את הקטעים ההיתוליים — אך לא תמיד את הרעיון המרכזי, או הבעיה אותה נועדה ההצגה להביא בפני הצופים.

התרגיל הנו דרך מקובלת מאוד — בפרט בנושאים עיוניים או טקטיים. למעשה נלמד כל הפרק הטקטי בדרך זו. התר- גיל הזה מורכב מקטעים נפרדים שכל אחד מהם מציג בעיה בנפרד. החניך מבצע עבודה עצמית, או מעבד את אשר עליו לעבד, במסגרת תרגיל מנוהל; לאחר מכן הוא נקרא להציג פתרונו הוא לבעיה. המדריך מסכם את פתרון החניך, מציג את פתרון ביה"ס — והכיתה כולה עוברת לקטע הבא. תרגילים טקטיים ללא-גייסות הנם יקרי-מציאות ומקובל לעבוד בעזרת תרגילי-מפות. תרגיל כזה עלול להמשך 3-4 ימי לימוד רצופים. אמנם הבעיות משתנות — אבל לאחר פרק-זמן ידוע מתחילה, בדרך-כלל, ירידה במתח; וביום השלישי של התרגיל ניתן להבחין כי מידת-הענין שמגלים החניכים מועטת למדי. הבעיות המקצועיות המיוחדות מתנ- הלוח על-ידי מדריכים מקצועיים (ארטילריים, אפסנאיים וכדומה). תרגילים ארוכים מקיפים את כל הנושאים. בתרגיל הדין, למשל, ב„גדוד בהתקפה“ באים לידי ביטוי מלא עניני אפסנאות, שלישות, לוחמה-גרעינית, תותחנות וכו', כבעיות עצמאיות המנוהלות על-ידי המדריכים העוסקים באותו מקצוע.

גם כאשר מתנהל התרגיל כתרגיל טקטי ללא-גייסות בש- דה — מוגבל מאוד השימוש בקרקע, וככל שיראה הדבר מוזר, נעשית העבודה המעשית על-גבי מפות ענק המוצבות לפני סככות החניכים (בכל מקום שנערך תרגיל בשטח — מופיעים סככה, ספסלים, ושאר אבזרי נוחות).

הסרט המקצועי מקובל מאוד כדרך-הדרכה. בחלקם מיוצרים

משקל-נקודות משלה. ההשג המינימלי להצלחה בקורס מת- בטא בסכום-נקודות קבוע בסה"כ של המבחנים — בדרך- כלל כ-70% מתוך מכסימום אפשרי. המבחנים נכתבים על- ידי החניכים על כרטיסי I.B.M. או מועברים לכרטיסים אלה על-ידי המדריכים. המכונה מחשבת את הציון ומבצעת את המעקב השוטף אחר מספר-הנקודות הכולל של החניך. גבול המינימום להצלחה הנו מוחלט. אך ממנו ומעלה מחושבות הנקודות בהתאם להשג האישי היחסי — מידת הצלחת האיש בהשואה לחבריו.

ההדרכה במוסדות האזרחיים בארה"ב מבוססת על חופש- לימוד מלא לתלמיד. אין כמעט עבודת-חובה; האחריות על ידיעת החומר מוטלת על התלמיד. שיטה זו נהוגה גם בצבא. החניך חייב לשלוט בחומר בהתאם לדרישות שמעמיד בפניו ביה"ס. בדרך-כלל מחייב הדבר עיון רב בחומר ולימוד יסודי הדורש זמן לא מועט. כמעט ואין מגישים עבודות בכתב; במקום זה נערכות בחינות-פתע בכתב או מוצגות שאלות- פתע בעל-פה. לגבי חניכים-קצינים, אם נמצא חניך שאינו בקיא בחומר השוטף — יכול הענין להסתיים גם בסילוקו מביה"ס. אך התגובה המקובלת היא זימון מידי לפגישה עם „היועץ הקבוצתי“. יועץ זה מתהדר בתואר שאינו מבטא את תפקידו וסמכויותיו הלכה למעשה — כי איננו פועל כיועץ בלימודים. זהו קצין המשרת באחת המחלקות של ביה"ס והממונה על קבוצה של כ-20 חניכים. הוא העוקב אחר השגיהם העיוניים של החניכים בקבוצתו, התנהגותם הכללית, התאמתם למסגרת וכו'. יש לו גישה ישירה אל סגן מפקד בית-הספר — וגורלו של החניך נתון לא-מעט בידיו לשבט או לחסד.

צבא ארה"ב משתמש בכל דרכי ההדרכה המקובלות, אם כי משמעותן שונה לעתים מזון המקובלת עלינו. לדוגמה, הדיון אינו מקיף לרוב את כל השיעור, כי אם את שלבי הפתיחה שלו בלבד ואף אינו דיון העוסק בשאלות מוגדרות ומכוונות מראש. אמנם נכון הוא כי במקרים רבים מקבל החניך שאלות ב„דף לחניך“ שעליו להתכונן לענות עליהן בזמנו החופשי. אולם כמעט תמיד אין שאלות אלה מסוג השאלות שניתן לפתח בהן דיון, אלא שאלות שהתשר בה עליהן היא חד-משמעית ביותר. בכלל, המושג של פיתוח דיון בין חניכים אינו מקובל: המדריך שואל, והחניך הנש- אל עונה. הן השאלות והן התשובות קצרות ועניניות ביותר. תוך כדי „דיון“ כזה מסוגל המדריך להנחית שאלות, ומה- רשימה שבידו קורא את שמות החניכים מהם רוצה הוא לקבל תשובה (תוך כדי מהלך הקורס מקוים פיקוח מלא על רשימה זו: כל חניך שנשאל על-ידי אחד המדריכים — נעשה סימן ליד שמו; וכל מדריך יודע מהו מספר הפעמים שנשאל כבר החניך משך הקורס).

בסיכום: בשיעור המכונה להלכה „דיון“ מדבר המדריך מר- בית הזמן, ובין שאלה לשאלה מכניס דברי-הסבר, או אף את יתרת החומר שעליו ללמד בשיעור זה.

ההצגה מקובלת מאוד. כל שניתן להציג מוצג — ובדרך- כלל תוך שימוש בשפע של אמצעים. לרוב זוהי „הצגת התכלית“. נושא או פרק-לימוד חדש — נפתח על-ידי הצגה. אולם במקרים רבים משמשת ההצגה כשיעור, המשתלב

ביחס לתקן של המחלקה המסוימת — כלומר יש כאן קו ברור של „כיבוי שריפות“. במקרים רבים מוצא המועמד את עצמו במחלקה טכנית כמו קשר או „ניידות קרקע“ מבלי שנסינונו יעיד כמלוא הנימה שאמנם עלול הוא להתמצא בתחום האופיני לאותה מחלקה. ענין הדרגות אינו בגדר בעיה עקרונית. אמת ונכון, קיימים במחלקות השונות תקנים למדריכים. אך אפשר למצוא במחלקה כזו קצינים בדרגות מלויטנט ועד מיוור — העוסקים באותה העבודה עצמה. במחלקה נשלח המועמד לקורס הדרכה בן חודש, הנערך בביה"ס ברציפות; הצלחה בו היא תנאי לקבלת תפקיד של מדריך. קורס זה — חובה לקצינים עד לדרגת קולונל ולחוגרים המועמדים להדרכה, ללא יוצא מן הכלל. תוכנו אחיד לקצינים ולחוגרים אך הלימוד נעשה בכיתות נפרדות. זהו קורס מתודי בלבד, שאינו עוסק בחומר התורתי של המחלקות השונות. תשומת לב רבה מוקדשת לפרטים כגון: הופעת המדריך (לבשוש, עמידתו, אופן דיבורו), התנהגותו בפני כיתה, תת-הלימוד (השמירה על בטחון-עצמי אף במצבים בלתי צפויים), שימוש בעזרים שונים (כגון רמקול, עזרי-אימון ועוד), הבעה בעל-פה, עריכה, הכנה ובנין נכון של שיעור

הסרטים ב„פורט בנינג“ עצמו, ובדרך-כלל רמתם אינה גבוהה. לעומתם, סרטים רשמיים של צבא ארה"ב מזכירים בכל את תעשית הסרטים של הוליווד. סרטים כגון „השפעת הנשק הגרעיני“, „סיוע-אוויר התקפי“ ועוד, הנם בעלי אורך של 30—50 דקות ולמעשה מהווה כל אחד מהם שיעור בפני עצמו. הן איכותו המקצועית של הסרט והן טיב הביוס והיצור עומדים על רמה גבוהה מאוד. נסיון מענין נעשה ב„פורט בנינג“ להציג את נושא „המנהיגות“ בעזרת סרטונים קצרים. במקום לתאר את הבעיה „בדפים לחניך“ — מוקרנת היא בסרטון קצר, ולאחר מכן מעבד כל חניך את תשובתו לבעיה שהוצגה. חבל שלא המשיכו בדרך זו עד הסוף. נראה לי כי עדיף היה להקדיש גם את הפתרון האפשרי של ביה"ס — במקום לחלקו רשום על-גבי הנייר.

עזרי האימון הם חלק בלתי-נפרד מנופו של כל שיעור. אין כאן גבול לדמיון, למחשבה — ולכסף המושקעים בכך.

לרוב מפעילים מדריכים-עוזרים את עזרי האימון, והם מפקים כל מה שניתן להפיק מעזרי-אימון זה או אחר. בחלקם משוכללים העזרים מאוד וכוללים מערכות חשמליות מורכבות, חלקם האחר מפתיע במידת פשטותו ויעילותו. עזרי-האימון בכללו נתון בידיה האמונות של כל מחלקה בנפרד — וזו דואגת לכך שתמיד יימצא בידה מלאי מספיק. המדריכים-העוזרים מופעלים כאמור לעשרות בכל הזדמנות. המענין הוא שמעמד של מדריך-עוזר נחשב בהירארכיה של ביה"ס למעמד בעל ערך ומשקל. בדרך-כלל עוסקים הם בצד הטכני-ארגוני של השיעור. רמת הביצוע שלהם גבוהה מאוד. אפילו פעולה טכנית פשוטה כמו הפעלת מכשיר וידאו-גרף, נעשית על-ידם באופן המעלה אותה למדרגת מעשה מושלם. הם מלוים את המדריך בדבריו, ומציגים את התמונה הנכונה בדיוק ברגע המתאים — מבלי שיצטרך המדריך לפנות אליהם או להדריכם. אף הצגה או מתן הסברה, נעשים על-ידם ממש רק תוך תרגול-סדר, ובהרמוניה של מגרש-מסדרים. במקרים רבים שיעור מוצלח הוא פרי עבודתם המסורה של מדריכים-עוזרים אלה.

מדריכי ביה"ס לחי"ר, בריתם והכשרתם

מדריכי ביה"ס לחי"ר אינם מדריכים „מקצועיים“ במובנה המלא של המלה. אלה הם קצינים וחוגרים של צבא ארה"ב המוצבים בהתאם ל„רוטציה“ לביה"ס לתקופות-שירות מוגבלות. אך הברירה חמורה למדי. ומאחר שישנם בביה"ס תפקידים רבים שאינם תפקידי הדרכה — מגיעה רק ה„ערי לית“ להדרכה של ממש. המושג „מדריך“ מקיף בתוכו קצינים וחוגרים כאחת. ובצבא ארה"ב ההבדל שבין קצינים לחוגרים אינו מתבטא תמיד בפער אינטלקטואלי. אמנם, בסיכומי-שלי-דבר אחוז המוסמכים להדרכה גבוה בהרבה בין הקצינים מאשר בין החוגרים; אך בין האחרונים תמצא מספר ניכר למדי של מדריכים שרמתם וכושרם אינם נופלים במאור מה מאלה של עמיתיהם הקצינים.

כאמור הצבה לביה"ס אינה הופכת את המועמד למדריך. עם התיצבותו של האיש בביה"ס מוצב הוא מיד לאחת המחלקות. המענין הוא כי הגורם הקובע בהצבה זו אינם נסינונו האישי או נטיותיו של האיש, אלא לרוב „שיעור המצבה

שימוש בעזרי אימון משוכללים והפעלת מדריכים-עוזרים בביה"ס לרגלים. שים לב להופעתו ה„מצוחצחת“ של המדריך.

הפיקוח החמור על ההדרכה מתבטא גם בתהליך הכנת תיקי תרגיל או מערך-שיעור — מתחילתו ועד לרגע בו עוזב הוא את מכשב הדפוס, מאושר-להדרכה.

לאחר שהכין המדריך את תכנית השיעור כפי שהיא נראית לו (בהסתמך על הנחיות ראש המחלקה), ובטרם יגישה בכתב, חייב הוא להסבירה מלולית לראש המחלקה ולקבל את אישורו להעלותה בכתב. משניתן האישור, והועלה השיעור על-גבי הנייר — יוגש שנית לראש המחלקה. האחרון בודק אותו — ובאם נתקבל על דעתו מעבירו, לעיון ול-בדיקה נוספת, לסגן מפקד ביה"ס או נציגו המוסמך. הלז מעבירו לגורמים נוספים (כגון מחלקות אחרות, שיש להן מה לומר בענין הנדון), המצרפים את הערותיהם למסמך. עתה עובר הוא לועדה מיוחדת לעריכה וניסוח. המסמך, במתכונתו החדשה, מגיע פעם נוספת לידי הסגן — ורק אז, לאחר האישור הסופי, יגיע ה"נייר" אל מכשב הדפוס.

משך-הזמן של התהליך כולו הוא כחודשיים — באם הכל "מתנהל חלק". ברור שככל שרבות הערות, ונדרשים שינויים, גדל משך זמן ההכנה. כמות העבודה המושקעת בהכנת נות מכל הסוגים הנה לרוב ללא כל יחס הגיוני למשקל השיעור עצמו. אולם, כאמור, הקו הנקוט הוא: שלמות בכל מחיר; ובהגשמת קו זה רואה ביה"ס את אחד מיעודיו המרכזיים.

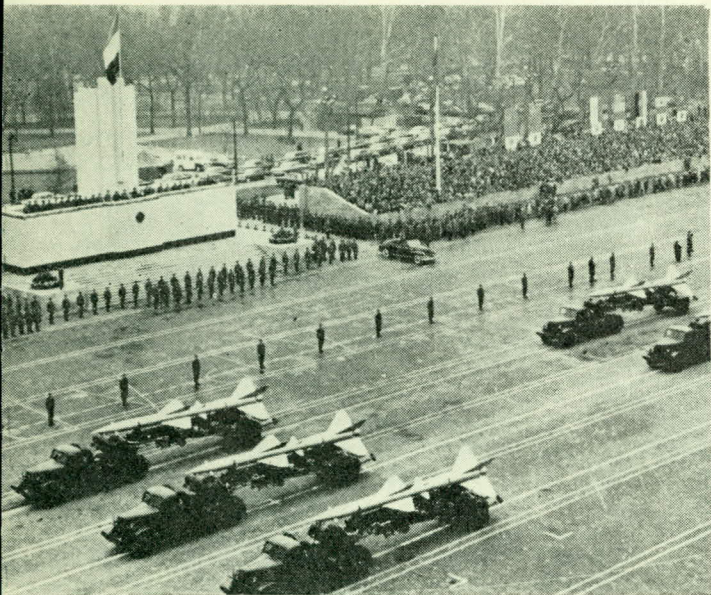
קומו והשכעותיו של ביה"ס במערך חיל-הרגלים של צבא ארה"ב

במושגים אמריקאיים ניתן לראות את "פורט בנינג" כ"בית-חרושת המרכזי לחי"ר", העובד בשיטת הסרט-הנע ובקצב-תפוקה אמריקאי מובהק. בהיותו ביה"ס המרכזי לחי"ר, מעצב הוא במידה ניכרת את דמותו של חיל זה. תוך כדי עיסוק בהדרכה, מגבש ביה"ס תפיסות ותורות-לחימה, אותן מציג הוא בפני המפקדות הממונות; ואת ה"מוצרים המוגזרים" והמאושרים האלה הופך הוא לנחלת כלל הצבא. חשיבותו של הנושא שבו עוסק ביה"ס, והקף-הפעילות העצום, מקנים לו מעמד של אחד ממוסדות-ההדרכה המרכזיים של צבא ארה"ב. עובדה זו מוצאת את ביטויה המלא הן בהזרמה הבלתי-פוסקת של אמצעים ל"פורט בנינג" על-ידי פיקוד הצבא האמריקאי והן במעמד המכובד שיש למתקן זה במערכת ההדרכה הכוללת של הצבא. בנוסף להיותו בית-אולפנא משמש "פורט בנינג" כסמל, וכבית היוצר לרוח-הלחימה של חיל-הרגלים האמריקאי. כאן נוצרת התורה, נבדקים ומסוכמים הליכים ותפיסות, מתגבשות דעות והופכות לנכסי-צאן-ברזל המתחדשים מדי יום ביומו בעבור דתם המסורה של אלפי מדריכים בעשרות קורסים. לא לחינם גאים אנשי הבסיס על סמלם הכחול — שכידון תקוע במרכזו, ובראשו מתנוססת הססמה: "אחרי!"

וכן, לרוב נושאים השיעורים אופי של שיעורים-לדוגמה, המנותחים לאחר-מעשה על-ידי כל החניכים. הביקורת ההדדית חריפה מאוד, וכל פרט נבדק בקפידה מרובה. נוסף לדיון בעליפה מגיש כל חניך חות-דעת קצרה בכתב המסכת את דעתו על רמת השיעור שנערך. בסיכומו של הקורס נערכים מבחנים הקובעים את מידת התאמת המועמד לשמש כמדריך. הנפל הוא בדרך-כלל רב למדי — כ-20-30% בין הקצינים ו-40-50% בין החוגרים. מועמד שנכשל בקורס מוחזר למחלקתו כבלתי מתאים להדרכה (פרט לתפקידי מדריך-עוזר), או נשאר במחלקה ומועסק בתפקידים שונים, או מועבר ל"חטיבת החניכים" או ל"מרכז החי"ר". המועמד שהצליח בקורס חוזר למחלקתו ומתחיל בלימוד החומר התורתי — ביוזמתו הוא, ובהכונת ראש הועדה או המחלקה. עליו להכיר הן את כל חומר-היסוד הכלול במקצועו והן את התרגילים שיבוצעו, וכן לבקר בכל השיעורים הנערכים על-ידי מחלקתו. "הרצה" זו נמשכת זמן רב למדי; והמדריך ה"טרי" עורך את שיעורו הראשון כ-3 חודשים לאחר גמר קורס-ההדרכה. גם לאחר שעמד בכל "שבעת מדורי הגהי"נוס", עד להדרכה של ממש, עדיין צפויה לו עבודה רבה. ההקפדה על הביצוע המלוטש של השיעור רבה ביותר. למעשה, עורך כל מדריך חזרה לפני מתן שיעורו — יש שהוא "מציג" את השיעור הצפוי בפני ראש המחלקה או הועדה, או בפני קבוצת-מדריכים שלמה. לרוב מוקלט שי-עור-ההכנה זה בעזרת רשם-קול — ולאחר מכן מושמע במלואו באזני המדריך. נערך ניתוח של השיעור ונקבעות הנקודות אותן חייב המדריך לתקן עד למתן השיעור ממש. אם לא עמדה החזרה ברמה מתאימה קובע, לעתים, ראש המחלקה חזרה נוספת.

דגש חזק לא פחות מושם בהופעתו החיצונית של המדריך. הלבוש, ה"צחצוח" וההופעה הכללית נבדקים באותה מידה של חומרה. אוי לו למדריך שנתפס ב"קטנות" אלו. אכן התוצאה היא רבת-רושם למדי. הופעת מדריכים, ולא פחות מכך, שליטתם בחומר והכנתם לקראת השיעור — עומדים על רמה גבוהה ביותר.

אחת מנקודות-התורפה — ונקודות-החוזק — של המדריך ב"פורט בנינג", היא הצמדות המוחלטת למערך-השיעור או לתיק-התרגיל. גם "כוחות עליונים", לא יהיה בכוחם להזיזו מדביקות נוקשה בחומר הכתוב. כל חידוש, אף הקל ביותר, שיש כונה להכניסו למסגרת השיעור — חייב לקבל את אישורו של ראש המחלקה או ראש הועדה. גמישות מותרת רק בגבולות המוגדרים של תיק התרגיל. סטייה מה-נושא, או היגררות אחרי נושא צדדי כלשהו, אינם קיימים כלל. הפתרון המקובל על המדריך, שעה שמתעוררת "סכנה" מסוג זה (או ב"מצבים מסוכנים" אחרים) — הוא: "על כך נשוחח בהפסקה", או "תיגש אלי בהפסקה".

שליחויות רצון-טוב

באפריל 1963, הוצגו-ברבים בהונגריה טילים (נ"מ) מתוצרת ברה"מ. מספרם המדויק לא נודע, אך מכל-מקום אינו מספר מבוטל.

● הטילים באו, כנראה, „על-מנת-להשתקע“.

● ביום חגה-הלאומי של הונגריה, במצעד הגדול, עברו הטילים בסך בפני ההמונים.

● גודלו של התצלום אינו מאפשר להבחין בחיוכים.

● המעמד שבבואדא-פשט לא היה בגדר פגישה — כי אם אחד הרגעים במגע ממושך ומהודק למדי.

במרס 1963 שלחה ברית-המועצות לבריטניה כ-50 זמרים, מ„מקהלת-הצבא-האדום“ הנודעת.

● החיילים-הזמרים באו לביקור-שליידידות.

● רגימנט יורק-ולנקסטר הבריטי אכסן את האורחים — ואף הציג בפניהם „צעידה-למופת“.

● האורחים התבוננו, ואף חייכו ידידותית.

● היתה זו „פגישת-ידידים ראשונה כזאת על אדמת-בריטניה מאז הורד מסך-הברזל“.

נתאים את אימון חיל הרגלים למשימותיו!

אל"מ זאב בר-סנדר

אינה מקרבת אותנו למטרת האימון: הכשרת הגייסות למלחמה העתידה.

מטרת רשימה זו היא לנתח את התמורות שחלו בזירה, את השפעתן על לוחמת חיל הרגלים ולהצביע על השינויים הדרושים בתוכן האימון, בשביל שיהלום את יעודו.

משימות חיל הרגלים בקרב היבשה

מלחמת העולם השנייה שימשה נקודת-מפנה, בהרכב כוחות היבשה. בה, ובעיקר בזירה האירופית, הופעלו לראשונה על ידי הגרמנים, ולאחר מכן גם על-ידי בעלות-הברית, גופי שריון גדולים להשגת הכרעות אסטרטגיות מהירות. מפנה זה השפיע על ארגון, מבנה ולחימתו של חיל הרגלים בשני כיוונים:

במבצעים התקפיים. אותם חלקים מכוחות הרגלים שנדרשו לשיתוף-פעולה קרוב וצמוד עם השריון הפכו לחיל-רגלים ממונע ומשורין. ואילו לגבי כלל כוחות חי"ר נוצרה באופן טבעי, במסגרת המערכה הכוללת, חלוקת-משימות ברורה בינם לבין כוחות השריון. בעיקרה התבטאה היא בכך כי חיל-הרגלים ביצע משימות להבקעת פרצות במערכים מבוזרים-היטב, אשר דרכן הוזרמו כוחות שריון למבצעי כיתור.

במבצעים הגנתיים. לגבי חיל-הרגלים המחזיק במערכי-הגנה הפך האויב המשורין להיות האויב המסוכן ביותר; ושיקולי ההגנה הנ"ט היוו את הגורם העיקרי בבחירת מקום מערך-הגנה ובקביעת אורחות ההגנה עליו.

עם כניסת הצבאות לעידן הגרעיני והתאמת מבניהם לצרכי התקופה, נסתמנו בצבאות הנוגעים בדבר כמה מגמות אופייניות:

- הגברת כושר-הניידות של הכוחות כדי לאפשר ריכוז ופיזור מהירים — דבר שהתבטא לגבי חיל-הרגלים בהפיכתו לחי"ר משורין ובשימוש רב בהליקופטרים;
 - הכנסת יחידות טנקים אורגניות לחטיבות הרגלים;
 - שינוי דמותה המסורתית של הדיביזיה — מגוף המכיל עוצבות-משנה קבועות לגוף אופרטיבי, המורכב, לפי הצורך, מגופי-משנה המוקצים לו בהתאם למשימה.
- גם באזורנו הקרוב, השרוי עדיין בעידן הקונבנציונלי, חלו תמורות רבות בהרכבם של צבאות היבשה ובדרך הפעלתם. עיקרי התמורות הם גידול הקף כוחות השריון בכלל כוחות היבשה, מינוע עוצבות רגלים והפיכתן לחי"ר משורין, הגברת עצמת הסיוע הארטילרי — על-ידי נידודו, והגדלת טווחו וקוטרו, הגברת יכולת ההצנחה וההנחתה מהאוויר וממים,

לפני כחצי-יובל שנים, החלו כוחות-המגן העבריים עוסקים ב"אימוני-שדה". היה זה בשלבים האחרונים של מאורעות 1936/39, במסגרת היחידות המגויסות — הפו"ש (פלוגות-שדה) וה-S.N.S. ("פלוגות-לילה-מיוחדות"). שיטת לחימתן של יחידות אלו היתה בגדר מהפכה בדרכי הלחימה המסורתיות של הישוב. עיקרה של מחשבת לחימה זו היה להעביר את הלחימה אל שטח האויב ולתקוף אותו בבסיסו הוא. מהבחינה הטקטית התבטאה פעילות זו בהצבת מארבים, בסריקות אזורי אויב ובהתקפה על ריכוזי כנופיות.

הצרכים הטקטיים של התקופה הם שהולידו את תוכן האימונים; אותם, "תרגילי פיזור" מסורתיים — שרידי תקופת הלחימה של המבנים המכונסים, שכה הרבו לעסוק בהם ב"הגנה" בשנות השלושים — פינו את מקומם לאימוני-שדה מתקדמים יותר.

יש ודאי מבין ותיקי הקוראים הזוכרים כי בטבלאות שיעורים ונושאי אימון מקורסי המ"מים והמ"כים של שנות הארבעים הופיעו נושאים כגון: חיפוש אחר אויב; התקפה על אויב נע; התקפה על אויב נח; אבטחת עובדים; אבטחת שיירות; מארבים, פשיטות.

נושאים אלה, השייכים רובם ככולם לתחום הטקטיקה-הזעירה, הם שהיוו את עיקרי האימון הטקטי של המפקד והיחידה. רק לעתים רחוקות אומנו מפקדים ויחידות במסגרות גדולות יותר; לרוב — בהפעלה "אופרטיבית" של כוחות נפרדים רבים על יעדים עצמאיים. במסגרת תרגיל נפתח, או אימון גדודי בפלמ"ח ובחי"ש.

למותר לציין מהן התמורות שחלו בהרכבם וארגונם של כוחות-המגן לאחר הקמת המדינה. אולם לגבי נושא רשימה זו חשוב במיוחד להדגיש את ההבדל העיקרי, והוא: בעבר, היה למעשה הכוח הלוחם, על אף הגננים השונים, כולו חיל-הרגלים; ואילו היום כוללים הכוחות-המזוינים זרועות-לחימה של יבשה, אוויר וים; בתוך זרועה-היבשה מורכב אפילו הדרג המסתער גופו משני יסודות: שריון וחי"ר. תורת הפעלת הכוחות של צבאנו הועידה לכל אחד מחילות-היבשה את יעודיו בלחימה — באופן ששילובם המושכל במסגרת אסטרטגית, אופרטיבית או טקטית על-חילית, יביא למיצוי מלוא העצמה הטמונה בהם.

נראה לי כי התמורה שחלה בזירה ובתנאי הלחימה של חיל-הרגלים טרם מצאה את מלוא השתקפותה בתוכן האימונים; קיימים עדיין ספיחים רבים-מדי של התקופה ה"קדם-צה"לית". אין למעט בחשיבות האימון בלוחמה-זעירה; אימון זה מבוצע אף בצבאות האדירים ביותר. אך ערכו רב ביחוד ליחידות מיוחדות, שיעודן בכך. התעסקות רבה-מדי בנושאי-אימון אלה

הכנה מראש של מערכים מבוצרים באזורי לחימה צפויים. תמורות אלו הכניסו כביכול את חיל-הרגלים אל שדה-קרב חדש, השונה באופיו משדה-הקרב של מלחמת-העצמאות ואפילו מזה של מלחמת-סיני. אנסה לתאר בתמצית את עיקרי השינויים הצפויים.

לחימה בין-זרועית ובין-חילית

בתנאי הזירה הנוכחיים, קשה להעלות על הדעת אפשרות ניהול קרבות על-ידי עוצבות חילויות טהורות — לא רק בדרג האופרטיבי אלא אף בדרג הטקטי. לקראת כל משימה יהא בודאי צורך להרכיב איגוד-כוחות המותאם לאותה משימה. איגוד-כוחות כזה עשוי לכלול עוצבות-שריון לסוגיהן, עוצבות

חי"ר מוצנח ועוצבות-רגלים רגילות. הרכבתן הנוכחית ושילובן המושכל, יאפשרו ניצול מירב תכונותיהן להשגת ההכרעה בקרב היבשה.

גם בדרג הטקטי, קשה לחזות מצבים בהם תוטלנה משימות עצמאיות על עוצבה, או יחידה, "טהורה" של חי"ר. אף בזירה הררית שהאופיני לה, בדרך-כלל, הוא לחימת חי"ר, יהא בודאי צורך להקצות לחטיבה יחידות שריון, ארטילריה והנדסה בהקף שיאפשר לה לבצע את משימתה — הן בהתקפה והן בהגנה.

לחימה בגופים גדולים

כל עוד לא יופעל בקרב נשק-גרעיני טקטי, יוסיפו הצדדים לפעול במסגרות גדולות — כדי למצות את עקרון ריכוז-הכוח. הלחימה העצמאית של גופים קטנים תבוצע בהקף קטן-יחסית, כהשלמה ללחימה-רבתית זו; הצדדים ינקטו בה בשני מצבים אפשריים: א. הפעלת יחידות מיוחדות, שנועדו לכך; ב. הפעלת חלקים מתוך העוצבות הרגילות למשימות לוחמה-זעירה — בשילוב והתאמה עם המאמצים העיקריים. זאת ועוד. אופן של המשימות העיקריות שתוטלנה על חיל-הרגלים — הבקעת מערכים מבוצרים והחזקת מערכי-הגנה, בתנאי הזירה וסדר-הכוחות הצפוי — הנו כזה שניתן בודאי לבצעו רק בגופים גדולים-יחסית; דהיינו, לרוב, במסגרת עוצבתית — ולעתים רחוקות גם במסגרת גדודית עצמאית.

דמותו של קרבי-ההתקפה

במלחמה העתידה יביא השילוב בין עוצבות השריון והחי"ר לכך כי ההזדמנויות שתנתנה לחיל-הרגלים לנהל קרבות תנועה

ולתקוף מערכי-אויב חפוזים תהינה נדירות. משימות אלו תוטלנה על השריון — ואילו חיל-הרגלים יופעל למשימות הבקעה של יעדים מבוצרים-היטב, שהבקעתם הנה תנאי לפי-תוח כושר-התמרון של עוצבות השריון. במערכים כאלה ייתקל לא בגדר יחידה אלא בשורת גדרות בו-אחר-זו כשבניהן זרועים שדות-מוקשים נגד שריון ונגד אדם. תחת שוחות-שועל ותעלות-קשר, יפגוש הוא תכופות בעמדות בנויות בטון, מצדיות, ותעלות-קשר המותקנות ללחימה מתוכן. יהיה עליו להתגבר לא רק על נשק אוטומטי קצר-טוח ומק"בים אלא גם על כליריב משוריינים בעלי עצמת-אש גדולה, המוצבים ומחופרים בתוך המערך; ולא רק באש ארטילרית הבאה ממערך עורפי אלא גם בתותחים דו-תכליתיים, המוצבים בתוך המתחם. השטח יואר בתאורה רבת-עצמה של פגזים וזרקאורים, שתצמצם במידה רבה את האפשרויות להדירה שקטה ולהפתעה בכיוון ההתקפה ובזמניה. הכוח התוקף יסתייע בשריון לא רק כבסיס-אש; הטנקים יצטרכו אף להצטרף לחי"ר בלחימה על היעדים וללוותם ליוני-צמוד.

דמותו של קרבי-ההגנה

כוחות חי"ר המחזיקים במערכי-הגנה יעמדו, בדרך-כלל, מול אויב השונה מזה שבעבר. עיקרי השינויים עשויים להיות: הכוח התוקף יסתייע במספר רב של טנקים, אשר יסתערו במשולב עם הרגלים; חלק ניכר מחיל-הרגלים התוקף יהיה רכוב על-גבי נגמ"שים; תקדם להתקפה ותלוה אותה, הרעשה ארטילרית רבת-עצמה, הן בנשק תלול-מסלול בפצצות בעלות מרעומי-קירבה, והן בנשק שטוח-מסלול וטנקים, אשר יפעלו מחוץ לטוח הנ"ט היעיל של המגן; ההתקפה החזיתית תהיה מלווה אולי בהנחתה והצנחה של כוחות מיוחדים בעורף המערך, וכן בחדירת כוחות שריון במגמה לנתק את מערכי-ההגנה.

נוסחת ההגנה מול התקפה מסוג זה, צריכה להוות מענה הולם למצב החדש; ובראש-וראשונה — בדרג האופרטיבי, בו יבוא לידי ביטוי שילוב מושכל של עוצבות רגלים ושריון, באופן שיחד עם החזקה עקשנית בקרקע תישמר גמישות ההגנה, על-ידי ניהול פעולות נידות ותוקפניות. ברם, כדי להגביר את כושר-העמידה של החי"ר במוצביו יתכן מאוד כי המתגונן ינקוט בצעדים כגון אלה:

- יגבירו בהרבה את עצמת כלי-הנשק הנ"ט — הן ארוכי-הטוח והן קצרי-הטוח — ויראו כחיוני כי כל חייל יצויד בנשק נ"ט ויהיה מסוגל להפעילו ביעילות מול טנקים ונגמ"שים.
- יכינו מיקוש-מאבטח בטוחים קרובים למען מנוע מרכב האויב אפשרות של הסתערות ישירה על היעדים — וכדי לעצור את השריון בטוחים בו יוכלו כל כלי-הנשק של הרגלים לפעול נגדו ביעילות; למיקוש תינתן בודאי עדיפות ראשונה, הן בהקצאת המוקשים והן במועד הנחתם.
- כדי להגביר את "כושר-הספיגה" של המגן בעת הרעשה ארטילרית — יראו כהכרחי למצוא אפשרויות למיקום כוחות על-ידי שילוב מושכל בין מדרון קדמי ואחורי, ניצול ערוצים וגאיות דפילדיות, הסתרת כוחות בכוכים ובעמדות מחופות-ראש בשלב ההפגזה; פריסה רחבה-יותר של הכוחות תביא אף היא לדלדולה-למעשה של אש האויב — ולהקטנת ההיפג-עות של המגן.

● קרבי-האש של הרובאי והמקלען הרגלי יהיה, בהכרח, קצר-טווח ויתחיל ברגע שהאויב התוקף יכנס לתחום-הבטחון של אש-הסיוע שלו. הפסקת האש-המסייעת, או העתקתה לעומק המערך, היא שתאפשר לחי"ר המגן לתפוס את שוחות-הירי ולהפעיל את נשקו; חשוב, על-כך, כי המגן יצויד בנשק אישי בעל עצמת-אש גדולה, שביכולתו לעצור, תוך זמן קצר-יחסית, את הכוח המסתער ולהשמידו.

ההשפעות על עניני ההדרכה

מושכל שאין עוררין עליו הוא כי באימונים יש להכשיר את הגייסות ואת הפיקוד לבצע את המשימות המיועדות להם במלחמה; ועד כמה שאפשר — בתנאים הדומים לאלה של שדה-הקרב. הבה נבחן, אם-כן, מה צריכה להיות דמות האימון של החי"ר, כדי להכינו ליעודיו. בחינה זו מחייבת עיון נפרד בשאלת הכשרת המפקדים והגייסות; כן יהא צורך להבדיל לגבי הכשרת הגייסות, בין יחידות סדירות ליחידות-מילואים.

הכשרת מפקדים

מיום ליום הופכת מלאכת הכשרת המפקדים בחיל-הרגלים קשה ומורכבת יותר. שינוי „הרקע והתפאורות“ של שדה-הקרב החדש וכן הגיוון הרב בגורמים „המשחקים“ הפכו את דבר הפיקוד בחי"ר למלאכה קשה הדורשת ידע רב בהפעלת אמצעים וכלי-נשק מגוונים ובשילובם, וכן בלימוד „טכניקות“ ותרגולות שלא-ידועו בעבר. כבר בדרג הנמוך ביותר — המ"כ והמ"מ — נדרשת מהמפקד לא רק בקיאות בעניני חי"ר טהורים, אלא גם התמצאות רבה בשיתוף-פעולה עם טנקים, ארטילריה והנדסה. עליו להיות מסוגל להפעיל את יחידתו כשהיא נעה בשדה-הקרב או אליו, ברגל, ברכב-משוריין, בסי-רות'הסתערות, בהליקופטרים ועוד.

התוצאה: אלמנט הידע הטכני בהכשרת המפקד גדל והולך; עניני שיתוף-הפעולה, שעד לפני כ-15—10 שנים עסקו בהם בדרג מג"ד ומ"פ, הנם עתה לחס-חוקו של המפקד הזוטר.

ברם, נוסף להכרח שבהר"חבת הידע הטכני, מתעוררת בעיה קשה בתחום הכשרתו הטקטית של המפקד הזוטר. קיים ניגוד בין הצרכים המתודיים של הכשרת המפקד, המהייבים את הפעלתו במסגרת עצמאית, לבין ה-עובדה כי תפקידי-הלחימה העיקריים של חיל-הרגלים הנם בטבעם ענין לפעולה של גופים גדולים. בנקודה זו ברצוני להרחיב מעט את הדיבור.

הפרק „ניהוג“ הנלמד בקורסי מ"כים או קצינים היום אינו שונה בהרבה מזה שבקורסי „ההגנה“. וזאת בשל העובדה כי הרקע הנבחר להכשרתו הטקטית של המפקד-הזוטר הוא קרב-

ההיתקלות. תכופות נהוג לגביו אורח-הכשרה כזה: החניך המתורגל מוליך כיתה בתנועה-למגע — או בחיפוש אחר אויב — „מתקילים“ אותו בחוליה, או כיתה, של האויב הנמצאת על גבעה חשופה; או אז עליו לשקול, להחליט — ולתת פקודה. כמובן שבשלבים שונים של התרגול עוברים בהדרגה מהיתקלות בטנח רחוק, המאפשרת זמן רבי-יחסית לשיקול ולמתן פקודות, למגע-יפתע קרובים יותר — ועד לעליה על מארב. הרי שחלק ניכר בהכשרתו הטקטית של המפקד מבוצע על רקע של סוג-אויב ומשימה שאינם אופייניים למשימות חיל-הרגלים כיום!

השאלה היא: האם ניגוד זה הוא מחויב המציאות? האין דרך להשיג את המטרה המתודית גם על רקע אימון בנושאים תכליתיים ומציאותיים יותר? לדעתי קיימת הדרך, והיא אף הותותה לכל העוסקים בנדון: במשך חלק מהזמן המוקדש ל„ניהוג“ — יש לאמן בפתרון בעיות טקטיות על רקע פעולות להבקעת יעד-מבוצר ועל רקע של ניהול קרב-ההגנה.

אשר לתקיפת יעד מבוצר — אין הכונה לכך כי במקום אותן „חוליה או כיתה של אויב על גבעה חשופה“, נתאר אותן לעצמנו פשוט כערוכות בעמדה מבוצרת; הכונה היא להציג בעיות טקטיות המחייבות שיקול והחלטה מהירים, על רקע קרבי-הבקעה במסגרות גדולות — כאשר בעיות מוצגות בפני המפקד-הזוטר, כמפקד אחד מכוחות-המשימה.

כמפקד כוח-המשימה עשוי המפקד-הזוטר למלא תפקידים רבים ומגוונים. הוא עשוי לפקד על כוח פורץ מכשולים, על קבוצת רתקים, או על כוח-מטהר, שמשמיתו לטהר תעלת-קשר או קבוצת עמדות; או שעשוי הוא לפקד על כוח-משימה עליו הוטל להשמיד מצודות, כלי-רכב משוריינים, או עמדות תותחים. אין כל סיבה שעל רקע משימות אלה לא תוצגנה לו בעיות — הן בתכנון ראשוני והן במתן פתרונות תוך כדי ניהול הקרב; ובדרך זו נשיג — אגב פיתוח המחשבה הטקטית והיכולת לשיקול ומתן-פקודה מהירים — גם ביסוס ידיעתו בטכניקה הקרבית המגוונת.

לאחרונה אין מרבים בהצגת בעיות טקטיות בסוגית ההגנה; ולדעתי — מחוסר דמיון מספיק. והלא מהבחינה האוביקטיבית בית-העיונית צופן בתוכו קרב-ההגנה החדש בעיות טקטיות רבות ומגוונות שניתן להציגן לצרכי תרגול — החל בבעיות המתיצבות בפני מפקד מוצב-חוץ או כוח-מחפה, והמשך באלו של מפקד מוצב או גזרה בתוך המערך-העיקרי (כגון בעיות הפעלת אש, התנהגות בעת הפגזה, תגובת הכוח המגן לנסיונות פריצת שדות-מוקשים וגדרות בגזרתו, הבקעת אויב באמצעות טנקים, נגמ"שים וחי"ר, כיבוש חלק מעמדותיו, התקפת-נגד בגזרה שכנה ועוד). כמובן שאימון מסוג זה אין לבצע על גבעות חשופות. יחידות העוסקות בהכשרת מפקדים חייבות להכין בתוך שטחי-האש המיועדים לאימון ב„ניהוג“ קטעי יעדים קוויים והקפיים, תעלות, עמדות אויב שונות, מצדיות, מכשולי-תיל לסוגיהם — וכן לבלות זמן רב יותר על היעדים הגדולים, מכל הסוגים הקיימים היום.

אימון יחידות-מילואים

כאמור יש לבחון בנפרד את נושאי האימון של יחידות המילואים והיחידות הסדירות. הבעיה העיקרית העומדת בפני

יחידות סדירות

הזמן המוקדש לאימונים ביחידות הסדירות הוא רב יחסית; ולא זו בלבד, אלא שאף התעסוקה עצמה משמשת השלמה טובה לאימון זה.

אשר לנושאי האימון — הרי גם כאן, כמו באימון מפקדים, הכרחי להעתיק את משקל-הכובד של האימון הטקטי למשימות הצפויות במלחמה. דבר זה לא יושג על-ידי ביצוע סדרה חד-פעמית המוקדשת להבקעת יעד מבוצר. הכרח הוא לשלב בכל שלבי האימון — החל מאימון הטירון — את הדברים הכרוכים בהתגברות על יעד מבוצר ולהרגיל את החייל, לאורך כל תקופת אימונו, לפעול וללחום על רקע שדה-הקרב של העתיד.

הצרכים המיוחדים של הבטחון השוטף מחייבים אימון מיוחד, השונה בתוכנו ובמסגרותיו מזה של האימון למלחמה. אולם הזמן העומד לרשות היחידות הסדירות מאפשר שילוב נאות של שניים אלה.

כמו בכל שטח אחר, קיימת גם בסוגיה זו נטיה אצל מפקדים לא-מעטים ללכת בדרכים סלולות, להיצמד לשגרה ולהרתע מפני רעיונות חדשים. אם ברצוננו להתכונן למלחמה הבאה — ולא לזו שמאחרינו — מצוים אנו לכוון מבטנו אל העתיד ולהתכונן לקראתו בצורה הולמת.

מתכנני אימון של יחידות-המילואים היא, כיצד ניתן בזמן קצר המוקדש לאימון-שנתי לשמור על הכוננות למלחמה של הפרט והמסגרת. שמירת הכוננות מחייבת ממילא לחזור מדי שנה על מספר נושאי אימון שהם: שמירה על כושר תפעול-הנשק והקליעה, של הפרט והצוות, וטיפוח כושר זה; החדרת ההרגל והיכולת לחייל ולמפקד, לפעולה במשותף במסגרות הקטנות — כיתה ומחלקה; תרגול המסגרות הגדורות — הפלוגה והגדוד; מינימום הכרחי של כושר בשיתוף-הפעולה עם שריון וארטילריה.

עם כל הקסם המצוי באימון של יחידות ח"ר בתרגילים טקטיים שנושאייהם מגוונים (גם תרגילים חד-צדדיים וגם דו-צדדיים) אשר כשלעצמם עשויים בהחלט להיות מעניינים — אין בתנאים הנוכחים מפלט מלשים באימון הטקטי את הדגש בראש-וראשונה בפעולות האופיניות לתפעולו של עיקר מערך חיל-ההרגלים במלחמה; ומאחר ואלה מבוצעות בדרך-כלל במסגרות גדולות — יש לפעמים הכרח לדלוג על השלב של השגת שלמות הביצוע בדרגים הנמוכים. זאת ועוד. הזמן המוקדש לאימון אינו מאפשר לחזור מדי-שנה על נושאי הלחימה העיקריים של הח"ר. אי-לכך יש לקבוע מחזוריות באימונים, שתודא ריענון הידע במשימות העיקריות וזאת נוסף לצורך ללמד לסגל נושאים חדשים שהזמן גרמם.

על בחירת כיוון המאמץ העיקרי (המשך מעמ' 12)

בו עובר כיוון המאמץ-העיקרי צריך שיתן אפשרויות הפעלה לכל החילות ושיאפשר ריכוזם הנוח, התפרסותם ותמרונם של איגודי-הכוחות העיקריים אשר מבצעים את המהלומה-הראשית. נוסף לכך הכרחי הוא כי שטח זה ימצא לכוחות העיקריים תנאים נוחים ככל-האפשר לתפעולם-במשותף לכל עומק הפעלתם. לא תמיד ניתן יהיה למצות את מלוא הנוח-יות-בכוח (בפוטנציה) אשר נתוני אותו שטח מאפשרים אותה להלכה. האויב, בחזות-מראש את האפשרות שכוח-תינו ינצלו את השטח הנוח לביצוע המהלומה-העיקרית, אפשר ויערוך בו הגנה חזקה מאוד — ועל-ידי כך יקשה על ביצוע המהלומה. ולכן, במקרים מסוימים רצוי לבחור את כיוון המאמץ-העיקרי דוקא במקום שבו האויב אינו מצפה לו; כלומר — לבצע את המהלומה העיקרית בקטעים בלתי נוחים ועל-ידי כך להשיג הפתעה אופרטיבית או טקטית. לקחן של מלחמות מספק לנו דוגמאות מאלפות מסוג זה: פסרפסס — בתרמופילא; הניבעל, סובוסוב ונפוליון — באל-פיס; המתקפה הרוסית ב-1944 ב"גדה-הימנית" של אוקראינה; המתקפות הגרמניות ב-1940 ושוב ב-1944 בארדנים; מבצע "קדש" — בעת שכוחותינו תקפו בציר הדרומי הבל-תינוח (תמד-נחל-מיתלה).

★

הבהרנו כאן את סוגית כיוון המאמץ-העיקרי ואת הגורמים המשפיעים על בחירתו ברמות השונות. מה וכיצד עושים המפקד ומטהו לצורך בחירה זו ואיך מתבטא הדבר בתכנון המבצעי — על כך ייחוד הדיבור ברשימה נפרדת.

גובהם ועובים של העצים, תכונות הקרקע וכד' — וברציפור תה וצפיפותה של רשת הדרכים שבתוך האיזור-היערי. יערות שעצייהם "באים בשנים" אינם מתאימים בדרך כלל לפעולות בקנה-מידה רחב; לעומת זאת נוחים הם כמקומות-ריכוז מוסוים לכוחות גדולים — וכך מאפשרים הם השגת הפתעה. לתחבורה נודעת חשיבות רבה; עורקי-התחבורה הם אחד הגורמים המשפיעים ישירות על בחירת כיוון המאמץ-העיקרי בפעולות אופרטיביות ואסטרטגיות. בלא רשת דרכים מספקת במצב משיבי-ערצון, אי-אפשר כיום לבצע תמרונים אופרטיביים של כוחות ואמצעי-לחימה בשדה-המערכה, ולהתקדם במהירות ותנופה לתוך המרחב האופרטיבי של היריב.

מידת חשיבותם של ישובים נקבעת על-ידי אופים וטיבם. ריבויים של ערים וישובים כפריים, צפיפותם וגודלם, מכבי-דים על ביצוע המהלומה העיקרית. מאידך-גיסא — כיבושם של ישובים מרכזיים, פירושו בדרך-כלל גם השתלטות על צומתי-דרכים חשובים, אזורי-תעשייה, מרכזים פוליטיים, אד-מיניסטרטיביים וכלכליים.

האקלים משפיע על אספקת צרכי חיילים והזנתם, על מצב בריאותם ועל מהלך פעולות-המלחמה והקרב; כך, למשל, גשמים ממושכים, בצירוף עם רשת-דרכים רעה, מקשים על הפעלתם של חילות מסוימים — כגון כוחות משוריינים וממו-נעים, מטוסים וכיו"ב — ולעתים אף אינם מאפשרים אותה כלל.

נקל לראות, איפוא, כי במושג "ניתוח והערכה של הגורם הגיאוגרפי-הצבאי" כלול תחום רחב מאוד של נושאים — ופה הועלו רק העיקריים שבהם. באופן כללי אפשר לומר שהשטח

"וביום השביעי תשבות"...

סאל שלמה גזית

אימונו, תרגולו וביצוע תמך ביראשית-הקיץ הגדולים; שהרי רק אז היה הצבא בכוננות ובכושר להלחם. ואם היתה השנה (כפי שאכן קרה בדרך-כלל) שנת-שלום — היה נפתח שוב אותו מחזור שנתי של אימון הגייסות, וחזור חלילה.

היטלר הרס את המוסכמות. ב-7 במרס 1936 השתלט הצבא הגרמני על הבל-הריין, בניגוד להסכם לוקארנו. היה זה בניגוד לכל המקור בל עד לאותה תקופה:

● בראש וראשונה, היה זה בטרם קיץ, שלא ב"עונת" התרגולים הצבאיים;

● היתה זו הפרת-חיוה שלא קדמה לה תקיפה של מתיחות דיפלומטית;

● גרמניה לא ביצעה כל גיוס כללי (ויצור ין — הקף הכוח שהופעל באיתה הזדמנות לא היה מאפשר לה כלל לעמוד במערכה);

● לא הוגש לפני-כן כל אולטימטום ל- צרפת;

● הפעולה בוצעה עם שחר יום שבת — כל-מר בתחילתו של "סוף-שבוע";

● ה-7 במרס נזדמן ימים מספר לפני חופשות חג הפסחא;

● וחמור אולי מכל — היה זה ערב בחירות כלליות בצרפת, כאשר לא נמצא בה מנהיג המוכן לקבל החלטה גורלית כלשהי. אך כיבוש הבל-הריין היה רק הראשון בשור רת צעדים אלה. היטלר, שדאג להקהות מה-

● אין לתקפן ספק לגבי תקיפות החלטתו של אותו גורם שבידיו הסמכות הבלעדית להפעיל את נשק-ההרתעה בעת הצורך;

● התוקפן משוכנע כי כל יזמה שהיא מצדו לא תצליח להפגיע — ולחסל באמצע-עית ההפתעה את סכנת התגובה המידית.

הנחת לפוטיץ היא כי אכן מומש התנאי הראשון — שהרי בלעדיו לא ייתכן כל הרתעה. הבעיה העומדת, איפוא, בפני התוקפן היא, כיצד להביא לידי אי-הפעלתו של נשק הרסני קיים. הסכנה עליה הוא מתריע במאמרו היא, שהתוקפנות תביצע במסיבות כאלה שתפתענה את המתגונן, לא תאפשרנה לו החלטה מידית על תגמול; ועד אשר יתאיש, יבין את המתרחש ויחליט מה שיהי ליש — יאהר את המועד.

הביסס להתרעתו זו טמון בהיסטוריה הקצרה של שלושים השנה האחרונות, הנסקרת במאמרו.

למעשה, עד עלות היטלר לשלטון לא הכירו באפשרות של מלחמה בין מדינות אלא אם כן קדמו לה מתיחות דיפלומטית ממושכת. שלב "גיוס כללי" של הצבאות — ולבסוף, אקט פורמאלי של הכרזת-מלחמה, לרבות ציון התאריך והשעה המדויקים לפרוץ פעור לות האיבה. יתר על כן, מקובל היה שתחילת מלחמה, ועיקר ניהולה, יתכנו בקיץ בלבד לאחר המחזור השנתי של קליטת שנתון.

למעשה, כמעט ואין חילוקי דעות אידיאולוגיים בין ארצות-הברית לבין בעלות-הברית שבמערב-אירופה. הויכוח הוא בעיקר בשאלה מעשית — בידי מי להפקיד את הגנת המערב? הטענה האירופית גורסת כי אין לסמוך על "נשק-התגמול המסיבי" שבידי ארה"ב, לא דוקא מפני שנשק זה אינו יעיל ורבי-הרס, אלא בעיקר משום שהפעלתו מותנית בהחלטת נשיא אמריקאי — אשר תמיד יצטרך לשקול, האמנם כדאית ברלין, או אף

אירופה כולה, שיסבך למענן את ארצות-הברית במלחמה-גרעינית.

אל הטוענים כך מצטרף סופר ימי-צבאי צרפתי, תת-אדמירל (מילואים) לפוטיץ*. אך נדמה כי הוסיף נימה חדשה ומעניינת לויכוח. יתר על כן, ניתחו וסקירתו — יש בהן ענין רב אף מחוץ למסגרת סוגית הויכוח האירופי-אמריקאי הלן.

אפקט-ההרתעה אותו שואפים להשיג מתבסס על שכנוע התוקפן הפוטנציאלי כי התגובה בה הוא מסתכן תהא תמיד עצומה וחמורה בהרבה מן היעדים אותם שואף הוא להשיג עליידי תוקפנותו. אך אפקט-ההרתעה זה יורג רק אם יתמש מצב אשר בו:

● אין לתוקפן ספק לגבי תכונותיו הטכניות של נשק-ההרתעה המצוי בידך (לאמור — עצמתו הממשית של הנשק, טוח פעולתו, מידיות הפעלתו, דיוק פגיעתו ואמינותו הסכנית);

* במאמרו, "ההתקפה תפיענו", בבטאון ההגנה הלאומית של צרפת, אוג-ספט' 1961.

דש את הכוננות — ואת הליכוד המדיני נגדו — חזר והסביר השכם והערב לעולם כי פניו מועדות לשלום בלבד (ב"ד 31 בינואר 1937 טען כי „חלפה תקופת ההפתעות. הש" לום — זהו הנכס היקר ביותר לנו"; ואילו ב"ד 18 בנובמבר באותה שנה הצטדק — „מיה" סים לי כונות מדיניות שאין לי" — והנה, שנתיים לאחר „מעשה-הרייז", בבוקרו של יום ראשון, ב"ד 12 במרס 1938, נכנסו הכוחות הגרמניים לוינה. העיתוי של יום ראשון כלל לא היה מקרי.

היעד הבא ל„טכניקה" זו היה — צ'כוסלובקיה, „מקוצצת". ב"ד 15 במרס 1939 פלש לתוכה הצבא הגרמני והשתלט על פראג. היה זה יום המישי דוקא — אך מבחינות רבות היו ההפתעה ועזות-המצח המורים פ"י כמה מן הרגיל. ממש באותם ימים הגיעו לברלין נשיא צ'כוסלובקיה, הד"ר האכה, ושר-החוץ שלו לניהול משאומתן דיפלומטי עם היטלר. ב"ד אחר הצות נתפסו השניים כבני-ערובה — וכפו עליהם לטלפן מברלין לעמיתיהם שבפראג, ולהורותם על המנעות מכל התנגדות.

ההתקפה הנאצית על הארצות הסקאנדינאביות תיכננה אף היא ל„סוף-השבוע". ביום הראשון, ה"ד באפריל, תקפו הכוחות הגרמניים את דניה ונורבגיה. נדמה כי הפתעתם של הנת" קפים הפעם היתה פחות ראויה לסליחה מכל היתר. שהרי לצורך מבצע זה נאלצו הגר- מנים לרכו, ולהוציא את צייה-המלחמה שלהם כולו למרחבי הים — צעד שאסור היה שית" בצע מבלי שהמודיעין של בעלות-הברית יג- לווה או יעמדו על משמעותו.

והאחרונה בסדרה זו — ההתקפה הגרמנית על רוסיה. היה זה ביום הראשון בשבוע, ה"ד 22 ביוני 1941 — בעוד השגריר הסובייטי בברלין נמצא מנהל, בשליחות מיוחדת מטעם סטאלין, משאומתן על „חידוש היחסים הטובים" בין שתי המדינות. כ"ד 3,000 מטוסים סובייטיים נתפסו חונים בשדות-התעופה, והושמדו שם.

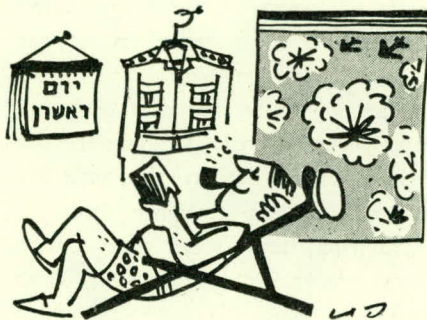
★

היפנים אף הם קלטו יפה תורה זו. ביום השבת, ה"ד 6 בדצמבר 1941, נקלט שדר מטוקיו לקורוסו, הנציג היפני המיוחד בושינגטון, לפיו נתבע זה להציג בפני שר-החוץ האמרי- קני תזכיר בן י"ד סעיפים בשעה 1 אחר הצהרים למחרת היום. השדר הועבר מטוקיו טיפין-טיפין — וכך גם הגיע לידיהם של הקצינים-התורנים האמריקניים במחלקת-הפי- ענות. במוצאי אותו יום, בשעה 9, פוענחו י"ג הסעיפים הראשונים — והובאו בפני נשיא

ארצות-הברית. משקרא רוזבלט את התרגום, אמר — „פירושו של דבר — מלחמה". הארי הופקינס, שהיה לידו באותו מעמד, ניסה להמליץ על פעולה נמרצת — „יהיה זה המור אם לאור התרעה מוקדמת זו שבידינו נחמיץ את שעת הכושר ולא נקדים את ההתקפה הצפויה". אולם מושגי „המשחק ההוגן" היו טבועים עמוק מדי בטבעם. „אי ננו יכולים", השיבו הנשיא, „אנו ארץ דמו- קרטית שוחרת-שלום". אולם ה„תרדמה" הא- מתית של „סוף השבוע" היתה במטכ"ל הא- מריקני. אותה תשדורת שהנשיא פירשה מיד כ„מלחמה!" — לא הועברה כלל על-ידי הק- צינים-התורנים למפקדיהם.

למחרת, ביום הראשון, ב"ד 0915 ביקר ראש- מטה הצי במשרדו, ראה את השדר והגיע למסקנה שאין צורך להוציא פקודת כוננות מיוחדת (שכן סמך על התראת-כוננות-כללית שהוצאה עשרה ימים לפני-כן; אך „ידוע כי תוקף התראה כזו פוחת עם כל יום — וערך אמיתי ישנו רק לאזעקת השעה האחרונה", כדברי אדמירל לפיטס).

ראש-המטה של הצבא נוהג היה בכל בוקר יום א' לרכב על סוס. ב"ד 1125 הגיע למשרדו ונחרד למקרא השדר. הוא הורה להוציא פקודת „מצב-הכן" מידי לכל היחידות. אך כאמור, היה זה יום א' בעת שלום. התור- נים — בקיאותם וכושרם לא היו שלמים. הצפנת ההוראה גולה זמן. ההוראה שודרה ליחידות באמצעות שירות-המברקים האזרחי הרגיל — ומבלי שניתנה לה כל קדימה. הפ- קודה על „מצב-הכן" הגיעה, איפוא, אל

נמל-הפנינים לידי גנרל שורט, המפקד באיי- הוואי, כעבור 8 שעות — 6 שעות לאחר ההתקפה היפנית... אולם „סוף-השבוע" משפיע גם בדרג הטקטי. הקצינים-התורן בנמל-הפנינים קיבל ידיעה מ- איש-המכ"מ על גילוי מטוסים רבים הקרבים לאי. היה זה עוד (לפי השעון המקומי) לפני 7 בבוקר יום-הראשון — והלה פחד להעיר את מפקדו בשעה מוקדמת כזו. התראה אח- רת, שאף היא לא זכתה לכל תגובה, באה

מספינת-משמר אמריקנית — שגילתה צוללת בפתח הנמל, תקפה אותה ודיווחה על התקרית.

★

המונופול על פעולות „סוף-השבוע" לא היה בידי גרמניה ויפן בלבד. בשחר יום-הראשון, ה"ד 8 בנובמבר 1942, נחת צבא בעלות- הברית בחופי צפון-אפריקה. ההפתעה היתה גדולה — והכוח הנוחת זכה להצלחות ראשו- נות חשובות לא-במעט בגלל העיכובים וה-

השהיות שחלו בתגובה הצרפתית. דוגמה אחרת: נחיתת בעלות-הברית בחוף פרובנס, שבדרום-צרפת, בוצעה בשחר ה"ד 15 באוגוסט 1944 — יום „הג הקדושים" — ומתקבל על הדעת כי הכוננות הגרמנית באותו יום נפלה אף מזו שב„סוף-שבוע" רגיל.

לאחר תום מלחמת-העולם שוב חזרה פרשה כזו, כאשר ביום-הראשון ה"ד 25 ביוני 1950 — בשעה 0400 לפנות בוקר, ובגשם שוטף — חצו כוחות ה„צבא העממי" של צפון-קוריאה את קו-הרוחב ה"ד 38 (גירסתם היתה שהנה יוצאים הם „להדוף את התוקפים" הדרום קוריאניים — וממילא באים לשחרר את קוריאה כולה מן הרודנות הריאקציונית ומן הפרויאמריקנים).

מושג „סוף-שבוע" הפך למוסד מקודש בעולם המערבי. כבר החל ביום-שישי בערב ועד ליום-שני בערב אין פעילות נורמאלית של המנגנון המדיני והצבאי. ההתפרקות היא פיסית ונפשית גם יחד. העליה ברמת-החיים מכפילה ומשלשת את צייה-המכוננות — ומי מילא את מספר היוצאים בסוף השבוע מבתי- הם להתפרק מדאגות השבוע בכפר, במקום נופש או בכל מקום אחר; אך תמיד הרחק מבתים וממקום עבודתם ובחלק מן המקרים מסתלקים היוצאים אף מבלי להשאיר כתר- בת כיצד והיכן להשיגם.

גורמים „קטנים" כאלה — אשר באלפיהם וברבבותיהם מהוים הם רקע אוביקטיבי, הקובע את מידת-יכולתו המציאותית של המנגנון המנהלי, הטכני, והמשקי כאחד — ולא במעט, כפי שראינו, גם זה הצבאי — האם אינם מוצבים בצל על-ידי השאלות הגדולות והבעורות של זמננו, כגון: מה תהא החלטתו של הממונה הבלעדי על כוח- ההרתעה הטילי-גרעיני של המערב, אם „צבא עממי" זה או אחר יחצה בשחר יום-ראשון כלשהו את גבול ברלין, למשל? האמנם יהיה אזי מוכן, מבחינה פיסית ונפשית לה- גיב מיד? אין ספק שבמידה-מסוימת — וכ- שהמדובר הוא בגילויי-תוקפנות „מוגבלים"

(סוף בעמ' 48)

החדש בארטילריה הקנית בת־זמנו

מהנדס קול. לוי. נ. גרישין

ונוסף על אלה — גם גדוד טילים בלתי־מונחים מסוג „הונסט גון“ (4 משגרים).

ברור, איפוא, כי שוב חלה תמורה בהשקפות בענין הארטי־לריה; מעידות על כך גם עובדות נוספות. למשל, הגנרלים טיילור* וטרודי** סבורים כי הארטילריה־הקנית תמלא עוד זמן רב תפקיד נכבד במתן סיוע־אש ישיר לגייסות בשדה־הקרב. גם בעתונות־הצבאית מנשבות שוב רוחות כאלה:

בירחון האמריקאי „ארמי“ נתפרסם מאמרו של קול. דיגס תחת הכותרת האופינית — „ל־

ארטילריה־הקנית יש עתיד“.

לדעת מומחים בני־סמך ב־

מדינות המערב מצטיינת ה־

ארטילריה־הקנית — לעו־

מת זו הטילית — בדיוק

רב של ירי, ביכולתה להנ־

חית אש על האויב מבלי

לסכן את היחידות המסתיי־

עות אשר הספיקו להתקדם

והן סמוכות למדי אל הי־

ריב. זאת ועוד. בהשוואה

למערכות רקטיות המורכ־

בות מאוד במבנן הטכני ו־

מצריכות התמחות מרחיקה־

לכת של צותי המפעילים

ותחזוקה מסועפת ורב־ת־

בעיות, הרי מנגנונם של

כלי הארטילריה־הקנית פ־

שוט יותר והם אמינים יו־

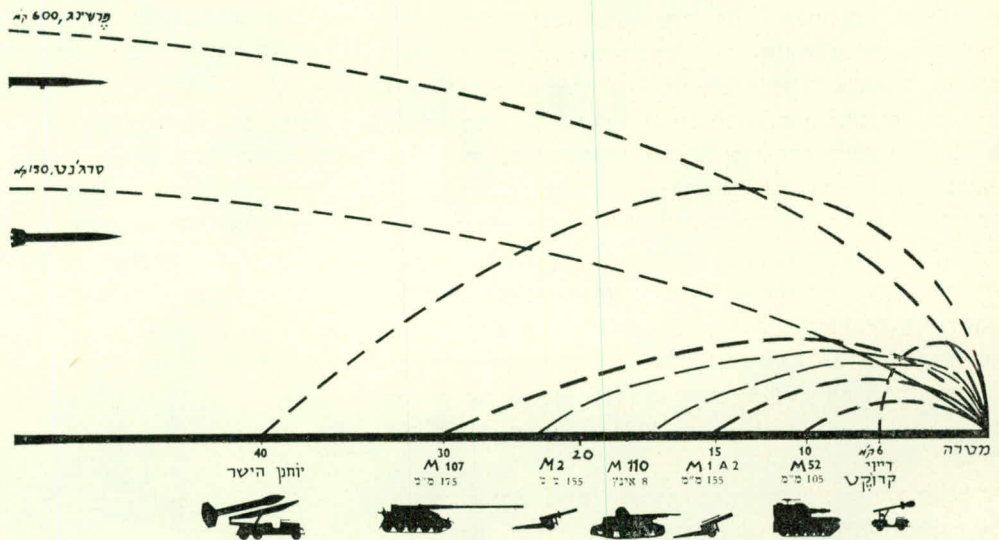
תר. קליטתם של תותחים והוביצרים בצבאות, וסיגול היכולת

הדרושה לצותים לצורך הפעלתם, אינם כרוכים בקשיים מיו־

חדים. זו הסיבה לכך שבארה״ב, בבריטניה, בצרפת ובגרמניה־

המערבית מקדישים תשומת לב רבה לפיתוחה ושכלולה של

הארטילריה־הקנית.

מערכת־הארטילריה האמריקני החדש

במקום 72 כלי־יריה ארטילריים — 46 בלבד. אולם, לאחר שורה של תרגילי־גייסות הגיע הפיקוד האמריקאי למסקנה כי עצמה־ארטילרית זו אינה מספקת להבטחת סיוע־אש של־ממש ליחידות הדיביזיה. לכן, ב־1959, הועמד מספר קנייה־תוחת דיביזיות־הרגלים על 64 הוביצרים בני קטרים שונים: 105, 155 ו־203.2 מ״מ; לפי התקן של 1962 גדל מספר כלי־הארטילריה עד ל־76 — כלומר, מספר העולה על זה שלפני 1957. כיום מונה דיביזיה אמריקאית 3 גדודי הוביצרים בני 105 מ״מ (כ״א בן 18 כלים), וגדוד הוביצרים בני 155 מ״מ (18 כלים) והוביצרים בקוטר 203.2 מ״מ (4 הוביצורים);

* מי שהיה ראש־המטה־הכללי של צבא־ארה״ב וכיום יו״ר ועדת־ראשי־המטות של כלל הכוחות־המזוינים האמריקניים.
** אשר מילא בעבר את התפקידים של ראש־המודיעין וראש־המחקר והפיתוח של צבא־ארה״ב.

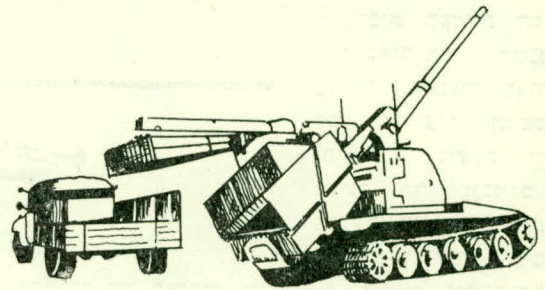
דור שני לארטילריה מתנייעת

אחת ממגמות היסוד בפיתוחה של ארטילריה קנית חדישה בצבאות המערב המשתקפת בעתונותם היא החלפת כלי-יריה גרורים בכלים מתנייעים. דבר זה — נקל להבינו; שכן כלי-יריה מתנייעים — מהירותם רבה יותר וכושר המעבר שלהם מעולה יותר. ניתן לרכוס ולפזרם ביתר מהירות ואף הצותים הדרושים לתפעולם קטנים יותר. אשר לזמן לו זקוקים הם בשביל להתכונן לירי — הריהו קצר בהרבה מזה הנדרש אצל כלי-יריה גרורים. אי לכך גובר והולך משקלה הסגולי של הארטילריה המתנייעת. תופעה זו ניכרת לא רק בצבא-ארה"ב שבו ארטילריה-השדה של דיביזיות הטנקים והדיביזיות הממור כנות שבארגונו החדש תהיה מתנייעת בשלמותה — תופעה דומה מתגלית גם בצבאות האחרים. בצרפת, למשל, בעוצבות בעלות המבנה החדש („דיביזיה 59") כל 64 ההוביצרים שבהן — מתנייעים, בעוד שבדיביזיות בעלות התקן הישן היו גרורים.

בשנים האחרונות נוצרו במדינות המערב דגמים חדשים רבים של כלי-יריה מתנייעים. אחדים מאלה הפכו כבר לציוד תקני, בעוד אחרים נמצאים עדיין בתהליכי פיתוח סופי וניסויי. הצבא האמריקאי החל כבר מכניס לחימושו הוביצרים מתנייעים M 108 ו-M 109 — בעלי הקטרים 105 מ"מ ו-155 מ"מ — וכן תותח מתנייע M 107, בן 175 המ"מ והוביצר M 110, בן 203.2 המ"מ.

אפשר ותשאל השאלה: מה בעצם החידוש שבכלים אלה? במה נבדלים הם מקודמיהם המתנייעים? נציין, איפוא, אחדים מהבדלים אלה.

במבנה ההוביצרים M 108 ו-M 109 הונהג שימוש רב במיני סגסוגת-חמרן שונים. הצריה והתובה בנויים בהם מחומרים אלה, כך שהם מהווים כ-40% מכלל משקלו של הכלי כשהוא מוכן לקרב (משקלו של הדגם הראשון 16 טון ואילו של השני 18 טון). לעומת זאת ההוביצרים המתנייעים הישנים — מהדגם M 52 ו-M 44, בעלי שריון-הפלדה — משקלם היה

התותח המתנייע השבדי AKV 151

גבוה מזה ב-50%. וזאת לזכור. הקטנת המשקל מאפשרת, בשעת הכרה, להעביר כלים כאלה אל המקום הדרוש במטוסי תובלה.

גם הכלים המתנייעים מהדגמים M 107 ו-M 110 — משקלם מועט יחסית. כך, משקל ההוביצר בן ה-203.2 מ"מ מדגם M 110 הוא 26 טון — דהיינו, נמוך ב-17 טון מההוביצר המתנייע M 155, בעל אותו קוטר. תודות לכך ניתן להעביר

גם את ה-M 107 וה-M 110 באויר — כשכל כלי מוטס בשני מטוסים: מטוס אחד נושא את השלדה; והשני — את כלי הירי ואת הצריה (אם ישנו). ההפרדה בין שני חלקי הכלי מצריכה פחות ממחצית השעה. ענין רב מצוי בתותח המתנייע השבדי AKV 151, בן 155 המ"מ. זהו תותח אוטומטי, המאפשר ניהול אש במהירות של לפחות 16 פגז בדקה. טווח-הירי שלו מגיע ל-25 ק"מ. התותח מצויד במזין כדורים משורין, שלתוכו מוכנסת קבוצה של 14 פגזים, בבת אחת, באמצעות עגרון חשמלי המתקן על גבי חלקו העליון של התותח; הלז מרים את המטען מארגו משאית-התחמושת, ומכניסו למקום הנחוץ, מבלי שאיש מאנשי הצות יצטרך לצאת מן הכלי; תא-הלחימה אטום לגמרי, באופן שאינו מאפשר חציית-אויר בלתי מבוקרת והוא מצויד במערכות חימום ואיורור. מומחי המערב סבורים שמציאותם, ואפילו במספר לא-גדול, של כלים מהירי-ירי כאלה תאפשר לנהל אש אינטנסיבית מרוכזת לעבר היריב.

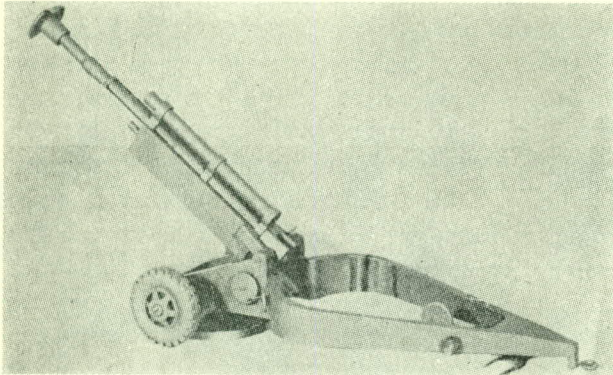
מרבית הכלים המתנייעים החדשים הנם בעלי ניידות וכושר מעבר רבים וטוח נסיעה גדול. מקובלת לגביהם הדרישה כי יהיה ביכולתם להתגבר על מכשולים שונים, וביחוד לצלוח מכשולי-מים, תוך השקעת-זמן מינימלית. לכן, חלק ניכר של דגמי הארטילריה המתנייעת בעלי הקטרים הבינוניים יתכנו גם לכושר-„שחיה" (כמו ה-M 108 וה-M 109). ישנם גם דגמים — כגון התותח-המתנייע הבריטי „אבוט" בן 105 המ"מ — שצויד ב„שלד" מתקפל קל-משקל, העטוי בד אטום-מים, אשר ניתן להזקיפו במהירות באופן שיעטוף את הכלי כולו, לפני שהלז נכנס למים. שלד כזה, ומעטה-הגבד, מאפשרים לצלוח נהרים ואגמים בשחיה. אשר לטווח-נסיעה, הרי אצל דגמי ה-M 107 וה-M 110 מתקרבים הם ל-800 ק"מ — טווח העולה רבות על זה של הכלים המתנייעים הישנים.

ברם, ניידותם וכושר תמרוןם של כלי-נשק כאלה נקבעים לא רק על-ידי תכונות תנועתם אלא גם לפי תכונות הירי שלהם. הנה, הגברת הכושר לתמרון-האש של כלי הארטילריה-המתנייעת החדשים הושגה על-ידי מתן אפשרות מוגדלת לירי תלול-מסלול באמצעות זווית-הגבהה העולות על מה שהיה מקובל קודם לכן — וזאת בעזרת הנהגת צריח-תותח מסתובב (במקום תא-משורין קבוע על-גבי השלדה). דבר זה מגביר את זריזות הפנית האש לצדדים שונים ומקטין את הצורך לשנות את כיוונו של הרכב גופו.

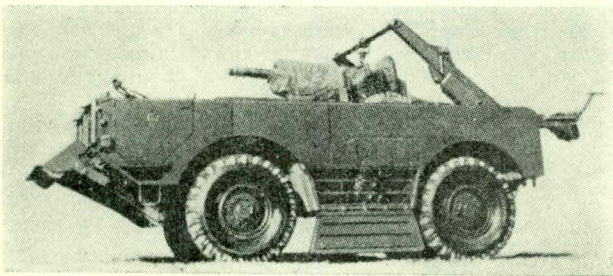
*

מגמה חשובה נוספת ניכרת בהתפתחותה של הארטילריה המתנייעת המערבית: המאמץ לטפח „משפחה" שלמה של כלים על בסיס של שלדה אחידה אחת. פתרון כזה מאפשר להשיג חסכוניות רבה יותר מכל הבחינות ביצורו של הרכב המשורין — ויחד עם זאת להפוך את השימוש, האחזקה, הבדק ואספקת חלקי-החילוף לפשוטים וזולים בהרבה. כן מקל הדבר על אימונם של אנשי היחידות הלוחמות ויחידות הבדק, כאחת. דוגמה בולטת היא התותח-המתנייע בן 175 המ"מ M 107 וההוביצר המתנייע בן 203.2 המ"מ M 110, שהוכנסו לא-מומן בחימושו של צבא-ארה"ב, וכן הדגם הנסייני החדש של תותח מתנייע בן 155 מ"מ, T-245 — כולם בנויים על שלדה-חלית אחידה, עליה אפשר להציב במהירות כל אחד מכלי-ירי אלה. החלפת כלי-ירי אחד במשנהו מתבצעת תוך 30 דקות בקירוב. כן בנויים ההוביצרים המתנייעים M 108 ו-M 109 אלה על

הוביצרים שניתן להטיסם לא רק במטוסי-תובלה אלא גם בהליקופטרים. כך מצוי בארה"ב דגם-הוביצר נסיוני XM 102, בן 105 מ"מ שמשקלו כשהוא מוכן-לקרב — 1.4 טון בלבד — דהיינו, כמחצית משקלו, בערך, של ההוביצר M2A2, בן

אותו הקוטר, בו חמושות עתה היחידות. הקטנת המשקל הושגה בעיקרו-שלב-דבר על-ידי הפקת מרכבת קלה יותר, שבה הכר-עיים הנם בעלי מבנה חלול ואף עשויים סגסוגת-מתכתית קלת-משקל; כן הוקטן גובהו הכולל של כלי-הירי, והועמד על 0.75 מטר בלבד (דבר שנודעת לו גם חשיבות טקטית ישירה — המער). הצבא האמריקאי מתכוון להנהיג את ההוביצר החדש הזה כציוד תקני ב-1965. הוביצר „מוקל“, בן 105 מ"מ, פותח גם באיטליה. טנח הירי שלו מגיע ל-12.8 ק"מ. כלי זה מתפרק במהירות רבה על-ידי

„רכב דו-צירי כבד-עומס חוצה-שטחים“ — זו הגדרתו הרשמית של „פאון“ GT=6/15, אשר פותח בתור „רכב-מיוחד להובלת ציוד ונשק“ (והוא מצוי גם בגולגולו GT=8/15). עצמת מנועו — 125 כ"ס. מנגנון-עזר הידראולי מקל על הנהיגה בשעת חצית שטחים קשים. כלי-הירי המובל (הוביצר בן 105 מ"מ) — מורם לתוך הרכב ע"י „מסגרת-עגורן“. הסידור להורדתו מאפשר לקבוע מראש לאיזה כיוון-ירי יוצב, עם רדתו על הקרקע. שני אשנבי-עזר, מתחת למגן-הרוח, מאפשרים לנהוג לראות בשעת המסע ברורות את פני-הקרקע שלפני הרכב.

צות בן 6 אנשים לחלקים הנוחים הן להטסה והן להובלה בשטח הררי. הוביצר זה הונהג בחימושו של צבא-בריטניה.

*

רבים הציונים בעתונות למאמצים הנעשים בצבאות המערב לשם הקניית ניידות מעולה לכלי הארטילריה הנגרות. בחימושם של כמה וכמה מצבאות אלה הופיעו עתה סמי-עיתותתחים חדשים. כך, בגרמניה-המערבית פותח רכב-מסיע דו-צירי

שלדת הנגמ"ש הזחלי האמפיבי M 113. שלדה זו עצמה מנו-צלת גם לבניתם של למעלה מעשרה כלי-רכב קרביים-לוחמים-תובלתיים אחרים.

מגמה דומה מתגלית גם בצבא צרפת. הוביצר-מתנייע בן 105 מ"מ נבנה על גבי שלדת הטנק-הקל AMX-13. על גבי אותה שלדה עצמה בנויים גם נגמ"ש זחלי (AMX-15), רכב-פיקוד משוריין וכן רכב-חילוץ-ופינוי. גם התותח הבריטי „אבוט“ בנוי על גבי שלדה הזזה עם זו של הנגמ"ש-האמפיבי הנסיוני FV 432.

*

כדי להקל על פעולת המערכת-הלוגיסטית — „העורף“ לאספקת דלק לגייסות הפועלים — עוברים במערב יותר ויותר לשימוש במנועים רב-דלקיים (המסוגלים לצרוך בין בנזין ובין נפט, או סולר) בכלי-הרכב של הדרג-הלוחם. הנהגת מנועים כאלה, במקום מנועים בעלי קרבורטור, מאפשרת לא רק הגדלת טווח-הפעולה של כלי-הרכב אלא אף להפוך את בעיות אספקת הדלק לפשוטות יותר, תוך שימוש בכל דלק שיימצא „תחת היד“.

מנוע רב-דלקי הותקן, למשל, בתותח-המתנייע השבדי 151 AKV; ובמנוע מסוג זה יצוידו גם מוצרי-הסדרה (להבדיל מדגמי-הניסוי, שהופקו עד כה) של התותח-המתנייע הבריטי „אבוט“. גם משרד-ההגנה של ארה"ב הזמין ב-1962 4000 מנועים רב-דלקיים למשאיות, ונראה כי בעתיד יהיה לסוג זה של מנוע שימוש רב גם בכלים-הארטילריים המתנייעים האמ-ריקאיים.

*

וראים אנו, איפוא, כי רבים השינויים אשר עברו בשנים האחרונות על כלי-הארטילריה-המתנייעת שבצבאות המערב. בראש וראשונה מתבטאים שינויים אלה בהקטנת משקל הכלים, הגברת ניידותם וכושר-המעבר שלהם בתנאי-קרקע קשים — ולבסוף, בהגברת עצמת-האש.

נים חדשות לארטילריה „קנית“

עם כל ריכוז תשומת-הלב בצבאות המערב כיום בפיתוחה של ארטילריה-קנית מתנייעת — אין פירושו של דבר כאילו איבדה הארטילריה הגרורה מערכה. אדרבא, בתקני הדיביזיות של רבות ממדינות המערב מוקצב לכלי-ירי אלה מקום נכבד. כדוגמה ממשית לכך יצוין כי גדודי-ההוביצרים בדיביזיות הרגלים והדיביזיות-המוטסות של צבא ארה"ב (להבדיל מה-דיביזיות המשוריינות והממוכנות!) מורכבים מכלי-ירי גרורים. אכן, יחד עם הכירם בהכרח לקיים ארטילריה-קנית גרורה לצורך מבצעי-היבשה, מדגישים המומחים-הצבאיים המערביים כי על כלי-הארטילריה של העתיד להיות שונים שוני איכותי מאלה שבעבר — ואפילו מאלה שבהווה. לדעתם אחד מתנאי-היסוד להצלחה בקרב בעתיד הוא היכולת להעביר במהירות את כלי-הארטילריה לאיזור הקרב — ובעיקר בדרך האויר. מכאן שעל כלים אלה להיות, יבילי-אוויר — וגם ניידים מאוד. כמו כן הכרח הוא כי תהיה להם עצמת-אש גדולה — אשר תושג על-ידי שימוש בתחמושת עזת-מחץ יותר (ובראש וראשונה — גרעינית). אלו הן, איפוא, שתי התכונות החדשות הנחשבות כתנאים-בל-ייעבורו לגבי הארטילריה-הקנית העתידה. כדי להקל על הטסת הארטילריה, פותחו בכמה מארצות המערב

לית שבאמצעותה מניע הוא את האופנים, יוצרים באופני ההסעה מאמץ-משיכה המגיע עד 2.5 טון — דבר המאפשר לכלי-הירי להתגבר על שיפועים עד 40 מעלות ולנוע אף בשטחים קשי-מעבר.

מכונת "מקובל" - אל כגז גרעיני

בידוע הוא כי עצמת השפעת האש על האויב תלויה בשלושה גורמים: במהירות-האש של כלי-ירי, בטוח-הירי שלו ובעוזות פגיעתה של התחמושת. אחת הדרכים העיקריות להגדלת עצמת אשה של הארטילריה-הקנית רואים מומחי המערב בטיפוח תחמושת גרעינית. תחמושת כזו עוצבה בצבא-ארה"ב בשביל ההוביצר בן 203.2 המ"מ, שטוחו מגיע עד 16.5 ק"מ. בעתונות-הצבאית האמריקאית מצויות גם רמיזות לכך כאילו אף התוחה החדש בן 175 המ"מ יוכל לירות תחמושת גרעינית. זה לא מכבר נודע כי בחימוש הצבא האמריקאי הונהגו כלי-ירי ללא-רשתע חדשים — מדגם "דייוי קרוקאט" — מהם ניתן לירות תחמושת גרעינית אשר שונה-הערך שלה בעצמת הפגיעה הוא 1000 טון חומר-נפץ מרסק.

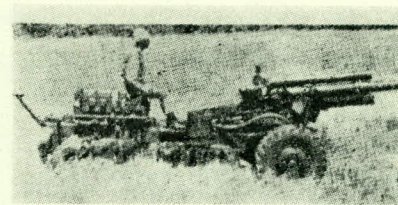
במקביל לפיתוח תחמושת-ארטילרית גרעינית, מוקדשת עתה תשומת לב רבה להגברת פעלה של אש הארטילריה-הקנית, אף שהיא משתמשת בתחמושת רגילה. חיל-החימוש של צבא ארה"ב, פיתח את ה-XM 70 — המכונה "מוריצר", שטעינתו היא לפי שיטת המחסנית, שעד כה נקטו בה בשביל תחמושת נשק-קל ולכל היותר לגבי הכלים נ"מ אוטומטיים. אולם תודות לשני תופי-תחמושת אשר לכלי-ירי זה (כ"א בן 3 תאים), מסוגל הוא לירות לא רק יריה בודדת אלא גם צרורות, בקצב של 6 פגזים ב-2.5 שניות. אך אין זה עדיין הכל.

* דהיינו — רכב-מוביל מאותו סוג אשר בצבא הבריטי במלחמה השנייה נשא את השם הכולל "Portee" (והשתמשו בו בעיקר להובלת תותחים נ"ט) — אך גם בצבא-האדום, בשנות העשרים והשלושים, היה הוא מקובל להסעת תותח-השדה קצרי-הלוע שבארטילריה של רגימנט-הרגלים. — המער.

** ההתחלה של "מורטר" (מרגמה) והסיום של "הוביצר" — שכן הכלי מבחינת תכונות-הירי שלו עומד אי-שם בין שניים אלה. בגלגול אחר של "כינוי-משולב" כזה נקרא הוא "הוטר" — דהיינו, צירוף ראשיתו של "הוביצר" וסיומו של "מורטר". המער.

המכונה "פאון" — אשר אינו גורר את כלי-הירי, כי אם מוביל אותו בתוך "ארגז-המשא". מהירות תנועתו מגיעה ל-65 קמ"ש. מוביל זה מצויד בעגרון הדרואלי, שבאמצעותו ניתן להעמיס תוך 25 שניות את ההוביצר בן 105 המ"מ לתוך המרכב. מלבד כלי-הירי והתחמושת נושא המוביל גם צות של 7 אנשים. צמיגיו הרחבים, גדולי הקוטר, מקנים לכלי-רכב זה כושר-מעבר מעולה אף בדרך-לא-דרך. ביכולתו לצלוח מכשולי-מים בעומק של עד 1.5 מטר (בתנועה על גבי הקרקעית). נוסף לכך, מורכב על משאית זו סכינ-דחפור; ואם כי נועד הוא בראש-וראשונה להתקנת עמדות-אש לכלי-הירי, הריהו משמש גם לפינוי מכשולים שעל נתיב התנועה.

כיוון נוסף לחיפושים בצבאות-המערב אחר אפשרויות להגברת ניידותה של הארטילריה-הקנית הם הנסיונות לפתח תותחים בעלי הנעה עצמית. מומחי-החימוש האמריקאים פיתחו מנוע זעיר שניתן להתקינו על רכוב הוביצר בן 155 מ"מ — והוא

לפני זמן מה נודע על ארטילריה-בינור ינית (בקליבר 155 מ"מ) שבזכות מנוע-זעיר המחובר אל רגלי הרכוב מסוגלת לנוע, אם גם באיטיות, ללא רכב גורר כלשהו. עתה הוכנס לני-

סויים מעשיים, ביחידות-השדה של צבא ארה"ב, הוביצר בן 105 מ"מ (שכינויו XM=124) — היינו כלי ארטילרית שדה מובהק. על רגלי-הרכוב הימנית הורכב מנוע מקורר-אוויר, בעל ארבעה צילינדרים. המנוע מפעיל בעזרת תיבת-העברה שתי משאבות הידראוליות ושני גלגלים מניעים אשר מאפשרים את תנועת ההוביצר במהירות של 12 קמ"ש. מנגנון-זעיר זה שוקל בסך הכל 360 ק"ג. יצויין כי בהוביצר זה משתמשים רק במנוע אחד ואילו בהוביצר בקליבר 155 מ"מ השתמשו בשני מנועים בגלל משקלו הגדול.

מקנה לכלי-הירי יכולת לנוע עצמית, בשטח מבוותר, במהירות של עד 15 קמ"ש (ראה תמונה). המנוע והתמסורת ההידראו-

נתונים טקטיים של כלי-ארטילריה אמריקניים

מרגמות	תוחת 155 מ"מ			הוביצר 203 מ"מ			הוביצר 155 מ"מ			הוביצר 105 מ"מ			טוח הירי (במטרים)
	M 107	M 29	M 57	M 2	M 55	M 110	M 1A2	M 44	M 109	M 108	M 52	M 271	
120 מ"מ בראונט	30,000	23,500	23,500	17,000	17,000	16,800	14,800	14,800	14,800	11,100	11,100	11,100	טוח הירי (במטרים)
	28.09	25.6	44.4	26.0	42.6	13.5	16-17.0	28.3	5.43	15.0	24.53	1.920	משקל במצב קרבי
				0.5-1		0.5-1			1-3	2-4	2-4	2-4	קצב-אש (בדקה אחת)
		43.1	43.1	90.7	90.7	90.7	43	43	43	15	15	15	משקל הפגז (בקילו)
			20			100		24	150		102	250	כמות הפגזים
													מהירות-תנועה
		54	56	54	48		51	56		51	56	—	מכסימלית (קמ"ש)
		800	255	800	260		400	120		400	150	—	טוח-נסיעה (ק"מ)
							כן	לא		כן	לא	כן	יבילות-אוויר

* מעובד על סמך, המבצר הצבאי" הסובייטי — מס' 9/1962.

דיר-זמן", T-7, המאפשר לקבוע בדיוק (המגיע עד לעשירית אחוז) את המהירות-ההתחלית של פגזים — ידיעה הדרושה להכנת נתוני-המוצא לצורך ירי.

כן עוצב בארה"ב מחשב אלקטרוני מיוחד, המעבד את נתוני המטרה, מהירות-הפגז והתחלית, תנאים מטאורולוגיים — ומפיק מהם את הנתונים הדרושים לירי. ההנחה היא כי השימוש בהתקנים ומנגנונים-אלקטרוניים כאלה יאפשר לפגוע במטרות, שהקואורדינטות שלהן נודעו ואופנו, כבר בפגזים הראשונים — ללא צורך בטיווח-המוקדם המסורתי, אשר בעבר גילה תמיד את עמדותיה של הארטילריה.

*

כאלה הן המגמות הרווחות בצבאות המערב בפיתוחה של הארטילריה הקנית, בה רואים אמצעי חשוב למילוי משימות קרב בלוחמה החדשה. מומחי המערב סבורים כי פיתוח האריט-לריה-הקנית חייב לצעוד במקביל עם פיתוחם של כל-ינשק גרעיניים — וכי אין שניים אלה סותרים זה את זה, אלא משלימים זה את זה.

כמובן, התוצאות הטכניות שבעיצוב דגמים ארטילריים אלה או אחרים, אשר תוארו בסקירה זו, אינן כלל בבחינת מונופולין של צבא זה או אחר. בעת הצורך ניתן להשיג תוצאות כאלו גם במדינות מפותחות אחרות. ניתן לסכם ולומר: שכלולה-לעיתים של הארטילריה-הקנית בת-זמננו יתקדם, כנראה, בכיוון של הגברת הניידות וכושר-התמרון, הגדלת טווח-הירי; תוספת קצב-האש ושיפור דיוק האש.

ה"מוריצר" מאפשר ניהול אש הקפית לטוחים של עד ל-16 ק"מ. דבר אחרון זה מושג בעיקרו-של-דבר תודות לשימוש בתחמושת מיוחדת, רקטית-למחצה, הנורית כפגז רגיל — אך בעת המעוף מקבל הקליע תאוצה נוספת (על-ידי מנוע רקטי זעיר המותקן בגוף הפגז והמגדיל בהרבה על-ידי פעולתו את טווח-הירי האמתי).

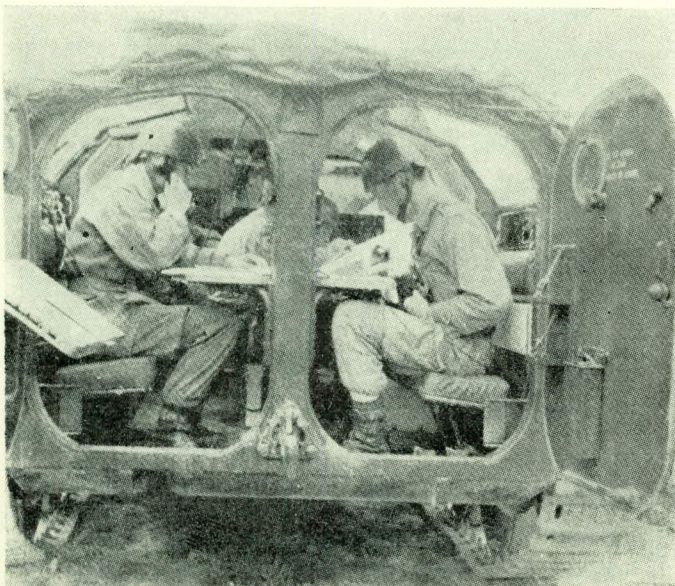
יש להצביע על כך כי האמריקאים שואפים להגדיל את טווח הירי גם על-ידי שיפור של התחמושת הרגילה, המצויה כבר. כך, למשל, מצויים ציונים לכך כי עקב השימוש בפגזים משוכללים-יותר נתאפשרה הגדלת טווחיהם של ההוביצרים בני ה-105 ו-155 מ"מ ב-30% בערך.

מהכנת התצפית והאיכון

דגש חזק הושם בתקופה האחרונה על-ידי צבאות המערב בבעיה החיונית — כיצד לנצל את השגי תקופתנו בשטחים השונים של המדע והטכניקה בשביל שיפורו של דיוק הירי ולשכלול האמצעים לגילוי מטרות. בזה-אחר-זה מוכנסים לשימוש הצבאות, ונבחנים בניסויים ממושכים, מכשירי מכ"מ מדגמים חדשים שונים, התקנים למדידת קולות ורעשים לשם גילוי מטרות ועוד אמצעי גילוי ותצפית מסוגים מגוונים ביותר. אופיני הוא לתהליך זה כי בצבא ארה"ב הונהגו מטוסי-תצפית ללא-טייס וכן מכשירי מכ"מ-שדה משוכללים, המיר-עדים לקביעת מקומן של עמדות-האש הארטילריות של היריב, והמאפשרים לאכן כמעט כהרף-עין (תוך 20 שניות) במדויק את הקואורדינטות של המטרה. לאחרונה החל הפיקוד האמריקאי לצייד את הארטילריה-הדיבייזיונית בכרונוגרף חדש ("מג-

פינת התותחן

"אנוכס" - מוצב-פיקוד

הטנק אמכס-13 הנו, כידוע, אחד מכלי-הרכב רבי-הפנים ורבי-השימושים ביותר. הוא — או לפחות שלדתו — מהוה את היסוד לנושא-גייסות, גם לתותח-מתנייע — וגם למוצב-פיקוד-נייד; ובתור כזה משמש הוא בראש-וראשונה את הארטילריה. בתצלום נראית חולית מפקדתה של סוללה בצבא-צרפת, דחוסה אמנם בתא-השריון הקטן שלה, אך עוסקת במרץ, וכנראה ביעילות, בהכנתו הדחופה של ירי הסוללה.

על עומס בהדרכה

„אם החניכים אינם בוכים בשיחת הסיכום על עומס רב מדי — אות הוא שהעומס היה מעט מדי!“ — משפט פסקני זה הושמע לא מכבר בשיחת סיכום של אחד הקורסים בצה"ל. יש יסוד להניח שהוא משקף את דעתם של רבים העוסקים אצלנו בהדרכה.

מהי מקורה של גישה זו? בימי המחתרת, כאשר הוצאתו של איש לתקור פת אימונים היתה קשה מקריעת ים-סוף, היה הכרח לנצל ממש כל רגע של תקופת שירותו. כך נולד יום האימונים בן ה-12—11 שעות. אולם, תקופת האימון, היתה עפ"ר קצרה מאוד ולכן יכלו המתאמנים לעמוד בעומס ואף לקלוט את החומר שנדחס, לרגליהם ולמוחור תיהם. צה"ל ירש שיטה זו, אך העתיקה אף לקורסים ארוכים. כך פשה הנוהג לדחוס תורה עד לעייפה ולהשמיע הרצאות בפני חניכים הנופלים מרגליהם. בסופו של דבר מתפארים אנו על ההספק העצום של לימוד חומר הכפול מזה שמשגיגים בצבא ת אחרים. יתר על כן, יש בינינו המזלזלים בצבאות אלה על בטלנות, על יום אימונים בן 6—7 שעות ועל הפינוק שבכך.

נשאלת השאלה אם אין אנו מחטיאים את מטרותנו. האם החניך הממוצע זוכר את אשר

למד בתנאים אלה גם יום, או חודש, לאחר גמר תקופת האימון? האם החומר דבק בו ממש?

„קיבול“ המוח האנושי אינו בלתי מוגבל. יכולת התפיסה והקליטה יורדת עם גבור העייפות, עם הגדלת מספר שעות הלימוד, עם ריבוי החומר אותו יש לקלוט. לעתים קרובות מתאמתת כאן המימרה: „תפסת מרובה — לא תפסת“.

כולנו מכירים את התועלת המעטה שבלימוד הנעשה רק לקראת מבחן — ויהא זה בב"ס, באוניברסיטה, או בכל מוסד אחר. החניך אמנם עומד בבחינה, אך קצב השכחה של החומר מהיר מאוד. זמן קצר בלבד לאחר המבחן אין הוא מסוגל לעמוד שנית באותו מבחן עצמו. לא בכדי קיצרו צבאות אחרים את שעות הלימוד. הנסיון לימדנו מהו מספר השעות האופטימלי, דהיינו — לאחר כמה שעות יורדת יכולת הקליטה.

יש הטוענים כי צריך להרגיל אנשי צבא לעבוד בתנאי לחץ. נכון. אך כדי לעבוד — נחוץ לדעת וכדי לדעת יש צורך ללמוד; ותועלתו של לימוד בתנאי לחץ מפוקפקת. מוטב ללמוד בניחותא ואילו את הלחץ יש להפעיל בעת תרגול מתקדם.

יש המסתמכים על בעיות של תקציב וחוסר כוח-אדם המחייבות להספיק הרבה תוך זמן קצר. נשאלת השאלה אם שיטת הדחיסה אינה מונעת את אשר רוצים להשיג — הוה אומר את החסכון. אם נשלח חניך לקורס הדורש זמן ואמצעים, ואם אותו חניך אינו זוכר כעבור זמן קצר את אשר למד, הרי זה בזבוז ולא חסכון.

יש נקודה נוספת אותה רצוי לזכור: כל חומר יכול לעמוד רק במידת-לחץ מסוימת. אם עובר רים על מידה זו, מתגלית תופעה הקרויה בטכנולוגיה „עייפות החומר“ ולה השפעות המורות על כושר סבילותו של החומר. תופעה דומה קיימת גם אצל האדם. אנו מריצים את האנשים בעבודה; כאן אין ברירה בשל ריבוי המשימות, מיעוט כוח-האדם והדוחק בזמן. אך אנו מריצים אותם גם בקורסים, שהם רק ההכנה לעבודה. בסופו של דבר, עלולים אנו לעמוד ביום מן הימים בפני מצב של עייפות אותה לא ניתן יהיה לסלק על-ידי יציאה חד-פעמית לנופש.

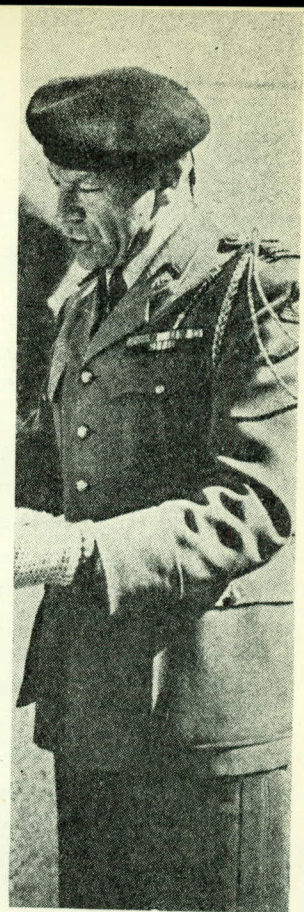
טוב לשקול בדבר. לא כל הגויים עצלים; שמא כדאי לבדוק מדוע הם נוהגים כפי שהם נוהגים ולהיוכח, אולי, שהצדק אתם?

רם"ג יואל

כגון הנ"ל, ולא בהתנפלות גרעינית-כוללת של הוקפן — יש ויש משקל והשפעה גם ל„רקע“ זה שתואר כאן. אותו שוקל-ומחליט עליין — היש לצפות ששיקוליו והחלטתו, 24 שעות א' אף 48 שעות לאחר החילת התוקפנות יהיו אלה שהיה מוכן לקבלם עם תחילה-חמש של התקפה.

לפוטץ מסתפק בהצגת הבעיה ובהצבעה על הסכנה החמורה הצפויה. הוא אינו מציע כל פתרונות — ואין זה מקרי. ספק אם אמנם ניתן למצא „פתרון“ שלם שכזה אשר ימנע כליל אפשרות של הפתעות מעין אלה בעתיד. התג בה על שרשרת ההפתעות הגרמניות ב"מלחמת-העולם הביאה כמובן להוצאת ה"ראית ופקודות-קבע שנועדו לכאורה לענות על בעיה זו. אך הבעיה איננה ארגונית-נוהלית בלבד, אלא בראש וראשונה — פסיכולוגית. כל עוד מקיימים „סוף-שבוע“, חגים ומועדים — הרי תמיד תהא בימים אלה כוונות נמוכה יותר. תורנים לעולם יהיו „תורנים“ בלבד; בשום פנים לא יוכלו אלה להחליף את נושאי האחריות עצמם. הסכנה תגבר פי כמה וכמה אם תקדם לתוקפנות פעילות דיפלומטית או הסברתית הבאה להסוות את ההכנות ולהקהות עוד יותר את החושים.

ודאי שהרפיוחה של בעיה זו רבה בעידן מלחמת-גרעיניות אפשריות. אך נקל לראות כי חיוניותה כמעט ואינה פחותה (וביחוד — בשלב התפתחותה הגבוהה של הטכניקה הצבאית, אף זו ה„בלתי-גרעינית“, בזמננו) גם לגבי איתן סכנות-מלחמה שאינן כרוכות במישרין בהפעלת של נשק אטומי: במלחמת מות „מוגבלות“, „קטנות“, „מקומיות“ בלבד. יתכן ופתרון יחיד לבעיה הוא ביטול מושג „סוף-שבוע“ בכלל, כאשר השבתון השבועי יתפזר לפי התיר בין העובדים בכל ימי השבוע, ללא הבדל בין יום א' ג', או ז'. מבחינה תאורטית אין מניעה לנקוט בדרך זו. אולם השאלה הנשאלת היא, האמנם כדאי שינוי סדר-בראשית מעין זה, אך ורק כדי למנוע הפתעה אסטרטגית? ועוד, האמנם לא ימצא לו התוקפן דרך להקהות את הדריכות והכינות ולהשיג הפתעה גם ביום שאינו יום שבתון?

עלי ספר

מאחרי צבא-צרפת עומדת תקופה טרגית של גבורה, נצחונות טקטיים — ונסיגות קורעות-לב. תקופה זו כבר הולידה ספרות שלמה — בספרים, חוברות, מאמרים. בספרות זו — מדור לא-קטן שעיקרו הוא גילוי נפש האדם לנוכח החלטות מצפוניות; ברירות אכזריות בין חובה צבאית, או פטריוטית, כפי שמבין אותה האיש — וחובה אנושית; פרפורי-מוסר — או „התקשחות“ והסתגרות לכל צו חיזוני, פרט לאחותה המצומצמת של חבורת לוחמים. מדור ספרותי זה — רובו המכריע הם ספרי-זכרונות, יומנים, וכיו"ב. אך בולט בו ספר הכתוב בצורת רומן — ה„צנטוריונים“ לג'אן לארטאגי.

בספר הועלו רבים מקוויה האוביקטיביים של יריעת-התקופה (מימי ה„התנגדות“ בצרפת — דרך ההיאבקות בהודו-סין — וגמור במלחמה באלג'יריה); אך אין ספק שחוט-השני הנפשי העובר דרכו הנו בכל-זאת סוביקטיבי מובהק. אולי דוקא משום כך עשוי רומן זה להיות אחת התעודות של התקופה. קווי הספר מוצאים את ציונם ב„שבעת המוסקטרים“ לאריה חשביה ו„דמויות ה„צנטוריונים“ של אל"מ ע. נרקיס. כשמן כן-הן: דמויות חיות, המשקפות מעגל-אישים רחב של אנשי-צרפת, לשכבותיו ושלוחותיו.

הפנים השונות של צבא צרפת

„שבעת המוסקטרים“

מאת אריה חשביה

היחסים שבין צבא לבין העם אשר משורתיו יצא ולהגנתו הועד, וכן בין צבא לבין ממשלה המטילה עליו לסייע בידה בהגשמת

מדיניותה — לא תמיד „חלקים“ הם. אפילו בישראל הקטנה והדמור קרטית — שבה „כל העם צבא“ והצבא אינו אלא חתך נאמן של כל שכבות האוכלוסיה, ואשר ממדיה גורמים לכך שלעולם אין החייל מרוחק מביתו ומבעיות האזרח — זכורים לנו הימים בהם היה צורך במסעיה-הסברה ברוח „נהג, אסוף את החייל!“ ו„מקומו של החייל — בראש התור!“ קל-וחומר בארץ בעלת אינטרסים מעבר לים, המש-

לוחמת תרמיטים

בהודוסיין עמדו המוסקטרים בני-זמננו בפני אויב שמעטים מבני-המערב לחמו נגדו באורח בלתי-אמצעי: האויב הקומוניסטי מן המזרח-הרחוק. הם למדו להעריך אויב זה ולהתפעל מיכולתו ומ- „לוחמת התרמיטים“ שלו: „ביום היו מעבדים את שדות-האורז ונלחמים; בלילה היו מארגנים ועדים, ועדי-משנה, אגודות של זקנים חלושים ושל נערים בני 12. האנשים האלה לא ישנו הרבה ולא אכלו הרבה; תמיד דומה היה שעוד מעט יכלו כוחותיהם, ואף-על-פי-כן היה בהם אומץ להמשיך... ניתן לנו לראות את הויאטים בעבודתם. לאורך כל הכבישים והדרכים שהיו שיירותיהם עוברות בהם התקינו אלפי גומות מתחת על-הג'ונגל העבים. למשמע אות-אזעקה קל-שבקלים, כשהיו מגלים מטוס, היה הכל נעלם תוך דקות-מספר, משאיות ואנשים, ולא נותרה אלא הדרך הריקה... בקולים הם ניצחו אותנו. בהמון העצום הזה“ (עמ' 109).

גורם אחר לתבוסה הצרפתית בהודוסיין: האמריקנים... שהלא הלוחמים עצמם היו אמיצים ללא-חת והאויב היה — נחות-ציווד מהם — ואין המחבר יכול לראות בו את הסיבה היחידה לפינוי האנוס של הודוסיין, שנראה כה משפיל לגבי הצבא...

בשובם למולדתם, אחרי המפלה במזרח-הרחוק, נוכחים הלוחמים העיפים, למגינת-לבם, כי צרפת מתיחסת אליהם כאל בניס חורגים. אין הם יכולים עוד להסתגל ל„ציביליזציה“ של הפריג'ידר וה„בידה“; והדברים אמורים הן לגבי האציל בעל המשפחה והטירה והן לגבי אחד העם, כאחד. לבם מתמלא מרירות לנוכח הדלפת סודות צבאיים שמדליפים יריבים מפלגתיים לעתונות המתנגדת למלחמה ולמשמע ההבטחות של בנקיהדם לתירמי-הדם, כי דמם לא יישלח לפצועי המלחמה המכונה בפי השמאל — „הנאלחה“. הניתוק בין הצבא לבין העם נראה מוחלט. בהתחילם, כעבור זמן, לעצב „יחידה לפי רוחם“ — משחזרו לעולמה של מלחמה, הפעם באלג'יריה — מתלוצצים נן אחד הגיבורים: „חשנו עצמנו מודחים מן האומה. שוב אין אנו רוצים במצב הזה. עלינו ליצור צבא עממי, שהודות לו נחזור ונמצא עצמנו בברית-לבבות עם העם. לפיכך הרי המגויסים, המגויסים-מחדש — חשבים לגבינו לאין-שיעור יותר מן המתנדבים, שבבואם אלינו הם פועלים פחות או יותר כחיילים-שכירים“ (עמ' 260).

הם משוכנעים כי עתה, אחרי מגעם הבלתי-אמצעי עם עולם הקומור-ניסטים שבמזרח-הרחוק, רק הם המבינים את האויב המאיים על ארצם והירות עמם; ולפיכך הם זכאים להתוות את המדיניות: „אפילו הקומוניסטים בצרפת אינם יודעים מהו הקומוניזם“ (עמ' 186); „התפתחנו מחוץ לארצנו... וזו הפעם הראשונה יש לי הרושם שאנו, אנשי-הצבא, מקדימים את השאר“ (עמ' 192).

זעם הליגיונות

איתם מוסקטרים, שידעו להתל בשוטפי-המוח בהודוסיין, יודעים לעשות זאת גם במדינאים הצרפתיים המערורים בהם סלידה, הבאים לסיורים באלג'יריה בעיצומה של המלחמה שם. מתפאר אחד הגיבורים: „בכל פעם שהיו מיניסטרס או צירי-פרלמנט באים למפקדה שלנו, אמרתי להם: זה, [דהיינו, מעשייהזועה וסחיטת ההודאות בעיניי] נעשה מהצד... אנו עושים זאת מפני שהממשלה שלכם נתנה לנו את הפקודה, אבל זה מגעיל אותנו, זה מעורר בנו בחילה“. אחדים מהאורחים העמידו פנים שאינם מבינים, או שהם חושבים שאני מתלוצץ. אחרים ענו בתנועת-יד קלה של התחסדות: זה, למען צרפת, והנה, עכשיו אותם המנוולים עצמם רוצים להביא אותנו אל בתי-הדין שלהם. החזיקו היטב, בחורים, בקת תת-

גרת את צבאה להגן בדמו על מושבות רחוקות. גם בנסיבות מושג-למות נגרם לא רק ריחוק גאוגרפי בין הצבא העושה במרחקים ובין העם שבמולדת; אך כאשר ספינת המדיניות מיטלטלת בים הסוער של התעוררות לאומית בעמים הנתונים לשלטון זר ושל המאבק הבינ-גושי, כאשר ממשלות מתחלפות חדשים לבקרים וכל אחת מהן מנסה קר-מדיניות אחר להשגת פתרון גאות — מוצא הצבא את עצמו במצב של מטוטלת הנדחפת מקיצוניות אחת לשנייה.

מבלי שיעלה בידו להשיג תוצאות בקור-פעולה כלשהו. אראו נפערת תהום של ממש בין הצבא לבין העם והממשלה, ובלב החיילים מתעוררת ההרגשה, כי שם, במולדת, עושים אותם לחוכא ואתלולא ומתנכרים להם. התור-צאה: מרירות; ולעתים — מרי אלים.

מצב כזה קיים-ועמד היה בצרפת שנים-על-שנים; ושיאו נתגלה במאבק-הדמים ש-ניהל האו.א.א.ס., הארגון הצבאי החשאי ה-צרפתי, כנגד שוחרי העצמאות באלג'יריה בשלב בקשת ההסכם עמם על-ידי הצרפתים; אך בראש-אורשונה כנגד ממשלת צרפת ה-הותרת לקראת ניתוק-בשולם ממושבתה-לשעבר. קוראי „מערכות“ מצאי בשעתם הסבר ממצה ומאיר על גישא זה בגליון קל"ו (מאי 1961)

— ועתה יוכלו לעמוד שוב על רקעם של המאורעות שגרמו למצב הנוכחי בצרפת, בעיינם בספר „הצנטוריונים“ שזה מקרוב תורגם לעברית, (בהוצ' „עם הספר“).

ברומן פסיכולוגי-סוציאלי ומדיני זה ביקש הלוחם-העתונאי ז'אן לארטאגי להביע את מחאת עמיתיו, אנשי הצנחנים בפרט וצבא-הסדיר של צרפת בכלל, על העול שנגרם להם, לדעתם, על-ידי המדינאים האוחזים בהגה השלטון של מולדתם. לארטאגי, שב-40 שנות חייו הספיק לשרת בצבא „צרפת החופשית“ של דאג'ול ובחילה-הצנחנים הצרפתי בהודוסיין — ואף „לכסות“ כעתונאי מער-כות שונות, החל בישראל וכלה באלג'יריה — מכיר היטב את שבעת גיבורי סיפורו וכותב עליהם תוך הבנה ותוך גילוי אהדה בלתי-מסויגת. לידו, אין נפלאים מהם בגבורה ובאהבה, בנאמנות חברית ולאומית ובנכונות לכל קרבן — פרט למה שנראה בעיניהם כהקרבת האינטרס הלאומי על מזבח כסילותם של עסקנים היושבים בשלטון.

אהדתו היתירה של המחבר לשבעת גיבוריו גרמה לכך שבעיני הקורא לוקים הם בחסר — דוקא בשל עודף השלמות. כמוהם כ„שבעה מוסקטרים“, שתת-המקלע משמש להם במקום סף; הם מכריעים-בהמון את אויביהם, מעבירים באמצעות המיטה לוחמות-מחירת נועזות לשירות לטובת צרפת ומצליחים לתעתע ב„שוטפי המוח“ הקומוניסטיים במחנות השבויים בהודוסיין (דבר שלא עלה בידי האמריקנים בקוריאה — מרמו המחבר בתחושת עליונות). כאשר גיבורים כלילי-שלמות אלה נתפסים למעשי-זוועה באלג'יריה (המחבר אינו מכחיש זאת; היפוכו של דבר: הוא מתאר את הדברים בריאליזם מסמרי-שיער). הרי הם עושים זאת אך ורק כתגובה על מעללי כנופיות הפ.ל.נ. (הקורא העברי מופתע לנוכח הדמיון המפליא שבין זועות אנשי הכנופיות באלג'יריה לבין זועות הכנופיות הערביות בארץ-ישראל במאורעות תרפ"ט ותצ"ו—תרצ"ט: אותו קטוע אברים מסוימים ודחיסתם לפי הקורבנות, אותו אינוס נשים וטבח אכזרי וחסר-אבחנה).

והעמיד בעיות שהמחבר לא השכיל להתגבר עליהן. אך דוקא חספוס זה מעניק לקורא הרגשה שהוא קורא ב"חומר הגלם" של היסטוריה, ולא יצירה דמיונית. חבל רק שהמחבר, אשר לשונו מעולה ושוטפת, לא הקפיד בתרגום המונחים הצבאיים, שמרביתם שונה משגרת-הלשון שהורגל אליה קורא הספרות הצבאית של "מערכות", למשל. טוב תעשינה הוצאות-הספרים אם תדאגנה להאחזק את המינוח, בהוציאן לאור ספרות הנוגעת בתחום הצבאי.

המקלע שלכם, ואז לא יבוא איש לחרבן לנו על הראש" (עמ' 390). הספר מסתיים בנבואה קודרת לממשלת צרפת: "תישמר לה רומא מזעמם של הלגינות" (רמזו ללגינותיה של רומי, ששירתה במרחק קים — וחשו בנייתוק מבני עמם ובמיררות נגד השחיתות שפשתה במולדת).

"הצנטוריונים" אינו יצירה ספרותית כלילת-שלמות. הסיפור אינו עשוי מקשה אחת. ריבוי הגיבורים סרבל את התפתחות העלילה

דמויות ה"צנטוריונים"

אל"מ עוזי נרקיס

"עלי רק לגלגל אותו לרגלי ברגע שהוֹיֵאֵים" יגיעו — ולספור 1, 2, 3, 4, 5; אחר כך נצא כולנו מן העולם הזה, הם יחד אתי; אני אמות על פי המסורת, כמו הודו ז'וזף ב-1940, כמו אבי במרוקו וסבי במלחמת 1914. קלוד הצטרף לגדוד השחור של אלמנות-הקצינים. יקבלו אותה בסבר-

פנים, היא תמצא שם קרובי משפחה. בני ילכו ללה-פלאש' ובנותי — ללגיון-הכבוד".

כך הירחר הקפיטן דאָגלאַטיני אותה שעה שציפה להסתערות ויאטמינית סופית ומכרעת על משלט "מאריאן II", אחד ממשלטי דיאָן־ביאָרפו המכותרת שבמעמקי הודו־סין. הקפיטן דאָגלאַטיני, קצין המטה-הכללי, שבחר להקלע אל "הקר־הראשון" — משלטי דיאָן־ביאָרפו — ודוקא בצניחה, סיים בנעוריו את ביתה"ס לקצינים ונכנס לשירות בצבא הצרפתי, עבר כנהוג את השלבים הדרושים, נטל חלק גם ב"התנגדות" ובצבא צרפת־הקם לתחיה, נלחם אחר-כך בהודו־סין, כפי שכולם נלחמים — ועשוי היה למות כפי שעושים זאת שאר הקצינים של צבא־צרפת. הוא שייך ל"גזע" הקצינים, לבעליה, דם הכחול", לאנשי האצולה-הצבאית הכפופים לסדר ומרות חברתית פנימית ואי־אפשר להם שלא למלא את המוטל עליהם על־ידי מסגרתם — שלצורך זה יכולה לשאת את השם "השגחה"; אולי אפילו "השגחה עליונה".

בני הקצינים הצרפתיים מצטרפים לצבא צרפת ומהיום את העתודה הטבעית שלו. הם ממשיכים בדרכי אבותיהם; שכן הם שמרנים מאוד, וחונכו לשמירת מסורת זאת; והם בטוחים כי הוטל עליהם לשמור על כבודה וגדולתה של צרפת. גם אם אין זה ברור מי יעד אותם למשימה ענקית זו — לואי הקדוש, על שאיפתו הדתית או לואי הארבע־עשרה, על חפץ־השררה שלו — הרי מכל מקום, קיימת בקרבם הכרת משימה זו; הם מאמינים בה ופועלים בהתאם לה. אמונה זו היא שאפשרה להם לחיות שנים רבות מחוץ למשפחה ומחוץ לארץ מולדתם. היא שנקלטה בהם כהרגל וטבע־שני. אמונה זו שנולדה אולי מתוך נסיבות שבהן היה כורח שתתקיים — הפכה במשך הזמן במידת־מה את האמצעי למטרה. שכן המלחמה שהיתה אמצעי לשמירת קיסרותה של צרפת וגדולתה, יש והפכה

* בי"ס־מכין צבאי לנערים ובי"ס לבנות של חברי "לגיון־הכבוד".

למעין "מטרה בפני עצמה", החיונית לטעם־קיומם. אותם נערים שנולדו במקום מסוים, ולאחר שנודדו עם אבותיהם הקצינים — שוב לא יכולת אפילו לזהות בהם, לפי מבטאם, באיזה חבל־ארץ בצרפת נולדו קציני־עתיד אלה; המקשר בינם הוא המסגרת, והר אמונה הנובעת ממנה.

דאָגלאַטיני הוא נציגם. חושב כמותם ונוהג כמותם במלחמה, בשבי — ובחזרו הביתה.

מחזוריים שלמים של בית־הספר לקצינים, סְרִסִרִי, נכחדו בהודו־סין. הם נהרגו במליוני תפקידם כפי שהבינוהו. המלחמה היתה על אדמה זרה, שנשתייכה לצרפת כמה עשרות שנים, כשני דורות. בשרתם פעלו הקצינים לפי "קוד־כס" הקצונה הצרפתית — ושילמו בעדו. המרשל דאָ־לאַטר דאָ־טאסיני איבד שם את בנו; וכן המרשל לקלרק, והגנרל דאָ קאסטרי, שפיקד בדיאָן־ביאָרפו — ושלא התאבד כשהמרחב־המיגון נכבש על־ידי הצבא הוּיאֵמיני — זכה לבזבז כללי בצבא הצרפתי ועזבו.

הקולונל ראספאָגי הוא באסקי, ובילה כל נעוריו בחבל־הבאסקים, אשר לרגלי הרי הפירינאֵים המערביים. הוא אולי יותר באסקי מצרפתי, מוצאו אינו ממשפחה מיוחסת — והוא מתחיל כחייל בשירות־החובה, הופך סמל, מתקדם במעמדו עד שהיה למפקד גדוד ואף רגימנט, בדרגת לויטננט־קולונל. נראה שלא יתקדם עוד — כי זה אינו מקובל. אך על הגדוד והרגימנט מפקד הוא בארץ יוצא־מֶן־הכלל — אלא בניגוד לשגרה ולכללים המקובלים. הוא מצליח במלחמה — ואילו בזמני־שלום אין לו סיכוי לדבר פרט לפנסיה. פעולות מוצלחות בהודו־סין, נגד הצבא העממי הוּיאֵמיני, יכלו לבצע רק יחידות מובחרות, כצנחנים; גם באלג'יריה בשנת 1959, רק בזכות רגימנטים של צנחנים אלה והפעלתם על־ידי פיקוד לא־שגרתי נהפך מן הקצה אל הקצה המצב הצבאי המעורער — והושגה שליטה צבאית כמעט־מורשלת בשטח. אכן, האנשים שעשו זאת חששו לגורלם לאחר סיום הלחימה.

המשקל בסין. סין המאוחדת בידיה של מפלגה אחת — פירושה שהעולם יהיה צפוי להתפר צצות. הסכנה הקומוניסטית קיימת, כי רק הקומוניסטים יכולים לשוב ולאחד את סין. יש להם כל התכונות הנחוצות: אכזריות, חוסר סובלנות, טוהר והם מטורפים... בוא פארא מעצב לעצמו דרכי-פעולה בלתי-ישגרתיות

משלו, ומצליח בשיטותיו; וביחוד — באלג'יריה. ופירות רבים וחשובים צמחו לעבודת המודיעין שלו, המבוססת על ידע רציני, כפירה במוסכמות וגילוי הבנה במנטאליות של האויב.

לויטננט מארינדאָל הוא בחור מסובך. היה לכאורה נער עליו ופרחה. בשבי הויאטמיני סיגל לעצמו את שיטת הביקורת-העצמית על מנת להשאיר בחיים. אימן את חבריו בשיטה זו שנתגלתה כחינוכית, העמיק בה במסגרת הכוללת של התורה הקומוניסטית — ומתוך כך יכול היה, במהלכה של המלחמה באלג'יריה, לישמה ולנצלה כראוי. מה שהוסק על ידו ועלידי חבריו מניסיונם בהודו — סין — מכון עתה לפיתוח ה"מלחמה המהפכנית", שהצבא הצרפתי נהיה כה בקיא ושגון בה בשנות-החמישים. ביסטנאב, פרח-כהונה שגויס-מחדש למלחמה באלג'יריה, כותב ביומנו כי "מאחורי שירות-התעמולה עומד קפיטן צעיר, מין נער צהבהב וכחוש שדומה כי תמיד הוא מכין מהתלות. הוא מתקרא מארינדאָל". לא באנו הנה כלל כדי להגן על הקולוניאליזם; אין לנו דבר משותף עם עשירי הקולוניים' המנצלים את המוסלמים. אנו מגינים על החירות ועל סדר חדש" — זו היתה אחת מסמכותיו החביבות של "קצין פוליטי" זה. והקפיטן מארינדאָל ידע לנצל בחכמה רבה את משפט-ההדלפות, שנמשך בבתי-דין שבפאריס בלי סוף, כדי להבאיש את ריחם של הממשלה, הפקידות הגבוהה וחיל-צבא מסוג מסוים, כאחד.

בין נגינת ואלס ושיר-לכת צועק הרמקול שבמחנה גדודי-הצנחנים המתאמן באלג'יריה: "שעה שהיינו אנחנו לוחמים בהודו-סין, כשסבלנו בבתי-הכלא של ויאטמין, בגדו בנו אנשים בעלי משכורות שמנות לתועלת האויב: כנופיה של עתונאים ואנשי משטרה הומוסקסואליים, פקידים גבוהים, גנרלים כושלים ומדינאים מושחתים". ואין כל תועלת מהמשפט, ומחקירה-ודרישה זו, איש לא יואשם בדבר. הם משתייכים כולם לכנופיה הזאת של המשטר. "חבר" (אכן, הוא השתמש במלה "חבר"). "האם אינך חש עצמך בטוב יותר כאן, אתנו? כאן לא יבגדו בך, לא ישקרו לך".

"המסגרת בה הם מציבים אתנו", כותב שוב ביסטנאב ממחנה האימונים באלג'יריה, "שוב אין בה שום דבר צבאי. אחרי כל תמרון מתכנסות הכיתות והמחלקות כדי למתוח עליו ביקורת; ולולא הצחוק והמהתלות — יכולים היינו לחשוב שאנו נמצאים באסיפות קומוניסטיות של ביקורת-עצמית".

"הסתכנתי בוויכוח עם הקפיטן מארינדאָל — וגיליתי שלפני אדם בקיא ורגיל בכל צורה של ויכוח; לפי דעתו, רק שיטות-הלחימה המרכיסטיות הן יעילות. הם כולם אחוזי הדיבוק של סמל זה: יעילות".

מבלי-ישים מתקבל אצלך הרושם כי מארינדאָל הנו מאותו הטיפוס, שכאשר התקרבה מלחמת-אלג'יריה לסיומה — עבר לאו.א.א. הוא האמין, כיתר חבריו, כי "המלחמה המהפכנית" היא המכשיר היעיל ביותר כנגד המורדים באלג'יריה. ומי שביקר ב-60—1959 באל-ג'יריה, וראה כיצד עובד מנגנון זה שמארינדאָל ודומיו נמנו

הקפיטן אַסקלביאָ הוא מאלה שדרכם לא היתה מכוונת מלכתחילה אל אפיק השירות בצבא. הכשרתו הצבאית הראשונה באה לו מהשתתפות פעילה במחתרת הצרפתית בימי מלחמת-העולם השניה שהביאה אותו עד למחנה-המות של מאוטהאוזן. מוצאו ממשפחת אינטלקטואלים; אביו פרופסור ושניהם די תלויים. אַסקלביאָ, שמאחוריו כבר נסיון עשיר של לחימה בגדוד-צנחנים, משתבח עתה יפה בעדת הקצינים הנתונים בשבי הויאטמיני, שכן כבוד עצמי לו ולמרות הירירות-מה הנובעת מרמה שכלית גבוהה משל אחרים, מוסיף הוא להיות חבר טוב — דבר שהנו כה חשוב במלחמה. אך לא פחות מזה בשבי.

בשעת שהיותו בפריס — מסובך הוא יותר. בשובו מהודו-סין, לאחר כל מה שקרה ולאחר שעיצב את אופיו ומושגיו-הוא על-פי דרכו, מתנגש הוא בהנאה עם כל מה שהיה רגיל לו בחברה בה חי קודם, חברה אינטלקטואלית-שמאלנית, שאף נהה בשעתו אחריה. הוא נענה לקולונל ראספאָגי המושכו מחדש למלחמה באלג'יריה — וזאת בגלל אותם מוטיבים שהכרנו בספרו של ראָמארק "בחזרה", אפשר לומר מוטיבים בנאליים מאוד: קשיי ההתרגלות-מחדש לסביבה אזרחית, שתיה "למען שכוח". אלא שעל-אף הבנאליות שלהם הנם אמתיים — ואפשר היה לחזור לספרם שוב ושוב.

מוצאו של הלויטנאנט אוליביאָ מאָרל — מן העיר טור שעל הנהר לואר. רבות הן הערים הפרובינציאליות בצרפת — שהרי מחוץ לפריס כולה פרובינציה; אך לגבי מאָרל — טור היא תמצית הקרתנות. ה"חברה" המקומית מורכבת בראש-וראשונה מפקידי ממשלה אשר אל משרתם שואפים רבים היות והיא צופנת בחובה פנסיה. ואף כבוד יש בכך. מאָרל בחל בזאת משום-מה, אולי בגלל "מלחמת הדורות" — והפך איש צבא הנערץ על-ידי בנותיה של טור. ברגע בו נכנס לחבורה הצבאית וחי את חייה הופך הוא — על אף נטיותיו האזרחיות — להיות אחד מהם.

ה"קול" — כפי שמכנה לארטאָגי, בעקבות השבויים שבסיפורו, את הקומיסר-הפוליטי הויאטמיני העוסק בשבויים — הוא מוסמך למדע-הרוח מן העיר האנוי, בירת ויאטנאם-הצפונית הדיום. ה"קול" אחראי על "שטיפת המוחין" של שבוייו. הוא עושה זאת בנאמנות, כקומוניסט האמון על יעילות. הוא "נמצא בכל מקום" — וביחוד כשאינו צפוי, מופיע ונעלם, הכל לפי הצורך. עיסוקו החביב הוא מבצעי-ביקורת-עצמית, המשמשים בחברה קומוניסטית כתרופה לשגיאות. בהנאה גדולה מאזין הוא לדברי ה"ביקורת העצמית" של השבויים; ובודאי — גם של חייליו.

לויטננט מחמודי הוא אלג'יראי. לידו "קיימים רק שני עולמות: עולם המדכאים ועולם המדוכאים, עולם הכובשים ועולם הנכבשים; באלג'יריה — עולם הערבים ועולם הצרפתים". למרות שברור לו כי פעם ייאלץ להלחם נגד הצרפתים, אותם הוא מעריך ואולי אף מעריך — נלחם הוא בינתיים בהודו-סין בנאמנות ובאומץ-לב. בהיותם בשבי, עושה ה"קול" כל מאמץ, לפי הוראה מגבוה, להפריד ולסכסך בחילי-המשלוח הצרפתי בין החיילים הכושים והצפון-אפריקאים לבין האירופאיים. מחמודי עומד בנסיון זה.

בואפאָרא הוא איש-מודיעין. מקצוע זה בא לו בירושה מאביו, שפעל בסין פעולה מודיעינית-מדינית ארוכת-שנים, שנתגדרה בהילה של מסתורין. עשרות שנים פעל בסין והיה אמן על מציאותה ועל השיטות הסיניות — והבין את הסכנה הצפויה משם. פעם הסביר לבנו (שהיותו נער נמשך לסייע לקומוניסטים הסיניים — והתנסה באכזבה קשה): "שיווי-המשקל בעולם תלוי באי-שיווי-

עליו, כיצד מבוצעת "אינדוקטרינציה" של העם האלגיירי, כיצד מוקמות תנועות-נוער, תנועות נשים-משוחררות, מאורגנת רכישת השכלה בלימודי-ערב — היה מבין אל-נכון כיצד השיגו הצרפתים במשאל העם למעלה מ-90% מקולות האוכלוסיה המקומית, גם מבלי שידחפוה בכיזוני-הצבא. עשרות קצינים צעירים, שהועמדו למשפט בפני בתי-הדין הצבאיים המיוחדים, אחרי התקוממות אפריל 1961, הצדיקו מעשיהם באמונתם התמימה בשיטה בה צריך לנקוט על מנת שצרפת תשמור על גדולתה.

אשר לדמויות-היהודים המעטות במספר. וייל הוא אחד מהם: יהודי אינטלקטואלי שמאלי (וודאי וודאי לא ציוני!) שמוצאו מגרמניה. לאחר נסיונותיו במחנה מאוטהאוזן השתבץ בתוך החברה הצרפתית — ובשילו מנדס-פראנס הנו דמות-העתיד; אין היא מבין כלל מה עושה גיסו (אך כלל וכלל לא ידידו), אסקלאביא — זה בן הפרופסור ואינטלקטואלי בעצמו — בצבא, וביחידות-הצנחנים דוקא. וייל מופיע בספר כסמל התלישות, ואולי אף העקרות — מבחינה זו שאף פעם לא היה יותר מאשר גורם מסייע לאחריים. יהודים כמוהו סייעו לגופים מגופים שונים, ללא שום יכולת לסייע לעצמם; ואף-על-פי שלרוב הושבים הם את עצמם לצרפתים גמורים, הרי הם היחידים כמעט החושבים כך. גיט (גיטה?) — חברתו האפלטונית שלא-לפיה-הפצה של אסקלאביא מנערתו — אף היא ממשפחה יהודית אינטלקטואלית-מתבוללת. אך היא מגדירה עצמה כ"ישראלית", בתור אותו טיפוס-יהודי בו היא בוחרת. ובכך נפרדת היא (שמא רק בהגדרה מילולית-רגשית?) מאביה, טיפוס חביב של בטלן, תלמיד-הכסם.

תפקיד מיוחד ממלא בספר ה"ברנט-פאר", הנמצא ליד השאנס-אליזה שבפאריס. שם החלו נועדים ותיקי הודו-סין; שם נוצרת איריה בה קמות ומתהוות אגודות שונות ומשונות, בעלות גון אופי ומטרות רבים ונפרדים אלה מאלה. יש כאן צד של מגמות ומטרות — ויש צד של "מטרה בפני עצמה": פשוט עיסוק חברתי למשוחררים המשועממים (אשר אליו נוסף תכופות נוסף זה של חשאיות אשר בו מאוהבים הצרפתים ברובם).

כאן מושך ראספאג'י מחדש את חברי-הלשבי מהודו-סין לאפיקי מלחמה — הפעם באלג'יריה. הוא מאמין בהם; יחדיו נוסו במסות וביצעו מעשים. שוב עוברות בפנינו הדמויות שהכרנו, כאשר אנו יודעים את אשר אירע להם בינתיים בפריס, מה עשו, במה עסקו; כיצד עברה שם על כמה וכמה מהם תמורה מרהיקה-לכלת; לפעמים טוטאלית-ממש — וזאת אפילו לגבי קצין ואיש-מסורת כדא-גלאטיני.

אכן, ראשית הקרע בינו לבין סביבתו הקודמת הסתמנה (מבלי שהוא חש אז בכך מפורשות) עוד בהצטרפו אל שורות הצנחנים-הלוחמים במערכת-הסיום בהודו-סין. "מה צורך היה לו לקפוץ לדא-ג'יא-פאו?" — שואלת עצמה אשתו, בת-אצילים כמוהו. באותה קפיצה — ניער עצמו מן ה"ערבות-ההדדית" של מעמדו; שכן גם בצבא, כבשאר חלקי החברה הצרפתית, מצויים מעמדות חברתיים — שההשתייכות אליהם קובעת מחוץ לכל קשר לדרגה או לשיוך חילי. והרי "במעשהו זה — דן בפומבי לחובה את סגל קציני-המטה, אליהם הוא משתייך"; "...תחת לסעוד עם הגנרל דא-פראסאנאי, מבכר הוא להפגש עם אותו אסקלאביא, באיזה באר!"

וכשם שאופינית הגבה זו של אשתו — כן מאלף הוא כיצד מתרשם קצין איש-המוסכמות, קולונל פיוזאנג' מדא-גלאטיני החדש.

בארוחת-ערב שנתקיימה בביתו של דא-גלאטיני שומעים אנו אותו מצטט עתה את מאו-צ'אנג-טונג וטוען מה צריכה להיות, לדעתו, השפעת רעיונותיו של סיני זה על התנהגות צרפת במאבקה השונים, וכן על דמותו של צבא-צרפת ומנהגיו. הקולונל פיוזאנג' — איש מובהק של המטה-הכללי, ממטפחי ה"קסט"ה שבו ואמן התככים האישיים הסוללים דרך להתקדמות ולעליה. הוא המגלם את דמות הקצין השגרתי, מטיפוס מסוים. לשמע דברי גלאטיני מהרהר הוא בלבו, "כי בגלאטיני זה נדבק יותר מכפי ששיער תחילה; הוא מצטט את מאו צ'אנג-טונג, קומוניסט — והרי פירוש הדבר שקרא ספרים קומוניסטיים...".

פיוזאנג' הזהיר את אשתו של גלאטיני — וזו החלה רואה בכל תגובותיו של בעלה סימנים "קומוניסטיים" מובהקים: גלאטיני החל מדבר עם מארינדאָל בלשון "אתה" — מעשה שהוא בבחינת בליייעשה במעמד זה, לגבי מי שאינו נמנה עליו. הוא מביט במשרתת המקלפת ירקות ומתקינה מטעמים, לעתים אפילו עוזר לה; "...הילדים נעשו מיוודים מדי עם אביהם. מארי, המשרתת הזקנה, נוטה לעבור את הגבול במידה שאין לסבלה. שוב אינו יודע לשמור מרחק; והתוצאות הן מצערות"; "...מה היה על אותו גלאטיני, המצוין במידותיו, נעים-הליכות ונוהג בזה כלשהו, מכיר בערך שמו, יודע לטעת במפקדיו את ההרגשה שחסד הוא עושה עמהם בצייתו להם. הוא היה מנצח במירוצי-סוסים וממשחק ברידג' להפליא. ועתה היה מוטל בכורסה זו לפניו — עצל, המוני, ההעתק-המוזיק של מה שהיה". כזהו גלאטיני, לאחר דא-ג'יא-פאו פו, לאחר השבי. צורתו נתמלאה תוכן אחר. ההתמודדות בין המקובל למרדני, בין השגרתי למהפכני, בין מושגי הקצין-של-שנות-התפארת לבין קצין-לענין" — נראה כי הפכה אותו לאיש אחר לחלוטין.

התנגשות זו במה שמצאו בשיבם לצרפת — היא הרקע שעה שנאספים חברים ותיקים אלה בפאר ליד השאנס-אליזה. גם טיפוס כבואפארא, אשר לכאורה כבר כמעט ושוכנע על-ידי אביו לעזוב את הצבא ולהכנס למשרה חשובה בחברת ביטוח — שוכנע על-ידי טיעונו של ראספאג'י: "אנו ננהל באלג'יריה אותה מלחמה מהפכנית עליה הרבית כל כך לדבר באזני. נשתמש בכל מה שלמדנו מן היואטים ובמה שלמדו אותך הסינים. תהיה קצין המודיעין שלי".

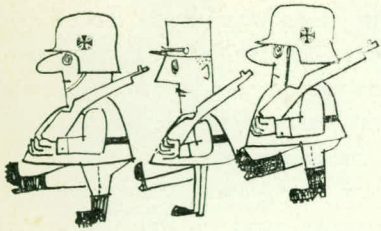
ברשימה זו שורטטו ביעף הטיפוסים העיקריים מבין ה"צנטורייני גים", מהם נרקמת יריעת ספרו של לארטאג'י.

תוך תיאור הצבא הצרפתי בנאמנות ואהבה, מתבלטים בספר קויר אופי של צבא זה — לחיוב ולשלילה — ומצטירת המבוכה אליה הוטל צבא זה מאז מלחמת-העולם השניה; מבוכה המסבירה לא-במעט את התנהגות החלקים השונים שבו במאורעות שפקדו את צרפת לאחרונה. מלחמת-המהפכנית, אותה למדו אנשי הצבא בהודו-סין — ישמיה הלכה-למעשה באלג'יריה, ואף ניסו להעבירה לצרפת, דבר שדומה היה כי הגיע לשיאו עם עליית דא-ג'ול לשלטון, ב-13 במאי 1958. מלחמה זו שהנהגה כה טיפוסית לאותה תקופה, מוארת בספר בהתאם לתפקידה שמילאה בהיסטוריה של צרפת ושל צבאה.

דומה כי לארטאג'י הצליח בהעלאת דמות התקופה, ודמויות אנשיה, בספרו. ידידות שורת בין צרפת לישראל ובין הכוחות המזוינים של מדינות אלו, טוב שתרגומו של הספר מאפשר עתה לקורא העברי להציץ לתוך עולמם של חלקים, לפחות, מצבא-צרפת, בדרכים השונות בהם הלכו.

מה בצבאות?

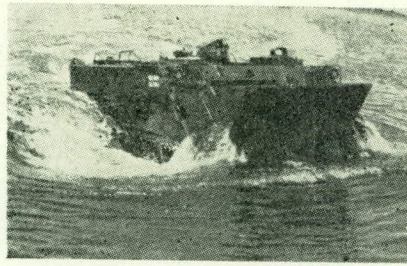

במסגרת הסכם שיתוף-הפעולה הגרמני-צרפתי, שניחתם בפגישת דאגל-אדנאוואר בינואר ש.ז. עומדים שני הצבאות להתחלף לא רק במורים, הניכים ומשתתפי-קורסים באקדמיות הצבאיות, בתי-הספר-למטה ומוסדות דומים — אלא אף ביחידות-משנה שלמות, עד לרמת פלוגה, לשירות זמני במסגרת הצבא „המארח“, הפלוגה היא — כך סבורים — רמת-היחידה המתאימה ביותר לנסיון כזה של שירות-בצווא, משום שהנה היחידה הקטנה ביותר המהווה עדיין מבחינת סמכות מפקדיה, שלמות משמעתית, בתחילה ייעשו נסיונות אלה רק בשטחה של גרמניה. אחר-כך מתכוננים לערכם גם באורח הדדי, בשתי המדינות, נראה כי זהו השלב השני בשיתוף-הפעולה שבין שני הצבאות — לאחר שכבר לפני כשנתיים נתנה ליחידות גרמניות האפשרות להשתמש בשטח-אמנים שבתוך צרפת לאימניהן.

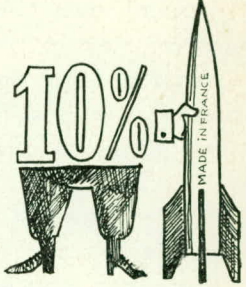

נות פני-הים, ולא בצוללות, בחיל האוויר שלה „מיגים“ — עד ל„מיג-21“ — וכן מפציצי „איליושין“ ואף „טופולב-16“ ארוכי-הטווח (עד 7000 ק"מ!). אך בולט במיוחד אחרון הצנחנים שבצבא-היבשה שלה, המגיע לעשרה: שלושים אלף איש מתוך 300,000 של עצמתו הכוללת. לאינדונסיה גם „צבא-צי“ („מארינס“) בן 10,000 איש, המצויד בצווד סוביטי ואמריקני. במצעדים האחרונים נראו טילים קרקע-אוויר סיביטיים; ולפי כמה ידיעות, גם הצי יצויד בקרוב בטילים סובייטיים. כתוצאה מהמרידות הרבות באיים השונים — כ-75% מצבא-היבשה נתנסו בלחימה בפועל.

לתעשית-המנועים-והרכב האיטלקית יהיה עתה חלק בחימוש כוחותיה הניידים של איטליה לא רק בתחום רכב-הובלה גלגלי, כבעבר. לפי ההסכם שנחתם בין משרדי-ההגנה של ארה"ב ושל איטליה ייבנו על-ידי מפעלים איטלקיים הנגמ"שים האמריקניים החדשים מדגם M-113 — ובמספר כלל וכלל לא מבוטל: מ-3500 ועד 4000 כלירכב זהליים ומ-שוריינים-היטב מסוג זה, שקלותו ומבנהו עורשים אותו גם לאמפיבי וגם ליביל-אוויר.

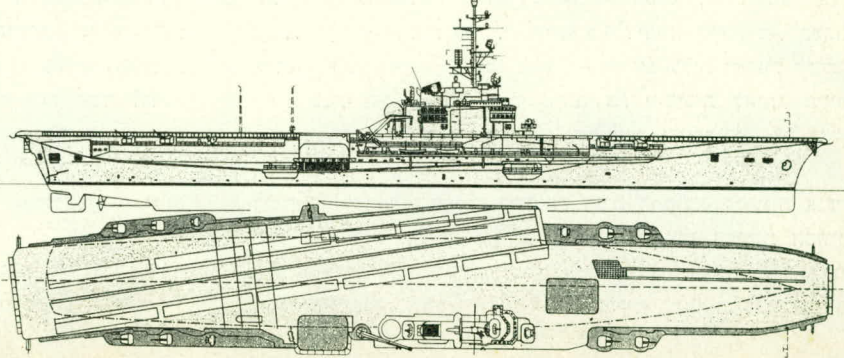

סימנים ראשונים של תמורה — המקביל לה לזו הצפויה אולי בתעשייה עם בוא „ה-אוטמציה“ — מסתמנים עתה ביחיד-האוויר הצרפתי. בידוע הוא ש-כוחותיה המזוינים של צרפת מפתחים במרץ צורות שונות של נשק-טילים — מן הטילים הנ"ט ועד לאלה המיועדים למרחקים ניכרים, מאות ק"מ ובעתיד, כהודעת שר-ההגנה, אף אלפי ק"מ. והנה, אחת התוצאות של תהליך זה היא שעם התרבותם הצפויה של הטילים במערכי ההגנה וההתקפה של צרפת יופחת כבר בשנת-התקציב הקרובה ב-10 אחוזים תקן כוח-האדם של חיל-האוויר הצרפתי.

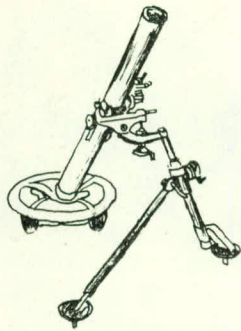

הגרעין המרכזי של „עצמת-האש החדשה“ שבצבא-הים-התיכון של צרפת — דהיינו, האניות נושאות-המטוסים שבציי זה עם אניות-הליוי שלחן — עתידות „להישלף“ בקרוב מתוך ים זה. הן תעבורנה מבסיסן שבטולון אל בסיס-הצי הצרפתי שבאוקינוס האטלנטי: בראסט, שבקצה-מערבה של בראטן. העתקה זו של מרכז-הכובד שבעצמת-הים הצרפתית מן הים-התיכון אל האוקינוס-האטלנטי, תושלם עד 1965. עם מתן העצמות לאלג'יריה פחת, לדעת החוגים המכונים בצרפת, ההכרח בהחזקת כוחות-צי חזקים ביס-התיכון. לעומת זה — גברה החינניות הן של אבטחת נתיבי-הים בין אמריקה לאירופה והן של החזקת כוח אויר-אטומי במצב בו יוכל לתמרן חופשית במרחבו של אוקינוס, ולא יהיה תחום בגבולותיה הצרים-יחסית של ים „פנים-יבשתי“. אכן, אחת מנושאות-המטוסים, „אטאנדאר“ — תותקן כנראה לקבלת מפציצי-הסילון העל-קוליים של כוח-ההלם האטומי הצרפתי העתיד.

הסממה „הליקופטר — יצלה לכל דבר“ — קיבלה אישור נוסף בהשג אשר הופק והעתקה ע"י „משמר-החופים“ האמריקני (מעין „העתק“ זוטא“ של צי-המלחמה). הדגם AHH-52A של „משמר-החופים“ בארה"ב — הליקופטר טורביני חדיש ומהיר ביותר — נחשב עתה לראשון בעולם בין הליקופטרים אשר הוכיח ברבים את יכולתו לנחות על-גבי מים וקרקע כאחד.

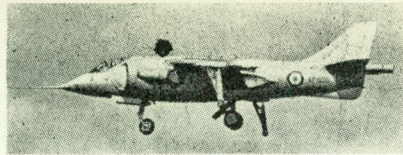
השאפה הגדולה של „ברית-נאטו“ להשגת אחדות בחימוש הצבאות וארגונם — רחוקה עדיין ממימושה. אך ה„משולש“ של צבאות ארה״ב, בריטניה וקנדה, בעלי זיקת-גומלין לשוניות ואחרות, אם בין שלושתם ואם ב„זוגית“ — עושה בינתים לא-מעט להאחדה בתוכו. נקבעו יותר מ-100 נוסחי פקודות מבצע, נוהלי הנחת מוקשים ורישומם, שיטות

לטיוח, הוראות להחלפת-גייטות-בוק, אורחי מיפוי; יותר מ-10 תקנים טכניים — מכבלי-טלפון ועד למכשירי-אלחוט, מתחמושת אקדחים ועד לטילים. 17 כלי-מלחמה עומדים להיות מאוחדים לשלושת הצבאות; ומהדוג-מאות הבולטות הנה המרגמה בת 81 מ״מ ה„משולשת“, העומדת בפיתוחה: קנה ודור-רגל בריטיים, בסיס וכונת קנדיים, מרעומי-תחמושת אמריקניים. יצוין כי פרט לאופיה ה„בינלאומי“ הוה, הושגו כנראה בדגם-המר-גמה החדש גם כמה שיפורים טכניים מהותיים בעלי חשיבות.

★

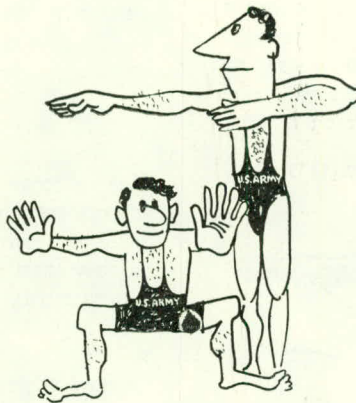
מחזור ראשון של „שוליות-צבא“ סיים זה עתה את הכשרתו באחד מ„בתי-הספר לגייט-סות-לוחמים“ של גרמניה-המערבית (בצפון-מערבה של באוואריה). משך-הלימוד — שלוש שנים וחצי; המסיימים זוכים למעמד מומח-היט-מוכרים במקצועם גם מטעם „לשכת-המלאכה“ האזרחית. המקצוע שנלמד — „מלאכת-הרכב“, לכל ענפיה. המורים — נמנים על סגל-הצבא.

אפשרויות דינמיות חדשות בפיתוחו של כוח-אויירי גמיש ביותר, ימי ויבשתי כאחד, נרמזות על-ידי ידיעה קצרה על הנעשה בצי-המלכותי-הבריטי. ב-8 בפברואר 1963 ביצע, זו הפעם הראשונה, מטוס-סילון בריטי המראה ונחיתה אנכיות על סיפונה של נושאת-מטור-סיס. הניסוי הוצא לפועל על-ידי מטוס-קרב ומהלומה „האוקר“ P-1127 — המשמש כיום כ„עובר“ בפיתוחו של מטוס-המראה-אנכית בריטי מושלם — שיהיה כנראה האוקר P-1154 (פרטים — ב„מערכות“ קמ״ו עמ׳ 31). אין מטוס זה, לפי טוחו ותכונותיו האחרות, בא-בחישוב לתפעול „גרעיני-אסטרטגי“, אך נראה שהוא, ודומיו במדינות האחרות (כגון מי-ראג׳ IV הצרפתי הצפוי), עשויים גם-עשויים לשנות כליל את תמונת ההיבקות הטקטית, על-גבי הקרקע והים, מזה, ובאוויר, מזה. על-גבי הקרקע והים, מזה, ובאוויר, מזה. ומה גם, שלא רק יוכלו להמריא משדות-המראה קטנים-יותר, ומוסתרם, באיזור הקדמי — אלא אף להשתמש, לסירוגין, בנושאות-מטוסים לצורך זה.

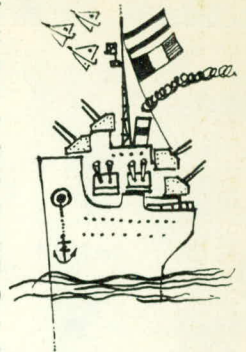
★

בבית-הספר לחיל-הרגלים האמריקני, „פורט בנינג“ קיימת „מחלקה לניידות מוטסת ואויר-רית“, לא מזמן פתחה היא ב„תכנית מורחבת להכשרה גופנית“. התוצאה: ה„גשירה“ מאי-מוך-הצניחה פחתה ב-20%. תוצאה שניה: משך האימוץ-המוטס הוארך מ-3 ל-4 שבועות. בשבוע הנוסף מושם הדגש בסילוק כל

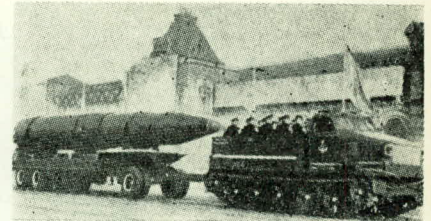
הפגמים שבמצב הגופני של המתעמלים. „רמת המינימום“ למבחן ה„מיטסים“ באימוץ-גופני כוללת עתה: 4 „הרמות גוף ממצב תליה“, 80 „כריעות ברכיים“, 20 „קימות לשיבה משכי-בת פרקדן“, 22 „כפיפות ופשיטות מרפקים בשכיבת-סמיכה“ וכן ריצת מיל אחד ב-8 דקות ו-45 שניות.

זמנים חדשים — ציורפים חדשים. לִי פי מקורות צרפתיים, עומדים כוחות הצי ואוירית-הצי של צרפת ו־ספרד לערוך במ־שך שנת 1963 אר־בעה תמרונים משור־תפים. בעיקר ייער־כר התמרונים ב־הים-התיכון ובשטחי האוקיינוס־האטלנטי שבין מ־

רץ ביסקאיה והאיים הקנאריים, השייכים ל־ספרד. לגבי כוחות הים והאוויר הספרדיים נ־דעת לאימונים אלה חשיבות רבה: ניתנת להם הזדמנות להתאמן תוך מגע ישיר עם צ־צרפת, אשר גם אם אינו עתה מן הגדור־לים ביותר, הרי הנו חדיש ומפותח.

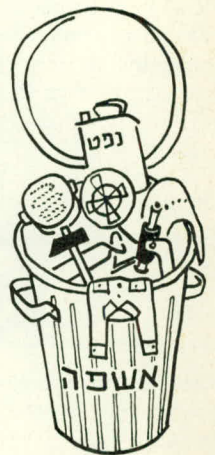
★

בשני המצעדים הסובייטיים הגדולים האחרונים הופיעו לראשונה לעיני הציבור טילים השייכים כנראה לכוחות-הצי הסובייטיים — ואשר לפי הרבה סימנים הם נשאר-אניות. אין להניח כי אלה הם טילי-צוללות גרעיניים, אלא — חימושן של המשחתות נושאות-הטילים החדשות.

★

מאז הוקם, בינואר 1962, המוסד המר־כזי החדש בצבא ארה״ב — „סוכנות האספקה-להגנה“ — הביאה פעולת-הא־חדה שלו לידי הס־כמתן של שלוש ה„זרועות“ לחסל סך כולל של 14,853 פריטי-אספקה מבין הרבבות הרבות ש־נמסרו לניהולו. שפע זה של מצרכים ש־נחשבו כהכרחיים — מקיף אספקה וציוד מסוגים מגוונים ב־

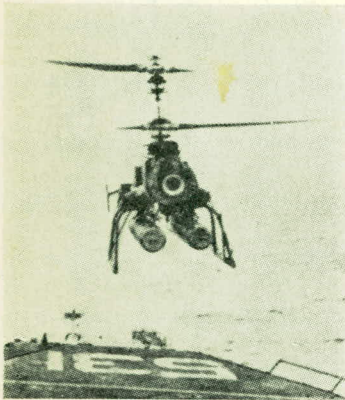

יותר — ממחממי אוויר ומים, חומרי-בנייה ו־מכשירי-עבודה ועד ללבוש ובדים, ציוד רפוי־אי ומוצרי-נפט. השאלה הנה, כמובן: כמה פריטים נוספים ניתן יהיה לחסל?

חידושי נשק וטכניקה

ה"טרפן" מתגבש

„רובוט“ נגד-צוללת

החידוש האחרון במערכת אינו המגוונות של צי"ארה"ב המיועדת ללחימה נגד צוללות היא הליקופטר ללאטיס. כמה תכונות לכלי-רפ"איים זה. הוא מסוגל להמריא מעל סיפון של מרבית האניות (בתצ"לום — מעל סיפונה של משחתת). ניתן לנחתו אל מטרתו ב"אמצעות ראדאר וסונאר. שני הטורפדות בהם הוא חמוש מהיום סכ"

נה המורה לצוללת אותה יתקוף. יש להניח כי מנגנון-ההנחיה ידאג גם להפנית הכלי עצמו בשעת הירי בכיוון המדויק כלפי המטרה. עיקר התקוות שתולים חוגי הצי האמריקני בכלי זה נובע מן העובדה כי יש בו משום פתרון לצורך לעבור במהירות את המרחק הרב אשר, לרוב, מפריד בין ספינת ה"צייד" לבין מטרתה.

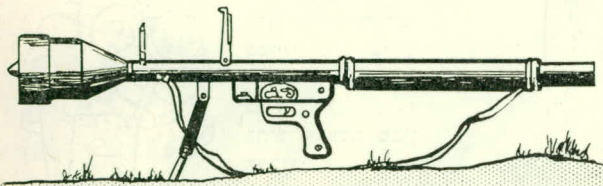
אבטחה וראות

צבא שביצריה בורחן עתה קסדת-פלדה חדשה בה מאוחדים שני הסוגים של תכונות רצייות: מחפה מצוין (לפי הידיעות שבעתור-נות), "לצדי הראש ולעורפו" — אך יחד עם זאת מאפ"שדת ראייה טובה, וממילא גם שימוש תכליתי בנשק. רצור

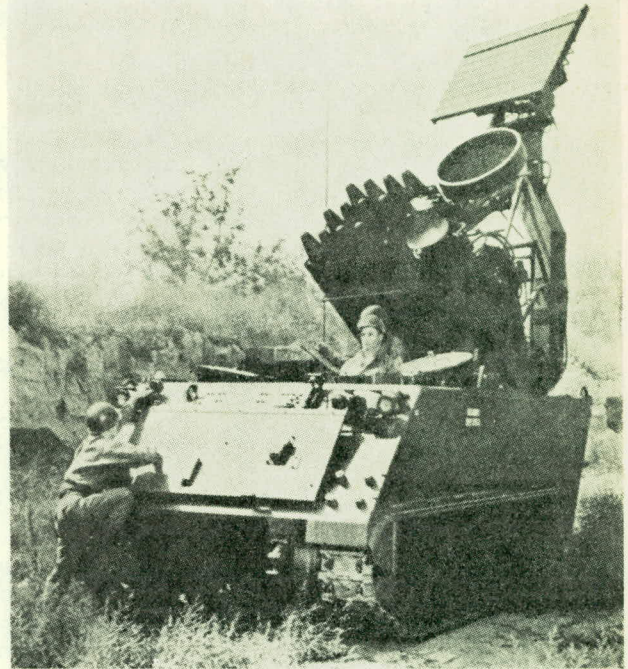

עת-הסנטר המיוחדת-במינה מונעת מהקסדה אפשרות גלישה לפנים, על המצח — דבר העלול להגביל את הראיה. בקסדה זו חל שינוי מה לעומת הקסדה השביצרית ה"מסורתית" (שהיתה דומה לגר-מנית); אך נשתמר בה גם דמיון להיא — לעומת הדגמים האמריקניים והסובייטיים, בהם ניכר פחות העיקול בחלק ה"מצחי".

„קוטל-טנקים“ צ'כי חדש

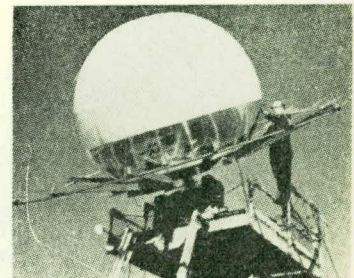

לפי ידיעות העתונות פותח לאחרונה בצ'כוסלובקיה כלי-נשק אנטי-טנקי חדש — המצטיין בפשטותו ובכושרו התכליתי. זהו נשק-יחיד, המכונה „רובה נגד-טנקי 27“. טנחו לפעולה נגד רכב-קרב-משורין ומטרות-קבע (מצדיות וכד') — עד מאה מטר. מבנה חלקו האחורי של הכלי מעיד על היותו נשק-לא-ירתי. טרם נבחרר אם הופיע עתה הכלי החדש כתוצאה מאיזון תמורה כללית במבנה מערכת הכלים הנ"ט בחיל-הרגלים הצ'כי — או שהוא בבחינת תוספת, שנועדה להשתלב במערכת הנ"ט הקיימת.

עם פיתוחו הנמשך של ה"מולר" (הוא בתרגום לעברית ה"טרפן" — מערכת-טילים שהנה מצומצמת-מימד יחסית, להגנה בפני מטוסים באיזור הקדמי) — נודעים בהדרגה פרטים נוספים על אמצעי-קרב זה. הוא „חי נושא את עצמו“, המוצב בשלמותו על כלי-רכב זחלי אחד — ובכך נבדל מרוב-רובם של טילים-נגד-מטוסים. אחד מסודותיו של ה"מולר", שאיפשרו לעצבו במבנה כזה, טמון במעור-כתיבו-הנתונים המיוסדת בשלמותה על טרנזיסטורים, אשר תשר מש את צרכי התקשורת (הן בדיבור והן בהעברת-נתונים אוטומטית) בין כל כלי וכלי לצוותי ה"מולר" האחרים ולמוצב-הפיקוד של ה"סוללה". מניחים כי מרביתה של התקשורת תתבצע בצורת „גתור-נים“; שכן בדרך זו ניתן להעביר את הידיעות ביתר מהירות ודיוק. לכל כלי-„מולר“ יהיה קונסול, אשר עליו אפשר יהיה להציג באורח חזותי את הנתונים הנדרשים לצורך הלחימה.

מכ"מ לאחר חורבן

ידוע ומקובל כי לאחר התקפה גרעינית ייהרסו כל מתקני ראדאר ב"מרחק ניכר למדי מ"מקום הנפץ. כיצד תקום מחדש (בין השאר) מערכת-תצפית ואתראה מכ"מית? התשובה: אג"טנת-המכ"מ מדגם „רא" דו-פלאקטור. בקביעות תימצא האנטנה (במצב

מקופל) בהחסנה תת-קרקעית. מיד לאחר שהונחתה התקפה-גרעינית תורם האנטנה, באמצעות התקן מכני, אל פני הקרקע — ושם תתפרס; וברזמן ינופח המעטף הגדול, העשוי בדיסינטט, עד בדבר. הם משתייכים כולם לכניפיה הזאת של המשטר. „חבר" מכ"מ קטן, המאפשר „גישוש" בהקף של 360 מעלות.

נספח ל"מערכות" קנ"ב

צקלון

לקט חרגושים

התוכן

3 י. גאטארדיג'

הכוחות המזוינים במדינות חדשות

מקורות ומתברים

(הארות והערות לקורא)

הכוחות המזוינים במדינות חדשות

מאת: ויליאם גאטארדיג'

קשריה של ישראל עם אפריקה ה"שחורה" — ובשנים האחרונות יותר ויותר גם עם אפריקה המזרחית — נעשים בעלי ערך ממשי בשטחים רבים שומה עלינו להכיר במיטב יכולתנו עמים רחוקים-מתקרבים אלה; ובדרך-הטבע הוא כי יהיה לקוראיו של בטאון צבאי ענין לעמוד על רקעם הצבאי של הציבורים והמדינות העוליים עתה על כמתם המדינית של אפריקה — ושל העולם. על-כן ניתן להלן שילוב-פרקים, נרחב למדי, מתוך ספר קצר שהופיע זה-עתה, והעוסק בבעיותיהם של צבאות המדינות החדשות — אך בראש-ראשונה מתרכזו הוא באפריקה; ואילו מבחר-הפרקים הניתן כאן — דגש נוסף לו: לגבי מזרחה של אפריקה, אשר עד כה דווקא הוא היה ידוע לנו פחות.

בפתח אותו ספר — דברי-מבוא, שהקדימם מרשל הילהאוייר-המלכותי הבריטי, סיר ג'והן סלאטור, שהוא מהנדעים ובהירי-המחשבה שבסופרים הבריטיים בתחום שאלות צבא ומלחמה בדור זה.

קטע מהקדמתו מובא ב"חלון", בסופו של לקט זה. דברי פתיחה לספר כתב אף מחברו, ובהם אומר הוא:

"בספר קצר זה, ביקשתי ראשית-דבר לדון, במושגים כוללים, בטבעם של כוחות-הבטחון במדינות שזה לא-מכבר זכו לעצמאותן, ובתפקידם בחברה. ואחרי כן — להמחיש הכללות אלה בדרך של התייחסות-למישרין למדינות מסוימות של חבר-העמים הבריטי באפריקה."

הספר שמתוכו מובאים הקטעים שכונסו בנספח-ה"צקלון" זה נושא את שם מאמרנו: "כוחות-מזוינים במדינות חדשות"

("ARMED FORCES IN NEW STATES").

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"

הכוחות המזוינים במדינות חדשות

מאת ויליאם גאטארידג'

צבא או משטרה ?

אני-על-פי שיש תמימות-דעים כמעט מוחלטת בדבר הזדקקותה של מדינה לצבא, לא אחת ארע שנדונה האפשרות, כי כוח משטרי מוזין נייד יבוא במקום צבא, בעיקר מטעמי חיסכון. בטנגניקה דומה שהועלתה אפשרות זו, בהשתדלותו של מר יוליוס ניאראא, כנראה, ולנוכח תנאי השלוח של הארץ מתקבל על הדעת שהצעה זו ראויה היתה לשיקול רציני. בסיארה ליאונא דובר על השענות גמורה על כוח-משטרה מורחב, אלא שכאן — כפי שיש להניח — בטחון שדה-היהלומים והגבולות היה הגורם המכריע בשיקולים. בין אותן המדינות המתייחסות על הקבוצה המכונה קבוצת מדינות בראזאביל, לא נתגלתה עד הנה שום נטיה ליטול את המעמסה הכספית הכבדה הכרוכה בפיתוחם של כוחות מזוינים מקובלים, כמלוא הזקף. נוכחותם, לפי הסכם, של כוחות-שמעבר-לים של צרפת, בתחומיהן — ברור שמעניקה היא להן תחושה מספקת של בטחון.

*

נקודת-המבט המקובלת על הכל היא, כמדומה, שצבא הנו "פריט" חיוני בצידה של מדינה חדשה, ושמבלעדיו העצמאות לא תראה כמושלמת. כך הפך הצבא לאות מובהק ליוקרה לאומית, לאות המוכיח בעליל לעיני העולם מעמדה של המדינה מה. במיוחד באפריקה בת-זמננו, אי-היכולת להעמיד משמרי-כבוד מקצועי בעת קבלת פנים ממלכתית ובורבזמן להרים תרומה, בצורת יחידה צבאית, ולוא גם מזערה ביותר, לכוח האו"ם בקונגו, נחשבת לפגיעה חמורה יותר מכל פגיעה מכאיבה בכבוד הלאומי. לאמיתו של דבר, אי-אפשר לאמוד אומדן מדויק עד כמה השפיע הרצון למלא תפקיד כלשהו בקונגו על השארתם בעינם של הכוחות המזוינים שירשו המדינות האפריקניות החדשות מן המעצמות ששלטו עליהן. קיומו של "פיקוד עליון מאוחד אפריקני" לפי הקיום שהוצעו על-ידי מדינות ועידת קאזאבלנקה, עשוי, אם יתממש, להתגלות כגורם מזרז חשוב בעתיד, להתרחבות הכוחות המזוינים של המדינות שימנו עליו.

גורמים כגון אלה שפורטו לעיל עושים לסיבוכו של מה שתחילתו היתה, בעיקרו של דבר, פשוט-מבנה. עד קומן, ברי היה כמעט לכל העולם כולו, כי במדינות החדשות שתירשנה כוחות מזוינים מן המעצמות ששלטו עליהן, יוסיפו כוחות אלה, לאחר שתשגנה המדינות האמורות את עצמאותן, למלא את התפקידים והתורבות שנקבעו להם עוד מודם לכן. במרבית המסרים נתחילו המדינות, רפשויות

ב"קרן של אפריקה", היא הדוגמה הטובה ביותר לכך. לרוב המדינות החדשות יש לפחות גבול בלתי-שקט אחד; בהקשר זה, בורמה והמדינות שירשו את מקומה של הודו-סין צצות מיד בדעתנו. ככל שיגדל אורך הגבול, כן תגדל הריווחיות מהניידות הנובעת מאמצעים מיכניים, ויתרבו הפניות לאנשים שקיבלו השפלה טכנית. כתוצאה מכך עשויה לגבור ההשענות על יועצים זרים; והמדינות החד-שות מוצאות כי היועצים הזרים הם הכרחיים להן, חרף הקשיים המדיניים העלולים לצוץ על נקלה מנוכחותם.

התנאים המקומיים קובעים את טיבם, ארגונם וחימושם של צבאות לאומיים במדינות חדשות. תנאים אלה, לדוגמה, הביאו לזניחת הארטילריה, כחיל אופרטיבי, במדינות מערב-אפריקה השייכות לחבר העמים הבריטי. היחידות המוקמות כתוצאה מכך, אין ודאות איפוא שהן יתאימו התאמה אידיאלית לביצוע התפקידים של כוח-משלוח. למען קבל על עצמן בלי שהיות הרפתקאות צבאיות מחוץ לגבולותיהן, ולהיות כבוננות-תמיד לכך, יצטרכו המדינות החדשות לכרוך בכך רכש מכלול רחב של ציוד ונסיון, אשר אינם מצויים בתוכן (מטבע ברייתן). אוירית-תובלה, פלגות מוטסות וציוד-תקשורת כשיר-לפעולה יהיו בודאי הצרכים הראשונים-במעלה. מבחינה זו, התערבות צבא האו"ם בקונגו חשפה את החולשות הטבועות בכוחותיה של כל מדינה ומדינה, מן המדינות שצבאותיהן משתתפות בצבא זה, ובמיוחד חשפה את תלותן הנוכחית במעצמות הגדולות בכל הנוגע להטסים. לדיבוריהן של אחדות מן המדינות החדשות על מבצעים ישירים כנגד מה שמתא-רים לפרקים כ"מוצבי-החוץ האחרונים של הקולוניאליזם" יש להתייחס איפוא, לפי שעה, בספקנות מסוימת.

הנטיה להקים כוחות צי ואויריה ולהרחיבם ניתנת להתפרש כסימן לרצון לפתח כוח צבאי בלתי נחוץ; על המניעים לכך, יש להביט בחשד-מה, אך כלפי-חוץ נראה שלשיקולי יוקרה נודע מקום מכריע במניעים אלה. ברם, במקרים רבים עשוי חיל האויר לספק באמצעיו, שמתבע-ברייתם הם הסכונים יותר — מכל מקום, בכוח אדם — את היסוד הצבאי הנחוץ לפיטרול גבול. שטחים רחבי ידים של חבל-ארץ חשופים-יחסית, שעליהם יש לפקח ולהשגיח, נראים כשלעצמם כהצדקה לדבר. כך, לסודן, למרוקו וכן לפדרציה של ניגריה — שהיא אחת המדי-נות שיומה לאחרונה-ממש הקמת חיל אויר — אין בשום פנים ואופן צורך לחפש הצדקה למעשיהן; ובאשר לרפובליקה המאלאגוית, ברור שהיא זקוקה לכוח ציי כלשהו, ויש מקום להצטער בתום לב על אי-יכולתן של קאניה, אוגנדה וטאנגא-נאיקה להגיע לעמק השוה בדבר אחזקת "הצי של מזרח אפריקה".

הדיון בהופעת כוחות צי ואויריה קטנים הוא לנו תזכורת שלא נפחית בערך תפקידם של הכוחות המזוינים בעיתות שואה הבאה מיד איתני הטבע. פעולות הצלה במקרים של שטפונות וסערות, ומשימות הצלה ממות ברעב — ענין רגיל

אחרים; רק תמורה רבת במדינות החוץ — ומכאן גם בהתחייבויות הצבאיות — עשויה לחולל שינוי קיצוני במשימות היסוד של הכוחות האמריים. בדיעבד, פרט להשתחררותם מכל ההתחייבויות המפורשות בחוזים שנבעו ממדיניותה של המעצמה האימפריאליסטית (ששלטה קודם לכן במדינה החדשה) ושהמשכן עשוי היה לערער ולהרוס את ההופעה של ניטרליות, הרצויה כל כך, נותרו תחומי אחריותם (של הכוחות הצבאיים האמריים) כמות שהיו. בתוככי חבר העמים הבריטי נוטה מבנה דברים זה להתחזק עוד יותר בשל המשך קיומם של ארגון משותף, וכן נוהלי מטה, אורחי הדרכה, חימוש וגישה כללית משותפים, לעניני צבא.

המשימות העיקריות של כל צבא, שאינו מיועד אך ורק לטכסים, ומאידך גיסא לא הוקם במחשבה תחילה לתכלית תוקפנית — הן בטחון פנים והגנת גבולות. יעדיו הם שמירת השלום מבית וקיום שלמותה של המדינה מול פני לחצים מבחוץ. התקופה שמיד לאחר השגת העצמאות עשויה להיות הרת-סכנות במיוחד, משתי בחינות אלה, אך גם אז הנוהג המקובל על הכל הוא, במיוחד בבריטוריות בריטיות לשעבר, לסמוך במידה רבה על המשטרה, בשלבים הראשונים של התערעורת הסדר. רק לאחר שאורחי פעולה משטרתיים שיגרתיים, שאחריהם באה פעולתן של פלגות להדברת מהומות, נכשלת, נקרא — במסיבות כאלה — הצבא לספק את ההלם של ממש, הנדרש להשבת הסדר על כנו. הפרציה הרודנית וניאסאלנד אינן מגלות נטיה ללכת בדרך זו של הפרדת תפקידים בשני הסוגים של כוחות הבטחון, אולם בבריטוריות אחרות הוכחו המעלות שבכך. אמת היא — בדרך כלל — שהמשטרה, על שום שיגרת המעשה היום-יומית שלה, מצויה במגע מהודק עם האזרח הרגיל, ומעמדה זה אינו נוח לנקיטה באותה הפעולה החריפה, אותה עשוי לנקוט הצבא; אחרי כן ניתן להרחיק את החיילים מהמקום, והמרידות שיצרה פעולתם תתפוגג במרוצת הזמן.

מובן, כי בפעולות שמירת בטחון פנים, נודעת החשיבות הגדולה ביותר להרכבו האתני או השבטי של הכוח. קיימות שאלות מורכבות של רוח-הגייסות ושל התכליתיות של יחידות שהוקמו מבני המקום, שעה שמפעילים אותן נגד בני-עמך. לנסיון ולנוהג שנרכשו בהודו, בה עלה בידיהם של השלטונות הבריטיים, בכללו של דבר, למנוע את הצבא מלחרור מריבות דת — נודעה השפעה מעמיקה בבריטוריות שבתחומי חבר העמים הבריטי. בקאנגיה, בימי החירום של פעולות המאז-מא, נכבש הרצון המפתה להסית שבט בשבט. הקושי הוא בהבחנה הדקה בין התחברות מטעמי קרבת-דם בין האוכלוסיה וכוחות הבטחון — מחד-גיסא — והאלימות המיותרת העלולה לבוא כתוצאה מהפעלת שכני-רים, שהם „זרים“ ביסודו של דבר — מאידך גיסא.

עניני אחריות גבולות, קשורים לעתים קרובות במצב הפנימי, במיוחד במקום בו קיים מה שתואר ברוב התאמה כ„התגדשות שבטית“¹. הבעיה הסומלית,

(1) „התגדשות שבטית“ — שכ „גודשו“ של אחד השבטים או העממים „מגדיש את הסאה“ — ו „נשפך“ אל תוך שטחה של מדינה או מחוז, אשר עיקר אוכלוסייתם, והיסודות השולטים בה, אינם כלל משבט זה. — המער.

כה רבות, הינה מעבר ליכולת הטכנית של הארצות שרמת התפתחותן היא הנמוכה ביותר. אולם דוגמאות אלה מדגישות, כי מחמת המשאבים המוגבלים בדרך-כלל של המדינות החדשות אותן הם משרתים, עשויים הכוחות המזוינים הללו לפתח מכלול רבגוני של תפקידים, אשר ישלב אותם בחיי האומה שילוב מהודק יותר מבכל מקום אחר.

בתפקידים חברתיים ומדיניים

יישומם של מוסדות ממשלתיים ושל האנשים המפעילים אותם לתנאים החד-שים שנוצרו עקב העצמאות — ישום זה הנו תהליך מורכב הכרוך לא רק בחילוף הממשה, במובן המקובל של המושג, אלא ביצירה צעד-אחרי-צעד של אבן-בוחן חדשה למניעים שבמוסר ולמושגי-חובה, ובהמשך — של מערכת חדשה של מסורות וערכים. כוחות-מגן אינם חסינים מפני ההשפעות של המהפכות החברתיות המדיניות והכלכליות שהן הפועל-היוצא ממתן העצמאות לארץ, ובמסיבות מסוימות כוחות אלה הם המכשיר העיקרי המחולל מהפכות אלה. במצרים, למשל, נטל הצבא את היוזמה לידי ושמ קץ למשטר בלתי-אהוד. היתה זו תוצאה ישירה מהרחבתו של תחום השדה החברתי, מתוכו גוייסו הקצינים, עלידי החלטת-חוק של ממשלת הוואפד, שנכנסה לתוקפה בשנת 1936. מקץ שנתיים ימים סיימה את חוק לימודיה באקדמיה הצבאית כיתה של קצינים צעירים, ובתוכה הקולונל (דהיום) נאסר — וכיתה זו, בהמשך הדברים, ובמאמץ משותף של אנשיה, היא-היא שפרקה סופית את עול משטרו של פארוק.

במקומות אחרים החלו הצבאות להשפיע רק בשלב מאוחר יותר, על התפתחותה של המדינה הצעירה. בפאקיסטן, למשל, נטל הפלדמרשל איוב האן את היוזמה לידי „בטיהור“ החיים הפוליטיים, בשעה שקצה נפשם של רבים מעובדי-הציבור המקצועיים הבכירים בתככים הקטנוניים, בשחיתות ובחוסר היעילות. ובמועד קרוב יותר לימינו אלה, התערב הצבא בבורמה במדיניות, זו הפעם השניה.

*

ההתפתחויות בסודאן הצביעו אף הן על דמיון לאשר ארע במדינות שהוזכרו לעיל. לסופה של שנת 1958 התערב בה הצבא במהלך הדברים כשבידיו — יש להניח — פחות משאבים לסיפוק אנשי-מינהל מאומנים, מאשר לצבא פאקיסטן, ונטל את האחריות לכל התחומים העיקריים של המינהל. מרבית הקצינים שהיתה להם יד במעשה התהנכו קודם לכן במכללת גורדון, בחרטום, ובמכללה הצבאית של סודאן, בתקופה שבין מלחמות העולם, והם הביאו עמם, לתפקידיהם (המינהל-ליים) החדשים, את המוחות (ואורחי המחשבה) של אנשי-צבא מקצועיים, שאומנו בעיקר על ברכי המסורת הבריטית.

*

הופעתו של חיל-הצבא, כשהוא לעצמו או במשולב עם השירותים המזוינים האחרים, ככוח פוליטי בעל אי-אילו סימני-היכר של מפלגה, ברור שעתידה היא

להוות קן-אופי של החיים הפוליטיים ברבות מן המדינות החדשות; אך לומר זאת בהכללה על כולן יהיה משגה מטעה ואף מסוכן. ככל שמרבה תהליך זה להתרחש, כן יקפידו יותר מנהיגי האומות לעמוד על משמר כנגדו, ולנקוט אמצעים לבליתמו. זאת ניתן לעשות אם על-ידי מערכת-מודיעין-ופיקוח יסודית, או בדרך פשוטה יותר — על-ידי הגבלת גודל הכוחות, למען תהיה להם הזדמנות-אפשרות קטנה להוכיח השפעתם. בקרה על הרכבם האתני אף היא עשויה לשמש למטרה זאת. אך קרוב יותר לודאי שיבכרו לנהוג כאן מתוך התחשבות בצורך לעודד ולטפח הכרה לאומית ואחדות.

גוף מלוכד וממושע של חיילים, אשר גם משפחותיהם ושבתיהם חיים בקה"ל ליה וקשורים בתוכה קשרים הדוקים מאוד, אין ספק שתועלתו רבה במשימת בנית-האומה. המגעים המקצועיים הנוצרים בתהליך בנייה זה, וכן התביעה — שאפשר ותושמע — למען שפה משותפת לתקשורת ולהוראה, יסייעו לסילוק הניגודים השבטיים והגזעיים, שהם מקור סכנה בולט ביותר בחברות חדשות.

כוחות-הכוחות במדינות אפריקה השייכות לחבר העמים הבריטי

הצבאות של ארצות אפריקה השייכות לחבר העמים הבריטי — מוצאם כולם מכוחות-המגן הקולוניאליים שהוקמו כדי לענות על צרכים מוגדרים במרוצת 40—70 השנים האחרונות. למשל, כשבא לוגארד² לכהן כנציב עליון בצפון ניגריה, ב-1900, מצא שרוב כוחותיה של „פלוגת הניגר המלכותית“ אינם עם יחידתם, כי אם נשלחו כפלגה ל„חוף-הזהב“ (היא גאנה כיום) להשתתף במסע-המלחמה נגד שבט-הלוחמים אשאנטי רב-הכוח, אשר מבירתו קומאסי היה מפיל פחדו על שבטים חלשים ממנו, שבחלקם היו נתונים לצורה זו או אחרת של חסות בריטית. כוחות אלה היו, בעצם, גרעין „כוח-הגבול של מערב אפריקה“, שנוצר ע"י כינוסם של הג'אנדארמיות („קונסטאבילררי“) שנתקיימו במושבות חוף-המערב השונות מטעם „החברה בעלת-הצ'ארטר הבריטית לאפריקה-המערבית“ — חברה שתכליתה היתה עסקית, אך שקיבלה לפי הצ'ארטר שלה זכויות ממשלתיות-למחצה — בדומה לחברת הודו-המזרחית בשעתה. בין השנים 1900 ו-1914 נקשרו יחידות הכוח קשר הדוק יותר עד שנתאפשר שיתוף-פעולה תכליתי ביניהן.

בשנת 1914 אוחדו יחידות שטח-החסות של דרום וצפון ניגריה והיו לרגימנט ניגריה, הן, ביחד עם רגימנט חוף-הזהב, גדוד סיארה ליאונא ופלוגת גאמביה, שמוצאה היה דומה, אך לא זהה — היוו את „כוח הגבול של מערב אפריקה“ אותו פרק זמן. יחידות ניגריה וחוף-הזהב השתתפו בקרבות בטוגולנד הגרמנית, באוגוסט 1914, ובחודש ספטמבר של אותה שנה פלשו לקמרון הגרמנית, בהצלחה, פלגות מכל הטריטוריות שבשליטת בריטניה, בצוותא עם יחידת סנגלים צרפתית.

(2) הלורד לוגארד — מי שהיה לגדול הנציבים-הקולוניאליים באפריקה, ומטפח התפיסה והמעשה של „שליטה בלתי-ישירה“, באמצעות ראשי-השבטים או מוסדות שיבטיים, או

המלך האפריקניים, ובתוכם גדוד מניאסאלאנד, סייעו ללחום בסכנת הכיבוש הקומוניסטי במלאיה. אין להתעלם מהשפעת השירות מעבר-לים, ברקע שונה, על רוחן של היחידות, ועל השקפתם הפוליטית של אנשיהן; ארגוני חיילים-לשעבר הופיעו בתקופה שלאחר-המלחמה, בתפקיד פוליטי-למחצה, לא רק בארצות חבר העמים הבריטי, כגון גאנה, אלא גם בטריטוריות דוברות צרפתית באפריקה. הנסיון שנרכש בהודו, בעת שדרכה של אותה ארץ לעצמאות נתבהרה והוגדרה יותר ויותר, תרם לפתרון בעיות אלו במערב-אפריקה הבריטית.

*

מעלה מזאת, חיילים-לשעבר נוכחו על עורם ובשרם מהי יכולתם ומהן מגבלותיהם. אחדים מהם, נמצאו מאליהם, כתוצאה מכך, ראויים להיבחר למשרות רמות; ולעומתם רחשו אחרים התנגדות לסמכויות-מסורתיות מורששות, בהן נתקלו בשובם משרותם מעבר לים. „נציגים“ משתי הקבוצות מלאו תפקיד ניכר ביצירת חיים מדיניים חוססים בארצותיהם.

מבחינה זו, וכן לאורן של מסורות הזרות במהותן ובמקורן, יש לראות את הפיכתם של כוחות קולוניאליים לצבאות לאומיים.

יחס הציבור לכוחות המזוינים

דעת הקהל או משפטים קדומים המקובלים על העם בדבר כוחות הבטחון של מדינה עשויים לקבוע את מעמדם של כוחות אלה בחברה, את הכבוד (או הבוז...) ביחס אליהם — ומכאן שיקבעו גם את תכליתותם במצבים פוליטיים רגישים. לדמותו של החיל, כפי שהיא מצטיירת בדמיון הציבור, נודעת אפוא חשיבות ניכרת. בדרך כלל, במדינות החוף המערבי ניכרו שלושה שלבים עיקריים בהתפתחותה של תגובת הציבור לכוחות המזוינים. בראשית היה השלב הקולוניאלי-הטהור, שנמשך עד 1939; אחר-כך באה השפעת מלחמת העולם השנייה על יחסי האזרח-הצבא; ולבסוף ניכרה השתפרות חרישית, שלא הושלמה עדיין, של יחס זה, בעידן העצמאות.

הגיזס לרגימנט חוף-הזהב (גאנה כיום), למשל, לא נתקל מעולם בקשיים, אלא שדבר זה לא הבטיח כלל את אהדת הציבור אליו...

*

במישור זה, של ראית הצבא בעיני הציבור, מקבילות במידה רבה הגישות והדעות הקדומות בניגריה לאלה שבגאנה. על שום שניגריה גדולה בהרבה, אך צבאה, גם כיום, בגדלו זהה עדיין לצבא גאנה, אין הצבא ידוע ביותר במחוזות מרוחקים שלה, ועל כן עלולים שם התושבים להתבלבל ולהחליפו על נקלה, במושגיהם, במשטרה, הידועה בעם כאזורית שלא לצורך.

*

וכך, כוחות — שנוצרו בראש וראשונה לצרכי פנים ולצרכי מש-
לחות עונשין — הפכו והיו למשך יותר מארבעים שנה ל"תוא" שאין להתעלם
ממנו בתמונת צבאות העולם. הדבר העניק להם נסיון משותף במזרח אפריקה
במלחמת העולם הראשונה, ובחבש ובבורמה במלחמת העולם השנייה, וכך — במידה
מסוימת — אף מסורת אחת. מפקדה ראשית מערב אפריקנית הוקמה באקרא
ופורקה רק ביוני 1956, שעה שנכפה הדבר מחמת העצמאות הממששת ובאה
לגאנה. אמצעי אימון משותפים לרגלים (לכל הכוחות של המדינות האמורות),
למעט את "פלוגת גאמביה", שאף היא פורקה, או חוקו בטאשי, ליד אקרא, עד
אפריל 1960, עת נוצרה "האקדמיה הצבאית של גאנה"; אראו אפשרה ניגריה
לבני סיארה ליאונא לימודים בקורסים מסוימים, בקאדונה, והיא ממשיכה
ומתמידה בכך.

הכוחות הצבאיים של הטריטוריות אשר לחבר העמים הבריטי במזרח אפריקה.
לרבות גדודי ניאסאלאנד של "הצבא הפדרלי של רודזיה וניאסאלאנד" הינם —
וליתר דיוק היו עד הזמן האחרון, כשהמדובר ב"רובאי טאנגאניקה" — יחידות
המשוייכות ל"רובאי המלך האפריקניים". כמקביליהם המערב-אפריקניים אף הם
הוקמו לשם שמירת הסדר בעת "תקופת ההתהוות", שחלה בשלהי המאה הקודמת.
הגדוד ה-1, למשל, הנמצא עתה בצבא הפדרלי, מוצאו נעוץ באיסטרטיות שהוקמו
על-ידי הקפטין פ.ד. לוגארד³ על חופי אגם ניאסה, בשנת 1888, לשם לחימה
בסוחרים הערבים הערבים ומ-1896 היה ליחידת צבא קבע. גם הוא וגם גדוד האח
שלו, ה-2, הופעלו הפעלה מרובה במקומות אחרים באפריקה, במשלחת נגד
האשאנטי, ב-1900, למשל, ובסומלילאנד, בין השנים 1902 ו-1914. הגדוד ה-3,
שהוקם במקורו בצבא פרטי על-ידי החברה המזרח-אפריקנית המלכותית הבריטית
להגנה על האינטרסים שלה בקאניה, נזקפת לזכותו פעילות לא פחותה. הגדוד ה-5
של "רובאי המלך האפריקניים" היה בראשיתו גייס הודי ששוגר לאוגאנדה לדכא
את מרידת הגייסות הסודאנים, בספטמבר 1897, ואילו הגדוד הרביעי של "רובאי
המלך האפריקניים", המהווה עתה גלעין הצבא של אוגאנדה, הוקם באותה הטרי-
טוריה על-ידי לוגארד, בחלקו מאנשי המקום ובחלקו מחיילים סודאניים מאומנים.
יחידות טאנגאניקה — לשעבר הגדוד ה-6 ל"רובאי המלך האפריקניים" והגדוד
ה-6 ב' שלהם — נתגייסו בראשיתם במקומות אחרים במזרח-אפריקה, אולם לבשו
בהדרגה צביון מקומי ויכלו, חרף מחסור חריף בקצינים משל בני עמם, לקבל על
עצמם, כשהם נכונים לכך למדי — מעמד של מוסדות לאומיים, בבוא שעת
העצמאות.

כוחות ממזרח אפריקה וממרכזה, וכן ממערב אפריקה, התייצבו בצד כוחות
אחרים של חבר העמים הבריטי במלחמת העולם השנייה, כשם שעשו זאת אחדים
מהם שלוששים שנה קודם לכן (במלחמת העולם הראשונה), וגדודים של "רובאי

(3) מי שנעשה, בהמשך הדברים, הלורד לוגארד (עיין הערה 2) — המער.

תמימות דעים ראויה לציון באשר לכוחות המזוינים, הגם שהלקים שונים של
האוכלוסיה, במיוחד בקאניה, הגיעו למסקנות זהות כל אחד בדרך נפרדת. ל"רובאי
המלך האפריקניים" רוחשים יראת-כבוד כבר כל הגזעים, והם מושוים לטובה עם
יחידות הצבא הבריטי, שהוצבו בעבר בקאניה. במידה ידועה מושתתת גישה זו
על משפט קדום, כשם שמושתתת על משפט קדום הערצתם הגלויה של התושבים
האירופיים לכוח הסבל-וההתמד ולאומי-הרוח של שבטים לוחמים כגון מאסאי
וקאמבה. על האומץ וההחלטה הנחושה שאין עליהם עוררים של אנשי קיקוי, ו
בשני הצדדים היריבים, ב"ימי החרום"⁴, נוטים לפסוח; אכן, הסיבות לכך ברורות
למדי. במספר מקומות באוגנדה ובטאנגאניקה חי עדיין בלב התושבים זכר
ההתנהגות שלוחת-רסן של אנשי-הצבא בתקופה שלאחר-המלחמה. החיילים
המשוחררים היו, כרגיל, ממורמרים, בזבוזו את הסכונותיהם, התאוננו על יוקר המחיה
והתנגדו לסמכותו של ראש השבט. עדיין קיימת, כתוצאה מכך — בעיירות קטנות
בירכתי טאנגאניקה, בעיקרו של דבר, טינה מצד העובד-הממשלתי הנמוך לצבא,
שיש והיא באה לידי ביטוי רק כנגד "אסקאריים" (חיילים) בודדים, בשעה שיחידת
משנה של הצבא זוכה באותו איזור עצמו ליראת-כבוד מובהקת; ואף יש סימנים
לכך, שזוהי מורשת רחוקה מימי השלטון הגרמני האכזרי, ואילו באוגנדה, פרט
למקומות בהם היו התפרעויות, אין גדוד "רובאי המלך האפריקניים" מוכר מקרוב,
בעיקר משום שתחנתו הקבועה, בג'ינג'ה, הינה מרוחקת מן המרכזים העיקריים
של הפעילות הלאומית.

המעבר ממעמד של כוח-מגן קולוניאלי למעמד של צבא לאומי הינו קשה,
ואף ענין עדין-רגיש הוא. הנסיון עד הנה מלמד, כי רק התענינות פעילה בצבא,
והסכמה מפורשת לו מצד מנהיגים החביבים על העם, עשויים, בטנח רחוק, להקנות
לצבא הן מעמד מכובד על הכל, ואף להעמיד את השרות בו באור חיובי מכובד.
בקאניה קיימת עדיין נטיה פוליטית להתייחס אל "רובאי המלך האפריקניים"
כזהים עם המוסדות האימפריאליסטיים.

*

הגיוס

שהתנאים המקומיים — הפוליטיים, החברתיים והכלכליים — עשויים להשפיע
על הגיוס לשורותיהם של צבאות, הרי זו אמת שאין צורך להרבות עליה את
הדיבור. בחברות מתקדמות בעלות רמת-תעסוקה גבוהה, ההכרח להיות חיי-משמעת
אינו פועל לטובת גיוסם של אנשים כשירים ומוכשרים. בתנאים כאלה, השוררים
כיום בבריטניה, הבעיה היא כיצד למצוא מספר מספיק של חיילים, מאיזה מקור
שהוא, וכמעט שאין נותנים את הדעת למוצא אזורי או חברתי. במקום בו תביעות
הצבא לכוח-אדם עוברות את מידת הספקת החיילים, יש לפנות, כמובן, לצורה

(4) כלומר — בימי מרד ה"מארמאו" בקניה. המדובר באלה שהיו עם המארמאו ואלה
שנמנו עם "משמר הארץ" (בראש וראשונה ראשי השבטים והחוגים הקרובים אליהם), אשר
היוו את הצד השני במעין מלחמת-אזרחים שניטשה בתוך שבט קיקוי עצמו — המער.

רומנים מצרפתי קנדה, הודים, צילונים, הודים-מערביים, כושים אמריקניים — את כל אלה תמצא עושים את מלאכתם בבתיהם הספר העממיים. ברור, שבלבולת תרבותית מסוימת היא המחיר שאפריקה חייבת לשלמו תמורת הסיוע הניתן לה בתחום ההשכלה.

גם מבחינה חברתית, קיים בתוך המסגרת של החברה האפריקנית מכלול רבגוני של קשרי משפחה ושבת; במחוזות אחדים, קרובי-משפחתו של הצעיר המתגייס לצבא בזים לו, ואילו במקומות אחרים הם מעריצים אותו הערצה מוגזמת. לחצים מנוגדים מצד המשפחות, למשל, יוצרים התנגדות להתהוות מועדון-לקצינים כנקודת מוקד לחיי הרגימנט ולרוחו; באורח אחר, אך קשור קשר דק להתנגדות האמורה, שונות ומשונות הן הגישות לקשיים גופניים — הכל לפי מידת ההסתפקות-במועט, הטבועה בהרגליה-החיים של כל איש ואיש. מסיבות אלה ומסיבות נוספות, המחשבה על מעמד-מקצועי (צבאי) מתגבשת באורח איטי מאוד. מעמד של קצין קשור (בתודעתם של בני אפריקה) לאו דווקא בחובה ובאחריות, אלא ביוקרה וברמת-חיים, המגיעות, לפי המקובל על דעת הכל, לעילית.

*

הקצונה באפריקה המזרחית

מעמד הקצין בכוחות שלוש הטריטוריות המזרח-אפריקניות היווה סיבה למידה ידועה של דאגה, שהועלתה בפומבי, לאור השגתה של עצמאות או התקרבותה. הדבר אינו כה בולט במקרה של טאנגאניקה ואינו כה חשוב במקרה של אוגנדה — כפי שהוא בולט וחשוב במקרה של קאניה. בחירת-מוקדמת של מועמדים משלוש המדינות נעשתה מזה שנים אחדות על בסיס טריטוריאלי, כשהבחירה הסופית נעשית ברמת „הפיקוד המזרח אפריקני“. אוגנדה העמידה את מועמדה המוצלח הראשון, אפריקני, בשנת 1960, ושניים נוספים במרוצת שנת 1961; אלה אומנו בסאנדהורסט. טאנגאניקה העמידה קצין ראשון, ממוצא אסייתי, בסוף שנת 1960, ובעקבותיו מונו שני אפריקנים ב-1961 ואחרים נמצאים כרגע בשלבי אימונים שונים. קאניה, לעומת זאת, העמידה עד ינואר 1962 קצינים ממוצא אירופי ואסייתי בלבד, לשם שרות לזמן ארוך ב„רובאי המלך האפריקניים“ — וזאת על אף מאמצים קדחתניים לגלות מועמדים אפריקנים הולמים. בנסיבות השוררות בטאנגאניקה ובאוגנדה, הבעיה יתכן ואינה „בערת“, אך בכל שלוש הטריטוריות ביצעה סריקה יסודית ביחידות הצבא בקרב הנכבדים למיניהם, הרבי-סמלים והמשקיים, במטרה לגלות אנשים המסוגלים לקבל קצונה במישרין לאחר מידה מועטה ביותר של אימונים.

היעדרם המוחלט של קצינים אפריקניים ב„חיל הציבורי“ של קונגו, כאשר נסתיים שם השלטון הבלגי, היווה סיבה עיקרית להתמרדות ולתהוה-רובוהו שהשתררו שם בעקבות חילופי המשטרים. השוואות בין קאניה וקונגו מביאות לידי עלבון, הן מטעות, ותועלת יש בן רק בשעה שמעוררות הן הרגשה, כי דרושה אפריקניזציה דחופה של הכוחות. גודני „רובאי המלך האפריקניים“ הניח רגל

זו או אחרת, של שירות-חובה. עדין אין זה קראופי נפוץ במדינות החדשות של אפריקה ואסיה, הגם שמספר טריטוריות דוברות צרפתית, במיוחד קונגו הצרפתית וסנגל, כבר אימצו לעצמן נוסחה משלהן של שירות-חובה מעין זה. כללית, בשטחים אלה, בעית-הבעיות היא כיצד ליצור כוחות מזוינים שהרכבם הוא כזה, שיסייע לקיום היציבות, בתוך המדינה, תחת אשר יגדיל את המחלוקות העושות לפרוקה. וכך, המצב שהכירו בו הבריטים בהודו ואף מצאו לו, במידה רבה, פתרון, קיים, בזעיר-אנפין, ברוב המדינות החדשות כיום, והדברים נכונים לגבי מדינות אפריקניות השייכות לחבר העמים הבריטי, כשם שנכונים הם לגבי המדינות האחרות. חרף מוצאם המשותף — מכוחות קולוניאליים — ומסורותיהם הדומות, הצבאות הלאומיים המתפתחים במדינות האפריקניות של חבר העמים הבריטי מציגים לעינינו גישות שונות מענינות לשאלת האיוון השבטי, או הלאומי. על כך יש, אמן, להביט בהקשר כללי לשיטות הגיוס, שאותן נקטו בארצות השונות. לאהדה העממית — היחסית — או לאי-האהדה העממית לכוחות המזוינים נודעת השפעה מועטת על גיוס בעלי דרגות אחרות בכל אחת מן הארצות הללו; תעסוקה ששכרה הטוב בצדה אינה „מתגלגלת בהן ברחובות“ והיי איש-הצבא מספקים איפוא מידה ידועה של בטחון-קיום. בגאנה, למשל, במשך השנים 61—1960 היה הבסיס למשכורתו של החייל סך של 16 לירות שטרלינג לחודש, ומשכורת זו עמדה בשעור ניכר מעל לשכר הלאומי המינימלי של ששה שילינגים וששה פני ליום; כן היו לו, כתמיד, הטבות רבות-ערך כגון שיכון, ביגוד, דלק והקצבות בעין-יפה ששולמו בעד שירות בכוח האו"ם בקונגו.

*

הקצונה

הגם שלרקע החינוכי והאתני של ה„הבד“א בכוחות המזוינים נודעת כשלעצמו חשיבות, ברור הדבר — ממצבים שנוצרו בתנאים נבדלים ושונים — החל בדרום אמריקה, דרך אירופה וכלה באפריקה ובאסיה — כי הקצונה היא-היא הקובעת את התנהגותם וגישתם-לדברים של הכוחות המזוינים. דוגמאות לסכסוך בין שני היסודות (הקצינים והבד"א) בעינים פוליטיים אינן מרובות, הגם שתסיסה כשזאת עלולה יותר להתחולל במקום בו שורות הקצונה מכילות אחוז גבוה של בני-חוץ, וקיים בהם הגורם הגזעי. למירב המזל, בארצות השייכות לחבר העמים הבריטי, ניגוד מסוג זה נצטמצם בתחומי המקום, ולא היו לו מעולם תוצאות חמורות. מקומות אחרים, כגון במקרה של „החיל הציבורי“⁵ בקונגו, שם לא נמצאו קצינים מבני המקום, בעת מתן העצמאות — מהוים תזכורת מצוינת להשפעה ההרסנית של צבא מתמרד; אלא שזוהו המקרה האחד והיחיד — ממש.

הגורם היחיד החשוב ביותר הקובע את התפקיד ההנהגה הצבאית הוא מיעוט

(5) „החיל הציבורי“ — כינויו הרשמי של צבא הילידים, בפיקוד קצינים, ובחלק גם משקיים, בלגיים, אשר קיום בקונגו הבלגית עד למתן העצמאות — ומאז הפך ליסוד „צבא סונגו הלאומי“. המבנה את המשטר — המדינה

לוסיה משתנה לפי תולדותיה ולפי אמצעי ההשכלה של כל טריטוריה וטריטוריה. היחס גדול בגאנה מאשר בניגריה, ואילו בניגריה גדול הוא מאשר בטאנגאניקה, וכן הלאה; אך יהיו הואריאציות האריטמתיות אשר יהיו, באשר לתוצאות בכללן — תן — היינו הן הדבר; כל קבוצה שהשכלתה הינה בעלת רמה כלשהי, השפעתה בטריטוריות האמורות עלולה להיות רבה — יחסית — מכפי שעלולה היתה להיות בחברה מפותחת עד מאד. ההרכב והרמה הנדרשת בקבוצה של החיילות המזוינים, משום סיבה זו, וכן מחמת שהם משמשים — משכלו כל הקיצים — אמצעי אחרון לנתינת תוקף לשלטון, הינם בעלי חשיבות חיונית למדינה.

המשימה ליצור כמעט מאפס עילית חדשה ומסורת מקצועית, שיעמדו לפני זעזועים פוליטיים ולחצים חברתיים — היא עצומה. אחד הקשיים העיקריים נובע מן המסיבות בהן נעוצה ראשיתו של תהליך כזה — שכן בשלב (התחלתי) זה אין צופים מראש ברורות את השלמתו של התהליך. אכן, הקצין שהובא מן החוץ שואף להעביר בהדרגה את תפקידו לקצינים מקומיים ה„עשויים“, במידת האפשר, בצלמו ובדמותו שלו, שהוא מבכר אותם על פני טיפוח וצבירת קבוצה שצביונה מקומי, בעלת אופי עצמאי מיוחד משלה; והוא רואה את המצב בכללו במושגים של השתחררות הדרגית מהשליטה שניתנה בידיו. בעצם, כמעט אין לו אפשרות אחרת מאשר להשתדל ולהשאיר מאחוריו, לאלה שימשיכו במלאכה, אותו ה„דגם“ של ארגון ואימון צבאי, בהם הורגל הוא עצמו; כל נסיון להקים מן המקור צורה חדשה המותאמת לנסיבות המיוחדות עלול לעורר חשד, הגם שהינצרותה האבולוטי-ציונית של מסורת מקומית, במרוצת הזמן, הנה תהליך שאין למנוע.

כן קיים הקושי שבמציאת אמת מידה נאותה מוסרית, ומקובלת על הכל, שעליה ניתן יהיה להשתית את „אבן-הבוחן“ החדשה לענינים שבמוסר ולמושגי-חובה. לחיילים המקצועיים דרוש „לוח-דברות“ מוסכם ומשותף של כללי-התנהגות ושל מוסכמות-מסורת, אולם הקשרים הקושרים משפחה ושבט, שהם כה אופייניים לחברה האפריקנית, כמעט שאין בהם די לספק תשתית מניח את הדעת לצבא לאומי; ואפילו היה בהם די, הרי יועצים זרים, ותהיה ראייתם נוקבת כאשר תהיה, לא יהיו במצב שיאפשר להם לסייע באורח המניח את הדעת להתפתחות „לוח-הדברות“ הנדרש.

בחירתם של קצינים אפריקנים כרוכה בבעיות רבות, שהראשונה שבהן היא שאלת הרקע החינוכי-השכלתי. בארצות השייכות לחבר העמים הבריטי הפנימיה בעלת שיטת ההוראה על פי הדגם האנגלי, היא המקובלת, ועד למידה מסוימת היא שעשתה את הבחירה האמורה לפשוטה יותר; מאידך גיסא, התפתחותן של תרבות והשקפה משותפות, נבלמת, ללא ספק, על-ידי המכלול הרחב והמגוון של עמים ודתות, עליהם מתייחסים הללו העוסקים בהוראה בבתי-הספר האמורים. בריטים המושאלים לבתי-ספר אלה, ובני אפריקה, הם, כמובן, רוב מניינם של המורים, אולם מסיונרים פרוטסטנטים, שביצרים ואמריקניים, כמרים קתולים

בחיילי תחושת נאמנות לרגימנט זה, במקום הנאמנויות המקומיות לשבטיהם שלהם. כתבו האפריקני של העתון „טיימס“ ציין את העדרה של כל נטיה חד-צדדית מצד החיילים בשעת מהומות ונוזיבר של שנת 1961. לעומת זאת, קיימים קשיים ניכרים בגיוס אפריקנים למשלחיד ואורח-חיים שעד לפני זמן לא רב נחשבו לנחלתם הבלעדית של בני המוצא האירופי והכרוכים ביחסי-חברה מורכבים ביותר. הפתחים שנפתחו לגיוס קצינים מקרב חיילים מן השורות, נתנו פורקן ללחצים ולתוחלת נכזבה שאפשר והיו חבויים בהם, ולסכנות אחרות שארבו לרוח-הגייסות בקרב הרגימנטים, אבל עדיין בלתי אפשרי להבחין בבהירות בטיבו ובאופיו של סגל הקצינים העתיד להתהוות בכל אחת מארצות מזרח-אפריקה. יתכן, כי פדרציה עם כוחות-מזוינים פדרליים תקנה לבעיה צביון חדש; אם כך יהיה הדבר, כי אז עתיד פיוורו של הצי המזרח-אפריקני הועיר מנימוקים של חסרון-תקציב להתגלות כצעד מוטעה.

* המשטרה

במדינות שכוננו לפני שנים רבות ואשר להן מורשה של שלום פנימי, נראים היחסים שבין הכוחות-המזוינים לבין המשטרה על פני השטח קלושים וחסרי חשיבות. בבריטניה, לדוגמה, נפגשות לפרקים יחידות צבא עם יחידות משטרה בדיון על אמצעי הגנה אזרחית, אך פרט לכך הן מסתפקות בקיום מה שניתן לכנות „קשר חברתי“ בלבד. עובדה זו מהווה מעין הודאה תת-הכרתית בצורך לטפח יחסים טובים למקרה שתאירע איוז שעת-חירום, אך אין כל טעם לנתח ולחנות מראש מה צורה עתידה אותה שעת-חירום ללבוש. בתנאים שכאלו אין למונח הקיבוצי „כוחות הבטחון“ אלא משמעות קטנה בלבד במקום שאך לעתים נדירות מאימת סכנה כלשהי על הבטחון הפנימי, וכל אחד מן הכוחות-המרכיבים של מונח זה מסוגל לבצע את שלו מבלי להרוג ממסגרתו. אולם בנסיבות בהן נתונה היציבות בסכנה לעתים מזומנות, מחמת התפצלויותיה המהותיות של האוכלוסיה מבחינה היסטורית, דתית, גזעית או לשונית — שונה המצב לחלוטין.

*

מבחינות אחדות קשות הבעיות הכרוכות בארגון כוחות משטרה בארצות שזכו לא מכבר לעצמאות — אף יותר מן הבעיות הכרוכות שם בהקמת כוחות-מזוינים. בעיות אלו נובעות, בראש וראשונה, מכך, שאיש המשטרה נמצא במגע יומיומי עם האזרחים — וזאת לא רק במרכזי האוכלוסיה העיקריים אלא אף בכפרים הקטנים ביותר; לפיכך שומה עליו שידע לדבר בלשונם של אותם אזרחים — אך יחד עם זאת אסור לו שיהא מעורב יתר על המידה בענינים המקומיים או קשור לתושבי אזורו בקשרי משפחה הדוקים מדי. בדרג תחת-המשטרה פועל הוא במסגרת קבוצות קטנות מאוד ותכופות אף בתור יחיד. לעתים קרובות עליו לדעת להפעיל את שיקול דעתו ולהבין מתי יש להזעיק עזרה. אם פורצות מהומות

ויתירה-מווינת או כוח-צבא מוזעקים לשם השלטת סדר, מחכה לו לאחר מכן התפקיד הקשה של כינון יחסים סדירים עם האוכלוסיה המקומית. בכל עת ובכל זמן חשוף הוא ביותר ללחצים אישיים ולמדוחי השחיתות.

טבעה של משימת איש-המשטרה הוא שעושה תכופות את בעיות הפיקוח הפוליטי על כוח-המשטרה ועל סולם-הפיקוד לענין "עדין" ביותר. אך לעתים נדירות יתעוררו קשיים יסודיים בנקודה זו במדינה "העשויה מקשה אחת", אבל במדינה פדרטיבית, כמו ניגריה, פדרצית רוזיה וניאסאלנד, או כאותה פדרציה שהוצעה על-ידי "קאדו"⁶ בועידת התחיקה של קאניה, שנערכה בפברואר 1962 — לובשת בעיה זו ממדים ניכרים. בעוד שאין תחליף לתפיסת הפיקוד הלאומי הריכוזי על כוחות-הצבא, כיון שתפיסה אחרת אינה אפשרית והגשמתה הינה בלתי מעשית, הרי איריכוז השליטה על כוחות-המשטרה הופך לאמצעי להמחשת האוטונומיה האזורית ומשקף את התחרות והקנאה הבין-שבטיות. ברם, התרת תחרות שכזו תביא לשיבוש כל פעולה מהירה על-ידי הממשלה המרכזית במקרה של שעת-חירום פנימית.⁷

*

באפריקה המזרחית

יחסית לאוכלוסיה, מצוי בקאניה כוח-המשטרה הגדול שבמדינות אפריקה שבמסגרת הברית-העמים הבריטי. בשנת 1961 היתה עצמתו הכוללת למעלה מ-12,000 קצינים ושוטרים, בהשוואה ל-6000 באוגנדה ואף פחות מזה בטאנגאניקה. הכוח כולל חמש פלוגות של "יחידות שרותים כלליים" שאומנו במיוחד במתכונת צבאית לביצוע משימות-ניידות של דיכוי מהומות ואשר גויסו בעיקרן מקרב שבטי הרועים שאינם יודעים קרוא-וכתוב. מתכונתו השבטית של כוח-המשטרה בכללותו דומה לזו של כוחות-הצבא, אף כי משקלם היחסי של השבטים העיקריים אינו כה מכריע בו: בתחילת שנת 1962 לא היה כל ספק בכך שהיסוד הגדול ביותר הם בני שבט קאמרה, שהיוו 17.91 אחוזים מן הכוח בכללותו; בני שבט קיקוי הגיעו, לפי המספרים שפורסמו אותה שעה, ל-9.73 אחוזים. אולם נסתכן בטעות אם נפריז בקשיים הפוליטיים המתעוררים עקב יחס זה, הגם שהם עלולים לקבל הסיבות-יתר בתקופה שלאחר השגת העצמאות, אם תארע אזי בפרק-זמן כלשהו, התמוטטות החוק-הסדר.

מציאת מקורות מספיקים למינוי קצינים אפריקניים רצופה בקשיים: במרס 61 הועלה בדרגה מועמד ממחוז ניאוזה שהיה בעל השגים השכלתיים טובים. בית-

(6) KADU — ר"ת של Kenya African Democratic Union — מפלגת האופוזיציה בקניה, המרכיבת בתוכה את רוב השבטים הגדולים פחות (שמהוץ לשבטי קיקוי ולואו הגדולים, המהווים את היסוד העיקרי במפלגת הרוב "קאנו" (Kenya African National Union) — המער).

(7) ההערות שבספר היו בעלות ערך נבואי, שכן במלחמת הבחירות בחודש מאי 1963 כבר הושמעה הכרזת ראש מפלגת "קאדו", כי "הכוחות המזוינים הם עמנו" — ולעומתה תגובתו של אחד מראשי "קאנו" המתעתדת לשלוט בממשלה העצמאית החדשה: "נדע

הגדול בהתאם לכוננות הפוליטיות של מנהיגיהן, אם כי אינם נקבעים על ידיהן בלבד. אם אין כל תכנית צבאית ברורה ובכל זאת מנהיגים שירות-חובה, הרי ברור כי תכליתו חברתית בעיקרה; באמצעותו אפשר להחדיר לאנשים מידה ידועה של חינוך ותחושת משמעת במובנם הנרחב יותר. הרחבתם של הכוחות, כעין זו המתבצעת עתה בגאנה, יתכן שיהיו לה מטרות דומות. שירות לאומי עתיד, בין במתכוון ובין בדרך אגב, לטפח נאמנויות לאומיות ולא נאמנויות שבטיות או אזוריות. הדבר חשוב במיוחד במדינות פדרטיביות כמו ניגריה ויתכן שבסופו של דבר אף יהווה גורם רב חשיבות בהשגת יציבות בקאניה. מאידך גיסא — קירבה כפויה מעין זו עלולה אך להגביר את ההבדלים והמתחיות. יחסים בין-גזעיים בין גולים במשך תקופת המעבר שסביב קבלת העצמאות נכללים אף הם בקטגוריה זו; במקרה זה, תוצאות טובות או רעות של המגעים תלויות בסבך של גורמים חברתיים ואמביציות אישיות.

צבינום של הכוחות, במיוחד הצבא, בעיני האוכלוסיה, נוצר במרבית המקרים ממגעים של אקראי בלבד. אם קשורות לחוויות אלו תוצאות מועילות, אזי מובטחת פחות או יותר אהדת ההמונים לכוחות. מבחינה מסוימת היחס לשירותים הניתנים על-ידי הכוחות-המזוינים לקהיליה האזרחית אינו אלא שאלה של יחסי ציבור טובים. כמו כן, זו הודמנות להייל להזדהות עם האזרח ויחד עם זאת להצדיק, עד נקודה ידועה, את ההוצאה הגדולה הכרוכה בקיומו של החייל. בניית-גשר בפרברי כפר בניגריה במטרה לקצר את דרך תושביו אל העולם החיצוני, בניית מסילת-ברזל באותו איזור ופינוי מכשולים לתנועת ספינות מתוך אחד המצרים באיזור דלתת הניגר — כל אלו הינם יותר מאשר בגדר מחווים המביאים תועלת. בדומה לכך, סעד לנפגעי רעב או שטפון בקאניה או סומאליאלנד הינו בגדר תפקיד צבאי נאות — ממש כפי שהוא אמצעי להשגת אהדת ההמונים. במדינות צעירות יש טעם רב בדבריהם של אלה הגורסים כי יש לצייד את הכוחות-המזוינים גם לשם מתן טיפול ועזרה במקרים של שואות טבע; הצרה היא בכך, כי דוקא שירותים רפואיים וציוד כמו הליקופטרים — שיעילותם רבה בשואות טבע — אספקתם ותחזוקתם קשים ביותר בארץ תת-מפותחת.

חשיבותם הפוליטית של הכוחות-המזוינים נובעת מגורם שהינו חברתי במהותו — יצירתו של סגל קצונה, בתוך חלק מעילית המנהיגות הלאומית, ובעל קשרים עם המשטרה, השירות האזרחי והפוליטיקאים. השאלה המנקרת במוחותיהם של אנשים רבים במדינות המתעוררות היא האם תפתח מחמת כך בקרב השירות תים המזוינים נטיה לגיבוש רצון וזהות פוליטיים משלהם והאם יגרום להם הדבר ללבוש, בסופו של דבר, צביון של מפלגה פוליטית? מתכונת-התפתחות זו הפכה בשנים האחרונות לתופעה כלל-עולמית. בהרבה מדינות אפריקאיות חדשות דנים בגלוי באפשרות של מהפכה צבאית או מהפכה בסיוע הצבא, אף אם לא תמיד מביאים בחשבון את הסיכוי המעשי לכך. חריג מענין להכללה זו הוא גאנה, אשר

אופקיהם ההשכלתיים של תלמידינו אלא אף את אופקיהם החברתיים. הדגש מושם לא רק בלימודים עיוניים אלא אף בנסיבותיהם של חיי הקורקטין והבסיס. נסיבות חברתיות בולמות את מרבית המתאמנים מהשיג בנקל את הרמה המקצועית הנדרשת מהם. אכן, בנסיבות כאלו גדולה מאוד המשימה המוטלת על האחראים לאימונים, שכן הכנתם האישית הטובה של כל אחד ואחד מקציני-המשטרה העתידים לשאת בלחצים ובמתיחויות של קאניה העצמאית עשויה להיות חיונית לשמירת השלום באפריקה המזרחית. ההצעות שנדונו בוועידת התחיקה בחודשי פברואר ומרס 1962 משקפות את הדאגות והחששות לגבי נקודה זו. שקננו בלב משתתפי הוועידה. מקורן של אלו הוא בנסיון הניגרי בענין פיצול השליטה. בעיקרו של דבר מצדדות הצעות אלו בהקמת כוח משטרתי בקאניה שיהיה מורכב מיחידות שתאורגנה על בסיס אזורי, תחת פיקודו העליון של מפקח-כללי שיהיה כפוף במישרין לממשלה המרכזית ואשר יהיה בעל פיקוד ישיר על מספר יחידות "מומחיות". התערבות מבחוץ בתוך תחומי של איזור, פרט למקרי חירום לאומיים, תהיה מותרת רק על פי דרישתו של המפקח-האזורי.

באוגנדה אולי — ובטאנגאניקה בודאי — פחותה מידת חריפותן של הבעיות הללו. מבצעים ושליטה בתחומי אוגנדה מציגים בעיה מיוחדת; יש מעט שוטרים מבני אוגנדה בעוד ששיעורם של המפקחים מתוכם גבוה יותר. לעומת זאת, שלא בדומה לקאניה, גיוסם של בני מוצא אירופי הופסק לפני כמה שנים ועד לשנת 1961 כבר הוסמכו לקצונה שמונים ואחד אפריקנים. נראה, שאין כל הפרזה בהצגתו של הכוח בתור ענף של מקור עוצמה עצמאי חדש.

קרוב ל-35 אחוז מאנשי-המשטרה מוצאם במחוז-הצפוני ומאלה נלקחו מרבית האנשים שביחידות הניידות המיוחדות. אולם עד כה לא היו סימנים רבים לכך שכיתתיות מפלגתית עלולה לפגוע באופן חמור ביעילותן של הכוח; למען האמת, במהלכם של מבצעים שנערכו בשנת 1960, נתגלו מפקחים מבני באגנדה כיעילים ביותר בפיקוד על יחידות מעורבות.

בטאנגאניקה, אשר בה החלוקה השבטית בלתי חשובה יחסית, מצטערים בחוגים רמי-מעלה בעיקר על היעדרו, מסיבות תקציביות, של כוח-אזורי מעין זה שהופעל בקאניה על-ידי אנשי-מילואים. בראשית שנת 1961 עלה כבר שיעורם של קצינים ילידי המקום — אפריקנים ואסיינים — על 25 אחוז ואף היתה מידה ידועה של הצלחה בהשגת מספר עוזרי-מפקח-ראשי לעתיד מקרב בוגרי אוניברסיטת-מאקארארא. תהליך זה, אם אך ניתן יהיה להמשיך בו, משקף את מעמדו המכובד של כוח-המשטרה בארץ אשר בה מועטים ביותר — וחשובים ביותר — בוגרי האוניברסיטאות.

*

סיכום

תפקידיהם החברתיים של הכוחות-המזוינים במדינות חדשות משתנים בחלקם

יהיה אך עקבי והגיוני לצפות לכך, שכלל שיומצאו מתכונות פוליטיות חדשות. כפי שמתרחש בטאנגאניקה, במטרה לענות על צרכיה המיוחדים של אפריקה, כן יתרחשו שינויים חשובים ביחסים שבין כוחות-הבטחון לבין המדינה. מר יוליוס ניארארא כתב, בהתייחסו להפיכתה של ארצו לרפובליקה, בנוסח זה:

"אין ספק בכך, כי תפישתנו את משרת הנשיא אינה עולה בקנה אחד עם המשנה הגורסת כי השרותים הציבוריים הינם — והייבים להיות — חסרי פניות מבחינה פוליטית." אם ליישם דברים אלה לכוחות-המזוינים, כפי שאמנם נעשה במקומות אחרים, הרי שהתלהבות למען המשטר הקיים הופכת לסגולה חיונית לכל קצין צבאי ובסופו של דבר, בהקשר חדש זה, הופכות המורשת הבריטית והמורשות האחרות בדבר התרחקות פוליטית ונייטרליות, לדברים חסרי משמעות. תהליך זה עולה בקנה אחד הן עם הצורך להבהיר בחברות שהן בלתי-בוגרות מבחינה מדינית, היכן ובידי מי מרוכזים הכוח והאחריות, והן עם ההשקפה כי אופוזיציה מאורגנת מהווה סכנה להקמת המדינה. יתכן, כי המנהיגים החדשים נתונים בעיצומו של תהליך מציאת דרך שתפחית עד למינימום את הנסיגות לחסל את החוקה או להחליף את נושאי-המשרות על-ידי שימוש בכוח; אחת הסכנות היא, כפי שכבר קרה כפעם בפעם באסיה, שאפילו בנסיבות כאלו מתאפשר לאחד מחברי הממשלה למנות לתפקידים חיוניים את תומכיו הנאמנים לו אישית — וכך לנצל חלק מכוחות-הבטחון כדי לקדם בעזרתם את האמביציות האישיות שלו.

אשר למזרח אפריקה, זמן רב מדי חשבנו כי מובן מאליו הדבר, שהחומר האנושי היחיד העשוי לספק שם קצינים ליחידות אפריקניות יות הוא האירופי; ואין זה כלל וכלל מפתיע, כי מה שמר גאטארוניג' מכנה "מאמצים קדחתניים", לא סיוע ולא כלום, ולא נמצאו אלא אירופיים או אסיאניים בלבד לתפקידי קצינה ב"רובאי המלך האפי ריקניים". נוטים אנו להיות שוחררי-שלמות עד להגיון בענין זה. החלטת-הנחוושה להצליח, ואימונים, ככוחם לחולל נפלאות. אף על פי כן, משנה יהיה למעט את גודל הקשיים שמציבה בעיית הקצין בפני המדינות האפריקניות החדשות — וספר זה מייטיב לתאר אחדים מקשיים אלה. הרבה נאמר — ורוב מה שנאמר אינו נכון, מנופח ובלתי הוגן — בדבר הסרונותיו של "הצורך המעורבב" המדרהים של היחידות ויחידות-המשנה האפריקניות והאסיאניות ואשר היוו את כוח האו"ם בקונגו. היו לכוח זה הסרונות, כמובן, אך בדיעבד — את מלאכתו, בכללו של דבר, עשה, וכלל וכלל לא רע. המפתיע שבדבר הוא, שבנסיבות כהן חוקם — מכל הבא ליד — ובאמונה הפוליטית (או בחוסר אמונה שכזו) בה ניטל עליו לפי עול — עלה בידיו בכלל לפעול!"

(מתוך דברי הקדמתו של מרשל-חיל-האוויר-הבריטי סיר ג'וזף סלאסור)

3 סיבות

מדוע תקח עמך
בנטיעתך לחו"ל

TRAVELERS CHEQUES

1 בטחון: אל תחזיק בכיסך אלא אותה כמות
כסף מזומן שאחה יכול להרשות
לעצמך לאבד.

תמורת TRAVELERS CHEQUES
שאבדו או נגנבו - תוחזר לך
ללא דיחוי.

2 נוחיות: בכל מקום תוכל להחליף את
השיקים בכסף מזומן.
בתי המלון יקבלו שיקים אלה

3 הכנסה: בכמה מארצות אירופה תהיה זכאי
להנחה עד 20% על סניוויך אם -
ואך ורק אם - תשלם

ב - TRAVELERS CHEQUES

להשיגם בסניפי בנק הפועלים ברחבי הארץ

בכל עסקי מטבע חוץ:

- מוכירה וקנייה
- מסירה מידיית של \$ 400 לנוסעים לחו"ל
- טיפול בבקשות להקצבת מטבע חוץ
- שרות לבעלי פמד' - העברה (תמיס)
- העברות וייעוץ בכל עניני פיננסיים ודנשה מגרמניה.

לרשותך

בנק הפועלים

בע"מ

" ת ע ש ן "

הנדסה וחרושת בע"מ

שד' המונינים 44, טל. 66113
 רח אופיר, טל' 66111
 ביה"ר ארד-אליכמל, ע"י תנובה, טל. 66113

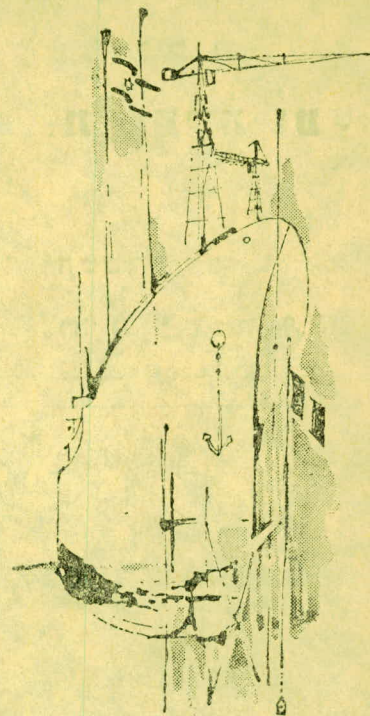
תאונה
 היא
 מציאות חיים -
 ולא תמיד
 לאחרים...

הטוה מוגינה עליך מפני כל
 על ידי ביטוח זול

כל סוגי הביטוח:
 ביטוח חיים
 ביטוח נזקי רכוש וגוף
 תובלה ביבשה, בים ובאוויר

הטוה
 חברה ישראלית לביטוח בע"מ

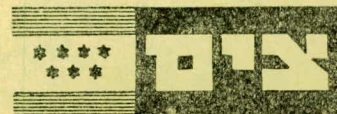

משפחת "צים" הולכת וגדלה
 מדי שנה... אניות חדשות נבנות
 במספנות נודעות ומגדילות הת"
 פוסה לנוסעים והמעמס למטע'
 נים...

צי אניות הנוסעים "צים" המ'
 הלך על פני שבעת הימים תורם
 תרומה רבת-ערך לבסוסה הכל'
 כלי של ישראל —

א.ק. שלום

האניה הטרנסאטלנטית החדי'
 שה של "צים" תכנס בקרוב
 לשרות בקו חיפה-ניו יורק.

„הארגז“ בע"מ

תל-אביב, ת. ד. 106

תעשיות מתכת ועץ

המשרד הראשי:

רח' גבורי ישראל 94, טלפון 32251.

פרנץ לוי

ביח"ר לאומי בע"מ

חיפה

דרך יוליוס סימון

טל. 71181

„אתן“ מפעלי תוצרת ניד בע"מ

י. מדברי, רח' אילת 45 ת"א, טל. 55584

המפעל מייצר:

תיקים מכל הסוגים
מחברות
פנקסי חשבונות
קלפרים וסדרנים
מכשירי כתיבה שונים

ספק מוכר של משרד הבטחון ומוסדות

ד"ר מירון

חרושת כימית בע"מ

חיפה, ת.ד. 1630 • טל. 71963, 71464

תנובה

תנובה משווקת למעלה מ-73 אחוז מכל תוצרת המשק החקלאי העברי המערב

המשרד הראשי

תנובה, מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ, בית „תנובה“, רח' יהודה הלוי, ת. ד. 256,

טלפון: 57151

י. א. מיטווד ובניו בע"מ

- קופות רושמות
- מפונות סיכות
- מפונות להנחלת חשבונות

תל-אביב — 63100, 64695 • ירושלים — 28405

חיפה — 51602, 51808 • באר-שבע — 2695

בקרוב יופיעו:

המלחמה החשאית

קובץ סיפורי ריגול

ספר ראשון המביא פרטים מלאים על המלחמה הקרה בתחום שירות הריגול כפי שהנו — משני צידי מסך-הברזל.

העולם כולו, בתקופת „בין-העריבים” — היא תקופת המעבר בין הנשק המקובל ובין הנשק האטומי — מוצג בסיפורים אשר בחלקם נלקטו מתקליטים, מפגישות ושיחות. אחדים מהם מתפרסמים זו הפעם הראשונה.

מקלט ומחסה

בניה בטחונית

מאת: ס"אל ד"ר א. רצון

מתוך פרקי הספר:

- פצצות חומר-נפץ מרסק ופעולתן
- פצצות גרעיניות ופעולתן
- מבני-מגן
- החוק והמקלט
- מקלטים בבת-ספר
- הוראות טכניות ותקנים למקלטים ולמקומות-מחסה מטעם מפקדת ראש הג"א.

ותיקי חטיבת גבעתי!

חלק ב' של ספר „גבעתי” — „חטיבת גבעתי” מול הפולש המצרי” — הופיע!

את הספר אפשר להשיג במחיר מיוחד בהוצאה-לאור של משרד-הבטחון: רחוב א' מס' 5 תל-אביב, הקריה, ת.ד. 7103.

לנוחיותך: אתה יכול להזמין את הספר באמצעות הדואר והוא יישלח לביתך.

המחיר 7.50 ל"י + 20 אגורות דמי-משלוח.

כמו כן עד 30.7.63 ניתן להזמין את החלק הראשון של הספר במחיר מיוחד של 6. — ל"י.

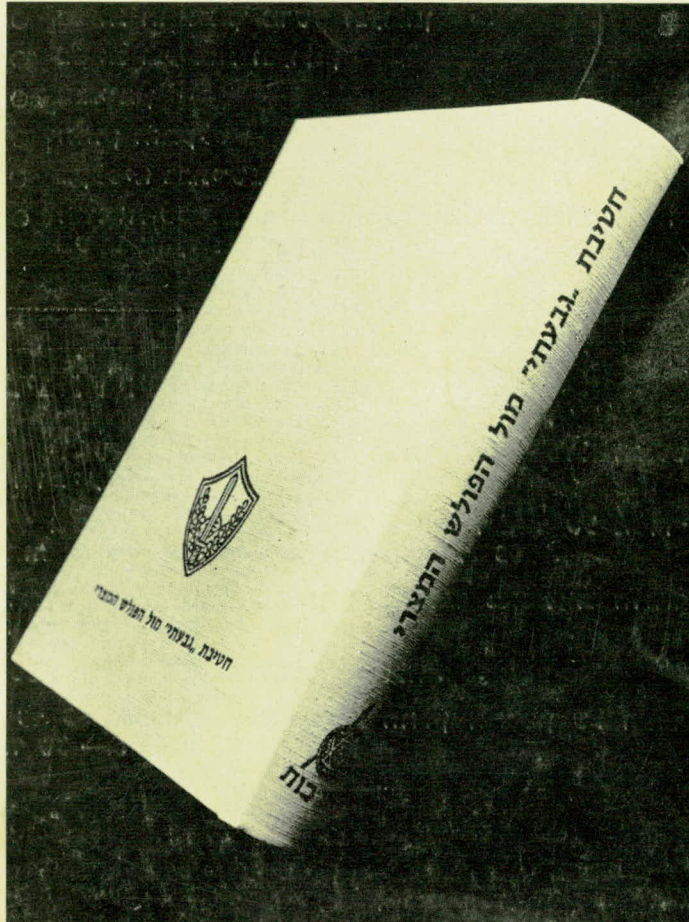
צבא הגנה לישראל
הוצאת „מערכות”

ראשונים
לשמירה ולהגנה

הופיעו

דואר רשמי

צבא הגנה לישראל
הוצאת "מערכות"